

Академія внутрішніх військ МВС України

Кафедра тактики внутрішніх військ

ЗАГАЛЬНА ТАКТИКА

Навчальний посібник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для
слухачів, курсантів та студентів вищих навчальних закладів*

(лист № 1/11-10172 від 02.07.2014 р.)

Частина II

Харків
2015

УДК 355.4(07)
ББК Ц2,5(4Укр)
З-14

*Рекомендовано Вченою радою Академії
внутрішніх військ МВС України
(протокол № 20 від 27.06.2013 р.)*

Рецензенти: М. О. Єрмошин, доктор військових наук професор, професор кафедри Харківського університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Г. А. Дробаха, доктор військових наук професор, професор кафедри Академії внутрішніх військ МВС України.

З-14 Загальна тактика. ч. II [Текст] : навч. посіб. / В. П. Варакута, М. Д. Ткаченко, І. А. Пегахін та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2015. – 368 с.

У навчальному посібнику “Загальна тактика. Ч. II” висвітлені і розглянуті питання, що стосуються механізованого відділення, взводу і роти в основних видах бою. Матеріал навчального посібника відповідає робочим навчальним програмам з навчальної дисципліни “Загальна тактика”.

Навчальний посібник забезпечує вивчення навчальної дисципліни “Загальна тактика” курсантами зі спеціальностей: “управління діями підрозділів внутрішніх військ”, “автомобілі та автомобільне господарство”, “озброєння та військова техніка”, “військова логістика”, “переклад”; студентами, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу Академії внутрішніх військ МВС України.

Навчальний посібник призначений для викладачів, слухачів, курсантів та студентів вищих військових навчальних закладів III і IV рівнів акредитації які викладають і вивчають навчальну дисципліну “Загальна тактика”.

Авторський колектив:

В. П. Варакута, кандидат військ. наук доцент (Вступ, Глава II; підрозд. 14.2; Розділ 22; Висновки); **М. Д. Ткаченко**, кандидат військ. наук доцент (Глава III); **І. А. Пегахін**, кандидат військ. наук доцент (Глава IV); **В. В. Овчаренко**, кандидат військ. наук (Розділ 18, 19); **В. В. Антонець**, кандидат військ. наук (Розділ 14), **І. О. Радченко**, к. військ. н., доцент (Розділ 14, 15), **А. В. Чухлатий**, доцент кафедри (Глава III, розділ 15)

УДК 355.4(07)
ББК Ц2,5(4Укр)

© Національна академія Національної
гвардії України, 2015

СПИСОК ЗАСТОСОВАНИХ СКОРОЧЕНЬ

ПММ – паливо-мастильні матеріали;
ЗМУ – засоби масового ураження;
ВТЗ – високоточна зброя;
ГПЗ – головна похідна застава;
ГД – головний дозор;
ДРГ – диверсійно-розвідувальна група;
о/с – особовий склад;
ТО – технічне обслуговування;
ОП – опорний пункт;
ЗВ – зосереджений вогонь;
ПТКР – протитанковий керований ракетний комплекс;
РзвО – розвідувальний орган;
РЕЗ – радіоелектронні засоби;
Н-О – навідник оператор;
М-В – механік-водій;
ОП – опорний пункт;
ПТКР – протитанкові керовані ракети;
БМП – бойова машина піхоти;
о/с – особовий склад;
РзвО – розвідувальний орган;
РзвГ – розвідувальна група;
БТР – бронетранспортер;
ГрБМ – група бойових машин;
ксп – командно-спостережний пункт;
ісв – інженерно-саперний взвод;
ОВТ – озброєння і військова техніка;
РХБ розвідка – радіаційно-хімічна-бактеріологічна розвідка;
МПП – міжнародне гуманітарне право;
ТакПД – тактичний повітряний десант;
б/к – боєкомплект;
ісвід – інженерно-саперне відділення;
мвід – механізоване відділення;
ГД – головний дозор;
БРД – бойовий розвідувальний дозор;
ЗМУ – засоби масового ураження;
СВ – сухопутні війська;
ММО – міжнародних миротворчих операціях;
НС – надзвичайний стан;
БР – базовий район;
СП – спостережний пост;
ДРГ – диверсійно-розвідувальна група;
НЗФ – незаконне збройне формуваннями.

ЗМІСТ	
СПИСОК ЗАСТОСОВАНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	8
ГЛАВА II. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ.....	9
РОЗДІЛ 9. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ НА МАРШІ, У ПОХІДНІЙ ТА СТОРОЖОВІЙ ОХОРОНІ.....	9
9.1. Основи маршруту	9
1. Мета маршруту. Умови здійснення маршруту. Склад і завдання похідної охорони.....	9
2. Шикування похідного порядку та місце відділення на марші. Завдання, що виконує відділення в похідній охороні.....	11
3. Порядок дій особового складу з прибуттям в район розташування. Порядок дій особового складу з прибуттям в район розташування.....	17
4. Органи сторожової охорони. Робота командира механізованого відділення щодо організації дій відділення в сторожовій охороні.....	21
Контрольні питання.....	23
РОЗДІЛ 10. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ В ОБОРОННОМУ БОЮ.....	24
10.1. Організація і ведення оборони механізованим відділенням.....	24
1. Основи оборонного бою. Місце та завдання відділення в оборонному бою.....	24
2. Порядок і зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації оборонного бою під час переходу до неї в різних умовах.....	31
3. Дії механізованого відділення при веденні оборонного бою.....	34
4. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення оборонного бою.....	36
Контрольні питання	37
РОЗДІЛ 11. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ.....	38
11.1. Організація і ведення наступального бою механізованим відділенням.....	38
1. Суть і характерні риси наступального бою. Способи переходу механізованого відділення в наступ.....	38
2. Місце, бойове завдання механізованого відділення у наступі.....	39
3. Порядок та зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації наступального бою.....	40
4. Ведення наступального бою механізованим відділенням. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення наступального бою.....	41
Контрольні питання.....	49
11.2. Механізоване відділенням у розвідці.....	49

1. Завдання дозорного відділення.....	49
2. Порядок та зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації дій дозорного відділення.....	50
3. Ведення розвідки розвідувальною засідкою, нальотом, пошуком.....	52
Контрольні питання.....	59
ГЛАВА III. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ.....	60
РОЗДІЛ 12. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД В ОБОРОННОМУ БОЮ.....	60
12.1. Основи оборонного бою механізованим взводом.....	60
1. Умови переходу до оборонного бою та вимоги, які пред'являються до нього.....	60
2. Місце, завдання та засоби посилення механізованого взводу в обороні, його бойовий порядок, опорний пункт, система вогню та інженерних загороджень.....	67
3. Ведення оборонного бою.....	74
Контрольні питання.....	77
12.2. Порядок роботи командира взводу щодо організації оборони.....	77
1. Послідовність і зміст роботи командира взводу щодо організації оборонного бою.....	77
2. Робота командира взводу при веденні оборонного бою.....	92
3. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення оборонного бою.....	96
Контрольні питання	97
РОЗДІЛ 13. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ.....	98
13.1. Основи наступального бою механізованим взводом.....	98
1. Способи переходу до наступу.....	98
2. Місце, бойове завдання, засоби посилення та бойовий порядок механізованого взводу у наступі.....	102
3. Послідовність та способи розгрому противника. Дії взводу під час ведення наступу.....	105
Контрольні питання.....	118
13.2. Порядок роботи командира взводу щодо організації наступу.....	119
1. Робота командира взводу при організації наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником.....	119
2. Робота командира взводу щодо організації наступу з ходу.....	129
3. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення наступального бою.....	136
Контрольні питання.....	136
РОЗДІЛ 14. ВЗВОД НА МАРШІ.....	137
14.1. Взвод на марші і у похідній охороні.....	137
1. Умови здійснення маршу, райони та рубежі, що призначаються під	

час здійснення маршу.	137
2. Місце, завдання та засоби посилення механізованого взводу у похідній охороні.	139
Контрольні питання.....	142
14.2. Організація маршу.....	142
1. Зміст та порядок роботи командира взводу, щодо підготовки взводу до здійснення маршу.....	142
2. Розрахунок маршу.....	148
Контрольні питання.....	150
РОЗДІЛ 15. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД У РОЗВІДЦІ.....	151
15.1. Дії механізованого взводу у розвідці.....	151
1. Розвідувальні органи, їх склад, завдання та віддалення (РД, БРД, засада, пошук) та від кого вони висилаються.....	151
2. Взвод у розвідувальному дозорі.....	154
3. Взвод у бойовому розвідувальному дозорі.....	156
Контрольні питання.....	161
РОЗДІЛ 16. РОЗТАШУВАННЯ НА МІСЦІ ТА У СТОРОЖОВІЙ ОХОРОНІ.....	163
16.1. Механізований взвод при розташуванні на місці та у сторожовій охороні.....	163
1. Сторожова охорона – призначення, органи охорони та порядок їх дій в ході виконання завдання.....	163
2. Порядок роботи командира взводу, призначеного для дій у сторожовій заставі.....	164
Контрольні питання	167
РОЗДІЛ 17. ДІЇ У ДЕСАНТІ.	168
17.1. Механізований взвод у десанті.....	168
1. Взвод у тактичному повітряному десанті.....	168
2. Взвод у морському десанті.....	179
РОЗДІЛ 18. ДІЇ ПІД ЧАС УЧАСТІ У МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ	182
19.1. Миротворчі сили ООН по підтримці миру у зонах військових конфліктів.....	182
1. Особливості підготовки до дій у ММО.....	182
2. Дії взводу під час виконання миротворчих завдань.....	199
РОЗДІЛ 19. ДІЇ ПІД ЧАС УЧАСТІ У СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ, СПЕЦИФІЧНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК ТА У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОПЕРАЦІЇ.....	213
19.1. Особливості підготовки до дій у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.....	213
1. Визначення стабілізаційних, специфічних дій військ, спеціальної операції та їх характеристика.....	213
2. Порядок роботи командира взводу щодо участі у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.....	221
19.2. Виконання завдань під час дій у стабілізаційних, специфічних	

діях військ та у спеціальній операції.....	225
1. Участь механізованих підрозділів у стабілізаційних діях.....	225
2. Участь механізованих підрозділів у специфічних діях.....	229
3. Участь механізованих підрозділів у спеціальних операціях.....	241
Контрольні питання.....	250
ГЛАВА IV. МЕХАНІЗОВАНА РОТА В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ.....	251
РОЗДІЛ 20. МЕХАНІЗОВАНА РОТА В ОБОРОННОМУ БОЮ.....	251
20.1. Основи оборонного бою механізованої роти.....	251
1. Місце, завдання, бойовий порядок механізованої роти в оборонному бою. Умови переходу до оборонного бою.....	251
2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації оборонного бою. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення оборонного бою.....	260
3. Ведення оборонного бою механізованою ротою.....	295
Контрольні питання.....	303
РОЗДІЛ 21. МЕХАНІЗОВАНА РОТА У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ.....	305
21.1. Основи наступального бою механізованої роти.....	305
1. Місце, завдання, бойовий порядок роти у наступальному бою. Способи переходу у наступ.....	305
2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації наступу пального бою. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення наступального бою.....	311
3. Ведення наступу пального бою механізованою ротою. Особливості наступу вночі.....	342
Контрольні питання.....	351
РОЗДІЛ 22 МЕХАНІЗОВАНА РОТА НА МАРШІ У ПЕРЕДБАЧЕННІ ВСТУПУ У БІЙ.....	353
22.1. Механізована рота на марші у складі головної похідної застави.....	353
1. Основи маршу та зустрічного бою. Місце, завдання роти при здійсненні маршу у складі головних сил та при діях у похідній охороні.....	353
2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації маршу у передбаченні вступу у бій. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та здійснення маршу.....	357
3. Дії роти на марші та у похідній охороні.....	362
Контрольні питання	365
ЗАКЛЮЧЕННЯ.....	366
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	367
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Сучасна тактика розглядає питання підготовки та ведення бою з застосуванням всіх, у тому числі, новітніх, засобів збройної боротьби. Поява високоточної зброї, постійне зростання вогневої могутності, ударної сили і маневреності підрозділів, втілення автоматизованих систем управління військами та зброєю надали бою більше, аніж раніше, рішучості, маневреності, динамічності та просторового розмаху. Тактика має два аспекти – теоретичний та практичний, які взаємопов'язані і доповнюють один одного: теорія базується на практиці, розробляє та вказує їй шлях розвитку, практика ж спирається на теорію і надає їй інформацію з життя та бойової діяльності підрозділів для нових теоретичних узагальнень.

У навчальному посібнику, частина II (рота, взвод, відділення) викладено основні положення підготовки та ведення загальновійськового бою (виконання інших завдань) ротою (взводом, відділенням) у взаємодії з підрозділами родів військ і спеціальних військ Сухопутних військ.

Матеріал, який міститься у навчальному посібнику “Загальна тактика” частина II, слід застосовувати творчо відповідно до обстановки, що склалася, не допускаючи шаблонних дій. Для тих, хто вивчає навчальну дисципліну “Загальна тактика” наданий навчальний матеріал є основою для розробки тактичних прийомів і способів дій у кожному конкретному випадку.

ГЛАВА II. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ

РОЗДІЛ 9. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ НА МАРШІ, У ПОХІДНІЙ ТА СТОРОЖОВІЙ ОХОРОНІ

9.1. Основи маршу

1. Мета маршу. Умови здійснення маршу. Склад і завдання похідної охорони

Пересування військ – переміщення військ з одного району в другий і може здійснюватись:

- пересування своїм ходом (маршем);
- перевезенням залізничним, повітряним, морським, річним транспортом;
- комбінованим (частина військ слідує своїм ходом (маршем), останні перевозяться різними видами транспорту).

Марш – організоване пересування підрозділів в колонах по дорогах і колонних шляхах з метою виходу в призначений район або на вказаний рубіж у встановлений час, у повному складі і у готовності до виконання бойового завдання. Він є основним способом пересування військ.

Марш застосовується коли підрозділи та частини здійснюють:

- висування глибини в прикордонні райони;
- перегрупування головних сил;
- коли недоцільно використовувати залізничний, морський (річковий) або повітряний транспорт;

Підрозділи та частини здійснюють марш на штатних машинах, а механізовані підрозділи при необхідності – у пішому порядку (на лижах).

Пересування підрозділів маршем забезпечує постійну організаційну структуру, що зберігає постійну бойову готовність, швидке їхнє розгортання та вступ до бою, а також кращі можливості для маневру з метою обходу району зруйнувань, пожарів та затоплень.

В сучасних умовах зростає значення пересування підрозділів своїм ходом на великі відстані тривалістю декількох добових переходів. Це покликане різким збільшенням простором бойових дій, їх маневреним характером, високими темпами розвитку техніки, збільшення можливості противника.

Разом з цим слід ураховувати те, що марш на великі відстані пов'язаний з витратою паливо-мастильних матеріалів (ПММ), моторесурсів, зношення бойової техніки, особливо гусеничних стрічок та високою втомою особового складу.

Марш може здійснюватися:

- в передбаченні вступу в бій;
- поза загрозою зіткнення з противником.

В усіх умовах він буде здійснюватись при загрозі застосуванням противником високоточної зброї (ВТЗ), засобів масового ураження (ЗМУ) і т. ін.

Марш у передбаченні вступу в бій здійснюється в тому випадку, коли безпосередньо з маршу підрозділам належить виконувати бойову задачу, вести зустрічний бій, наступати або оборонятися.

Він, як правило, здійснюється:

- в районах бойових дій;
- при висуванні з пункту постійної дислокації;
- при висуванні з району зосередження до державного кордону;
- при висуванні зі складу 2-го ешелону або резерву для вступу в бій;
- на останньому добовому переході при здійсненні його на великі відстані.

Марш поза загрозою зіткнення з противником здійснюється звичайно в тилу своїх військ, при висуванні підрозділів із глибини розташування своїх військ в райони бойових дій.

Марш у напрямку руху може здійснюватися:

а) *до фронту*: при організації наступу, нарощування зусиль підрозділів 1-го ешелону, при переході до оборони на напрямку прориву противника та при зміні підрозділу, які втратили свою боєздатність;

б) *вздовж фронту*: з метою переносу зусиль на новий напрямок;

в) *від фронту в тил*: при перегрупованні сил, при виході .

В усіх випадках марш здійснюють потай, на різній місцевості, за будь-якої погоди, як правило, вночі або в інших умовах обмеженої видимості, а в бойовій обстановці та в глибокому тилу своїх військ - і вдень при цьому широко використовуючи захисні властивості місцевості.

Для захисту підрозділів від високоточної зброї противника маршрути руху вибираються вздовж ліній електропередач, зв'язку, по просіках в лісі, по ущелинах в горах та з використанням складок місцевості.

Маршрут – це накреслений або встановлений шлях проходження підрозділів, транспортних засобів.

Накреслюється на карті з указівкою основних пунктів, через які проходить або азимутів. Під час вибору (призначенні) доцільно уникати проходження маршрутів:

- через великі населенні пункти;
- через вузли доріг;
- тіщини;
- поблизу залізничних станцій (портів, аеропортів).

Колонний шлях – маршрут вибраний поза дорогами і обладнаний для руху військ.

Підрозділи на марші охороняються **похідною охороною**.

Похідна охорона повинна:

- забезпечити безперешкодний рух головних сил;
- виключити раптовий напад противника;
- забезпечити їй вигідні умови для вступу в бій;
- не допустити проникнення до них наземної розвідки противника.

На підрозділи охорони на марші покладається також завдання ведення розвідки.

Для охорони колони на марші від батальйону на марші, який прямує в передовому загоні або авангарді, висилаються:

– в напрямку руху на віддаленні **5-10км** – головна похідна застава у складі посиленого взводу або роти;

– на фланги і в тил при необхідності – дозорні відділення (танки).

Механізований взвод на марші призначений в похідну охорону діє на відстані від головних сил, що охороняє:

– в головній похідній заставі **5-10км;**

– в тильній та боковій похідній заставі **до 5км;**

– в нерухому бокову заставу **до 5км;**

– в головний (тильний) дозор від головних сил роти, призначеної на дії головній похідній заставі **3-5км.**

Головна похідна застава (ГПЗ) силою до роти висилає головний дозор (ГД) у складі взводу на віддаленні **3-5км**, ГПЗ силою до взводу – дозорне відділення (танк) на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Його завдання – попередити підрозділ, що охороняється від раптового нападу противника. Це віддалення може бути **400-1200м** і пояснюється тим, що дійсна дальність вогню кулемету КПВТ на БТР – **2000м**, ПКТ – **1000м**, танкової гармати – **2500м**, гармати БМП – **1300м**. На цій відстані в умовах нормальної видимості буде забезпечуватись зоровий зв'язок (прийом сигналів і можливість підтримки його вогнем).

Необхідно відмітити, що при русі в лісі, на різко пересіченій місцевості віддалення дозорного відділення буде значно скорочена.

Дозорне відділення просувається в указаному йому напрямку стрибками від укритті до укриття, ведучи спостереження за прилеглою місцевістю. Закриті ділянки місцевості, окремі будови, узлісся, входи в ущелини та тунелі, де можливе приховане розташування противника і раптовий його напад із засад, а також вузькі проходи, мости та інші об'єкти воно оглядає і при необхідності позначає попереджувальними знаками. Про все виявлене на шляху руху і про зустріч з противником командир дозорного відділення негайно доповідає командирі, який його вислав.

2. Шиккування похідного порядку та місце відділення на марші. **Завдання, що виконує відділення в похідній охороні**

Похідний порядок - це шиккування підрозділів із засобами посилення для пересування в колонах. Він будується з урахуванням:

– забезпечення високої швидкості руху підрозділів;

– швидкого розгортання і вступу в бій підрозділів;

– збереження сил особового складу;

– збереження техніки;

– надійного управління.

Похідний порядок включає:

– передовий ешелон (передовий загін, якщо висилається);

– колони головних сил;

- похідну охорону;
- колони тилкових з'єднань, частин, установ, підрозділів.

Відділення здійснює марш:

а) *в колоні взводу в складі головних сил з дистанціями між машинами 25-50м.* Під час руху по відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником високоточної зброї, по курних дорогах, в умовах обмеженої видимості, в ожеледицю, по дорогах, які мають круті підйоми, спуски та повороти, а також під час руху з підвищеною швидкістю, дистанції між машинами збільшуються і можуть бути **100-150м**. Механізоване відділення при необхідності може пересуватися в пішому порядку або на лижах.

б) *в органах похідної охорони:*

- в головному дозорі;
- в складі головної (тильної, бокової) похідної застави, нерухомої бокової застави.

Похідний порядок механізованого взводу на марші:

а) *в складі роти* – колона машин з відстанню між ними **25-50м**;

Колона – стрій бойових машин одна за другою для здійснення маршу.

б) *при діях в похідній охороні (ГД)* – дозорне відділення на відстані прямого спостереження та підтримки вогнем, БМП командира взводу, машина з хіміками-розвідниками та інженерно-саперним відділенням, танк, 2 механізоване відділення, 3 механізоване відділення.

Похідний порядок взводу під час маршу повинен забезпечувати високу швидкість руху, швидке розгортання в перед бойові і бойові порядки.

Здатність підрозділу до висування своїм ходом визначається її *маршовими можливостями*.

Маршові можливості - це здатність підрозділів до пересування своїм ходом з одного району в другий за встановлений час із збереженням боєздатності і в повній готовності до виконання поставленого бойового завдання.

Основні показники маршових можливостей:

- загальна довжина маршу;
- тривалість в годинах або в добах – при здійсненні маршу на великі відстані;
- ширина смуги висування, кількість маршрутів;
- величина добового переходу;
- середня швидкість руху колон.

Загальна довжина маршу – довжина маршруту в км від вихідного рубежу (пункту) до призначеного рубежу (дальнього пункту району зосередження).

Вона визначається в км на топографічній карті з урахуванням її масштабу, характеру рельєфу місцевості і кількості маршрутів.

Тривалість маршу – кількість годин або діб на здійснення маршу від часу проходження вихідного рубежу (пункту) до повного зосередження в заданому районі (рубежі).

Ширина смуги руху – величина в км смуги місцевості в межах якої здійснюється марш.

Ширина смуги визначається виходячи з можливості вибору достатньої кількості маршрутів з урахуванням забезпечення захисту військ від ЗМУ і можливого маневру.

Головні фактори, які впливають на маршові можливості:

- бойові та експлуатаційні властивості бронетанкової та автомобільної техніки, які знаходяться на озброєнні підрозділів;
- фізичні можливості особового складу;
- рівень підготовки механіків-водіїв.

Механізовані підрозділи завжди повинні бути готовими до маршу (пересування своїм ходом) і перевезенням різними видами транспорту в умовах впливу вражаючих факторів ядерної, хімічної зброї, високоточної зброї та засобі дистанційного мінування противника, діяння його авіації, повітряних десантів, аеромобільних та диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ), зруйнувань доріг та переправ. Це вимагає ретельної підготовки озброєння, техніки та особового складу до маршу або перевезень, високої маршової дисципліни і виучки особового складу.

В усіх випадках командир повинен забезпечити прибуття підрозділу в призначений район або на вказаний рубіж:

- своєчасно;
- у повному складі ;
- в готовності до виконання бойового завдання;

Показники маршу:

- середня швидкість руху;
- величина добового переходу.

Середня швидкість руху – кількість км, запланованих (пройдених) в середньому за годину. Вона на марші без урахування часу на привали може бути:

- змішаних і танкових колон: – **20-25 км/год**;
- автомобільних колон: – **25-30 км/год.** і більше;
- в пішому порядку: – **4-5 км/год**;
- на лижах: – **5-7 км/год.**

У горах, лісисто-болотистій місцевості, взимку та інших несприятливих умовах середня швидкість руху колон може змінюватися до 15-20 км/год. В усіх випадках марш повинен здійснюватися з максимально можливою в даних умовах швидкістю.

Швидкість руху на марші залежить від завдання, стану маршруту, погоди, пори року і часу доби, технічного стану машин, підготовки водійського складу і маршової виучки підрозділів, а також від організації і забезпечення маршу.

Добовий перехід – це відстань, яку проходить підрозділ за добу при здійсненні маршу. Його величина залежить від швидкості руху колон на марші, часу руху і фізичних властивостей водіїв бойових та транспортних машин.

Величина добового переходу може складати:

- для танкових і змішаних колон – до **250км**;
- для автомобільних колон – до **300км**;
- на лижах – до **70км**;

– в пішому порядку

– до **50км.**

В горах і лісисто-болотистій місцевості вона буде складати **200км.**

З метою підтримки високого рівня управління, дисципліни та організованості при проведенні маршруту призначаються:

а) вихідний рубіж (пункт) – для своєчасного початку руху, забезпечення швидко займати своє місце в похідному порядку, попередження затримки і змішування підрозділів. Вихідний рубіж призначається на лінії ясно визначених орієнтирів, добре помітних місцевих предметів. В нічний час він може позначатись світовими орієнтирами. Разом з цим вихідний рубіж не повинен заволікати для спостереження противником. З цією метою вихідний рубіж (пункт) не повинен призначатись по різко видимим місцевим предметам та об'єктам.

б) рубежі (пункти) регулювання – для забезпечення планомірного та організованого здійснення маршруту і дають можливість регулювати швидкість руху колони тим самим добиватись вчасного прибуття в призначений район (на вказані рубежі). Кількість їх може бути різною і залежати від тривалості маршруту, характеру місцевості, стану дорожньої мережі і погодних умов. Рубежі (пункти) призначаються через 3–4 години руху і відмічаються добре видимими місцевими предметами, їх підрозділи повинні проходити в строго визначений час.

в) район привалів та денного (нічного) відпочинку – для перевірки стану озброєння та техніки, їх технічного обслуговування, приймання їжі та відпочинку особового складу.

Привал - це зупинка похідних колон на маршруті для відпочинку о/с, прийому їжі, перевірки техніки та озброєння, технічного обслуговування машин. Привали призначаються через **3-4 год.** руху тривалістю до **1 год.** і один привал тривалістю до 2-х год. у другій половині добового переходу, а денний (нічний) відпочинок – в кінці кожного добового переходу. Їх вибирають з таким розрахунком, щоб вони знаходились в зонах прикриття засобів ППО старшого командира.

Добовий відпочинок призначається за необхідністю, через кожні **3-5** переходів при здійсненні маршруту на великі відстані. На привалах шикування колон не змінюється, усі підрозділи зупиняються водночас, дистанція між ними зберігається, бойові і транспортні машини праворуч від дороги з дистанцією між машинами не ближче **10м.** Особовий склад виходить з машин і розташовується на відпочинок праворуч від дороги. В машинах залишаються спостерігачі за сигналами і командами командирів.

В районах відпочинку підрозділи зіходять з дороги і розміщуються в районах в порядку, який забезпечує підтримування постійної бойової готовності і найменшою витратою часу на висування колони.

В районах привалів та відпочинку організовується безпосередня охорона в кожному підрозділі. Підрозділи повинні бути в готовності до раптового відбиття нападу наземного противника.

Завдання, що виконує відділення в похідній охороні.

Успіх маршруту зумовлюється не тільки чіткою його організацією, а і мистецтвом управління підрозділами під час його здійснення. Побудова колони

головних сил із засобами підсилення здійснюється в районі розташування. З початком руху основну увагу приділяють своєчасному проходженню підрозділами вихідного пункту.

Вихідний пункт і пункти регулювання відділення, що призначене в похідну охорону, проходить головою колони точно в установлений час. Звіряючи по карті маршрут руху, командир відділення керує діями екіпажу і суворо підтримує встановлений порядок маршу.

Зв'язок на марші здійснюється рухомими засобами зв'язку в підрозділах, крім того – установленими сигналами. Радіостанції працюють тільки на прийом.

Відділення, що призначене в складі взводу у головну похідну заставу, у встановлений час проходить вихідний пункт і рухається за маршрутом батальйону із встановленою командиром швидкістю.

Тіснини, тунелі та мости головна похідна заставка проходить безупинно. Зруйновані ділянки доріг, мости, завали на маршруті руху і заміновані ділянки маршруту обходить, позначаючи покажчиками місця руйнувань (мінування) і напрямком обходу. Якщо обхід неможливий або на влаштування проходу у руйнуваннях (завалах) потрібно менше часу, ніж на обхід, то головна похідна заставка пророблює прохід приданим підрозділом інженерних військ під прикриттям готових до відкриття вогню БМП або самостійно з використанням комплектів, що перевозяться, розмінування та іншими способами. При дистанційному мінуванні маршруту вихід з мінного поля головна похідна заставка здійснює у колоні по проходу, проробленому у найкоротшому напрямку.

Про загородження, зони зараження, райони руйнувань і шляхи обходу, а також про зустріч з противником командир танку доповідає командирі.

Дрібні групи противника ГПЗ (дозорне відділення), як правило, знищує, а зразки озброєння, топографічні карти та інші документи захоплює і продовжує виконувати завдання.

При зустрічі з переважаючими за силою противником ГПЗ діє залежно від обстановки: раптовим вогнем з вигідної позиції та рішучою атакою знищує його, а якщо своїми силами ГПЗ не в змозі знищити противника, вона стійко утримує позицію, яку займає, та забезпечує розгортання і вступ у бій колони, яку охороняє.

Зупиняючись на привал, головна похідна заставка за командою командира, який вислав її, зупиняється на вигідному рубежі, організує спостереження і перебуває у постійній готовності до відбиття противника.

З виходом у район відпочинку головна похідна заставка, зайнявши вигідний рубіж, виконує завдання сторожової охорони, перебуваючи у постійній готовності до відбиття наземного противника. Командир роти указує взводам позиції, смуги вогню і порядок дій під час появи противника. У районі відпочинку головна похідна заставка може замінюватися сторожовою охороною.

Відділення, що призначене в складі взводу у бокову похідну заставу, прямує на рівні голови колони, яку охороняє, на встановленому командиром віддаленні.

Дрібні групи противника, що опинилися на фланзі колони, яку охороняють, БПЗ знищує і продовжує виконувати завдання. При загрозі нападу переважаючих

сил вона займає вигідну позицію і не допускає раптового нападу противника на колону, що охороняють, з флангу.

Відділення, що призначене в складі взводу у тильну похідну заставу, прямує за колоною, яку охороняє, на встановленому командиром віддаленні.

Дрібні групи противника ТПЗ знищує, діючи із вогневих засад. При загрозі виходу переважаючих сил противника до колони, яка охороняється, вона займає вигідну позицію і вогнем всіх засобів наносить ураження противнику, затримує його і не допускає нападу на колону, яка охороняється.

Відділення, що призначений в складі взводу нерухому бокову заставу для прикриття колон підрозділів, що здійснюють марш, виходить на вказаний їй рубіж, повністю або частиною сил розгортається у бойовий порядок, організує оборону і перебуває на рубежі до зазначеного часу, а потім діє у відповідності до вказівок командира, який вислав її.

Під час привалу і розташування колони, яку охороняють, на відпочинок Г (бокова, тильна) ПЗ (головний, тильний дозор, дозорне відділення), зайнявши вигідну позицію, продовжує виконувати завдання, діючи як сторожова охорона.

Відділення на марші рухається тільки по правому боку дороги, дотримуючись встановлених швидкостей руху, дистанцій між машинами і заходів безпеки. Тіснини, тунелі та мости танк проходить безупинно з максимально можливою швидкістю. Під час руху по мостах, залізничних переїздах, тунелях і небезпечних ділянках маршруту вживаються заходи, що забезпечить безпеку руху, виключають затори на маршруті та загазованість тунелів.

Для захисту від високоточної зброї противника максимально використовуються поля радіолокаційної невидимості, які утворюються складками місцевості і місцевими предметами, населені пункти і придорожня рослинність. Під час руху по відкритих і незамаскованих ділянках маршруту не допускається скупчення машин і зупинка колон, швидкість руху і дистанції між машинами збільшуються.

За сигналами оповіщення про радіоактивне, хімічне та біологічне зараження відділення продовжує рух. При цьому перед подоланням зон зараження люки та жалюзі зачиняються, включається система захисту від зброї масового ураження. Особовий склад, прямуючи у пішому порядку й на відкритих машинах, одягає засоби індивідуального захисту. Зони з високими рівнями радіації, райони руйнувань, пожеж і затоплень на маршруті руху, як правило, обходяться, за неможливості обходу зони зараження долаються з максимальною швидкістю з використанням засобів індивідуального захисту і систем захисту від зброї масового ураження, які є на машинах.

Часткова спеціальна обробка здійснюється після виходу із зон радіоактивного зараження, а у випадку застосування противником отруйних речовин – негайно. Повна спеціальна обробка проводиться, як правило, у районі денного (нічного) відпочинку або після прибуття у призначений район.

Під час завдання противником ядерних і хімічних ударів командир відділення вживає заходів щодо відновлення боєздатності відділення, ліквідації наслідків ударів та продовження руху.

У випадку застосування противником запалювальної зброї, а також за вимушеного подолання району пожеж люки та жалюзі БМП зачиняються. Командир відділення швидко виводить БМП з району пожежі вперед або у навітряний бік, зупиняє його, організує гасіння осередків вогню на озброєнні і техніці, врятування особового складу і надання потерпілим першої медичної допомоги, після чого продовжує рух.

Мінні поля, встановлені системами дистанційного мінування противника, обходяться, а за неможливості їх обходу долаються по проходах, які пророблюються інженерними підрозділами, групами розмінування рот, групою розгородження батальйону і з використанням переносних комплектів розмінування.

На привалах побудова колони не порушується, машини зупиняються на правому узбіччі дороги не ближче 10м одна від одної або на дистанції, установленій командиром. БМП ставляться під крони дерев, у радіолокаційній тіні предметів, а на відкритій місцевості маскуються штатними маскувальними покриттями і місцевими матеріалами.

Особовий склад виходить з машин тільки за командою (сигналом) командира відділення і розміщується для відпочинку праворуч від дороги. У машинах залишаються спостерігачі (навідники гармат) і радіо телефоністи командирських машин. Екіпаж проводить контрольний огляд і спільно з призначеним на допомогу їм особовим складом проводять технічне обслуговування. Машини, які вийшли з ладу у ході маршу, зупиняються на правому узбіччі дороги або відводяться у бік. Екіпажі (водії) машин визначають причини несправностей і вживають заходів щодо їх усунення. Після усунення несправностей машини продовжують рух приєднуючись до колони, що проходить, місця у колонах своїх підрозділів вони займають на привалах. Обгін колон у русі. забороняється.

У випадку відставання БМП від колони взводу командир відділення негайно доповідає про це командирі взводу.

Поранені та хворі після надання їм медичної допомоги евакуюються у найближчі медичні пункти (установи), а за неможливості евакуації прямують із своїми підрозділами або з медичним пунктом батальйону.

3. Порядок дій особового складу з прибуттям в район розташування. Порядок дій особового складу з прибуттям в район розташування

Механізовані підрозділи на місці розташовуються в районі зосередження, вихідному районі, районі очікування, районі відпочинку і в інших районах самостійно або разом з іншими підрозділами.

Розташовуватись на місці підрозділи можуть з метою завершення заходів щодо приведення в бойову готовність, підготовки до бою, відновлення боєздатності, відпочинку особового складу, поповнення запасів матеріальних засобів, обслуговування та відновлення бойової техніки, бойового злагодження.

Основні вимоги до району розташування та порядку розташування підрозділів на місці:

– можливість потай зайняти його та зручно розташувати в ньому підрозділи;

– здійснення ретельного маскуванню техніки, особового складу; забезпечення необхідного розосередження та максимального укриття підрозділів від ураження сучасними бойовими засобами;

– створення сприятливих умов для виконання в даному районі намічених заходів;

– зручність для організованого початку наступних дій.

Район розташування підрозділів призначається зазвичай на місцевості, де є багато природних укриттів (чагарник, складки місцевості, балки, яруги, невеликі населені пункти, будівлі і т. ін.) та яка забезпечує захист підрозділів від зброї масового ураження та високоточної зброї. Цей район повинен забезпечувати розосередження та приховане їх розташування, швидкий збір та проведення маневру в потрібному напрямку, зручність розташування та відпочинку особового складу, а також сприятливі умови в санітарно-епідеміологічному відношенні.

При виборі району розташування потрібно враховувати характер майбутніх дій підрозділів. Наприклад, якщо в подальшому передбачається продовжувати марш, то район вигідно мати дещо витягнутим у бік напрямку руху. Якщо планується наступ, то підрозділи слід розташовувати з урахуванням побудови бойового порядку. В районі або поблизу нього повинна бути достатня кількість підручних засобів для маскуванню та інші матеріали, які можна використати для створення укриттів. Слід виключити розташування підрозділів поблизу важливих об'єктів (заводів, фабрик, залізничних станцій, мостів, вузлів доріг, ключових елементів місцевості – окремих висот, озер і т. ін.), населених пунктів, по яких противник може нанести масовані вогневі удари.

Під лініями електропередач, поблизу газо– і нафтопроводів розташування підрозділів не допускається.

Розташування підрозділів в населених пунктах допускається в умовах зими або негоди, якщо немає часу на улаштування укриттів поза населеними пунктами, або якщо з цих населених пунктів виселено місцевих жителів.

Райони для розташування на місці призначаються:

батальйону – до **10 км²**. Батальйон у вказаному районі розташовується поротно і з таким розрахунком, щоб з початком виходу з району не робити зайвих переміщень; *роті* – до **1 км²**. Рота у вказаному їй районі розташовується уздовж маршруту використовуючи маскувальні властивості місцевості. Відстань на відкритій місцевості між танками, бронетранспортерами, бойовими машинами піхоти повинна бути **100-150м**, а між взводами **300-400м**.

Підрозділи технічного забезпечення і тилу батальйону розташовуються з урахуванням зручності забезпечення підрозділів.

Відділення на місці звичайно розташовується в складі взводу уздовж маршруту висування, використовуючи захисні і маскувальні властивості місцевості. БМП розміщується у вказаному командиром взводу місці (під кронами дерев, у рву, у радіолокаційній тіні від місцевих предметів). Відстань між БМП повинна бути **25-50м**, а на відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником ВТЗ – **100-150м**. Особовий склад відділення розташовується поблизу своїх машин, відриває щілини, а при наявності часу

обладнує перекриту щілину або бліндаж. Для БМП обладнується окоп або укриття з урахуванням захисту від ВТЗ та запальної зброї противника. Місце розміщення відділення ретельно маскується.

Відділення повинно бути в постійній готовності до відбиття нападу наземного, повітряного противника і знищенню його ДРГ.

Бойовий наказ на розташування на місці віддає звичайно командир взводу всьому особовому складу взводу.

В бойовому наказі він указує:

- відомості про противника;
- задачу взводу;
- місця розташування сусідів;
- задачі відділенням, місця їх розташування, місця обладнання щілин, а при необхідності і місця устрою бліндажів для особового складу і укриттів для БМП;
- порядок спостереження за наземним і повітряним противником, а також за сигналами командира роти;
- порядок дій при нападі противника;
- сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;
- час зайняття району розташування і строки його інженерного обладнання;
- своє місце і заступника.

Командир відділення, *отримавши завдання на розташування на місці* перевіряє знання особовий склад (о/с) порядку відбиття нападу наземного і повітряного противника, сигналів оповіщення, управління і взаємодії, порядку дій за ними і особисто керує обладнанням місця для розташування о/с, окопу для укриття БМП, маскуванню і технічним обслуговуванням (ТО) озброєння і бойової техніки.

При ТО в першу чергу заправляється БМП і поповнюється боєприпасами, а потім здійснюється перевірка озброєння, механізмів і приладів, їх вивірка, регулювання, змазування і усунення виявлених несправностей.

Про проведену роботу і бойову готовність відділення командир відділення доповідає командирі взводу.

При занятті району розташування негайно повинно бути вжиті заходів ретельного маскуванню. Сліди гусениць БМП зарівнюються або закидаються травою і гілками. Взимку сліди гусениць заметушилися верхівками дерев, які волочаться за БМП. Машина на місці своєї стоянки маскується підручним матеріалом або маскувальними мережами під фон місцевості.

Рух в районі розташування повинен бути суворо обмеженим, пересування особового складу допускається по стежках і дорогах, що мають природні укриття; на відкритих ділянках доріг влаштовуються маски.

Для швидкого виходу БМП на призначені рубежі розгортання встановлюється сигнал. Маршрути виходу і рубежі розгортання повинні знати всі екіпажі. Командир відділення зобов'язаний організувати завчасну розвідку вказаного йому маршруту та рубежу.

Особливу увагу при розташуванні на місці повинно бути звернуте на протипожежні заходи і захист від запальної зброї противника.

При розташуванні на місці забороняється засмічувати і забруднювати місця стоянки. Для відправлення природних потреб відриваються відхожі рови, які повинні знаходитися не ближче 100 м від розташування о/ складу.

Після прибуття в район основний обов'язок відділення є відновлення повної бойової готовності БМП. Для цього в найкоротший строк повинні бути усунені пошкодження і несправності матеріальної частини і озброєння, виявлені в ході маршу, поповнено пальне і змащувальні матеріали, боєприпаси і інші запаси танка. Особовий склад повинен відпочити і відновити свої сили.

Після прибуття в район розташування командир відділення відводить БМП в укрите місце, наказує механіку-водію і навіднику-оператору провести технічний огляд БМП і призначає сектор спостереження. Потім, призначивши заступника, прибуває до командира взводу і докладає йому про прибуття в район і одержує вказівку, куди поставити БМП.

Одержавши вказівку від командира взводу, командир відділення разом з механіком-водієм оглядає місце стоянки, указує механіку-водію, як поставити БМП, щоб забезпечити його маскуванню і зручний вихід на маршрут руху. Потім командир відділення визначає найкоротший шлях для руху БМП від місця зупинки до місця його розташування і особисто виводить БМП до цього місця, рухаючись попереду БМП і управляючи діями механіка-водія за допомогою сигналів.

Командир керує маскуванню відділення і бере особисту участь в ній. Після закінчення маскуванню, огляду і доповіді механіка-водія командир відділення доповідає командирі взводу.

Прийнявши доповідь від командирів відділень, командир взводу призначає час і місце віддачі бойового наказу і указує порядок заправки БМП паливними і змащувальними матеріалами, поповнення боєприпасами і запасними частинами, усунення несправностей, які екіпаж не може ліквідувати своїми силами, місце знаходження ремонтно-відновних засобів і медичного пункту батальйону, а також скільки часу відводиться на відновлення БМП, прийому їжі і відпочинку особового складу.

Одержавши від командира взводу вказівки командир відділення вказує відділенню:

- завдання відділенню (при цьому указує, в якому секторі відділення веде спостереження і хто з складу відділення повинен вести спостереження за противником, хто за сигналами);
- місце і порядок відпочинку відділення;
- порядок виходу (за яким відділенням) на маршрут у разі зміни району;
- заходи маскуванню, що необхідно додатково зробити і хто виконує;
- місце, де відкрити щілину (перекрити щілину або бліндаж), хто і коли повинен її відкрити;
- що робити за сигналом оповіщення про напад повітряного і наземного противника, по чийй команді відкрити вогонь;
- заходи по захисту від зброї масового ураження; порядок передачі (дублювання) сигналу, що по ньому робити, де підготувати і зосередити

комплекти дегазації, місце засобів індивідуального протихімічного захисту, місце медичного пункту батальйону;

- протипожежні заходи, дії відділення при вживанні противником запалювальних засобів і гасінні виниклої пожежі.

Крім того командир відділення вказує:

- встановлений командиром взводу термін приведення відділення в бойову готовність;

- термін обладнання окопу для БМП;

- порядок заправки БМП паливними і змащувальними матеріалами і поповнення його боєприпасами; хто до цих робіт притягуватиметься зі складу екіпажа;

- місце розташування ремонтно-відновних засобів;

- яким заходам повинен вжити відділення, щоб зберегти військову таємницю і підтримувати пильність

Віддавши необхідні розпорядження, командир відділення керує роботами з приведення відділення в бойову готовність і стежить за їх якістю.

4.Органи сторожової охорони. Робота командира механізованого відділення щодо організації дій відділення в сторожовій охороні

Сторожова охорона організується при розташуванні підрозділів на місці із завданням:

- не допустити проникнення розвідки противника до підрозділів, які охороняються;

- своєчасно виявити появу наземного противника;

- попередити про нього підрозділи, які охороняються;

- у випадку нападу противника наполегливо обороняти займану позицію.

Сторожова охорона здійснюється **сторожовими загонами, заставами, постами і секретами**. Відділення при цьому може виконувати завдання в складі взводу, призначеного в *сторожову заставу*, або виставлятися на вірогідному напрямку руху противника в якості *сторожового поста*.

Сторожовий пост у складі відділення виставляється від підрозділу, який охороняється на відстані до **1500м**. Йому вказується позиція. Сторожовий пост несе службу звичайно протягом доби. Одиночних солдатів і дрібні групи противника сторожовий пост захоплює в полон або знищує вогнем і доповідає про це командир, що виставив пост. При підході до позиції сторожового поста переважаючих сил противника відділення сміливо вступає в бій і міцно утримує займану позицію до підходу підрозділу, що охороняється або до отримання наказу на зміну позиції.

Для огляду місцевості між позиціями відділень і на відкриті фланги висилаються *парні патрульні*, а на потайні підступи, в тому числі і вдень, для своєчасного виявлення противника виставляються *секрети* та встановлюються *сигнальні міни*.

Патрульними призначаються два солдати, один з них призначається старшим. Патрульні несуть службу вночі або в установлений період безперервно: одна пара змінює іншу.

Патрульним при їхньому висиланні указуються:

- маршрут руху;
- завдання;
- порядок несення служби;
- дії при виявленні противника і пропуск.

Патрульні рухаються за вказаним маршрутом і ретельно оглядають місцевість.

Одиночних солдатів противника вони захоплюють в полон або знищують. При виявленні групи противника старший патрульний організує спостереження за його діями і негайно доповідає про це командирі відділення.

Секрет виставляється на віддаленні до **400м** у складі **2-3** солдатів, один з них призначається старшим.

При виставленні секрету йому указуються:

- склад;
- завдання;
- місце;
- порядок несення служби, підтримання зв'язку, зміни і пропуск.

Секрет скрито займає і обладнує вказане місце і веде безперервне спостереження за противником і місцевістю. Він нікого не затримує і не опитує.

Про появлення одиночних солдатів (цивільних осіб) і груп противника старший секрету доповідає командирі, що виставив секрет. При нападі противника на секрет він відкриває вогонь і відходить, продовжуючи вести спостереження.

Механізованому взводу, призначеному в *сторожову заставу*, вказується *смуга охорони* шириною до **2км**. В цій смузі взвод займає зручний для оборони рубіж і обладнує на ньому основну, а при наявності часу і запасну позиції, з яких прикривається вогнем вся смуга охорони. В кожному відділенні організується спостереження. Для своєчасного виявлення противника в сторожовій заставі може розгортатися *пост радіолокаційної розвідки наземних рухомих цілей*, а на позиції кожного відділення організується *спостереження*.

У нічний час та в інших умовах обмеженої видимості організується *підслуховування* та ведеться *спостереження з використанням приладів нічного бачення*.

Командир відділення, *отримавши завдання* на дії в сторожовій охороні:

- з'ясовує її;
- в назначений час виводить відділення на позицію, розташовує на ній відділення;
- виставляє 1-2 спостерігачів;
- визначає основні і запасні вогневі позиції БМП, кулемета і гранатомета, місця для стрільби стрілками;
- віддає бойовий наказ;

- організує систему вогню, інженерне обладнання і маскування позиції, захист від ЗМУ і запальної зброї противника;
 - визначає порядок несення служби.
- У бойовому наказі командир відділення вказує:
- орієнтири;
 - склад, положення і характер дій противника;
 - завдання взводу і завдання відділення, позицію, смугу вогню і додатковий сектор обстрілу, основну і запасну вогневі позиції БМП, основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції;
 - завдання сусідів;
 - завдання особовому складу:
 - * навіднику-оператору (Н-О), механіку-водію (М-В), кулеметнику і гранатометнику – основні і запасні вогневі позиції;
 - * стрілкам – місця для стрільби, послідовність їх обладнання і зміни в ході бою;
 - навіднику-оператору і кулеметнику, крім того – основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції;
 - сигнали оповіщення, управління, взаємодії, порядок дій по ним і пропуск;
 - час готовності і заступника.

Контрольні питання

1. Яка мета маршу?
2. Який похідний порядок механізованого взводу на марші?
3. Який склад і завдання похідної охорони?
4. Яке шикування похідного порядку та місце відділення на марші?
5. Які завдання виконує відділення в похідній охороні?
6. Який порядок дій о/с з прибуттям в район розташування?

РОЗДІЛ 10. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ В ОБОРОННОМУ БОЮ

10.1. Організація і ведення оборони механізованим відділенням

1. Основи оборонного бою. Місце та завдання відділення в оборонному бою

Оборона – вид тактичних дій, які мають на меті:

- відбити наступ переважаючих сил противника,
- завдати йому максимальних втрат,
- утримати важливі райони (об'єкти) місцевості й тим самим створити сприятливі умови для переходу в наступ.

У залежності від бойового завдання, наявності сил і засобів, а також від характеру місцевості оборона може бути *позиційною й маневреною*.

Позиційна оборона – це основний вид оборони, що найбільш повно відповідає головній меті оборони й проводиться шляхом завдання максимальних втрат противнику в ході стійкого утримання підготовлених до оборони районів місцевості. Застосовується на більшості напрямків і, передусім там, де втрата території неприпустима. Основна мета – це міцне й тривале утримання районів (рубежів).

Маневрена оборона застосовується з метою нанесення противнику втрат, виграшу часу й збереження своїх сил. Основний її зміст полягає в проведенні послідовних оборонних боїв на заздалегідь намічених і ешелонованих у глибину рубежах у поєднанні з короткими контратаками. Маневрена оборона допускає залишення деякої частини території. У ході маневреної оборони батальйон у взаємодії з іншими підрозділами бригади змушує противника наступати в напрямку, на якому підготовлена стійка позиційна оборона, або противник втягується в район, де забезпечуються вигідні умови для його розгрому контратаками.

Відділення, взвод, рота, батальйон, як правило, ведуть позиційну оборону, в окремих випадках батальйон може брати участь у маневреній обороні бригади. Батальйон, призначений для оборони смуги забезпечення, веде маневрену оборону самостійно.

Оборона може застосовуватися умисно, коли наступ неможливий або недоцільний, зокрема на другорядних і важкодоступних напрямках, на морському узбережжі та островах. Вимушено перехід до оборони здійснюватиметься внаслідок несприятливої обстановки.

Оборона може готуватися заздалегідь до початку бойових дій або організовуватися в ході бою.

Залежно від бойового завдання та умов обстановки перехід підрозділу до оборони може здійснюватися: в умовах **безпосереднього зіткнення з противником** або в умовах **відсутності зіткнення з противником**.

Перехід підрозділу до оборони в умовах *безпосереднього зіткнення з противником* частіше за все здійснюється:

- під час відбиття контратак переважаючих сил противника в ході наступу;

- для закріплення й утримання захоплених рубежів;
- для прикриття флангів наступаючих військ;
- внаслідок невдалого результату зустрічного бою.

У цих умовах перехід до оборони здійснюється, як правило, під безперервним вогнем противника. Підрозділам доводиться не тільки закріплюватися на досягнутому рубежі, але й оволодівати вигідним рубежем, а також відбивати контратаки противника, організовувати систему вогню у вкрай обмежений час.

Відсутність безпосереднього зіткнення з противником створює найсприятливіші умови для підготовки підрозділів до оборони. У таких умовах підрозділи частіше за все будуть переходити до оборони:

- для прикриття державного кордону;
- під час дій у другому ешелоні або резерві;
- при переході до оборони під прикриттям підрозділів, що обороняються в смузі забезпечення;
- на тих напрямках, де потрібно забезпечити висування й розгортання головних сил;
- там, де наступ з ряду причин не передбачається, але можливі наступальні дії противника;
- на морському узбережжі та островах.

Командири підрозділів будуть мати більше часу для організації оборони, кращі умови для вивчення місцевості, вибору найбільш вигідних оборонних рубежів (позицій), побудови бойового порядку, організації системи вогню й загороджень, підготовки маневру силами й засобами, а також для широкого використання інженерної техніки не тільки в глибині, але й на передньому краї оборони. Крім того, підрозділи можуть успішно здійснювати маскування.

Сучасна оборона має бути: *стійкою, активною, протитанковою, протиповітряною і протидесантною, глибоко ешелонованою* готовою до тривалого ведення бою в умовах застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї та засобів радіоелектронної боротьби. Підрозділи повинні стійко обороняти займані позиції навіть в умовах повного оточення та відсутності тактичного зв'язку із сусідами, не залишати займані позиції та не відходити без наказу старшого командира.

Активність оборони полягає у постійному ураженні противника всіма засобами, нав'язуванні йому своєї волі, створенні невідгідних для нього умов ведення бою, проведенні широкого маневру та рішучих контратак, швидкому знищенні противника, що вклинився в оборону і його десантів, які висадилися.

Під *стійкістю* оборони розуміють її здатність протистояти зброї масового ураження, ударам авіації й артилерії, відбивати атаки танків і піхоти противника, а також знищувати противника, що вклинився в оборону, або повітряні десанти, аеромобільні та ДРГ, які висадилися в тилу.

Стойкість та активність оборони досягаються:

- витримкою, стійкістю і наполегливістю військ, що обороняються, їх високим морально-бойовим духом; безперервною розвідкою противника,

своєчасним виявленням підготовки його до наступу та можливих напрямків атак; ретельним маскуванням бойового порядку роти (взводу) і введенням противника в оману стосовно побудови оборони;

- умілим використанням вигідних умов місцевості та її інженерного обладнання;

- створенням ретельно організованої системи вогню, у поєднанні з системами інженерних загороджень, опорних пунктів і вогневих позицій; надійною протиповітряною обороною;

- своєчасним маневром підрозділами, вогневими засобами й вогнем на напрямку, що загрожує; негайним знищенням противника, що вклинився в оборону, та його десантів, які висадилися;

- застосуванням в обороні несподіваних тактичних прийомів, здатних приголомшити противника, поставити його в скрутне становище, накидати йому свою волю та ініціативу;

- постійним виконанням заходів щодо захисту від зброї масового ураження й ВТЗ противника;

- стійким і тривалим утриманням опорних пунктів у поєднанні з проведенням контратак.

Місце та завдання відділення в обороні.

Відділення обороняє ділянку місцевості (траншеї) або окоп, який називається позицією. Позиція може бути до **100м** по фронту і повинна мати криволінійне або ломане зображення. Загальна довжина окопу на відділення складає в цьому випадку **120-130м**.

В опорному пункті (ОП) взводу механізоване відділення обороняє позицію до **100м** по фронту, знаходячись в центрі, на правому або лівому фланзі і маючи на ній основні, запасні (тимчасові) позиції для вогневих засобів, які дозволяють спільно із сусідніми відділеннями знищувати противника вогнем перед фронтом і на флангах ОП взводу. Проміжки між відділеннями можуть бути до **50м**. На позиції відділення о/с розміщується так, щоб між солдатами був інтервал до **15м**. Командир відділення знаходиться на позиції в такому місці, звідки зручніше управляти відділенням, спостерігати за місцевістю і за сигналами командира взводу. Як правило, командир відділення розташовується в центрі позиції, з ним рядом знаходиться кулеметник і гранатометник

На позиції відділення стрільці, кулеметник та гранатометник розташовуються так, щоб усі підступи до неї перед фронтом і на флангах знаходилися під ефективним, особливо фланговим та перехресним вогнем, а загородження і перешкоди добре проглядалися і прострілювалися. Відповідно до цього будується і система вогню. Відділення повинно бути готовим до маневру на напрямку, якому погрожують, ведення вогню вночі та в інших умовах обмеженої видимості.

БМП, яка має могутнє озброєння та броньовий захист, є основою оборони позиції відділення. Її вогнева позиція, а також вогнева позиція БТР може обладнуватися в центрі позиції відділення, на фланзі або позаду позиції на віддаленні до **50м**.

БМП без десанту в обороні може виділятися:

- для дій у вогневій засаді;
- як кочуючий вогневий засіб;
- у складі бронегрупи батальйону (роти).

На позиції відділення можуть розташовуватися вогневі засоби старших командирів.

Вогнева позиція відділення включає *основні* та *запасні* вогневі позиції вогневих засобів і БМП (БТР).

Бойові можливості відділення в обороні.

Бойові можливості – це кількісні та якісні показники, що характеризують здатність підрозділу виконувати визначені бойові завдання за встановлений час у конкретних умовах обстановки.

Бойові можливості не являються постійними величинами, вони залежать від:

- особового складу;
- рівня бойової підготовки і морального стану особового складу;
- наявності й технічного стану бойової техніки та зброї;
- виучки й особистих якостей командира;
- наявності боєприпасів й інших матеріальних засобів;
- тактики дій і можливостей противника;
- умов місцевості, пори року, погоди.

Бойові можливості відділення в обороні характеризуються складом наступаючого противника, якого воно може знищити.

Вони включають:

- вогневі;
- маневрові можливості.

Найважливішою їх складовою частиною є *вогневі можливості*.

Вогнева міць – це математичне очікування числа знищених цілей (об'єктів) противника або ступінь ураження противника, які складаються із можливостей стрілецької зброї по знищенню живої сили і броньованих цілей противника вогнем гранатомета і БМП.

Основними показниками, що характеризують можливості відділення по боротьбі з танками, іншими броне об'єктами і мотопіхотою противника, є:

- загальна кількість знищуваних танків, БМП (БТР) противника;
- збитки, що завдаються його живій силі.

Методика розрахунку вогневих можливостей відділення.

1. Спочатку визначимо ширину фронту вогневого забезпечення відділення, яка може бути розрахована за формулою:

$$Ш_{\phi} = \Phi + 1/2 (П_1 + П_2),$$

де $Ш_{\phi}$ – ширина фронту вогневого забезпечення;

Φ – фронт позиції відділення;

$П_1$ і $П_2$ – величина проміжків з сусідами.

Таким чином, $Ш_{\phi} = 100 + 0,5 (50 + 50) = 150\text{м}$.

2. Знаючи бойову швидкострільність зброї відділення, визначимо кількість

куль, що випускає особовий склад відділення за хвилину.

Для ведення вогню по піхоті противника відділення має: АК-74 – 4 од.; РПК-74 – 1 од.; СВД – 1 од.; ПКТ – 1 од.

Швидкострільність цієї зброї складає (постр/хв):

ПКТ	– 250;
кулемет РПК-74	– 150;
автомат АК-74	– 100;
СВД	– 40.

Отже, відділення може здійснити $(250 + 150 + 4 \times 100 + 40 = 840)$ 840 пострілів за хв.

Знаючи ширину фронту вогневого забезпечення, можна розрахувати щільність вогню відділення, для чого необхідно загальну кількість куль розділити на фронт вогневого забезпечення $(840 : 150 = 5,6)$, в результаті чого отримаємо 5,6 куль за хвилину на 1м фронту.

Досвід Великої Вітчизняної війни і проведених навчань показує, що в результаті вогневої підготовки противника може бути виведено з ладу до 30% о/с і озброєння. Таким образом, з урахуванням втрат відділення може випустити 588 куль за хвилину. Щільність вогню складе $588 : 150 = 3,92$, тобто **3,92** кулі на **1м** фронту за **1 хв**.

На фронті оборони відділення може наступати до 1,5 відділення противника. При веденні вогню лежачи (стоячи з упору) із автомата, ручного кулемета на відстані 300 м для ураження однієї цілі потрібно 4 патрони, а при веденні вогню з ходу для рішення цієї задачі необхідно 25 патронів. Звідси витікає, що ефективність вогню відділення в обороні в 4-6 разів вище, ніж у наступаючих.

Досвід Великої Вітчизняної війни показав, що для відбиття атаки піхоти противника ті, що обороняються повинні створити щільність вогню перед фронтом оборони і на флангах не менше 3-5 куль на 1м фронту. Така щільність забезпечує 50% знищення наступаючої піхоти противника. Противник відмовляється від продовження атаки при втраті 30-40% сил і засобів.

Таким чином, механізоване відділення в обороні здатне відбити атаку 2-х мотопіхотних відділень противника і обороняти позицію до **100м** по фронту.

Боротьба з танками противника, що атакують.

Механізоване відділення РПГ-7 і озброєнням БМП здібне успішно вести боротьбу з танками противника, що атакують. На фронті вогневого забезпечення відділення може наступати до 2-х танків противника.

Розрахунок можливостей по боротьбі з танками базується на використанні коефіцієнтів бойової ефективності танків, БМП, РПГ й інших протитанкових засобів (табл. 1).

Для того, щоб провести підрахунок бойових можливостей, необхідно перемножити кількість протитанкових засобів на коефіцієнти бойової ефективності. Для підрозділів, що обороняються він буде вищим, ніж для підрозділів, що ведуть наступ і складає: БМП-2-2,0; РПГ-7-0,3. Отже, $1 \text{ БМП} \times 2,0 + 1 \text{ РПГ} \times 0,3 = 2,3$

Таблиця 1

Умовні коефіцієнти бойової ефективності протитанкових засобів в обороні

Найменування протитанкових засобів	На підготовленому рубежі (окопі)	На не підготовленому рубежі (окопі)
РПГ-7	0,3	0,2
СПГ-9	1,0	0,8
ПТКР	2,0	1,5
БМП-2	2,0	1,5
Танк	2,5	2,0

Примітка. При веденні вогню по бойових машинах піхоти (БТР) коефіцієнти збільшуються в 1,5-2 рази.

Механізоване відділення, при даному озброєнні, перш ніж втратити боєздатність, здатне знищити 2, 3 танка противника.

З досвіду Великої Вітчизняної війни для зриву атаки достатньо знищити 50% танків противника, які атакують.

Крім перерахованих протитанкових засобів, у відділення можуть видаватися ручні гранати РКГ-3Е і ручний протитанковий гранатомет РПГ-18 “Муха” (до 2–4 шт. на відділення), але при розрахунку бойових можливостей ці засоби не враховуються.

Виходячи із бойових можливостей, механізоване відділення на БМП-2 використовуючи вигідні умови місцевості та її інженерне обладнання, у взаємодії з сусідами, а також з підрозділами інших родів військ може відбити атаку до 2-х мотопіхотних відділень, посилених 1-2 танками, а також нанести їм ураження і стійко обороняти позицію по фронту до 100м.

Завдання відділення в обороні полягають в утриманні позиції і у взаємодії з сусідами, знищенні своїм вогнем: танків і піхоти противника і недопущенні його прориву в глибину опорного пункту взводу, створення сприятливих умов для переходу в наступ.

Система вогню в обороні – це організоване за єдиним планом поєднання підготовленого вогню всіх видів звичайної зброї підрозділу із замислом бою з урахуванням характеру місцевості та інженерних загороджень.

Система вогню в обороні включає в себе:

- ділянки зосередженого вогню;
- зони вогню протитанкових засобів і суцільного багатопарового вогню всіх видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони для знищення в першу чергу танків та інших броньованих машин противника;
- підготовлений маневр вогнем з метою його зосередження в стислі строки на будь-якому напрямку, що загрожує або ділянці.

Система вогню будується з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї та приданих вогневих засобів, їх тісної взаємодії у поєднанні з інженерними загородженнями та природними перешкодами.

Основу системи вогню відділення складає протитанковий вогонь, який включає до себе організований вогонь танків, БМП і протитанкових засобів для

знищення танків противника прямою наводкою перед переднім краєм оборони.

Ураження цілей противника може здійснюватися:

- вогнем окремих вогневих засобів;
- зосередженим вогнем відділення.

Зосереджений вогонь (ЗВ) – це вогонь стрілецької зброї, гранатометів, озброєння БМП (БТР, танків), що ведеться одночасно декількома вогневими засобами по одній цілі чи по частині бойового порядку противника.

Зосереджений вогонь БМП взводу може бути призначений на відстані **2-3 км** від переднього краю. Для взводу ділянка ЗВ по ширині призначається до **75 м** (по **25 м** на гармату), по глибині – до **50 м**.

Зосереджений вогонь із стрілецької зброї по наземним цілям ведеться із автоматів і ручних кулеметів на дальність до **600 м**, із кулеметів ПК і ПКТ – до **1000 м**, із великокаліберних кулеметів, які установлені на БТР – до **2000 м**.

ЗВ готується завчасно на шляху можливого руху противника.

Щільність вогню на ділянці ЗВ повинна бути вищою, ніж середня щільність у смузі вогню відділення, і може складати 10-12 куль у хвилину на один погонний метр фронту. Виходячи з цих вимог зосереджена ділянка взводу призначається по фронту **150-200 м**; ділянка зосередженого вогню відділення може бути до **50 м**.

Для організованого ураження противника призначаються *рубежі відкриття вогню* ПТКР, із танків, із гармат БМП, із стрілецької зброї.

Дальність ефективного вогню складає:

– з ПТКР	– 4000 м ;
– з танків	– 1800-2500 м ;
– з БМП	– 1000-1300 м ;
– зі стрілецької зброї	– 400-600 м .

Перекриття основних і призначення додаткових секторів обстрілу забезпечує створення зон суцільного багаточарового вогню перед переднім краєм і на флангах позиції відділення. Для ведення вогню в обороні БМП (БТР), кулеметам, танкам й іншим вогневим засобами призначаються:

- основні і запасні вогневі позиції;
- основний і додатковий сектор обстрілу на відстань їх дійсного вогню.

Вогонь гранатомета підготовлюється в смузі вогню відділення.

При організації системи вогню відділенню призначається:

- смуга вогню,
- додатковий сектор обстрілу.

Смуги вогню (сектори обстрілу) сусідніх підрозділів (вогневих засобів) на стиках повинні взаємно перекриватися. Смуга вогню вказується на місцевості **4-ма** орієнтирами (точками), починаючи з правого флангу позиції.

Сектор обстрілу - **2-а**.

Система вогню відділення вважається готовою тоді, коли:

- вогневі засоби зайняли позиції;
- підготовлені дані для стрільби;
- підготовлена необхідна кількість боєприпасів.

2. Порядок і зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації оборонного бою під час переходу до неї в різних умовах

Отримавши бойове завдання на перехід до оборони, командир відділення з'ясовує її, оцінює умови, в яких організується оборона.

Під час переходу до оборони в умовах *безпосереднього зіткнення з противником*, командир відділення:

- з'ясовує отримане завдання;
- приймає рішення;
- ставить завдання особовому складу на швидке захоплення (заняття) і закріплення позиції на вказаному рубежі;
- організує спостереження, систему вогню, управління, взаємодію та інженерне обладнання позиції.

Вогнева позиція БМП (БТР) на цей час вибирається так, щоб забезпечувалося не тільки скритне її розташування, але і прикриття особового складу під час виконання ним робіт щодо інженерного обладнання позиції.

Надалі командир відділення:

- детально вивчає місцевість;
- уточнює завдання підлеглим та порядок взаємодії, а при необхідності вирішує й інші питання.

При переході до оборони в умовах *відсутності зіткнення з противником* командир відділення:

- з'ясовує отримане завдання;
- оцінює обстановку;
- виводить відділення на позицію або в указане командиром взводу місце, скрито розташовує його;
- організує спостереження і безпосередню охорону;

В ході рекогносцировки, що проводить командир взводу, командир відділення:

- приймає рішення;
- потім указує особовому складу місце для позиції відділення, де мати основні і запасні вогневі позиції для БМП (БТР), вогневі позиції гранатометнику, кулеметникам і місця стрільцям;
- після цього він віддає бойовий наказ;
- організовує інженерне обладнання і маскування позицій;
- визначає відстань до орієнтирів;
- готує дані для ведення вогню вдень і вночі;
- складає картку вогню.

Під час з'ясування отриманого завдання командир відділення повинен зрозуміти:

- *завдання взводу*

ОП і завдання щодо відбиття наступу і знищення противника, який вклинився в оборону;

смугу вогню, додаткові сектори обстрілу, якими силами і засобами забезпечуються фланги, стики і проміжки і хто відповідальний за них;

- завдання відділення
позицію і завдання;
смугу вогню і додатковий сектор обстрілу;
основну (запасну) вогневу позицію БМП (бронетранспортера);
основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції, місце
відділення в бойовому порядку взводу, рубежі, з виходом противника на
які, відділення відкриває вогонь;
- завдання сусідів (позицію, праву (ліву) межу смуги вогню);
- час зайняття оборони (позиції), готовності системи вогню, черговість і
терміни інженерного обладнання.

Під час оцінки обстановки командир відділення повинен:

- оцінити ймовірний склад і характер дій противника, з якого рубежу, у
якому напрямку і у якому складі він може атакувати, характер, захисні і
маскувальні властивості **місцевості** її прохідність і вплив на умови
спостереження та ведення вогню.

При переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення, і місця його
вогневих засобів.

У бойовому наказі командир відділення вказує:

- орієнтири;
- склад, положення та характер дій противника;
- завдання взводу і відділення, позицію, смугу вогню та додатковий сектор
обстрілу; порядок спостереження і ведення вогню по наземних та повітряних
цільях; місця на ділянках зосередженого вогню взводу, по яких вести вогонь
відділенням;
- завдання сусідів;
- завдання особовому складу (о\с):
 - * навідник-оператор – Н-О, (кулеметнику БТР), кулеметникам і
гранатометнику – основні та запасні вогневі позиції. Н-О (кулеметнику БТР) і
кулеметникам, крім того, – основний і додатковий сектори обстрілу з кожної
позиції;
 - * старшому стрільцю та стрільцю – місця для стрільби, послідовність їх
обладнання і зміни в ході бою;
 - * механіку-водію (водію) – маршрут виходу на запасну (тимчасову) вогневу
позицію, порядок спостереження та коректування вогню.
- сигнали оповіщення, управління, взаємодії та порядок дій за ними;
- час готовності до оборони і заступника.

Після одержання завдання особовий склад відділення приступає до
розчищення смуги огляду і обстрілу, а також до відривання і маскуванню окопів.

Віддавши бойовий наказ, командир відділення організує *інженерне
обладнання і маскуванню позиції*, вказує порядок відривання окопу на відділення і
для БМП (БТР), інших вогневих засобів, готує дані для ведення вогню вдень і
вночі. В подальшому вирішує питання забезпечення відділення боєприпасами,
ПММ, засобами захисту, продуктами, медикаментами.

Особовий склад відділення, як правило виконує наступні заходи:

* Н-О (навідник кулемета) – бере участь в підготовці основної і запасної вогневих позицій, оглядає озброєння, боєприпаси та їх укладку, прицільні прилади, механізми заряджання і наведення, усуває несправності, які були виявлені під час огляду; перевіряє вивірку прицільних приладів і спареного кулемета; з'ясовує порядок спостереження і ведення вогню.

* механік-водій (М-В) – готує основну і запасну вогневі позиції і здійснює їх маскування з'ясовує маршрут виходу на них; перевіряє технічний стан БМП (БТР), наявність і стан інструмента, запасних частин, ПММ, усуває несправності, які були виявлені під час огляду. У випадку необхідності проводить дозаправку БМП (БТР).

Решта о/с – готує озброєння, боєприпаси, спорядження і засоби захисту до бойового застосування; займається відриванням окопів, укриттів, обладнанням інженерних загороджень, розчищенням смуги обзору та обстрілу.

На позиції відділення в першу чергу розчищається місцевість для поліпшення спостереження та ведення вогню; відриваються одиночні (парні) окопи та окоп для БМП (БТР), потім одиночні (парні) окопи з'єднуються між собою в окоп на відділення, який доводиться до повного профілю, а при нестійкому ґрунті, крім того, посилюється одежею крутостей та з'єднується суцільною траншеєю з окопами сусідніх відділень; для о/с обладнується перекрита щілина.

Потім відриваються окоп на запасній (тимчасовій) вогневій позиції для БМП (БТР) та хід сполучення до неї.

В окопі на відділення обладнується бліндаж, ніші для боєприпасів і проводяться інші роботи щодо його вдосконалення в бойовому і господарчому відношеннях з метою забезпечення тривалого перебування о/с в обороні. Якщо траншея відрита землерийною машиною, командир організовує її дообладнання.

Після організації інженерних робіт командир відділення складає *картку вогню відділення*. Послідовність роботи при її складанні може бути наступною.

Став обличчям до розташування противника командир відділення бере листок аркуша і верхнім обрізом повертає його паралельно передньому краю оборони. При цьому командир відділення орієнтується по сторонах горизонту і наносить на краю аркуша стрілку північ – південь. Внизу аркуша паперу позначає точку свого стояння, потім наносить:

- орієнтири, їх номери, найменування та відстань до них;
- положення противника;
- позицію відділення;
- смугу вогню та додатковий сектор обстрілу;
- основні і запасні вогневі позиції БМП (БТР), гранатометів і протитанкових керованих ракетних комплексів (ПТРК), основні та додаткові сектори обстрілу з кожної позиції (крім сектора обстрілу РПГ);
- позиції сусідів та межі їхніх смуг вогню на флангах відділення;
- ділянки зосередженого вогню взводу та місця в них, по яких вести вогонь відділенням;

– загородження, розташовані поблизу позиції відділення та ті, що прикриваються його вогнем. Після цього він ставить час, дату складання і підписує карточку.

Про готовність відділення до оборони командир відділення доповідає командирі взводу.

3. Дії механізованого відділення при веденні оборонного бою

У ході ведення бою командир відділення необхідно керувати відділенням віддаючи ті або інші команди. Команди повинні бути короткими і зрозумілими кожному солдату.

“Відділення до Бою!” – при переході противника в атаку;

“По атакуючій групі піхоти противника, короткими, п’ять – вогонь!”

“Спалах з ліва (з права)” – при застосуванні противником ядерної зброї;

“Відділення, зосередженням! Орієнтир 2, група піхоти, 4, вогонь!” – на відкриття ЗВ;

“Гранатометнику Антонцю, орієнтир 2, ближче 50 – танк - знищити” – на відкриття вогню гранатомета;

“Підготувати гранати”, “Гранатами вогонь”.

“Відділення відійти на такий-то рубіж, з права (з ліва) по одному - назад!” – для зміни позиції;

“Противник праворуч (зліва) – до бою!” – для відбиття раптового нападу противника.

До переходу противника в наступ на позиції відділення постійно несе службу спостерігач. Для відбиття раптового нападу противника і знищення його дрібних груп, які ведуть розвідку або намагаються пророблювати проходи в загородженнях, призначається кулеметник або стрілець, який розташовується, як правило, на запасній (тимчасовій) вогневій позиції. Решта особового складу залежно від обстановки проводить інженерне дообладнання позиції, займається бойовою підготовкою, допомагає механіку-водію (водію) в технічному обслуговуванні БМП (БТР) або відпочиває.

Для виклику особового складу за бойовою тривогою від спостерігача до місця відпочинку влаштовується надійна найпростіша сигналізація. Якщо від відділення виділений черговий вогневий засіб (чергова БМП, БТР, кулемет), він, як правило, розташовується на тимчасовій або запасній вогневій позиції. У БМП (БТР) знаходиться механік-водій (водій) та навідник-оператор (кулеметник БТР) в готовності до негайного відкриття вогню.

Командир відділення, як правило, знаходиться на позиції в такому місці, звідки зручніше управляти відділенням, спостерігати за місцевістю та сигналами командира взводу.

Одиночних солдатів і дрібні групи противника, які намагаються вести розвідку, відділення захоплює в полон, а при неможливості захоплення, знищує вогнем, як правило, із запасних (тимчасових) вогневих позицій.

Більш значні групи противника, які наближаються до позиції відділення, знищуються вогнем кулемета або БМП, а при необхідності вогнем усього відділення. Вогонь відкривається за командою командира відділення.

Під час вогневої підготовки атаки противника командир відділення і спостерігач ведуть спостереження, а решта особового складу ховається в щілини (бліндажі), на дні окопів і траншей або в БМП (БТР) в готовності швидко зайняти свої місця на позиції.

З одержанням сигналу про безпосередню загрозу застосування противником ядерної зброї (під час нанесення противником ядерного удару) особовий склад відділення швидко укривається в щілині, бліндажі, БМП, БТР, (лягає на дно окопу, траншеї), а після проходження ударної хвилі готується до відбиття атаки противника.

Виявивши перехід противника в атаку, за командою командира (сигналом спостерігача) відділення негайно готується до бою. Вогонь по противнику відкривається з наближенням його на дальність дійсного вогню зброї відділення.

– з ПТКР	– 4000м;
– з танків	– 1800-2500м;
– з БМП	– 1000-1300м;
– стрілецької зброї	– 400-600м.

По мірі підходу противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищої напруги. Танки та інші броньовані машини противника знищуються протитанковими керованими ракетами, вогнем БМП, гранатометів і протитанковими гранатами, а піхота, яка спішилася – загороджувальним і зосередженим вогнем автоматичних гранатометів і вогнем кулеметів і автоматів відсікається від танків і знищується.

Вогонь протитанкових засобів відділення зосереджує в першу чергу по головному танку або по танку з тралом, який долає загородження перед переднім краєм оборони, а потім по інших танках, які атакують, та інших броньованих машин. За сприятливих умов обстановки з метою знищення танків, які долають загородження перед позицією відділення, командир може вислати вперед гранатометника з помічником (стрільцем) з ручними протитанковими гранатами. Для прихованості їх висування використовуються складки місцевості і застосовуються дими (аерозолі). Іноді, біля найбільш імовірного місця пророблювання противником проходу в загородженнях, відділенням завчасно відриваються і маскуються окоп і хід сполучення до нього. В окопі може розміщуватися гранатометник або кулеметник (стрілець) із заздалегідь приготовленим мінним шлагбаумом. По можливості в боротьбі з танками противника можуть брати участь кулеметники та снайпер, які зосереджують свій вогонь по оглядових приладах танків. У випадку виходу танка противника безпосередньо до позиції відділення, найближчий до нього солдат з підходом танка на відстань **25-30м** кидає по ньому ручну протитанкову гранату. Якщо танк виявився неураженим, солдат відбігає по траншеї убік або лягає на її дно, а коли танк подолає окоп, швидко вискакує і кидає протитанкову гранату в його борт або

кормову частину. Після вибуху гранати солдат приготується для знищення екіпажа, який залишає уражений танк.

З підходом піхоти противника до позицій на відстань 30-40м відділення закидає її гранатами.

Якщо противник увірвався на позицію, відділення знищує його вогнем впритул, гранатами та у рукопашному бою. Розповсюдження противника по траншеї і ходу сполучення повинно бути затримано вогнем та швидким встановленням заздалегідь підготовлених рогаток, їжаків та інших переносних загороджень.

Якщо противник атакує позицію сусіднього відділення, відділення здійснює допомогу сусіду вогнем.

БМП веде вогонь самостійно і за командою (сигналом) командира відділення. У випадку обходу або вклинення противника в оборону БМП під прикриттям вогню відділення займає запасну вогневу позицію і знищує його вогнем у фланг і в тил. Зміна вогневих позицій здійснюється тільки за наказом командира взводу.

З метою введення противника в оману відносно дійсного розташування вогневих засобів та кількості броньованих машин в обороні БМП може діяти як кочуючий вогневий засіб.

Позиції для кочуючої БМП вибираються з урахуванням одержаного завдання і особливостей місцевості. Потай, по вказаному маршруту, змінюючи вогневі позиції, кочуюча БМП веде вогонь з них самостійно або за командами (сигналами) командира, який її вислав. Після виконання завдання кочуюча БМП займає основну вогневу позицію у взводному опорному пункті або діє за вказівкою командира взводу.

Після відбиття атаки противника командир відділення зобов'язаний:

- перевірити стан о/с і зброї відділення;
- поповнити запас ракет і боєприпасів;
- підготувати відділення до відбиття повторних атак;
- вжити заходів щодо відновлення позиції відділення (траншеї і окопу для БМП (БТР));
- доповісти командирі взводу про результати бою (втратах особового складу, озброєння і військової техніки, наявності ракет, боєприпасів, паливно-мастильних матеріалів і інших матеріальних засобів.

4. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення оборонного бою

Оборону слід організовувати, головним чином, поза густонаселеними районами.

Цивільні особи та цивільні об'єкти слід вивести із розташування військових об'єктів. З цією метою командувачі, командири (начальники) повинні вжити всіх заходів щодо організації взаємодії із цивільною владою.

Переміщення цивільних осіб із районів, що розташовані поблизу військових об'єктів, бажано здійснювати у знайомі їм райони, які не становлять для них

небезпеки. Якщо дозволяє обстановка, слід зробити завчасне ефективне повідомлення про оборонні заходи, які можуть зачіпати цивільне населення (наприклад, для евакуації людей із певних будівель або районів)

Необхідно перевірити, чи позначені об'єкти, які користуються особливим захистом, розпізнавальними емблемами (знаками) відповідно до обстановки, що склалась. Якщо можливий вибір між декількома смугами (ділянками, районами, позиціями) для отримання рівноцінної переваги, вибирається та із них, оборона якої створює найменшу небезпеку для цивільних осіб та цивільних об'єктів.

Контрнаступ, який здійснюється з оборонних позицій, регулюється нормами, які встановлені для наступу. Щоб скоротити втрати серед цивільного населення і збиток цивільному майну, необхідно використовувати тільки такі засоби ведення бойових дій і види зброї, які відповідають тій місцевості, де знаходиться оборонна лінія.

Райони бойових дій повинні бути приведені в первісний стан (наприклад, видалення перешкод і небезпечних предметів, таких, як міни, відновлення проходів, необхідних для цивільного населення).

Командувач, командир (начальник) і штаб повинні постійно уточнювати місця розташування об'єктів (зон), що знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права, на маршрутах висування і рубежах розгортання противника, перед фронтом оборони, а також характер (статус) об'єктів (цілей), що заплановані до вогневого ураження. За необхідності завдання підлеглим уточнюються.

Командир військової частини (підрозділу) другого ешелону (резерву) повинен знати розташування в районі майбутніх воєнних дій об'єктів (зон), які знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права, мати інформацію щодо зміни характеру (статусу) об'єктів (цілей), запланованих до вогневого ураження, а з початком дій – уточнити завдання підлеглим відповідно до останніх даних обстановки.

Контрольні питання

1. Дайте визначення оборонного бою?
2. Місце відділення в оборонному бою?
3. Які завдання виконує відділення в оборонному бою?
4. Який порядок і зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації оборонного бою в умовах безпосереднього зіткнення з противником?
5. Який порядок і зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації оборонного бою в умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником?

РОЗДІЛ 11. МЕХАНІЗОВАНЕ ВІДДІЛЕННЯ У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ

11.1. Організація і ведення наступального бою механізованим відділенням

1. Суть і характерні риси наступального бою. Способи переходу механізованого відділення в наступ

Наступ є основним видом бойових дій і відіграє вирішальну роль у досягненні перемоги над противником. Відділення проводить наступ з метою розгрому (знищення) противника і оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) місцевості. Він полягає в ураженні противника всіма засобами, які є в наявності, рішучій атаці, стрімкому просуванні підрозділів у глибину його бойового порядку, знищенні та полоненні живої сили, захопленні озброєння, військової техніки, намічених районів (рубежів) місцевості.

Використовуючи результати вогневого ураження противника, о/с відділення повинен вести наступ із повним напруженням сил, у високому темпі, безупинно, вдень і вночі, у будь-яку погоду і в тісній взаємодії штатних, доданих, підтримуючих і сусідніх підрозділів і знищити противника, який обороняється. Це досягається вмілим застосуванням усіх наявних сил і засобів, своєчасним використанням результатів вогневого ураження противника, швидким подоланням загороджень і вмілим поєднанням дій у бойовому і передбойовому порядках із широким використанням способів пересування на полі бою і захопленням з ходу рубежів (об'єктів), широким застосуванням маневру вогнем, умілим використанням місцевості для маневру підрозділами з метою швидкого виходу у фланги і тил противнику, проведенням рішучих атак, своєчасним і постійним уточненням (постановкою) завдань підрозділам і забезпеченням їх під час бою.

Залежно від завдання, яке виконується, характеру місцевості, дій противника й інших умов обстановки механізований взвод (відділення) може наступати в пішому порядку (взимку на лижах), на БМП (БТР) або десантом на танках.

Наступ може вестися на противника, який обороняється, наступає або відходить.

Наступ взводу (відділення, танка) на противника, який обороняється, здійснюється із **положення безпосереднього зіткнення з ним** або **з ходу**.

Підрозділи, які обороняються, ще до початку бою мають певні переваги перед наступаючими за рахунок надійного укриття своєї живої сили і вогневих засобів інженерними спорудженнями, своєчасної організації системи вогню і створення перед переднім краєм системи загороджень.

Першочерговим завданням наступаючих до початку атаки є позбавлення тих, хто обороняється, їх переваг або зведення цих переваг до мінімуму. Таким чином, тільки надійне подавлення оборони противника під час вогневої підготовки атаки на всю глибину з наступним прикриттям наступаючих підрозділів від прицільного вогню противника може забезпечити успіх бою.

Отже, для успішного виконання бойового завдання наступаючі повинні мати

перевагу над противником не тільки в засобах подавлення (артилерія, авіація), але і в механізованих і танкових підрозділах. Проте, самі по собі ці переваги навряд чи спроможні принести успіх. Перемозі, в кінцевому рахунку, сприяє військова майстерність особового складу, творчість, ініціатива командира і його психологічна усталеність.

2. Місце, бойове завдання механізованого відділення у наступі

Механізоване відділення наступає у складі взводу, а в резерві роти, в штурмовій групі і у розвідці може діяти самостійно.

Механізоване відділення на БМП у повному складі може виділятися для знищення вогневих засобів противника, які спостерігаються, стрільбою прямою наводкою в ході вогневої підготовки атаки.

Механізоване відділення в пішому порядку наступає на фронті до **50м**.

Бойове завдання механізованого відділення у наступі включає об'єкт атаки і напрямок продовження наступу. В окремих випадках, коли перед фронтом наступу противник не розвіданий, під час постановки бойового завдання по радіо, при наступі в лісі, а також в інших особливих умовах відділенню може бути вказаний тільки напрямок атаки або напрямок продовження наступу.

Об'єктом атаки механізованого відділення, як правило, є жива сила в окопах або в інших фортифікаційних спорудах, а також танки, гармати, протитанкові ракетні комплекси, кулемети й інші вогневі засоби противника, які розташовані в першій траншеї і у найближчій глибині перед фронтом наступу відділення.

Напрямок продовження наступу відділення визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання взводу (оволодіння об'єктом атаки взводу).

З оволодінням визначеним об'єктом атаки відділення продовжує безупинний наступ у зазначеному напрямку, під час якого йому ставиться нове бойове завдання.

Бойовий порядок механізованого відділення, яке наступає в пішому порядку, складається з бойової лінії з інтервалом між солдатами **6–8м (8-12 кроків)**, та БМП (БТР) (за наявності у командира відділення засобів зв'язку), яка діє за бойовою лінією відділення на віддаленні до **300м**, на її фланзі або безпосередньо в бойовій лінії. Для зручності ведення вогню і кращого використання місцевості (місцевих предметів) солдати в бойовій лінії можуть висуватися вперед або зміщатися вбік, не порушуючи загального фронту наступу і не заважаючи діям сусідів.

Для ведення бою в траншеях, ходах сполучення, у місті, лісі і горах, під час виконання завдань у глибині оборони противника, а також для кращої взаємодії у відділенні завчасно перед наступом можуть створюватися бойові групи ("двійки" та "трійки"). При цьому інтервал між бойовими групами ("двійками" та "трійками") може бути **15-20м**, а між солдатами – **3-5м**. Під час ведення наступу на місцевості, яка забезпечує вогневу підтримку між бойовими групами, вони переміщуються по черзі під прикриттям вогню тактичних груп, які вже висунулися на вказаний командиром відділення рубіж. Після зайняття рубежу

бойова група готується для ведення вогню і прикриває висування групи (“двійки”, “трійки”), яка залишилася. БМП (БТР) діє за відділенням на віддаленні до **300м**, у проміжках бойових порядків або на одному з його флангів.

З метою підвищення ефективності виконання завдань у наступі відділення може діяти також тактичними групами, які за своїм призначенням можуть бути маневреною (розгородження) і вогневою.

Маневрена група призначена для оволодіння об’єктом атаки, знищення противника в траншеї (очищення траншеї), здійснення маневру для виходу у фланг і тил противнику, закріплення досягнутого рубежу і виконання інших завдань. У деяких випадках вона буде проробляти проходи у мінно-вибухових і невибухових загородженнях, виконуючи функції групи розгородження. Командиром групи, як правило, призначається старший стрілець.

Вогневу групу очолює командир відділення. Вона призначена для прикриття дій маневреної групи, знищення живої сили і вогневих засобів противника на об’єкті атаки і на його флангах, заборони підходу (маневру) противника до об’єкта, який атакується, позбавлення противника можливості надання допомоги своїм вогнем тим, хто обороняється, й атаки його на вказаному об’єкті спільно з маневреною групою.

При наступі відділення тактичними групами вони можуть діяти в лінію, уступом вправо (вліво) або в дві лінії (одна за одною). У всіх випадках інтервал між групами може бути **25-30м**, дистанція – **30-50м**, а солдати в групі діють спільно або на віддаленні **3-5м** між собою. БМП (БТР) може діяти за тактичними групами на відстані до **300м**, у проміжках між ними, на одному з флангів відділення або входити до складу однієї з груп.

Бойовий порядок гранатометного і протитанкового відділень, які діють у пішому порядку, складається з обслуг, розгорнутих по фронту з інтервалом між гранатометами **10-20м**, між протитанковими керованими ракетними комплексами – не менше **15м**, і БМП (БТР).

3. Порядок та зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації наступального бою

До початку наступу, відділення потай займає вихідну позицію (вказане командиром взводу місце). У вихідному положенні особовий склад механізованого відділення, як правило, розташовується в траншеї, а БМП (БТР) – на вогневій позиції поряд з траншеєю або в глибині вихідного району разом з іншими машинами взводу.

Із заняттям вихідної позиції (вказаного місця) відділення готується до відбиття можливої атаки противника (розташовується на місці). З одержанням бойового завдання командир відділення організовує наступ.

Командир відділення, одержавши бойове завдання, повинен зрозуміти завдання взводу, відділення, а також завдання сусідів, час готовності до виконання завдання, порядок і терміни його виконання; з’ясувати, де противник і що він робить, а також місця розташування його вогневих засобів; вивчити місцевість, її захисні і маскуючі властивості, вигідні підступи, загородження і

перешкоди, умов спостереження і ведення вогню; визначити завдання особовому складу і віддати бойовий наказ.

Після віддання бойового наказу командир відділення організовує підготовку відділення для виконання завдання: поповнення ракет, боєприпасів, технічне обслуговування БМП (БТР), виконання встановлених робіт щодо інженерного забезпечення, а потім перевіряє знання завдань особовим складом, його забезпеченість усім необхідним для бою і доповідає командирі взводу про готовність відділення до бою.

4. Ведення наступального бою механізованим відділенням. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення наступального бою

До початку наступу з *положення безпосереднього зіткнення із противником* відділення приховано займає вихідну позицію (вказане командиром взводу місце).

У вихідному положенні особовий склад механізованого відділення, як правило, розташовується в траншеї, а БМП (БТР) – на вогневій позиції поряд із траншеєю з метою підтримки атаки відділення вогнем, просування за ним під час наступу і швидкого відходу для посадки особового складу або в глибині вихідного району разом із іншими машинами взводу. Гранатометне і протитанкове відділення, займають вогневі позиції, на яких, як правило, відривають та обладнують окопи.

Із заняттям вихідної позиції (вказаного місця) командир відділення організує спостереження, систему вогню і маскування на випадок відбиття можливої атаки противника або знищення вогневих засобів під час вогневої підготовки атаки.

У вихідному положенні командир відділення ставить завдання спостерігачу, в якому вказує: орієнтири, відомості про противника, місце для спостереження, сектор спостереження, район особливої уваги, порядок доповіді.

На випадок відбиття атаки противника командир відділення ставить завдання, де вказує: передній край оборони противника і звідки можна чекати його несподіваної атаки, смугу вогню відділення (її межі праворуч, ліворуч) і додатковий сектор обстрілу; кулеметнику – вогневу позицію, основний і додатковий сектори обстрілу; гранатометнику – вогневу позицію, основний і додатковий сектори обстрілу; автоматникам – місця на позиціях; час готовності і дії з початком атаки противника.

Після цього, за необхідності, робить вказівки щодо дообладнання позицій, що займають у вихідному положенні, де визначається конкретний обсяг необхідних робіт, виконавці і час початку і закінчення робіт.

Під час підготовки наступу з ходу відділення займає визначене місце у вихідному районі роти згідно з розділом “Розташування на місці”.

З отриманням бойового завдання командир відділення організовує підготовку наступу. Він повинен: з’ясувати її, оцінити обстановку (зрозуміти, де знаходиться противник і що він робить, а також розташування його вогневих засобів; вивчити місцевість, її захисні і маскуючі властивості, вигідні підступи до переднього краю оборони противника (об’єкта атаки), загородження і перешкоди,

умови спостереження і ведення вогню); провести бойовий розрахунок і визначити завдання особовому складу, віддати бойовий наказ; організувати підготовку відділення до виконання завдання; перевірити знання завдань особовим складом, його забезпеченість всім необхідним і доповісти командирі взводу про готовність відділення до наступу.

Під час підготовки наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником усю роботу з організації наступу командир відділення проводить на місцевості, а під час наступу з ходу за неможливості виїхати на місцевість – за схемою (на макеті місцевості).

Під час з'ясування завдання командир відділення повинен зрозуміти завдання взводу, відділення (об'єкт атаки і напрям продовження наступу, рубіж переходу в атаку і місце спішування, завдання танка, за яким наступає відділення, і його номер (розпізнавальний знак) і порядок його виконання (дії до початку і під час атаки), а також завдання сусідів, час готовності до наступу.

Під час вивчення противника командир відділення повинен зрозуміти накреслення переднього краю (траншеї, ходу сполучення) перед фронтом наступу відділення і його віддалення від вихідної позиції (рубежу переходу в атаку і спішування), склад об'єкта атаки (обслуга кулемета, протитанкового ракетного комплексу, група піхоти, БМП(танк), інші вогневі засоби) і його розташування, у тому числі вогневих засобів на флангах і в глибині об'єкта атаки.

Під час вивчення місцевості командир відділення визначає вигідні підступи до об'єкта атаки, наявність загороджень, природних перешкод і проходів у них, її доступність для дій в пішому порядку і на БМП (БТР), захисні і маскуючі властивості, умови спостереження і ведення вогню до і в ході наступу.

Проводячи бойовий розрахунок, командир відділення повинен призначити спостерігача за противником, зв'язківця до командира взводу і піднощика боєприпасів, визначити склад бойових “двійок” (“трійок” тактичних груп) і їх старших, порядок їх розміщення в БМП (БТР) і в бойовому порядку.

Визначаючи завдання особовому складу, командир відділення намічає розміщення кожного солдата в бойовому порядку відділення (бойових груп в бойовому порядку відділення), цілі для ураження вогнем стрілецької зброї і БМП (БТР), порядок їх руху, порядок висування відділення до проходу в мінно-вибуховому загородженні і його подолання, спішування, розгортання і ведення вогню під час переходу в атаку, в ході її ведення та дії при бої в глибині; порядок взаємодії та взаємної підтримки вогнем, способи і сигнали управління.

У бойовому наказі командир відділення вказує:

- у першому пункті – орієнтири, склад і характер дій противника, накреслення його переднього краю оборони, місця розташування вогневих засобів;

- у другому пункті – завдання взводу і відділення (об'єкт атаки і напрям продовження наступу), завдання сусідів, танка, за яким буде наступати відділення, його номер (розпізнавальний знак), а також порядок використання вогню артилерії старшого командира й інших вогневих засобів;

- у третьому пункті – після слова “Наказую” – завдання особовому складу відділення (“двійкам”, “трійкам”, тактичним групам) і доданим вогневим засобам;
- у четвертому пункті – час готовності до виконання завдання, сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дії за ними;
- у п’ятому пункті – своє місце і заступника.

Під час постановки завдань командир відділення вказує:

командир механізованого відділення – всьому особовому складу (“двійкам”, “трійкам”, тактичним групам) – місце і порядок спішування, місце кожного солдата (групи) в бойовій лінії відділення, порядок подолання загороджень і перешкод; навіднику-оператору (кулеметнику БТР а), кулеметнику і гранатометнику, а за необхідності й іншому особовому складу (групам) – цілі для ураження і порядок ведення вогню; механіку-водію (водію) – напрямок, порядок руху в атаці, подолання загороджень і перешкод;

Бойовий наказ командир відділення віддає на місцевості, а за неможливості – за схемою (на макеті місцевості) і уточнює бойове завдання на місцевості під час висування до рубежу переходу в атаку або з початком атаки.

Під час взаємодії командир відділення повинен організувати взаємодію з сусідами і засобами, що діють на напрямку дій відділення, а також між вогневими засобами відділення за місцем (рубежем, об’єктом), часом і завданням, що вирішується.

Взаємодія з танком досягається рухом без відставання особового складу механізованих підрозділів і підтримання їх своїм вогнем, наданням допомоги при подоланні перешкод, прикриттям вогнем при виході з ладу, знищення протитанкових засобів, що заважають просуванню танків.

Найважливішою умовою підтримання взаємодії механізованих підрозділів з підрозділами інших родів військ є своєчасний показ танкам, артилерії і авіації цілей для ураження і використання результатів їх дій механізованими підрозділами.

Підготовка відділення до виконання завдання включає: розставляння особового складу, що прибув, за посадами, підготовку особового складу до виконання завдання, а озброєння – до бойового застосування, поповнення ракет і боєприпасів, технічне обслуговування БМП (БТР), виконання завдань інженерного обладнання вихідної позиції (місце розташування).

У ході підготовки командир відділення перевіряє знання особовим складом бойового завдання і способів дій у наступі, сигналів і порядку дій за ним, готовність озброєння, БМП (БТР) до бою, наявність встановленого запасу боєприпасів, пального, продовольства й інших матеріальних засобів. Виявлені недоліки усуваються на місці. Про готовність до наступу командир відділення у встановлений час доповідає командирі взводу.

Наступ із безпосереднього зіткнення з противником відділення починає з вихідної позиції (з траншеї, окопу), яка займається у встановлений командиром взводу час із перестроюванням бойового порядку (при знаходженні в положенні оборони) або після зміни підрозділів, які оборонялись.

Для наступу з положення безпосереднього зіткнення із противником відділення займає ділянку траншеї (ходу сполучення) з урахуванням побудови бойового порядку для наступу або зручності посадки на техніку під час атаки на БМП (БТР, десантом на танку). БМП (БТР) займає вогневу позицію за відділенням або знаходиться разом із взаємодіючими танками на вихідній (очікувальній) позиції. Із заняттям вихідної позиції командир відділення організовує спостереження за об'єктом атаки, систему вогню і маскування на випадок переходу противника в наступ або для знищення його вогневих засобів, які виявлені, дообладнання вихідної позиції і підготовку пристосувань для швидкого вистрибування з траншеї, а при наступі на БМП (БТР) вказати особовому складу місце і порядок посадки і спішування.

Якщо вихідна позиція відділення має ділянку траншеї, то вона дообладнуватиметься стрілецькими окопчиками, пристосуванням для швидкого вистрибування, а при необхідності і заглиблюється. За відсутності фортифікаційних споруд особовий склад відриває поодинокі окопи, а за наявності часу – ділянки траншеї (окоп на відділення) й укриття для особового складу, а також споряджає магазини, стрічки і готує до дії гранати. Для розміщення БМП (БТР) використовуються наявні окопи, а при їх відсутності – складки місцевості або влаштовуються укриття. Всі роботи проводяться під виглядом посилення оборони переважно вночі, в інших умовах обмеженої видимості і до світанку ретельно маскуються.

Гранатометне і протитанкове відділення, зазвичай, займають вогневі позиції, на яких відриваються й обладнуються окопи.

З початком вогневої підготовки наступу командир відділення веде спостереження за об'єктом атаки і про все відмічене в ньому і біля нього (виявлені вогневі засоби противника), а також про результати вогню своєї артилерії й інших вогневих засобів доповідає командирі взводу. Відділення вогнем своєї зброї знищує виявлені кулемети, гранатомети й інші вогневі засоби, а також живу силу противника в об'єкті атаки і на його флангах, або діє за рішенням командира взводу.

Під час атаки в пішому порядку з підходом танка до траншеї на відстань **100-200м** командир відділення подає команду *“Відділення – позначити прохід для танків”*, а потім за командою (сигналом) командира взводу – *“Відділення – приготуватися до атаки”*. За цією командою особовий склад заряджає зброю повними магазинами (стрічками), приєднує багнети і встановлює, при необхідності, обладнання для швидкого вистрибування з траншеї, веде спостереження за танками і сигналами командирів відділень.

За командою (сигналом) командира взводу про початок руху в атаку командир відділення подає команду *“Відділення, в атаку – вперед”*, за якою відділення швидко вистрибує з траншеї (окопу) і прискореним кроком або бігом слідом за танком або самотійно, за підтримкою вогнем БМП (БТР), атакує противника, ведучи вогонь на ходу і з коротких зупинок і продовжує наступ углиб.

Під час атаки відділення не відстаючи, слідує за танком і своїм вогнем знищує вогневі засоби противника, в першу чергу протитанкові, вчасно вказує БМП (БТР) і танку найбільш небезпечні цілі, які перешкоджають просуванню.

Командир відділення, просуваючись у бойовій лінії, на ходу уточнює (ставить) завдання кулеметникам, гранатометнику і стрілкам (бойовим групам), а при необхідності – порядок подолання загороджень.

Мінне поле відділення долає слідом за танком його коліями або проробленими проходами бігом, як правило, у складі взводу. При підході до мінного поля за командою командира взводу або самотійно командир відділення командує: *“Відділення, за мною, у колону по одному (по двох), у прохід, бігом – марш”*. За цією командою кулеметник першим висувається до проходу, долає його, вогнем прикриває рух відділення. Решта солдатів із наближенням поступово скорочують інтервал до **1 м**, перешиковуються в колону і стрімким кидком під прикриттям вогню БМП (БТР) і кулеметника долають мінне поле.

За командою командира відділення *“Відділення в напрямку _____, направляючий _____, до бою – вперед”* або *“Відділення, за мною – до бою”*. При цьому слід пам’ятати, що мінно-вибухові загородження не являються такою загрозою, як вогонь противника, що прикриває загородження.

Подолавши мінне поле, відділення (танк) знову розгортається в бойову лінію і стрімко атакує противника. Наблизившись до противника, який знаходиться в траншеї, на **25-40м**, особовий склад за командою командира відділення *“Відділення, гранатами – вогонь”* закидає його гранатами, з криком *“Ура”* вривається на передній край оборони противника, знищуючи його вогнем впритул і гранатами, а при виникненні рукопашної сутички – багнетами і прикладами, неспинно, слідом за танками продовжує атаку у визначеному напрямку.

Якщо танки затрималися, відділення повинне висуватися вперед і атакувати противника, не очікуючи танків, використовуючи результати вогню артилерії і мінометів.

В атаці рівняння повинне бути тільки по передніх солдатах, при цьому ніхто не відстає. Успішне просування вперед хоча б тільки одного солдата повинно бути негайно підтримано іншими солдатами та відділенням у цілому.

Знищивши противника, відділення, не затримуючись, просувається вперед, при послабленні опору противника за командою (сигналом) командира взводу проводить посадку в бойову машину піхоти (БТР, десантом на танк) і продовжує наступ у вказаному напрямку.

Під час атаки з висуванням на рубіж переходу в атаку на БМП (БТР) посадка в них особового складу здійснюється з підходом БМП (БТР) до початкового положення для наступу. Механізоване і протитанкове відділення за командою своїх командирів *“до – машини”*, *“по – місцях”* швидко роблять посадку, готуються для ведення вогню з ходу і слідом за танком або самотійно атакують противника, ведучи вогонь з ходу через бійниці (поверх борту), знищуючи живу силу противника і його вогневі засоби, в першу чергу ті, що перешкоджають просуванню танків.

Отримавши завдання знищити противника, що залишився в траншеях і ходах сполучення, **2-3** солдати (одна з бойових груп) відділення, закидавши противника гранатами, стрімко заскакують у траншею, враховуючи ведення вогню вздовж траншеї в різні напрямки, для прикриття один одного з тилу, просуваються траншеєю, вогнем в упор, багнетами і гранатами знищують противника, який обороняється, долають прямолінійні ділянки траншей (ходу сполучення) після їх обстрілу і подавлення вогневих точок гранатами, просуваючись від повороту до повороту і знищуючи тих, хто обороняється. Решта складу відділення (бойова група) рухається обома боками траншеї зверху, не втрачаючи з виду солдатів, що просуваються траншеєю, знищують виявлені вогневі засоби і противника, який намагається залишити (захопити) траншею.

Жива сила і вогневі засоби противника, що розташовані в бліндажах та інших оборонних спорудах, закидаються гранатами, за необхідності частина бойової групи вривається в бліндаж і вогнем впритул завершує його знищення, про цьому **1-2** солдати контролюють входи і виходи з бліндажа зовні.

Після знищення противника в траншеях, ходах сполучення та інших фортифікаційних спорудах відділення, не затримуючись, просувається у визначеному напрямку.

Виявивши відхід противника, командир відділення доповідає про це командирі взводу, не відстаючи, переслідує противника і знищує його вогнем усіх своїх засобів.

Командир відділення, діючи в бойовому порядку відділення, управляє вогнем і рухом відділення командами, що подаються, як правило, голосом. Сигнальними патронами і трасуючими кулями він вказує БМП (БТР) і танку цілі, що перешкоджають просуванню відділення.

Бойові “двійки” діють в інтервалі **15-20м**, а тактичні групи – **25-30м** між ними.

Маневрена група відділення діє в безпосередній близькості за танком і веде вогонь уздовж лівого (правого) борту танка, знищуючи живу силу і протитанкові засоби ближнього бою безпосередньо перед ним; вогнева група відділення діє на видаленні **5-10м** за танком і своїм вогнем знищує живу силу і вогневі засоби праворуч від танка. Не виключено подолання загороджень тільки маневреною групою під прикриттям вогневої групи і БМП (БТР).

Після подолання мінного поля відділення розгортається в бойовий порядок і атакує противника одночасно всім відділенням або маневреною групою під прикриттям вогневої групи.

Під час наступу в *глибині оборони противника* відділення, не відхиляючись від напрямку наступу, використовуючи складки місцевості, швидко виходить у фланг або тил противнику і рішучою атакою знищує його. Переміщення відділення здійснюється за командою командира взводу. На окремих ділянках спосіб пересування (прискореним кроком, бігом, перебіжками, переповзанням) визначає командир відділення у залежності від рельєфу місцевості й інтенсивності вогню противника. Він зобов'язаний слідкувати за тим, щоб підлеглі швидко просувалися вперед, вміло використовували місцевість і

витримували вказаний напрямок. Відкриті ділянки місцевості, що прострілюються противником, вигідно долати перебіжками (бігом) усім складом відділення одночасно або по одному – по два. На закритій місцевості необхідно рухатись у бойовій лінії прискореним кроком. Прихованим підступом механізоване відділення просувається в колоні по одному. Невеликі ділянки, що прострілюються противником і мають незначні укриття можуть, долатись солдатами відділення почергово, короткими перебіжками, під прикриттям вогню сусіда. А першим повинен розпочати рух солдат, що знаходиться позаду інших. Вогонь у відділенні ведеться з ходу і з коротких зупинок, при цьому командир відділення зобов'язаний встановити такий порядок просування і ведення вогню, щоб не припинявся рух відділення в цілому: кулеметник (одна “двійка”, “трійка”, тактична група) і частина стрільців веде вогонь, а інші – просуваються вперед, потім ті, що просунулись, відкривають вогонь, забезпечуючи просування тих, що залишилися позаду.

Якщо відділення потрапило під вогонь артилерії (мінометів), воно виходить з-під обстрілу стрімким кидком уперед.

Противник може застосувати зброю масового ураження. Для захисту від неї людей, техніки і озброєння використовуються складки місцевості, укриття, інженерні споруди. Найефективнішим засобом захисту є безпосереднє зіткнення з противником, тому що це лишає його можливості застосувати зброю масового ураження, щоб не вразити свої війська.

Надійний захист особового складу відділення може бути досягнутий вмільми і енергійними діями командира й особового складу, використанням захисних якостей техніки, місцевості, індивідуальних засобів захисту, санітарної обробки особового складу, дегазації і дезактивації обмундирування, ОВТ.

Виявивши відхід противника, командир відділення доповідає про це командирі взводу, не відстаючи, переслідує противника і знищує його вогнем усіх своїх засобів.

Під час наступу з ходу командир механізованого (протитанкового, гранатометного) відділення з початком розгортання взводу в бойовий порядок виводить БМП (БТР) на свій напрямок, уточнює навіднику-операторові (кулеметнику БТР а) і механіку-водію (водію) об'єкт атаки (цілі), напрямок продовження наступу (направлення наступу), місце і номер проходу в загородженнях і управляє вогнем відділення.

При атаці на БМП (БТР) відділення після розгортання взводу в бойову лінію слідом за танком або самостійно продовжує висунення до переднього краю оборони противника, знищує його протитанкові цілі й інші вогневі засоби вогнем із зброї бойової машини і стрілецької зброї через бійниці (поверх борту).

При атаці десантом на танку, відділення розміщується, головним чином, в його кормовій частині, над силовим відділенням. Командир відділення займає місце праворуч біля башти і входить у зв'язок із командиром танка через танковий переговорний пристрій. Для ведення вогню солдати розміщуються: кулеметник – у центрі танка, безпосередньо за його баштою; стрільці – праворуч і ліворуч від башти; гранатометник розташовується поряд із командиром

відділення і веде спостереження за сигналами командира взводу. Під час руху десантом на танку відділення веде спостереження, за командою командира відділення і самостійно знищує виявлені цілі противника, особливо протитанкові засоби ближнього бою. Командир відділення попереджає командира танка про загородження, які знаходяться попереду, і природні перешкоди.

При атаці в пішому порядку з виходом БМП (БТР), танка з десантом до встановленого місця спішування відділення за командою свого командира *“до машини”* швидко вискакує з машини (спішується) і за командою *“Відділення в напрямку....., направляючий, до бою – вперед”* або *“Відділення, за мною – до бою”* розгортається в бойову лінію і прискореним кроком або бігом, ведучи інтенсивний вогонь з ходу, продовжує атаку.

Атаку переднього краю оборони противника і розвиток наступу в глибині відділення здійснює в такому ж порядку, як і під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником.

Найважливішим фактором, що визначає результат бою, є управління боєм і його складова – управління вогнем. Управління вогнем – найважливіший обов’язок командира відділення, він включає: розвідку цілей і оцінку їх важливості; вибір виду зброї для надійного їх ураження; подання команд на відкриття вогню; спостереження за результатами вогню і його корегування, маневр вогнем; контроль за витратою боєприпасів.

Під час ведення бою командир відділення просувається в бойовій лінії у безпосередній близькості від кулеметника і гранатометника з метою своєчасної постановки їм завдання. Крім цього, трасуючими кулями він вказує цілі танку на напрямку дій, що заважають відділенню просуватись вперед.

При пошкодженні і зупинці БМП (БТР) екіпаж продовжує вогнем із місця знищувати противника, димовими гранатами чорного диму імітує загоряння, приймаючи одночасно заходи щодо усунення пошкодження, доповідає про пошкодження командирів взводу (відділення) або його заступнику. Якщо машину самостійно відновити неможливо то необхідно дочекатися підходу ремонтних (евакуаційних) засобів. При виникненні пожежі в машині екіпаж вживає заходів щодо її гасіння, а якщо це неможливо, або при загрозі вибуху, екіпаж залишає її, забираючи закріплену за ним зброю, у тому числі спарений кулемет, боєприпаси до неї, гранати, і приєднується до свого відділення, доповідає командирів відділення причину залишення машини.

Після бою відділення виходить у призначене місце. Командир відділення організовує спостереження та безпосередню охорону, розташовує особовий склад, дотримуючись вимог маскування, уточнює втрати особового складу, озброєння, витрати боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів, наявні пошкодження ОВТ.

Про результати бою командир відділення доповідає командирів взводу. В доповіді вказуються: результати виконання бойового завдання; місце (рубіж) втрати особового складу, знаходження, а по можливості, місця перебування поранених і убитих, втрати та пошкодження ОВТ, витрати ракет і боєприпасів,

пального та інших матеріальних засобів, морально-психологічний стан особового складу, інші питання.

Контрольні питання

1. Визначте фронт наступу відділення у пішому порядку.
2. Яке бойове завдання вказується відділенню у наступі?
3. Що може бути об'єктом атаки відділення?
4. З чого складається бойовий порядок відділення, яке наступає в пішому порядку?
5. Що вказує командир відділення в бойовому наказі на наступ?
6. Що повинен зробити командир відділення після віддання бойового наказу?
7. В чому, на ваш погляд, полягає принципова різниця між наступом з положення безпосереднього зіткнення з противником та наступом з ходу?

11.2. Механізоване відділенням у розвідці

1. Завдання дозорного відділення

Механізоване відділення може призначатися для дій як дозорне відділення і для улаштування розвідувальної засідки.

Розвідувальний дозор висилається від розвідувального загону або безпосередньо від бригади (батальйону) у всіх видах бойових дій, а бойовий розвідувальний дозор – від батальйону (роти).

Розвідка ведеться із завданнями: встановити накреслення переднього краю оборони противника та його позицій у глибині оборони, розташування опорних пунктів, районів оборони і позицій вогневих засобів, особливо протитанкових, розташування других ешелонів (резервів) і ймовірний характер їх дій; наявність (місця) інженерних загороджень, проміжків і відкритих флангів у бойовому порядку противника; виявити бойовий склад, належність і положення противника; визначити координати вогневих засобів, засобів протиповітряної оборони, місця КСП і КП, базування армійської авіації; прохідність місцевості, характер водних перешкод, наявність переправ і бродів; райони руйнувань, пожеж, затоплень, зони радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) зараження, можливі напрямки їх подолання або обходу.

Особовий склад відділення, що виділяється в розвідку, повинен діяти сміливо і приховано, виявляти винахідливість, ініціативу і військову кмітливість, своєчасно добувати і доповідати розвідувальні відомості. Командир відділення повинен вміти визначати координати об'єктів розвідки з необхідною точністю для організації їх вогневого ураження.

Доповіді про результати розвідки мають бути достовірними, короткими і зрозумілими. У них, як правило, вказується: який противник, коли і де виявлений (координати), характер його дій; крім цього, в доповіді вказується місцезнаходження розвідувального органу і рішення, прийняте по обстановці, що склалася.

Командиру відділення, призначеного для ведення розвідки в тилу противника, забороняється мати на робочій карті будь-які дані про свої війська, а всьому особовому складу – особисті і службові документи.

2. Порядок та зміст роботи командира механізованого відділення щодо організації дій дозорного відділення

Дозорне відділення висилається від підрозділів, які ведуть розвідку або виконують бойові завдання у відриві від головних сил (бойових, розвідувальних дозорів, розвідувальних загонів), для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості, а також з метою недопущення несподіваної зустрічі з противником розвідувального органу (взводу) і доведення до командира первинної інформації про нього. Дозорне відділення (танк, піший дозор) залежно від характеру місцевості і часу доби діє на відстані, яка забезпечує спостереження за його діями і підтримку вогнем.

Дозорне відділення добуває розвідувальні відомості спостереженням з місця, з ходу, з коротких зупинок, підслуховуванням і опитуванням місцевих жителів, інколи воно може облаштовувати розвідувальну засідку.

Дозорне відділення веде розвідку на штатній техніці або в пішому порядку (взимку на лижах).

Завдання командира дозорного відділення ставиться, як правило, усно, а під час дій – по радіо командиром взводу, від якого виділено дозорне відділення (танк).

При постановці завдання вказуються відомості про противника, напрямок дій і завдання, порядок підтримання зв'язку і сигнали.

Отримавши завдання, командир відділення повинен з'ясувати його, організувати підготовку відділення до ведення розвідки, оцінити обстановку, прийняти рішення, перевірити готовність відділення, віддати бойовий наказ і доповісти командиром взводу.

При з'ясуванні завдання він повинен зрозуміти завдання взводу, відділення, сусідів, час готовності до дій, порядок і термін виконання отриманого завдання.

При організації підготовки відділення до ведення розвідки, командир дозорного відділення віддає підлеглим розпорядження, в якому вказує: відомості про противника, завдання взводу, відділення, заходи з підготовки особового складу, озброєння і бойових машин, час закінчення робіт.

Під час оцінки обстановки командир уточнює: де знаходиться противник і що він робить, яка місцевість у напрямку ведення розвідки забезпечує пересування, маскування і спостереження. У результаті цього командир дозорного відділення приймає рішення, вибирає (уточнює) напрямки руху і проміжні пункти, намічає порядок дій особового складу під час розвідки місцевих предметів і об'єктів, визначає завдання щодо ведення спостереження, дії під час зустрічі із противником, встановлює сигнали і порядок зв'язку в машині з пішими дозорними.

У бойовому наказі (під час постановки завдань) командир дозорного відділення вказує:

- у першому пункті – відомості про противника;
- у другому пункті – завдання взводу, від якого вислано відділення, і завдання дозорного відділення (танка, пішого дозору);
- у третьому пункті (після слова “наказую”) – завдання о/с;
- у четвертому пункті – час початку розвідки, сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;
- у п’ятому пункті – час, готовність до дій і заступника.

При постановці завдань командир відділення вказує:

- механікові-водієві (водієві) – напрямок і швидкість руху або пункт для спостереження, який необхідно досягти;

З Н-О (навідникові кулемета, гармати) – порядок спостереження і ведення вогню;

- решті особового складу – кому, куди і як вести спостереження.

Усьому особовому складу вказується порядок дій у разі раптової зустрічі з противником, пошкодження машини і потреби її залишити.

Під час ведення розвідки завдання механікові-водієві (водієві) уточнюється кожного разу, коли необхідно змінити напрямок і швидкість руху, а також перед початком висування на черговий пункт для спостереження. Решті особового складу завдання уточнюється у разі необхідності, залежно від обстановки.

Дозорне відділення пересувається від одного зручного для спостереження пункту до іншого, не затримуючи руху взводу, від якого воно вислане. На шляху руху ретельно оглядаються місцевість і місцеві предмети, особливо місця, де можливе приховане розташування противника і його несподіваний напад із засідок. Витримування напрямку руху здійснюється по орієнтирах і місцевих предметах, вночі – по азимуту.

Якщо розвідка будь-якого об’єкта з машини (або з обраного укриття) ускладнена, командир відділення висилає піших дозорних (двох-трьох солдатів), призначаючи одного з них старшим, а командир танка – одного із членів екіпажу. При цьому командир відділення визначає час на розвідку і завдання. Машина розташовується в укритті. Особовий склад, який залишився в ній, веде спостереження за діями дозорних і місцевістю в готовності підтримати їх вогнем.

Під час безпосереднього огляду об’єкта одним дозорним інші повинні бути в готовності підтримати його вогнем своєї зброї. Піші дозорні при огляді об’єкта діють на відстані **20-30м** один від одного.

Огляд населеного пункту починається при підході до нього. Особлива увага звертається на окремі споруди, посадки і місця, звідки противник може вести спостереження і де може розташовуватися його охорона (засідка).

З підходом до лісу перш за все оглядається узлісся, а при русі в лісі – входи в яри, лощини і виходи з них, гаті, мости і інші місця, де можливі засідки противника.

Уночі для спостереження використовуються прилади нічного бачення. Дозорне відділення (танк, дозорні) періодично зупиняється, щоб встановити наявність противника шляхом підслуховування.

Якщо противника не виявлено, командир дозорного відділення доповідає про це радіозасобами або подає сигнал “Шлях вільний” і продовжує виконувати завдання. Виявивши противника, він доповідає про нього і діючи приховано, продовжує спостереження. У разі раптової зустрічі із противником дозорне відділення відкриває вогонь, знищує його і по можливості захоплює полоненого.

У разі виявлення об’єктів противника (артилерії на вогневих позиціях, командних пунктів, оборонних позицій, районів розташування підрозділів, колон, які висуваються) дозорне відділення встановленим сигналом або по радіо доповідає командир розвідувального підрозділу (по можливості визначає координати об’єкта) та організовує приховане спостереження за ними, після прибуття до місця спостереження командира дозору командир відділення доповідає результати спостереження.

3. Ведення розвідки розвідувальною засідкою, нальотом, пошуком

Розвідувальна засідка як спосіб розвідки полягає в завчасному і потайному розташуванні розвідувального органу (РзвО) або взводу (групи) на очікуваних або імовірних шляхах руху противника для раптового нападу на нього з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння, бойової техніки і спорядження. Засідки можуть влаштовуватись також з метою знищення підрозділів противника або його вогневих засобів.

Засідки можуть влаштовуватися у всіх видах бою, на будь-якій місцевості, у будь-яку пору року, доби і в різних метеорологічних умовах.

Цей спосіб розвідки широко застосовується підрозділами що виконують завдання розвідки (окремими розвідувальними, розвідувальними дозорами, бойовими розвідувальними дозорами, розвідувальними загонами), коли вони діють в розташуванні противника. Крім того, засідка може влаштовуватися спеціально призначеним для цього підрозділом (групою) у складі від відділення до посиленого взводу.

Найбільш часто засідки влаштовують в обороні, при підготовки до наступу, в зустрічному бою і діях в розташуванні противника. Місця для засідок вибираються поблизу доріг, стежок, пошкоджених ліній дротового зв’язку, біля мостів, переправ, джерел води, у проходах в загородженнях, на перевалах, дефіле, ходах сполучення та в інших місцях, де найбільш вірогідна поява поодиноких солдатів або невеликих груп противника.

Об’єктами нападу при діях із засад можуть бути поодинокі солдати, групи солдатів і офіцерів, які прямують на мотоциклах, автомобілях, БТР, бойових машинах або у пішому порядку, підрозділи розвідки й охорони, а також пускові установки ракет, гармати ядерної артилерії та інші види озброєння і техніки, які перебувають у русі (на марші).

Місце для влаштування засідки слід вибирати з таким розрахунком, щоб воно задовольняло вимогам маскування, забезпечувало раптовість дій і потайний відхід після виконання завдання.

Коли засада організовується розпорядженням вищого командира, то завдання РзвО (групі) ставить командир, із підрозділу якого виділяється особовий склад

для організації засідки. Завдання, як правило, ставиться на місцевості, а коли улаштовується на значному віддаленні від своїх військ, то додатково по карті.

При постановці завдань РзвО (групи), призначеному в засідку, вказуються і необхідні відомості про противника; склад і засоби посилення; час, місце або район дій; мета засідки і порядок дій після виконання завдання. Крім того командир РзвО (групи) може бути вказано порядок підготовки до дій. Коли передбачається забезпечення РзвО (групи) вогнем з розташування своїх військ, командир РзвО (групи) повідомляється, які вогневі засоби для цього призначені, а також сигнали для виклику і припинення вогню. Коли влаштування засідки передбачено попереду лінії оборони своїх військ або перед переднім краєм оборони противника, командир РзвО (групи) вказується місце і порядок подолання лінії фронту під час висування до місця засідки і повернення у своє розташування, а також повідомляється пропуск і відзив. Висування РзвО (групи) до місця засідки повинно передбачати вивчення противника і місцевості на ділянці, яка намічена для подолання лінії фронту. При цьому особлива увага приділяється вивченню системи спостереження противника, викриттю його вогневих засобів, радіолокаційних станцій, визначення рухомих наземних цілей, приладів нічного бачення, а також виявленню природних перешкод на шляху висування РзвО (розвідувальної групи – РзвГ) до місця засідки і вивченню маскуючих властивостей місцевості. Командир РзвО (групи), призначеного в засідку, після з'ясування завдання зобов'язаний: перевірити озброєння, стан і матеріальне забезпечення РзвО (групи) і підготувати його до дій; організувати спостереження; приховано вивести РзвО (групу) до місця засідки; прийняти рішення і віддати бойовий наказ. РзвО (група), діючи в глибині бойових порядків противника, улаштовує засідку самостійно за рішенням командира РзвО. Рішення на улаштування засідки командир приймає за своєю ініціативою на основі особистого спостереження і даних, добутих розвідниками РзвО (групи). Для виконання бойового завдання командир РзвО (групи) призначає підгрупи (відділення) захоплення, вогневого забезпечення і спостереження.

Підгрупа (відділення, солдатів, БТР, БМП) захоплення призначається для нападу на противника з метою захоплення полоненого, документів, зразків озброєння і бойової техніки. До її складу слід включати фізично розвинених, сильних солдатів, сержантів, які відмінно володіють прийомами рукопашного бою, навчені влучному киданню гранат і вміють безшумно захоплювати полонених. Розташовується вона поблизу передбаченого місця появи противника або шляхів його можливого руху. Підгрупа (відділення, солдатів, БТР, БМП) вогневого забезпечення призначається для завдання у разі необхідності ураження противнику вогнем і для прикриття дій підгрупи (відділення, солдатів, БТР, БМП) нападу. Вона прикриває фланги підгрупи (відділення, солдатів, БТР, БМП) нападу і, якщо потрібно, забезпечує її відхід вогнем. Крім того, на неї покладається завдання щодо знищення противника, який намагався піти з району засідки. До її складу включаються солдати і сержанти, добре навчені киданню гранат, веденню влучного вогню і володінню холодною зброєю.

Залежно від обстановки, у якій влаштовується засідка, та умов місцевості у РзвО (групі) може бути одна або дві підгрупи вогневого забезпечення.

Спостерігачам підгрупи спостереження ставиться завдання стежити за підступами до місця засідки і за вірогідними шляхами руху противника з метою своєчасного попередження командира РзвО (групи) за його наближенням. Спостерігачі призначаються із числа солдатів і сержантів, які мають гострий зір і добрий слух. Вони забезпечуються приладами спостереження і розташовуються в місцях, які забезпечують добрий круговий огляд місцевості в районі засідки і на підступах до неї, а також зоровий зв'язок з командиром РзвО (групи).

При постановці завдання командир РзвО (групи) вказує: орієнтири (у разі необхідності) відомості про противника; завдання РзвО (групи); місця розташування і завдання підгруп (відділень, солдатів, БТР, БМП, танків) і спостерігачів; порядок відкриття вогню; порядок дій при захопленні полонених і після виконання завдання; сигнали і свого заступника. Крім того, може бути вказано порядок евакуації поранених і убитих, доставки полонених, захоплених документів або зразків озброєння і бойової техніки, а при необхідності – де і які улаштувати загородження.

У призначений час командир РзвО (групи) виводить о/с у вихідний пункт і з дозволу старшого начальника дає сигнал на висування РзвО (групи).

Пророблення проходів у загородженнях (своїх і противника) і їх охорону в інтересах дій засідки забезпечує старший начальник своїми засобами.

Для своєчасного попередження РзвО (групи) про можливу появу противника в період висування її до місця засади командир призначає спостерігачів (дозорне відділення).

У разі раптової зустрічі з невеликою групою противника РзвО (група) стрімко атакує її і захоплює полонених. У разі раптової зустрічі з переважаючими силами противника і неможливості уникнути бою РзвО завдає противнику ураження вогнем і з боєм відходить, намагаючись при цьому захопити полонених.

З виходом у район (до місця) засідки командир РзвО (групи) уточнює обстановку, завдання підгруп (відділенням, солдатам) і вивчає місцевість у районі засідки. При цьому він визначає, з якого боку вірогідна поява противника і по якому шляху він може рухатися; де розташувати о/с, бойові машини РзвО (групи) і засоби посилення; де і які улаштувати загородження на вірогідних шляхах противника, своє місцезнаходження.

Особовий склад у засідці розміщується на місцевості згідно з рішенням командира і планом попередніх дій. Командир РзвО (групи) розміщується в такому місці, звідки він може бачити сигнали спостерігачів, особисто спостерігати за підступами до місця засідки, проглядати розміщення свого РзвО (групи) і керувати його діями.

Підгрупа нападу (відділення, солдати), як правило, розміщується в центрі засідки, поблизу від вірогідного шляху руху противника або на відстані кидка гранати від нього.

Підгрупа (відділення, солдати) вогневого забезпечення займає на флангах підгрупи (відділення, солдати) нападу місця, з яких зручно вести вогонь у

напрямку вірогідної появи противника. Бойові машини і кулемети розміщуються таким чином, щоб мати можливість обстрілювати противника в районі засідки.

Сапери або самі розвідники влаштовують загородження на вірогідних шляхах руху противника з таким розрахунком, щоб він обов'язково зіткнувся з ними. Для цього загородження необхідно влаштовувати на вузьких ділянках доріг. Як мінно-вибухові загородження доцільно застосовувати керовані міни.

Крім того, на вірогідних шляхах руху противника можуть бути підготовлені різні “несподіванки” і “пастки” (натягування поперек дороги дроту або мотузки; відривання на шляхах руху противника замаскованих ям, канав; улаштування завалів у лісі, руйнування мостів тощо).

З підходом противника до місця засідки спостерігачі або перший розвідник безшумно попереджає командира РзвО (групи) встановленим сигналом.

З підходом невеликих груп або поодиноких солдатів і офіцерів противника їх потрібно підпустити близько до місця засідки, а потім, не відкриваючи вогню, раптово і безшумно здійснити напад на них і захопити в полон. Для захоплення одного полоненого звичайно призначаються два розвідники.

Більш велику групу й окремі бойові машини противника РзвО (група) підпускає на близьку відстань і за сигналом командира раптово відкриває вогонь і завдає ураження. БМП, танки, БТР зосереджують вогонь у першу чергу по танках, БТР, БМП і автомобілях противника. Кулемети та інші вогневі засоби відкривають вогонь по живій силі противника. Під прикриттям вогневих засобів підгрупа (відділення) нападу за сигналом командира РзвО (групи) сміливо і рішуче здійснюють напад на противника. Солдатів і офіцерів противника, що залишилися живими, захоплюють у полон. Документи, виявлені під час огляду вбитих і машин, вилучаються. Умовні ознаки (емблеми) на бойовій техніці слід запам'ятати, а коли дозволяє обстановка зробити з них малюнок (копію).

Командир РзвО (групи) особисто керує діями групи нападу і разом з ними бере участь в захопленні полонених.

Виконавши поставлене завдання, РзвО (група) діє відповідно до обстановки і одержаних вказівок. Він (вона) може відійти в розташування своїх військ або приєднатися до них у ході наступу.

Коли противник не виявив РзвО (групу) у ході виконання ним завдання, відхід здійснюється приховано. Коли противник визначив розвідників і почав переслідування, то першою відходить підгрупа (відділення, солдати) нападу з захопленими полоненими і документами. Решта складу РзвО (групи) прикриває її відхід, знищує вогнем і гранатами противника, який переслідує. Коли передбачалося забезпечення засідки вогнем артилерії і мінометів з розташування своїх військ, командир РзвО (групи) встановленими сигналами викликає їх вогонь.

З виходом у розташування своїх військ і за сприятливих умов одразу після виконання бойового завдання командир РзвО (групи) перевіряє стан свого взводу і доповідає про виконання завдання командирі (старшому начальнику).

Наскок полягає у раптовому нападі на противника з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння і бойової техніки, а також виведення з

ладу (знищення) елементів систем високоточної і ядерної зброї, ПУ, радіоелектронних засобів (РЕЗ) та інших важливих об'єктів противника.

Наскок здійснюється РзвО, які діють у тилу противника, за рішенням їх командирів. Об'єктами нальоту можуть бути: засоби ядерного нападу противника в районах зосередження і на стартових позиціях, наземні елементи ВТЗ, польові рухомі пункти постачання і зберігання спеціальних боєприпасів, ПУ, вузли зв'язку, РЕЗ, невеликі гарнізони, підрозділи противника.

Бойовий порядок і спосіб дій РзвО (групи) при нальоті залежить від розташування об'єкта, сил і характеру дій противника, складу РзвО (групи) і умов місцевості.

Залежно від обстановки при проведенні нальоту зі складу РзвО можуть призначатися солдати для знищення охорони або вартових на об'єкті, підгрупа (відділення, солдати) нападу на об'єкт і підгрупа (відділення, солдати) вогневого забезпечення.

У підгрупу (відділення, солдати) нападу включається не менше половини всього РзвО (взводу, групи). Чисельність солдатів для знищення охорони (вартових) призначається із розрахунку два розвідники на кожного солдата противника.

Отримавши завдання на проведення нальоту, командир РзвО (групи) вивчає об'єкт нападу і місцевість у його районі. При постановці завдань підлеглим він вказує: відомості про противника; час, місце, об'єкт нальоту; завдання РзвО (відділенням, групам); порядок і способи дій під час нападу (знищення) об'єкта і після виконання завдання; сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними.

У встановлений час о/с РзвО (групи) потай висувається якомога ближче до об'єкта нальоту. Солдати, призначені для знищення охорони (вартових) на об'єкті, висуваються раніше і потай розміщуються поблизу об'єкта, у зручному для нападу місці.

Підгрупа (відділення, солдати) вогневого забезпечення займає позицію згідно з рішенням командира і готується для відкриття вогню у вказаних їй напрямках.

Підгрупа (відділення, солдати) нападу займає вихідний пункт для кидка. Її необхідно розміщати поблизу об'єкта нападу, використовуючи природні укриття.

Позиції БМП, БТР, танків, а також інших вогневих засобів вибираються з таким розрахунком, щоб по можливості можна було вести вогонь як по об'єкту нальоту, так і в напрямках можливого підходу противника.

Упевнившись у готовності РзвО (групи) до нальоту, командир вибирає зручний момент і дає сигнал на початок дій. За сигналом командира РзвО (групи) солдати, які призначені для знищення охорони (вартових), знищують охорону або вартових, група нападу раптово нападає на об'єкт. Противника знищують вогнем, у рукопашному бою і захоплюють полонених.

У разі необхідності, за сигналом командира РзвО (групи), раптово відкривають вогонь з БМП, БТР, танків та особистої зброї по раніше намічених цілях і об'єктах. У цей час підгрупа (відділення, солдати) нападу негайно атакує противника і завершує його розгром. Солдатів і офіцерів противника, які

залишилися живими захоплюють у полон. Документи, виявлені під час огляду вбитих, машин або об'єкта, вилучаються.

Виконавши завдання, РзвО (групу) відходить у визначений район збору і доповідає командирі, який вислав РзвО, і продовжує виконувати наступні завдання.

Пошук полягає в потайному підході РзвО (групи) до наміченого, але недостатньо вивченого об'єкта противника, встановленні його розташування, розвідці складу, призначення, системи охорони й обладнання, а за сприятливих умов – раптовому нападі на нього, захопленні полонених, документів, зразків озброєння і спорядження.

Об'єктами нападу під час проведення пошуку можуть бути поодинокі військовослужбовці або невеликі групи противника, розрахунки вогневих засобів і бойової техніки на передньому краї або в найближчій глибині розташування противника.

Пошук організовується, як правило, в умовах безпосереднього зіткнення з противником за вказівкою або з дозволу командира частини.

Для проведення пошуку призначається розвідувальне або механізоване відділення) або група спеціально підібраних солдатів і сержантів, які підсилюються саперами із засобами розмінування, а для підтримки їх дій у пошуку виділяються вогневі засоби. Командир РзвО (відділення) повинен знати порядок вогневої підтримки, сигнали виклику і припинення вогню.

Елементами бойового порядку розвідувального, механізованого відділення (групи) під час проведення пошуку є: група (підгрупа) захоплення, група (підгрупа) розгородження, група (підгрупа) вогневого забезпечення.

Група (підгрупа) розгородження призначена для пророблення, позначення і прикриття проходів в загородженнях противника і на шляху до об'єкту пошуку. Вона створюється з доданих фахівців інженерних підрозділів або спеціально підготовлених солдатів взводу (відділення).

Група (підгрупа) захоплення атакує об'єкти пошуку, захоплює і доставляє в розташування своїх військ полонених, документи, зразки озброєння і спорядження противника. До складу групи (підгрупи) призначаються солдати і сержанти, які відмінно володіють прийомами рукопашного бою, добре розвинені фізично, вміють безшумно нападати на противника і захоплювати його в полон. Чисельність солдат і сержантів в групі (підгрупі) захоплення визначається залежно від характеру і відстані об'єкта пошуку і становить біля половини складу РзвО (групи).

Група (підгрупа) вогневого забезпечення пошуку призначається для прикриття і підтримки вогнем дій групи (підгрупи) захоплення, коли в цьому виникне необхідність. До її складу слід призначати солдатів і сержантів, які відмінно навчені метанню гранат на велику відстань і веденню влучного вогню зі стрілецької зброї і гранатометів у різних умовах обстановки. Залежно від обстановки у РзвО, який здійснює пошук, може бути одна або дві групи вогневого забезпечення.

Командиру РзвО (групи) завдання на проведення пошуку ставиться, як правило, на місцевості. Завдання ставить командир, який організовує пошук.

При постановці завдання командиру РзвО, призначеного для проведення пошуку, вказується: відомості про противника; місце і термін проведення пошуку; завдання РзвО (групи); порядок підтримки вогнем (по яких ділянках або районах готується вогонь, сигнали виклику і припинення вогню); порядок проходження переднього краю своїх підрозділів, пропуск і відгук.

З одержанням завдання командир РзвО, призначеного в пошук, з'ясовує завдання, встановлює безперервне спостереження за об'єктом пошуку, вивчає місцевість з метою визначення вигідних підступів до об'єкта пошуку.

Спостереження за об'єктом пошуку, як правило, організується з двох-трьох пунктів з використанням оптичних приладів. Місце для спостереження вибирається з таким розрахунком, щоб забезпечувалось потайне розміщення спостерігачів, добрий огляд об'єкта пошуку, підступів до нього і вогневих засобів противника, які розташовані на флангах об'єкта пошуку і в глибині. Вивчення об'єкта пошуку ведеться почергово всім о/с РзвО. У нічний час для спостереження використовуються прилади нічного бачення.

У ході вивчення об'єкта пошуку командир РзвО повинен встановити кількість живої сили противника, яка є на об'єкті, порядок несення служби (вдень і вночі); озброєння охорони об'єкта; сектори обстрілу і ділянки місцевості, які погано прострілюються; місця розташування радіолокаційних станцій визначення рухомих наземних цілей, інфрачервоні прожектори і їх поля спостереження; характер інженерного обладнання місцевості в районі об'єкта пошуку (розташування окопів, ходів сполучення, сховищ, загороджень); місця розташування вогневих засобів на флангах об'єкта пошуку і в глибині; засоби підсилення, які може використати противник під час нападу на нього.

На основі отриманого завдання, детального вивчення противника і місцевості командир РзвО (групи) приймає рішення на дії в пошуку, в якому визначає: об'єкт для розвідки або нападу (якщо він не був вказаний); бойовий склад і завдання підгруп нападу, вогневого забезпечення і пророблення проходів; їх озброєння і спорядження; вихідний пункт; маршрут і порядок руху підгруп до об'єкта пошуку; місця пророблення проходів у загородженнях своїх і противника; порядок дій підгруп при нападі на об'єкт; напрямок і порядок відходу і виводу полонених; організацію управління діями при проведенні пошуку; заходи з підготовки РзвО (групи) до дій.

Під час підготовки до пошуку, командир РзвО (групи) розробляє план проведення пошуку, який затверджує командир частини.

У плані відображаються питання: мета пошуку і склад РзвО (групи); завдання підгрупам нападу, вогневого забезпечення, пророблення проходів; засоби посилення і підтримки пошуку; час початку і закінчення дій РзвО (групи), яка здійснює пошук; шляхи підходу і порядок висування до об'єкту пошуку; порядок нападу на об'єкт; організація управління і зв'язок усередині РзвО (групи); місце збору після виконання поставленого завдання.

План пошуку складається в довільній формі з доданням схеми, на яку наноситься об'єкт пошуку, розміщення вогневих засобів і загороджень противника в районі об'єкту, а також порядок дій РзвО (групи).

У бойовому наказі командир РзвО (групи) вказує:

- у першому пункті – відомості про противника (розташування противника, у тому числі і об'єкту пошуку, його вогневих засобів, станцій радіолокації оборонних споруд і загороджень у районі об'єкта пошуку);
- у другому пункті – завдання РзвО (групи), який призначений у пошук;
- у третьому пункті – після слова “наказую” ставляться завдання групам нападу, вогневого забезпечення, пророблення проходів;
- у четвертому пункті – порядок дій при нападі на об'єкт і відході в розташування своїх військ, час готовності до виконання завдання;
- у п'ятому пункті – сигнали управління і пропуску;
- у шостому пункті – своє місце і заступника.

Крім того, при постановці завдань РзвО (групі) може вказуватися порядок дій у разі раптової зустрічі з противником при виході до об'єкта пошуку, по яких ділянках (цілях) готується вогонь підтримуючої артилерії і мінометів, кулеметів, порядок виносу поранених і вбитих.

Після постановки завдання командир РзвО (групи) за наявності часу організує і проводить тренування о/с РзвО до наступних дій.

Тренування о/с до дій у пошуку проводиться в тилу своїх військ на місцевості, яка подібна до місцевості в районі пошуку. За наявності часу на місцевості створюються оборонні споруди і загородження за типом реальних об'єктів противника, позначаються його вогневі засоби, спостережні пункти і радіолокаційні станції. До тренувань залучається весь особовий склад РзвО (групи) у тому числі і додані сапери.

У призначений час командир РзвО (групи) виводить о/с у вихідний пункт і віддає бойовий наказ. За необхідності він уточнює командирам підгруп порядок дій при виконанні поставленого завдання і доповідає командирі, який організовує проведення пошуку про готовність до дій. Після отримання дозволу на початок дій командир РзвО (групи) подає сигнал на висунування РзвО (групи) з вихідного пункту до об'єкта пошуку.

Контрольні питання

1. Завдання дозорного відділення?
2. Який порядок роботи командира механізованого відділення при організації дій дозорного відділення?
3. Як ведеться розвідка розвідувальною засідкою?
4. Порядок ведення розвідки наскоком?
5. Як ведеться розвідка пошуком?

ГЛАВА III. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ

РОЗДІЛ 12. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД В ОБОРОННОМУ БОЮ

12.1. Основи оборонного бою механізованим взводом

1. Умови переходу до оборонного бою та вимоги, які пред'являються до нього

Оборона – вид тактичних дій. Вона здійснюється з метою відбиття наступу сил противника, які переважають, завдання йому максимальних втрат, утримання важливих районів (об'єктів) місцевості та створення сприятливих умов для переходу в наступ.

Дії підрозділів у обороні повинні бути стійкими й активними, здатними відбити удари усіх видів зброї, атаку переважних груп танків і піхоти противника, які підтримуються потужним вогнем артилерії та ударами авіації, активними діями його повітряних аеромобільних десантів і ДРГ.

Сучасна оборона має бути *стійкою* та *активною*.

Під *стійкістю* оборони розуміють її здатність протистояти ударам всіх видів зброї, відбивати атаки груп танків, які переважають, і піхоти противника, які підтримуються вогнем артилерії та ударами авіації, а також знищувати противника, що вклинився в оборону, повітряні десанти, аеромобільні та диверсійно-розвідувальні групи, які висадилися в тилу.

Активність оборони полягає у постійному ураженні противника всіма засобами, нав'язуванні йому своєї волі, створенні не вигідних для нього умов ведення бою, проведенні широкого маневру та рішучих контратак, швидкому знищенні противника, що вклинився в оборону, і його десантів, які висадилися.

Високої активності оборони не можна досягти без її стійкості, а стійкість оборони буде тим вище, чим активніше ведуться оборонні дії.

Оборона має бути *протитанковою*, *протиповітряною* і *проти десантною*, *глибоко ешелонованою*, готовою до тривалого ведення бою в умовах застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї та засобів радіоелектронної боротьби.

Стійкість та активність оборони досягаються:

- витримкою, стійкістю і завзятістю підрозділів, що обороняються, їх високим моральним духом;
- мистецьки організованою обороною і системою вогню;
- безперервною розвідкою противника;
- ретельним маскуванню опорного пункту (вогневої позиції), вмілим використанням вигідних умов місцевості, її інженерного обладнання і застосуванням несподіваних для противника способів ведення бойових дій;
- своєчасним маневром підрозділами, вогневими засобами і вогнем, негайним знищенням противника, який вклинився в оборону;
- постійним виконанням заходів щодо захисту від зброї масового ураження, високоточної зброї та інформаційно-психологічного впливу противника;
- завзятим і тривалим утриманням опорних пунктів (позицій, рубежів);

– всебічним забезпеченням і підготовкою особового складу до тривалого ведення бойових дій, у тому числі й в умовах повного оточення.

Під умовами переходу підрозділів до оборони, як правило, розуміється конкретна тактична обстановка (положення, стан і характер дій противника, своїх підрозділів, а також сусідів, умови місцевості та ін.), у якій здійснюється перехід до оборони підрозділів. Оборона може готуватися завчасно або організовуватися в ході бою, в умовах відсутності зіткнення з противником або в умовах безпосереднього зіткнення з ним.

В умовах безпосереднього зіткнення із противником підрозділи можуть переходити до оборони:

- з метою відбиття контратак сил противника, які переважають, в ході наступу;
- для закріплення й утримання захоплених рубежів;
- для прикриття флангу на загрозливому напрямку;
- у результаті невдалого зустрічного бою з силами противника, які переважають.

Перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником є найбільш складним. Він буде здійснюватися, як правило, під впливом вогню противника, при постійній загрозі його нападу, при наявності відкритих флангів і стиків, часто на не вигідній для тих, хто наступає місцевості. Крім того, підрозділи спочатку будуть змушені оборонятися в тому угрупованні сил і засобів, у якому вели наступ.

В умовах відсутності зіткнення з противником підрозділи можуть переходити до оборони:

- при обороні у другому ешелоні;
- при переході до оборони під прикриттям підрозділів, що обороняються в смугі забезпечення;
- при обороні морського узбережжя, де очікується висадження морського десанту;
- для прикриття державного кордону.

Перехід до оборони в умовах відсутності зіткнення з противником створює найбільш сприятливі умови для організації і підготовки оборони. Командири підрозділів будуть мати, як правило, більше часу, кращі умови для організації оборони, а особисто для інженерного обладнання позицій і опорних пунктів. У такій обстановці з метою прискорення інженерних робіт може широко застосовуватися інженерна техніка. Однак, і в цих умовах необхідно постійно враховувати, що противник може застосувати зброю масового ураження, піддати опорні пункти ударам авіації, вогню артилерії, висадити в глибині оборони тактичні повітряні десанти, диверсійно-розвідувальні групи. Все це вимагає організації безупинного спостереження, безпосередньої охорони і маскування займаних позицій, підтримки особового складу в постійній готовності до бою.

Підрозділам для оборони призначаються: механізованому відділенню – позиція (танку – вогнева позиція), взводу і роті – опорний пункт.

В обороні кожен солдат, уміло використовуючи свою зброю, фортифікаційні споруди, загородження і вигідні умови місцевості, здатний знищити велику кількість живої сили противника й успішно вести боротьбу з його танками та іншими броньованими машинами.

Інженерні заходи, що виконуються взводом (відділенням, екіпажем, обслугою) своїми силами, повинні значно підсилити його живучість і стійкість. Кожна ділянка місцевості повинна бути перетворена у міцний опорний пункт, бойову і вогневу позицію, справжню фортецю з круговою обороною, яка забезпечує довготривале їх утримання навіть в оточенні противником.

Інженерне обладнання місцевості є одним з найважливіших заходів забезпечення бою, сприяє стійкості та активності оборони. Воно повинно відповідати бойовому порядку і характеру майбутнього бою.

Ефективність інженерних споруд щодо захисту особового складу і бойової техніки від звичайних засобів ураження розглянемо на прикладі танкового окопу.

Окоп закриває земляною товщею ходову частину і найбільш слабку броню корпусу. Висота частини танка, розташованого в окопі, що піднімається над бруствером, складає **0,9-1м**, тоді як висота танка, що атакує, досягає **2,7м**. При однакових балістичних даних гармат дальність прямого пострілу по танку, що атакує, дорівнює **2100м**, а дальність прямого пострілу по укритому в окопі танку – **1000м**. Тому, перш ніж танк, що атакує, вийде на дистанцію прямого пострілу до танка, який розташований в окопі, він повинний пройти близько **1000м**, обстрілюваний танком з окопу. Важливо і те, що площа цілі, яку представляє танк, що атакує, досягає **6м²**, а площа танка, що знаходиться в окопі, близько **1,5м²**, тобто в чотири рази менше.

Інженерне обладнання місцевості включає: обладнання окопів, траншей, ходів сполучення для особового складу, обладнання основних і запасних вогневих позицій танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), гармат і інших вогневих засобів, командно-спостережного пункту командира взводу, бліндажу, інженерних загороджень і маскуванню.

ОП, траншеї, вогневі позиції і ходи сполучення обладнуються з урахуванням вигідних умов місцевості, вимог захисту від зброї масового ураження і запалювальних засобів. Вони повинні забезпечувати ведення фронтального, флангового, кинджального і перехресного вогню. Послідовність і терміни інженерних робіт визначаються старшими командирами в залежності від умов обстановки, наявності часу, сил і засобів.

Взвод приступає до інженерного обладнання опорного пункту після вибору командиром взводу вогневих позицій танків, бойових машин піхоти (бронетранспортерів), позицій відділень, установок протитанкових керованих ракет, гармат, гранатометів і визначення танкам та іншим вогневим засобам – секторів обстрілу, а відділенням смуг вогню.

При переході до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником* механізовані (танкові) підрозділи проводять інженерні роботи в ході бою під вогнем противника. У цих умовах необхідно як найшвидше виконувати інженерні роботи, щоб скоротити втрати особового складу від вогню противника. Танкові

підрозділи, що знаходяться в другому ешелоні, відривають окопи і на вогневих рубежах.

В ОП механізованого взводу в першу чергу відриваються одиночні (парні) окопи для стрільців (рис. 1), кулеметників (рис. 2), снайпера, гранатометників (рис. 3), окопи на основних вогневих позиціях танків (рис. 4), бойових машин піхоти (рис. 5) проводиться розчищення смуги огляду та обстрілу, обладнуються загородження та командно-спостережний пункт командира взводу.

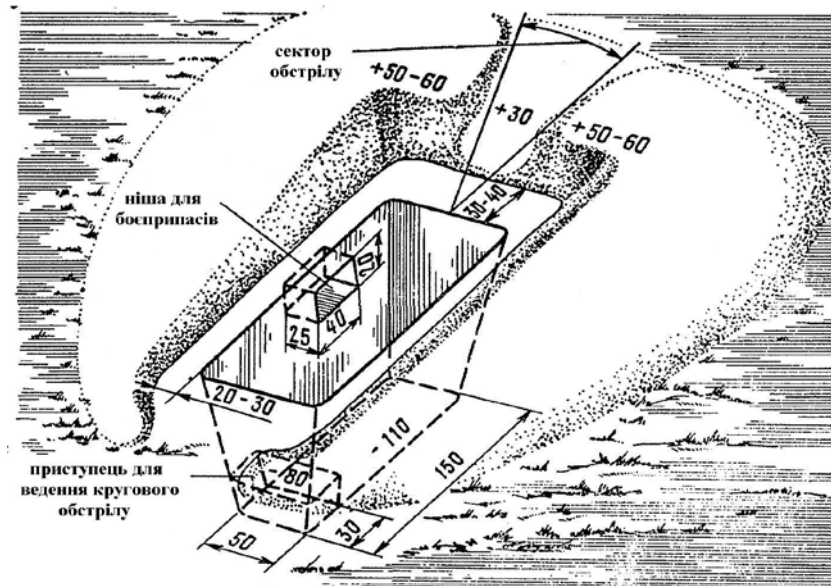

Рис. 1. Окоп для стрільби з автомата стоячи.

На обладнання окопу піхотною лопатою необхідно **2,5 чол.-год.**, піхотною лопатою **1,5 чол.-год.**

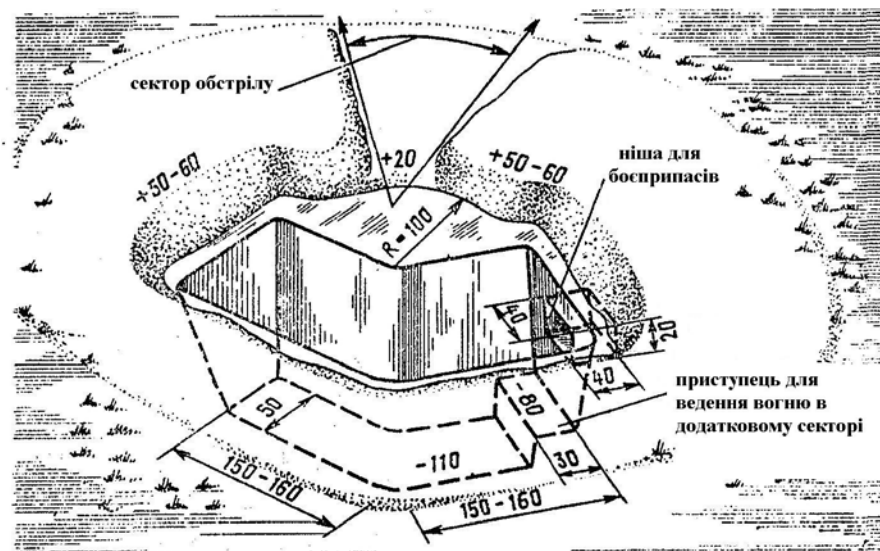

Рис. 2. Окоп для стрільби з кулемета стоячи.

На обладнання окопу піхотною лопатою необхідно **4 чол.-год.**, піхотною лопатою **2,5 чол.-год.**

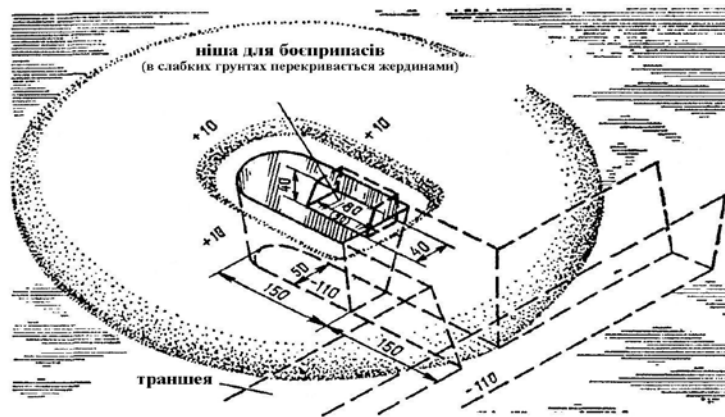

Рис. 3. Окоп для ручного протитанкового гранатомета.

На обладнання окопу піхотною лопатою необхідно **2,5 чол.-год.**, піхотною лопатою – **1,5 чол.-год.**

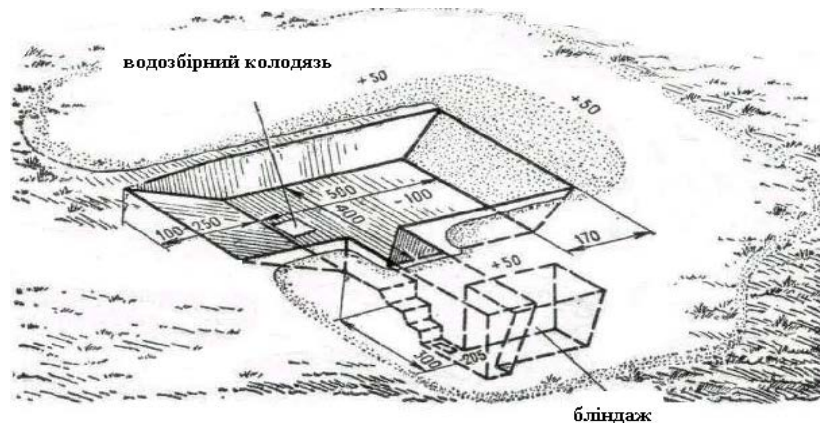

Рис. 4. Окоп для танка з круговим обстрілом.

На обладнання окопу (без бліндажа) за допомогою танка з бульдозерним обладнанням необхідно **0,6 маш./год.** та **5 чол./год.**

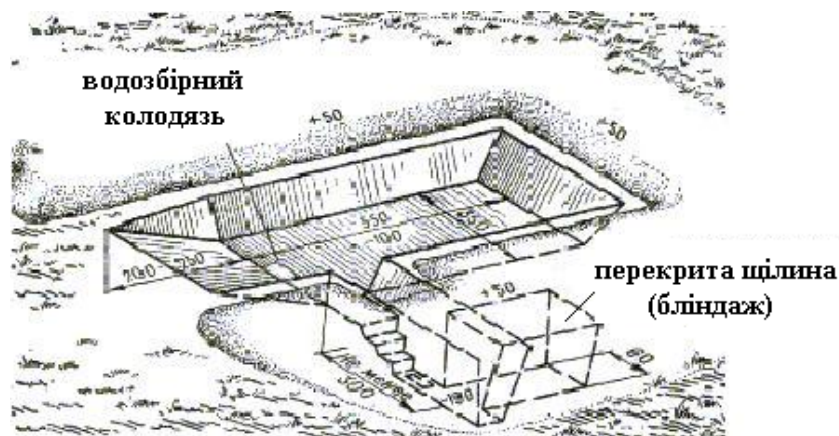

Рис. 5. Окоп для БМП з круговим обстрілом.

На обладнання саперною лопатою необхідно **65 чол./год.** або з застосуванням ПЗМ-3 **0,3 маш./год.** та **8 чол./год.**

Усі позиції (споруди) підготовляються для захисту особового складу від запальної зброї і ретельно маскуються, для чого використовуються місцеві матеріали, табельні засоби пожежегасіння і маскувальні засоби. (рис. 7).

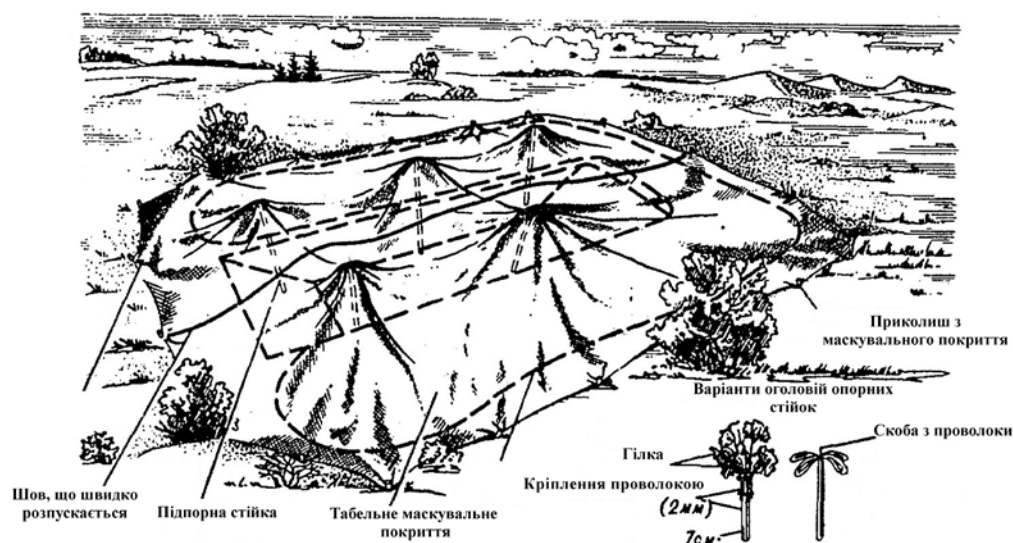

Рис. 7. Маскування бойової техніки в окопі під фон місцевості.

На маскування потрібно **5 чол./год**, табельний маскувальний комплект, місцевий маскувальний матеріал – **0,2 м³**.

Таблица 2.

Основні ТТХ землерийних та траншейних машин

Характеристики	ЕОВ-4421	ПЗМ-3	БТМ-3	МДК-3	ТБС-86
Базова машина	КрАЗ-255	Т-55м	АТ-Т	МТ-Т	
Екіпаж	2 чол.	2 чол.	2 чол.		
Продуктивність, м ³ /год.:					
при прокладці шляхів, км/год					6-13
при улаштуванні переходів через протитанкові рви, розчистка завалів і зруйнувань на дорогах					180-200
При ритті котлованів:					
в немерзлих ґрунтах:	60-70	140-160		500-600	
в мерзлих ґрунтах:		40-50			
При ритті траншей, пог.м/год:					
в немерзлих ґрунтах	50-60	300-400	350-400		
в мерзлих ґрунтах		50-80	300-350		
при ритті окопів та сховищ у ґрунтах I-IV категорій					120 –150
Профіль котловану, м.:					
глибина	3,25	до 3м		3,5	
ширина по дну		2-7м		3,7	
Профіль траншеї в немерзломому ґрунті, м.:					
ширина по верху	0,65	0,9м	0,9м		
ширина по дну	-	0,65м	1,1м		

глибина	1,5	1,2м	1,5м		
Профіль траншеї в мерзломому ґрунті, м.:					
ширина по верху		0,65м	0,9м		
ширина по дну		0,65м	1,1м		
глибина		1,2м	1,5м		
Час обладнання окопу (укриття), хв.					до 25

Перед переднім краєм оборони підрозділів, у проміжках між опорними пунктами і на флангах за розпорядженням старших командирів інженерно-саперними підрозділами встановлюються мінно-вибухові і невибухові (дротяні) загородження, лісові завали, їжаки, надовби, ескарпи і т.п.). Усі роботи з інженерного обладнання повинні проводитись потай, з максимальним використанням засобів механізації збірних інженерних споруд, конструкцій і місцевих матеріалів.

Взводу (відділенню, танку) забороняється залишати опорний пункт (позицію), який займає, і відходити без наказу командира роти (взводу).

2. Місце, завдання та засоби посилення механізованого взводу в обороні, його бойовий порядок, опорний пункт, система вогню та інженерних загороджень.

Механізований (танковий) взвод обороняється, як правило, у складі роти, може бути в резерві батальйону, призначатися в бойову охорону, бойовий розвідувальний дозор і вогневу засідку, частиною сил або в повному складі входити до бронегрупи батальйону (роти). Крім цього, при виході з бою (оточення) він може призначатися до складу підрозділів прикриття (в заслоні), а танк (відділення) – діяти у вогневій засідці.

Механізованому взводу можуть додаватися гранатометне, протитанкове, вогнеметне, зенітне, а іноді інженерно-саперне відділення і танк, а танковому взводу, крім цього, – механізоване відділення.

У складі роти при обороні взвод залежно від обстановки і місцевості може знаходитися в *першому* або в *другому* ешелоні (рис. 8). В опорному пункті роти взводи можуть розташовуватися кутом назад, мати уступне й інше розташування, що забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом і на флангах опорного пункту.

Взвод *першого* ешелону роти має завдання вогнем штатних і доданих засобів самостійно й у взаємодії із сусідами завдати противнику значних втрат у живій силі і техніці, відбити його атаку та утримати опорний пункт, що займає.

Взвод *другого* ешелону роти має завдання, що полягає в підтримці вогнем взводів першого ешелону, у знищенні живої сили і бойової техніки, що прорвалася в опорний пункт роти, у відбитті атак противника та утриманні опорного пункту, який займає, і створення тим самим необхідних умов для його знищення.

Механізований взвод, який складає *резерв батальйону*, займає опорний пункт у глибині його оборони в готовності до відбиття атаки противника, що вклинився

в оборону, знищення повітряних і аеромобільних десантів, диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ), що висадилися у глибині району оборони батальйону, підсилення (заміни) підрозділів першого ешелону, які втратили боєздатність, і до вирішення інших завдань, що раптово виникають.

Взвод, призначений у засідку, займає призначену позицію і ретельно маскує її. При підході противника до наміченого рубежу взвод раптовим вогнем з близької відстані знищує його.

Для виконання поставлених завдань механізованому взводу вказується ОП або бойова позиція, відділенню – траншея, екіпажам танків, БМП, БТР та іншим вогневим засобам – вогнева позиція.

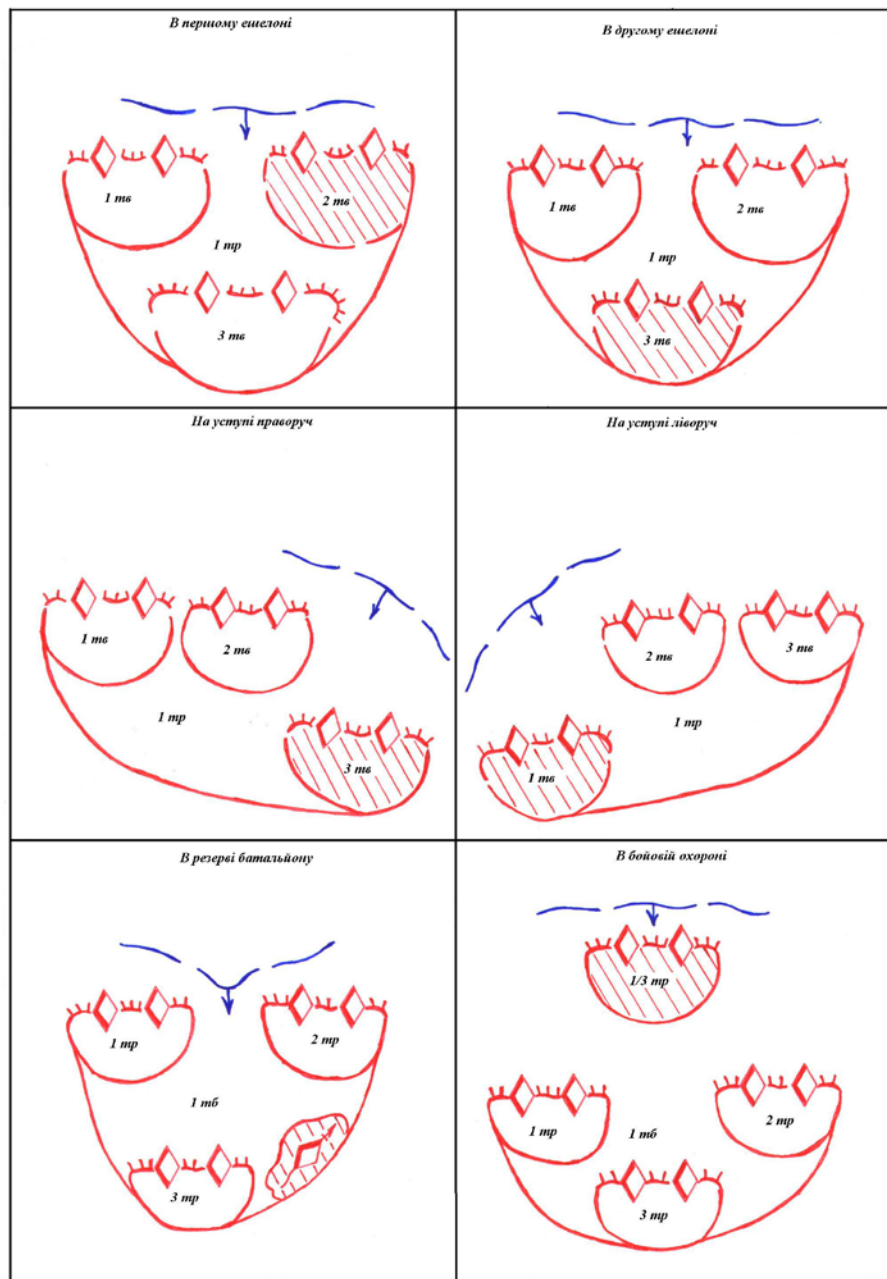

Рис 8. Місце взводу в бойовому порядку

Побудова оборонного бою механізованого (танкового) взводу включає:

- бойовий порядок взводу;
- бойові тактичні групи;
- опорний пункт взводу;
- систему вогню.

Побудова оборонного бою повинна забезпечити відбиття атаки противника і знищення його танків і живої сили перед переднім краєм, на флангах і в глибині оборони, утримання опорного пункту, маневр відділенням (танком) і вогнем.

Бойовий порядок механізованого взводу залежно від поставленого завдання та умов місцевості будується в одну або дві лінії і, як правило, складається з бойових порядків механізованих відділень, групи управління і вогневої підтримки, засобів посилення, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира взводу. У деяких випадках у взводі може створюватися група бойових машин (Гр. БМ).

Група управління і вогневої підтримки призначена для управління підрозділами і вогнем у ході бою, завдання ураження живої сили і броньованим машинам противника, а також для вирішення вогневих завдань, які раптово виникають.

До її складу можуть включатися розрахунок кулемета, гранатометне відділення (обслуга), пара вогнеметників, мінометна обслуга, а в деяких випадках – БМП (БТР) взводу.

Група бойових машин призначена для підтримки бою механізованих відділень, підвищення стійкості й активності оборони діями на заздалегідь обраних вогневих рубежах, закриття проривів, що утворилися внаслідок вогневих ударів противника, дій як кочуючих вогневих засобів і інших завдань. Їй призначається район розташування, кілька вогневих рубежів (позицій) і маршрути виходу до них. Діями групи бойових машин керує командир взводу через свого заступника.

При побудові взводу в одну лінію бойові позиції відділення розміщують в одній траншеї з інтервалом **50м** між ними.

У разі побудови бойового порядку взводу в дві лінії в опорних пунктах взводів, розташованих на найбільш імовірному напрямку наступу противника, позиція одного з відділень взводу, з метою посилення стійкості оборони, може облаштовуватися у глибині опорного пункту (на другій лінії) на відстані **100-200м** за траншеєю. У разі загрози нападу противника з флангу бойовий порядок може будуватися уступом уперед або назад.

БМП (БТР) і танки в опорному пункті взводу розташовуються по фронту з інтервалом **до 200м** і в глибину не менше **100м** від першої траншеї. Вогневі позиції для них вибираються з урахуванням умов місцевості як на передніх, так і на зворотних схилах висот із таким розрахунком, щоб забезпечувалося спостереження за противником і ведення вогню на граничну дальність прямою наводкою з гармат, кулеметів і протитанковими керованими ракетами, взаємна вогнева підтримка та можливість вести зосереджений вогонь перед переднім краєм і на флангах опорного пункту, а також кругова оборона, приховане

розташування вогневих засобів і маскування. Розташування танків повинне забезпечувати під час стрільби безпеку механізованих підрозділів, які діють попереду. Прямолінійне їх розміщення, як і інших вогневих засобів, забороняється.

Бойова машина піхоти з екіпажем без десанту (екіпаж танка) може виділятися для дій у вогневій засідці або в складі бронегрупи батальйону (роти). Додане механізованому взводу протитанкове відділення може розташовуватися на позиціях механізованих відділень, а гранатометне відділення – у проміжках між ними або на фланзі опорного пункту взводу.

Передбачається можливість маневру цих відділень у ході бою на найбільш небезпечний напрямок і для зайняття кругової оборони.

В ОП взводу і на його флангах можуть займати вогневі позиції вогневі засоби старшого начальника. Командир взводу повинен знати завдання цих засобів і підтримувати з ними тісну взаємодію. Для виконання поставлених завдань механізованому (танковому) взводу вказується опорний пункт або бойова позиція, а відділенню (танку, БМП, БТР і іншим вогневим засобам) – бойова (вогнева) позиція.

Опорний пункт взводу – ділянка місцевості, яка підготовлена в інженерному відношенні і зайнята взводом для виконання поставленого завдання. Він складається з позицій відділень, вогневих позицій БМП (БТР), позиції групи управління і вогневої підтримки і вогневих позицій доданих вогневих засобів (основних, запасних, тимчасових, хибних), які не увійшли до складу цієї групи, КСП взводу і ходів сполучення до нього і в тил, місця розміщення групи бойових машин, а в глибині опорного пункту механізованого взводу – місце розміщення запасу боєприпасів і місце збору поранених, а опорний пункт танкового взводу – з вогневих позицій танків і доданих засобів, іноді перед ними обладнуються позиції для кочуючих вогневих засобів (рис. 9).

Позиція групи управління і вогневої підтримки включає командно-спостережний пункт командира взводу, вогневі позиції штатних і доданих вогневих засобів. Командно-спостережний пункт командира механізованого взводу розташовується в ході сполучення (на позиції відділення у другій лінії, що обладнана в глибині опорного пункту) або БМП (БТР).

Взвод обороняє ОП фронтом до **400м** і до **300м** у глибину. Проміжки між опорними пунктами взводів можуть бути до **300м**, а між позиціями відділень – до **50м**. Вони повинні бути під безперервним спостереженням, прикриватися вогнем і загородженнями. Залежно від умов ведення оборонного бою (степ, ліс, гори, вночі) і завдань розміри опорного пункту взводу, проміжки між ними і позиціями відділень можуть зменшуватися або збільшуватися.

На всьому фронті ОП механізованого взводу може відриватися суцільна траншея, яка з'єднує окопи (позиції) відділень. Від опорного пункту (позицій відділення) відривається хід сполучення до окопів для БМП (БТР, танків і інших вогневих засобів, КСП взводу) і в глибину оборони до наступної траншеї. В опорному пункті обладнуються укриття для особового складу.

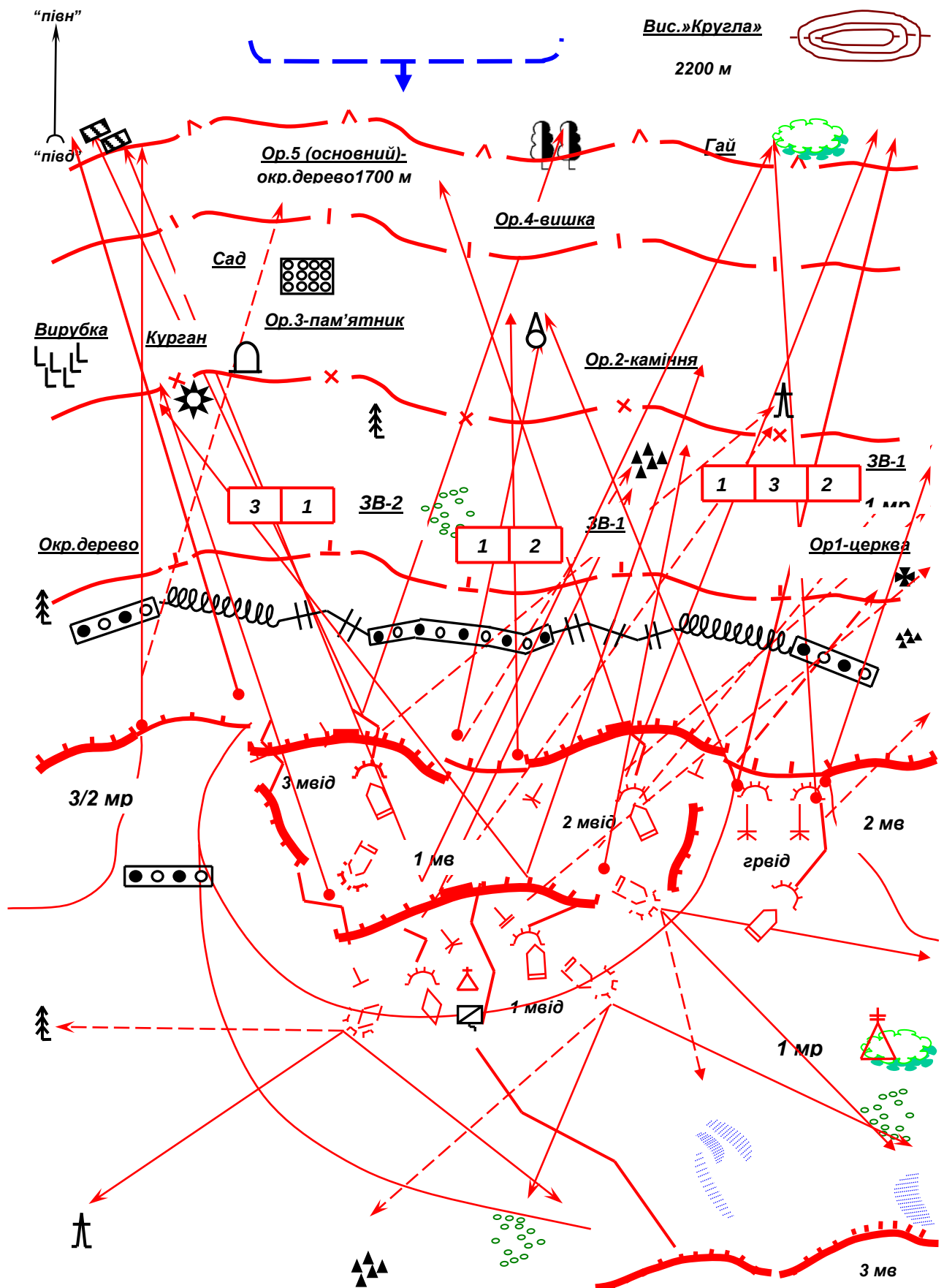

Рис. 9. Опорний пункт посиленого механізованого взводу

Траншея, окопи і хід сполучення повинні з'єднувати основні і запасні вогневі позиції і забезпечувати ведення флангового та перехресного вогню, прихований маневр і розосередження вогневих засобів, а хід сполучення, крім того, – ведення бою з противником, який вклинився в оборону, створення кругової оборони, евакуацію поранених, подачу боєприпасів і продовольства (доставку їжі). Прямолінійне прокладання траншеї і ходу сполучення не допускається.

Перша траншея є переднім краєм оборони та обороняється механізованими відділеннями взводів першого ешелону. Вона повинна забезпечувати добре спостереження за противником, найкращі умови для створення зони суцільного багат шарового вогню всіх видів перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між взводами і ведення вогню з глибини оборони роти.

Друга траншея обороняється механізованими відділеннями взводів другого ешелону (резерву) роти. Вона обладнується на відстані **400-600м** від першої траншеї з таким розрахунком, щоб взвод, що її обороняє, міг своїм вогнем підтримати підрозділи, які займають першу траншею, а також вести вогонь по ділянках на підступах до переднього краю оборони і прикривати вогнем інженерні загородження перед ним.

Третя (четверта) траншея обороняється механізованими відділеннями взводів роти другого ешелону батальйону. Вона обладнується на відстані **600-1000м (400- 600м)** від другої (третьої) траншеї з таким розрахунком, щоб розташовані в ній вогневі засоби могли вести вогонь у смугі між другою і третьою (четвертою) траншеями, а на окремих ділянках – і перед переднім краєм оборони батальйону.

Машини механізованого взводу на автомобілях розташовуються за другим ешелonom (резервом) батальйону разом із підрозділом забезпечення.

Кочуючі вогневі засоби призначаються для введення противника в оману щодо розташування і кількості бронеоб'єктів і вогневих засобів взводу. Позиції для кочуючої БМП (танка) вибираються з урахуванням отриманого завдання, особливостей місцевості і повинні забезпечити їх швидку зміну. Місце розміщення запасу боєприпасів взводу обладнується на відстані до **50м** від командно-спостережного пункту взводу. Місце збору поранених у ході сполучення в глибині опорного пункту (на позиції відділення, другій лінії, в ході сполучення) або в бліндажі. Збір поранених, їх облік і відправлення на медичний пост роти, а за потреби охорону й оборону здійснює стрілець-санітар.

Механізоване відділення обороняє бойову позицію фронтом до **100м**, на якій обладнуються основні і запасні (тимчасові) позиції для вогневих засобів, що дають змогу разом із сусідніми відділеннями знищувати противника вогнем перед фронтом і на флангах опорного пункту взводу. Бойова позиція складається з ділянки оборони, в межах якої обладнуються основні і запасні окопчики для стрільців (бойових груп), гранатометника, командира відділення, площадка (окопчик) для ручного кулемета, укриття для особового складу (щілина, бліндаж, перекрита ділянки траншеї), ніші для бойових і господарчих запасів, тупіки і розширення для забезпечення зустрічного руху, відхоже місце, водозбірна яма і хід сполучення до БМП (БТР).

На бойовій позиції відділення стрільці, кулеметники і гранатометник розташовуються так, щоб усі підступи до неї перед фронтом і на флангах були під дійсним, особливо фланговим і перехресним, вогнем, а загородження і перешкоди добре проглядалися і прострілювалися.

Залежно від обстановки і рішення командира вони можуть розміщуватися розосереджено (рівномірно), бойовими групами. Відстань між ними при рівномірному розміщенні особового складу може бути **14-16м**, між бойовими групами (“двійками”, “трійками”) – **20-30м**, а між собою в середині – до **5м**. Бойова позиція відділення, що розміщується в другій лінії (запасна), повинна мати добрий обстріл перед своїм фронтом, в проміжках між відділеннями, що знаходяться попереду, а також у тилу.

На позиції відділення можуть розташовуватися вогневі засоби старших командирів. Командир відділення керує підлеглими, розташовуючись у такому місці, звідки зручніше керувати відділенням, спостерігати за місцевістю і сигналами командира взводу.

Гранатометне відділення займає вогневу позицію фронтом до **20м**, а протитанкове – до **50м**. Позиція гранатометного (протитанкового) відділення включає основні та запасні позиції вогневих засобів і БМП (БТР). На основних позиціях вогневих засобів обладнуються окопи з протиосколковими козирками, а для ведення вогню в додаткових секторах (на рубежах розгортання) – окопи без козирків. Для ПТРК на кожній вогневій позиції облаштовуються місця для виносного пульта. Розташування вогневих позицій повинне забезпечувати взаємний вогневий зв'язок із сусідніми вогневими (протитанковими) засобами.

Вогнева позиція БМП (БТР), гранатометного (протитанкового) відділення обладнується за позиціями вогневих засобів відділення на відстані до **50м** із таким розрахунком, щоб їх вогнем забезпечувалося виконання вогневих задач і прикриття відділення на позиції. Командир гранатометного (протитанкового) взводу управляє взводом, розташовуючись на командно-спостережному пункті взводу, який розгортається позаду рубежу свого підрозділу, а під час дій взводу відділеннями – при одному з відділень. Управління відділеннями, які діють окремо, здійснюють командири механізованих рот (взводів), до яких вони додані.

Система вогню взводу являє собою вміле розміщення вогневих засобів на місцевості із урахуванням їх можливостей відповідно до рішення командира і побудови взводу для ураження противника при його підході до переднього краю оборони, розгортанні і переході в атаку, відбитті атаки танків і мотопіхоти противника перед переднім краєм оборони, на флангах і під час уклинення його в опорний пункт.

Система вогню механізованого (танкового) взводу в обороні включає:

- ділянки зосередженого вогню взводу;
- зони протитанкового і суцільного багатопікового вогню вогневих засобів взводу перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони;
- підготовлений маневр вогнем у загрозливому напрямку.

Її основу складає вогонь танків, БМП, протитанкових гранатометів і кулеметів. Система вогню будується з урахуванням вогневих можливостей усіх

видів зброї взводу і доданих йому вогневих засобів, у тісній їхній взаємодії, у поєднанні з інженерними загородженнями і природними перешкодами. Вона повинна забезпечувати ураження противника, передусім його танків та інших броньованих машин, на підступах до оборони, перед переднім краєм, між сусідніми опорними пунктами й у глибині оборони, можливість ведення дійсного фронтального, флангового і перехресного вогню, а також кругову оборону опорного пункту. Безпосередньо перед переднім краєм підготовлюється зона суцільного багат шарового вогню. Сутність його полягає в тому, що вся місцевість у смузі до **400 м** перед переднім краєм повинна бути під дійсним вогнем взводу, а наявні мертві простори уражатися вогнем артилерії, мінометів і гранатометів із закритих вогневих позицій. Інженерні загородження та підступи до них повинні добре проглядатися і прострілюватися вогнем усіх видів.

Ефективність вогню в обороні досягається його влучністю, масованістю і раптовістю застосування, а також умілим управлінням ним. Усі вогневі засоби в обороні повинні бути готові до ведення вогню і здійснення маневру вночі і в інших умовах обмеженої видимості.

Під час організації системи вогню механізованому (танковому) взводу і відділенню указуються смуга вогню, додатковий сектор обстрілу, а взводу, крім того, – одна-дві ділянки зосередженого вогню.

Готовність системи вогню визначається зайняттям БМП (БТР), танками, гарматами та іншими вогневими засобами вогневих позицій, підготовкою даних для стрільби, а також наявністю боєприпасів.

Залежно від умов місцевості, часу доби, стану погоди і характеру дій противника для безпосередньої охорони в механізованому взводі призначаються спостерігачі або секрет у складі **2-3** військовослужбовців, чатові для охорони місць розміщення особового складу (бліндажів) і бронеоб'єктів (вогневих засобів). Кількість органів безпосередньої охорони визначає командир взводу на основі вказівок командира роти. Крім того, завдання безпосередньої охорони виконують: у механізованому взводі – черговий вогневий засіб (чергова бойова машина піхоти, БТР), а в танковому взводі – черговий танк. Крім виконання завдання безпосередньої охорони вони призначені для знищення окремих груп противника.

Особовий склад чергових засобів перебуває в постійній готовності до негайного відкриття вогню із запасної або тимчасової вогневої позиції.

3. Ведення оборонного бою механізованим взводом

В обороні взвод перебуває в постійній готовності до відбиття атаки противника.

Дрібні підрозділи противника та окремих військовослужбовців взвод знищує вогнем чергових засобів і снайпера, а також зосередженим і загороджувальним вогнем гранатометного взводу (артилерійського підрозділу) по заздалегідь пристріляних рубежах (ділянках) з тимчасових вогневих позицій. Після виконання завдання вогневі позиції негайно змінюються.

З початком вогневої підготовки атаки противника особовий склад взводу і доданих йому вогневих засобів укривається, за командою командирів, в окопах з протиосколковими козирками, підбрустверних, протиосколкових нішах, щілинах, сховищах, бліндажах, БМП (танках), на дні окопів і траншеї в готовності швидко зайняти свої місця на позиціях для відбиття атаки. Командир взводу і спостерігачі, чергові вогневі засоби ведуть спостереження з метою своєчасно виявити момент переходу противника в атаку. У разі знищення противником, під час вогневої підготовки, частини вогневих засобів командир взводу негайно уточнює завдання особовому складу, який залишився, з метою відновлення системи вогню.

З одержанням сигналу про безпосередню загрозу застосування противником ядерної зброї (у разі завдання противником ядерного удару) весь особовий склад займає укриття, а в разі застосування противником хімічної зброї – негайно надягає засоби індивідуального захисту (у танках, БМП вмикається система захисту від зброї масового ураження).

Підрозділи, які діють попереду своїх військ, підтримуються вогнем взводу і пропускаються через встановлені перед переднім краєм оборони взводу мінно-вибухові загородження, за командою командира роти (батальйону), заздалегідь підготовленим (залишеним) проходом, після чого вони негайно закриваються. За розпорядженням старшого командира для супроводу підрозділів, що виходять за передній край, може виділятися провідник.

Командирські машини і броньована техніка противника, оснащені мінними тралами, тому, по можливості, знищуються на максимальних відстанях вогнем протитанкових засобів і танків, з метою порушення управління, недопущення пророблення проходів у своїх мінних полях.

З переходом противника в атаку за командою (сигналом) командира взвод негайно готується до бою. Вогонь по противнику відкривається з наближенням його на відстань дійсного вогню зброї взводу і доданих йому вогневих засобів.

Атака танків і піхоти противника, яка наступає на броньованих машинах без спішування, відбивається шляхом зосередження вогню БМП, танків і протитанкових засобів механізованого взводу, а також вогнем протитанкового взводу по машинах управління, головних (найбільш небезпечних) танках і танках із тралами, а потім – по інших танках і броньованих машинах, які атакують, щоб змусити піхоту спішитися. Спішена піхота відсікається вогнем зі стрілецької зброї від танків і знищується.

Атака танків і піхоти, яка наступає за ними в пішому порядку, відбивається вогнем з БМП, танків і протитанкових засобів взводу по танках противника і одночасно вогнем із кулеметів, автоматів і доданих вогнететів по піхоті, що спішилась, з метою відсікти її від танків і знищити. БТР ведуть вогонь по легкопанцирних цілях, протитанкових засобах і групах управління противника.

Гранатометний взвод вогнем по рубежах загороджувальним і зосередженим вогнем знищує живу силу противника, яка спішилась, легкоброньовані і неброньовані цілі.

Під час наближення противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищої напруги. В усіх випадках взвод повинен прагнути зірвати атаку противника до його виходу до переднього краю оборони.

Як тільки буде визначене місце пророблення противником проходу в загородженнях перед переднім краєм, командир взводу організовує маневр на цей напрямок протитанкових засобів для більш ефективного ураження танків (особливо вогнем у борт і корму), які долають загородження.

Противник, що увірвався в ОП взводу, знищується вогнем упритул мінами направленої дії, гранатами й у рукопашній сутичці. Танки противника, які пройшли через траншею, знищуються з тилу і флангів вогнем із протитанкових гранатометів і реактивними кумулятивними гранатами. Одночасно вогнем зі стрілецької зброї знищується піхота, яка наступає за танками. Для недопущення противника в глибину опорного пункту і в бік флангів у траншеях і ходах сполучення швидко встановлюються заздалегідь підготовлені їжаки, рогатки та інші переносні загородження. Взвод за підтримки вогневих засобів старшого командира повинен утримати опорний пункт і не допустити розвитку наступу противника.

Під час вклинення противника на позиції сусідів взвод, продовжуючи обороняти свій опорний пункт, виділяє частину вогневих засобів для стрільби у фланг і тил противнику, який вклинився, та вживає заходів щодо посилення оборони на загрозливому напрямку.

У разі обходу противником опорного пункту взвод переходить до кругової оборони і, продовжуючи стійко утримувати зайняті позиції, знищує противника вогнем усіх видів зброї з основних і запасних позицій або діє за вказівкою командира роти.

При отриманні наказу (дозволу) на відхід командир взводу повинен указати командирам відділень (танків) і доданим вогневим засобам напрямок, рубіж, на який відійти, і порядок відходу на нього та сигнал на відхід. Взвод виходить на зазначений (вигідний) рубіж одночасно або відділеннями, групами, окремими танками, по одному, послідовно займаючи для оборони вигідні позиції. При відході вроздріб відділення, бойові групи і танки, які залишилися на місці, а також зайняли вигідні позиції після висування в зазначеному напрямку, своїм вогнем прикривають відхід один одного.

Механізований взвод *другого ешелону роти* з початком атаки противника і при виході його танків, БМП (БТР) і піхоти до рубежу відкриття вогню, БМП (БТР), танки, протитанкові та інші вогневі засоби взводу відкривають по них вогонь, не допускаючи підходу противника до переднього краю оборони.

У разі прориву противником переднього краю оборони взвод стійко утримує опорний пункт, що займає, або за наказом командира роти частиною сил, а іноді всім взводом здійснює маневр і, використовуючи траншеї і ходи сполучення, займає позицію для посилення оборони на найбільш загрозливому напрямку наступу противника. З метою підвищення ефективності ураження противника, який прорвався, частину вогневих засобів необхідно розташовувати для ведення флангового і кинджального вогню, а також для дій у вогневій засідці.

Механізований (танковий) взвод, призначений у резерв батальйону, займає опорний пункт в готовності до відбиття атаки противника, що вклинився в оборону, знищення його повітряних десантів, аеромобільних, диверсійно-розвідувальних груп, які висадилися у глибині батальйонного району оборони, посилення (заміни) підрозділів першого ешелону в разі втрати ними боєздатності та для вирішення інших завдань, які раптово виникають.

Після відбиття атаки командир взводу повинен: перевірити бойовий стан взводу (бойовий і чисельний склад, стан запасів боєприпасів і інших матеріальних засобів); ужити заходів щодо надання медичної допомоги пораненим, винесення важкопоранених, розшуку загиблих (померлих) і заходів щодо їх поховання; відновити систему вогню, зруйновані фортифікаційні споруди та інженерні загородження, поповнити запаси ракет, боєприпасів, привести до порядку зброю і військово-технічне майно, у разі потреби провести зміну вогневих позицій БМП (БТР), танків і інших вогневих засобів і підготуватися до відбиття наступних атак. Про результати бою командир взводу доповідає командирі роти.

Контрольні питання

1. Умови переходу до оборонного бою?
2. Які пред'являються вимоги до оборони?
3. Місце механізованого взводу в обороні?
4. Завдання механізованого взводу в обороні?
5. Бойовий порядок механізованого взводу в обороні?
6. Яка система вогню механізованого взводу в обороні?

12.2. Порядок роботи командира взводу щодо організації оборони

1. Послідовність і зміст роботи командира взводу щодо організації оборонного бою.

Підготовка оборони починається з одержанням бойового завдання від старшого командира і включає: організацію бою (прийняття рішення, рекогносцировку, постановку бойових завдань відділенням (екіпажам танків), організацію взаємодії, управління і бойового забезпечення); підготовку взводу до виконання бойового завдання; зайняття оборони, створення бойового порядку і системи вогню; інженерне обладнання опорного пункту; практичну роботу в підлеглих підрозділах.

В умовах відсутності зіткнення із противником командир взводу, одержавши бойове завдання, усвідомлює його, дає вказівки щодо підготовки взводу до його виконання, оцінює обстановку, приймає рішення по карті, оголошує його командирам відділень (танків) і доданих підрозділів, виводить взвод у зазначений опорний пункт або в укрите місце на підступах до нього, приховано розташовує його і організовує безпосередню охорону. Після цього він спільно з командирами відділень (танків) і доданих засобів проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ (бойове розпорядження), організовує взаємодію і систему вогню, зв'язок із підлеглими підрозділами, забезпечення дій

та управління. Потім командир взводу відповідно до прийнятого рішення організовує зайняття опорного пункту, будує систему вогню, організовує безпосередню охорону та інженерне обладнання опорного пункту і складає схему опорного пункту.

При з'ясуванні отриманого завдання командир взводу повинен зрозуміти завдання роти та взводу, завдання сусідів і порядок взаємодії з ними, а також час заняття оборони, готовності системи вогню, терміни та обсяг фортифікаційного обладнання опорного пункту.

З'ясування завдання командиром 1 мв (варіант)

... мр з тв переходить до оборони опорного пункту, з переднім краєм по рубежу, з завданням: стійко утримуючи опорний пункт, не допустити прориву противника у напрямку:, зосереджуючи основні зусилля на утриманні району

... мв з танком переходить до оборони опорного пункту -, з переднім краєм по рубежу, з завданням: стійко утримуючи опорний пункт, не допустити прориву піхоти і танків противника в напрямку..... Основні зусилля зосередити на утриманні

Смуга вогню: праворуч -, ліворуч -, додатковий сектор вогню -

Праворуч, в районі, переходить до оборони опорного пункту ... мв з завданням: не допустити прориву танків та піхоти противника в напрямку ... Ліва межа його смуги вогню -

Ліворуч, в районі, переходить до оборони опорного пункту ... мв з завданням: не допустити прориву противника у напрямку..... Його права межа смуги вогню -.....

Після з'ясування завдання командир взводу оцінює обстановку.

Оцінка обстановки – це логічний процес мислення командира, що полягає у вивченні й аналізі впливу кожного елемента обстановки на виконання бойової задачі. Інакше кажучи, оцінка обстановки - це пізнання командиром об'єктивних умов майбутнього бою і знаходження кращих шляхів використання цих умов для виконання поставленого бойового завдання.

При оцінці обстановки командир взводу вивчає:

– склад, положення, можливий характер дій противника, а при переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення із противником, крім того, і місця розташування його вогневих засобів;

– стан, забезпеченість і можливості взводу і приданих підрозділів;

– склад, положення й умови взаємодії із сусідами і вогневими засобами старшого командира, розташованими в опорному пункті взводу;

– характер, захисні і маскувальні властивості місцевості, її прохідність і вплив на умови спостереження і ведення вогню.

Вивчаючи й оцінюючи противника, командир взводу повинний визначити можливий склад, ймовірний напрямок, можливий час переходу його в наступ, а також сили і засоби противника, рубежі його розгортання.

У висновках з оцінки противника командир взводу визначає:

- сильні і слабкі сторони противника, який наступає;
- кількість сил і засобів противника;
- напрямок зосередження основних зусиль і ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- побудову бойового порядку;
- по яких рубежах підготувати зосереджений вогонь;
- рубежі відкриття вогню з гармат танків (БМП), установок ПТКР, кулеметів, гранатометів, автоматів.

Наступним елементом оцінки обстановки є оцінка своїх, приданих і підтримуючих підрозділів. Вивчаючи стан, забезпеченість і можливості взводу і приданих підрозділів, командир взводу оцінює:

- укомплектованість взводу і приданих підрозділів;
- моральний і фізичний стан особового складу;
- технічний стан бойової техніки, озброєння і наявність боєприпасів.

У висновках з оцінки своїх підрозділів командир взводу визначає:

- місце кожного танка (засобів посилення) у бойовому порядку взводу;
- розподіл сил і засобів посилення;
- основні заходи щодо поповнення взводу матеріальними засобами і технічним обслуговуванням техніки й озброєння.

У подальшому командир взводу приступає до оцінки сусідів. Під сусідами прийнято розуміти підрозділи, що діють при виконанні бойової задачі взводу на його флангах (праворуч, ліворуч), а також підрозділи, що діють попереду і позаду. Оцінюючи сусідів, необхідно усвідомити їх задачі, на утриманні яких ділянок місцевості вони зосереджують зусилля, які сили і засоби вони виділяють для прикриття проміжків, а також умови взаємодії з ними.

У висновках з оцінки сусідів командир взводу визначає:

- з ким з сусідів необхідно підтримувати більш тісну взаємодію;
- порядок підтримки зв'язку з сусідами;
- порядок забезпечення флангів і проміжків.

Оцінюючи місцевість, її захисні, маскуючі і тактичні властивості, командир взводу визначає характер місцевості перед переднім краєм з погляду її прохідності для танків, БМП противника й умов організації спостереження і системи вогню, характер місцевості в опорному пункті, рельєф і місцеві предмети, які можна використовувати для потайливого розташування живої сили і вогневих засобів, умови виходу в тил і маневру з метою переходу до кругової оборони.

У висновках з оцінки місцевості командир взводу визначає:

- напрямок головного удару противника;
- ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- можливі рубежі розгортання противника в бойовий порядок;
- рубежі відкриття вогню з установок ПТКР, танків, БМП;
- місця обладнання перекритих щілин, бліндажу;
- заходи щодо маскування, інженерного обладнання позицій, захисту взводу від запалювальних засобів.

Оцінюючи дії літаків і вертольотів противника, які діють на малих і гранично малих висотах, командир взводу уточнює характер дій авіації, можливі напрямки польоту і рубежі розгортання вертольотів вогневої підтримки.

У висновках командир взводу визначає:

- порядок спостереження й оповіщення про повітряного противника;
- сили і засоби, які залучаються для боротьби з повітряними цілями противника;
- порядок знищення літаків і вертольотів, що діють на малих і гранично малих висотах.

Стан погоди, час року і доби впливають на бойові дії підрозділів. Без урахування температури повітря, швидкості і напрямку вітру, видимості і прозорості атмосфери, хмарності, опадів, а також пори року і доби неможливо остаточно прийняти рішення.

Оцінка обстановки командиром 1 мв (варіант)

Противник прорвав оборону наших військ в районі, і розвиває наступ у напрямку, Підхід його передових підрозділів до рубежу оборони можливий до ранку, а дії розвідки, нальоти авіації в будь-який час доби. Основні зусилля противник буде зосереджувати в напрямку, Виходячи з тактики дій противника, перед фронтом оборони взводу може діяти танкова рота, посилена одним – двома мотопіхотними взводами.

Взвод і придане механізоване відділення укомплектовані особовим складом, бойовою технікою та озброєнням на ...%, що забезпечує виконання бойового завдання. Боєприпасів у взводі: для танків, БМП – ... бк; для стрілецької зброї – ... бк. Засоби індивідуального захисту в наявності. Особовий склад брав участь у боях, його моральний і фізичний стан добрий.

Праворуч переходить до оборони ...мв ...мр, проміжок з ним - близько ... м, добре проглядається і прострілюється. Ліворуч переходить до оборони ... тв, проміжок з ним складає близько ... м, недостатньо добре проглядається і прострілюється збоку ... танка.

Для забезпечення проміжку сусід праворуч виділяє ..., сусід ліворуч -

Місцевість перед переднім краєм оборони напівзакрита і середньо пересічна, вона проглядається на правому фланзі до ...км, на лівому до ... км. Це вимагає дотримання ретельного маскування. Головний удар противника може бути уздовж дороги, у напрямку,

Захисні властивості місцевості від ЗМУ незначні, тому необхідно негайно перейти до інженерного обладнання опорного пункту. Місцевість дозволяє потай маневрувати вогневими засобами на загрозливих напрямках.

Найбільш ймовірним напрямком дій літаків і вертольотів необхідно вважати, Удари авіації варто очікувати під час вогневої підготовки, а вертольоти вогневої підтримки, діючи на граничномалих висотах, можуть наносити удари з початком атаки по броньованим цілям і живій силі.

Наступ противника необхідно очікувати ..., погода тепла, видимість добра. Суттєвого впливу погода, пора року і доби на ведення бою не зроблять.

Висновки з оцінки обстановки:

Противник, зосереджуючи основні зусилля на напрямку, в своєму складі буде мати ... танкових, ... мотопіхотних взводів.

Взвод обороняє опорний пункт на напрямку зосередження основних зусиль противника, тому бойовий порядок необхідно побудувати кутом назад.

Виходячи з наявної кількості сил і засобів, взвод спроможний виконати поставлене завдання. Для забезпечення надійної стійкості оборони опорного пункту доцільно ... танку визначити вогневу позицію на правому фланзі, ... танку - в центрі опорного пункту, ... танку вогневу позицію мати на лівому фланзі взводу, позицію механізованого відділення підготувати по передньому краю опорного пункту між ... та ... танками; поповнити відсутню кількість боєприпасів; перевірити і підготувати бойову техніку й озброєння до бойового застосування. Технічне обслуговування танків та бойової машини піхоти провести в опорному пункті і закінчити до

Для забезпечення правого флангу виділити ... БМП. Лівий фланг забезпечити вогнем ... БМП.

Для знищення противника, що вклинився в проміжки з сусідами, підготувати запасні вогневі позиції для танків і бойової машини піхоти в районах,.....

Виходячи з тактики дій противника, місця взводу в бойовому порядку роти, видно, що опорний пункт знаходиться на напрямку зосередження основних зусиль противника.

Ділянку зосередженого вогню доцільно підготувати в районі,..... Для кругової оборони обладнати ходи сполучення до основних і запасних вогневих позицій танків та БМП.

З метою захисту особового складу від запалювальної зброї і вогню артилерії противника підготувати на кожний екіпаж перекриті щілини.

У механізованому відділенні мати спостерігачів за наземним і повітряним противником, нагадати особовому складу сигнали оповіщення про повітряного противника, про радіоактивне, хімічне і бактеріологічне зараження. Оповіщення здійснювати по радію, голосом і звуковими сигналами.

Для боротьби з повітряним противником призначити чергові вогневі засоби: у взводі – ... БМП, – бойову машину піхоти і кулемет РПК.

У рішенні командир взводу визначає порядок і способи знищення підрозділів прикриття і головних сил противника перед переднім краєм; відбиття його атаки; знищення противника, який уклинився (у тому числі знищення противника в траншеях і ходах сполучення) і при відновленні оборони; визначає завдання підлеглим, доданим підрозділам і вогневим засобам (місця позицій, якого противника, де, коли, у взаємодії з ким і як знищити).

Рішення командир взводу оформляє на робочій карті.

Рішення командира 1 мв (варіант)

Вирішив: вогнем танків і механізованого відділення у взаємодії з сусідами, за підтримкою вогню артилерії відбити атаку танків і піхоти противника перед переднім краєм і не допустити його прориву в напрямку,.....

Бойові завдання визначив:

... механізованому відділенню обороняти основну позицію Сектори обстрілу: основний –; додатковий – у напрямку Запасна позиція - Сектори обстрілу: основний –; додатковий - у напрямку ...

... механізованому відділенню обороняти основну позицію Сектори обстрілу: основний –; додатковий – у напрямку Запасна позиція - Сектори обстрілу: основний –; додатковий - у напрямку ...

... механізованому відділенню обороняти основну позицію Сектори обстрілу: основний –; додатковий – у напрямку Запасна позиція - Сектори обстрілу: основний –; додатковий - у напрямку ...

Танку зайняти і обороняти вогневу позицію, ... м праворуч від ... БМП. Смуга вогню: праворуч –; ліворуч –; додатковий сектор обстрілу – ... Основна вогнева позиція – ... м праворуч ... БМП. Сектори обстрілу: основний – ...; додатковий – вправо, у напрямку – ... Запасна вогнева позиція - Сектори обстрілу: основний; додатковий – ліворуч, у напрямку – ...

Зосереджений вогонь взводу і вогонь по літаках і вертольотах відкривати та вести за моєю командою. Противника, що висувається, знищувати зосередженим вогнем взводу; що атакує – вогнем механізованих відділень, а потім і вогнем танку. Під час вклинення противника в стики між сусідами знищувати його вогнем у фланг, за необхідності проводити зміну вогневих позицій окремими танками.

Чергова БМП – Розвідку противника знищувати за моєю командою. Маскування позицій провести підручними засобами під фон місцевості. Сигнали оповіщення і порядок дій по них - раніше призначені.

Під час проведення рекогносцировки командир взводу додатково вивчає місцевість, вказує командирам відділень (танків) орієнтири та уточнює: положення, склад і найбільш імовірний напрямок наступу противника, можливі рубежі розгортання і переходу його в атаку та напрямки дій його бойових вертольотів; накреслення переднього краю оборони роти, розташування опорного пункту взводу і сусідів; позиції відділень і доданих вогневих засобів; траншею і хід сполучення взводу; смугу вогню взводу (відділень) і додатковий сектор обстрілу; основні і запасні вогневі позиції, основні та додаткові сектори обстрілу БМП (БТР, танків), а також доданих вогневих засобів і засобів, що призначені для забезпечення флангів і проміжків; рубежі, ділянки і об'єкти, по яких готується вогонь артилерії і мінометів, і порядок його виклику; порядок і терміни інженерного обладнання опорного пункту та позицій відділень (вогневих позицій), місця і характер інженерних загороджень, які влаштовуються перед фронтом оборони взводу і на флангах, і порядок прикриття їх вогнем; місце командно-спостережного пункту.

Проведення рекогносцировки командиром 1 мв (варіант)

Товариші!

Час

Орієнтую на місцевості.

Схід - у напрямку
 Ми знаходимось на КСП ... мр на кургані
 Праворуч – 300- вздовж посадки – траса М19 ХАРКІВ – РОСТОВ,
 У напрямку окремого дерева – 3000 - зал. ст. КУБОЧКІНО,
 У напрямку перехрестя доріг 3000 - підсобне господарство.
 Прямо – 800 – вис.126.5,
 Ліворуч – в напрямку водонапірної башти 4500 - КУБОЧКІНО. У напрямку
 вис.120.2 – 3500 – дамба.
 У напрямку – вис. 134.0 – р. Сіверський Донець
 У напрямку – башти 1500 - санаторій
 Позаду – висотні будинки 5500 - РЕПІН
 У напрямку – вис 106.4 – 2000 ЯГОДКІНО
 Призначаю орієнтири: перший – ... (...м), другий – ... (...м), третій – ... (... м),
 четвертий – ... (... м).
 Противник прорвав оборону наших підрозділів у,..... і розвиває наступ у
 напрямку..... Підхід його передових підрозділів до рубежу оборони можливий до
 ранку ..., а дії розвідки, нальоти авіації в будь-який час доби.
 Виходячи з умов місцевості, найбільш вірогідними напрямками підходу
 противника до опорного пункту взводу будуть:,..... та,..... Розгортання
 противника у взводні колони слід очікувати на рубежі –,.....
 Виходячи з тактики дій противника та характеру місцевості, перед фронтом
 оборони взводу може діяти мотопіхотна рота, посилена одним - двома танковими
 взводами. Найбільш вірогідний напрямок зосередження основних зусиль
 противника –,.....
 Дії бойових вертольотів противника слід очікувати в напрямках -,..... та
,.....
 .. мр з тв переходить до оборони опорного пункту –,..... з переднім краєм
 по рубежу –,..... з завданням: стійко утримуючи опорний пункт, не
 допустити прориву противника у напрямку:,..... зосереджуючи основні зусилля
 на утриманні району -,.....
 ... мв з танком переходить до оборони опорного пункту –,..... з переднім
 краєм по рубежу,..... з завданням: стійко утримуючи опорний пункт,
 не допустити прориву піхоти і танків противника в напрямку..... Основні
 зусилля зосередити на утриманні району,.....
 Праворуч, у районі,..... переходить до оборони опорного пункту ... мв ...
 мр з завданням: не допустити прориву танків та піхоти противника в напрямку:
,..... Ліва межа його смуги вогню -,.....
 Ліворуч, у районі –,..... переходить до оборони опорного пункту ...мв з
 завданням: не допустити прориву противника у напрямку:,..... Його права межа
 смуги вогню -,.....
 Смуга вогню взводу:
 праворуч –,.....
 ліворуч –,.....
 Додатковий сектор обстрілу - праворуч, в напрямку ...;

Ділянка зосередженого вогню взводу з центром ...
Проміжок з сусідом праворуч забезпечити вогнем ... танка.
Позиції мати:
1 мех. відділенню –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – праворуч в напрямку
Запасну позицію – Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий -
вправо, у напрямку
Вогневу позицію БМП мати – ... праворуч ... БМП.
Сектори обстрілу: основний,...; додатковий – вправо, у напрямку -
Запасна вогнева позиція –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – ліворуч, у напрямку ...
Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром - ...
2 мех. відділенню –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – праворуч в напрямку
Запасну вогневу позицію – Сектори обстрілу: основний –,...;
додатковий – вправо, у напрямку
Вогневу позицію БМП мати – ... праворуч ... БМП.
Сектори обстрілу: основний,...; додатковий – вправо, у напрямку –
Запасна вогнева позиція –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – ліворуч, у напрямку ...
Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром – ...
3 мех. відділенню –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – праворуч в напрямку
Запасну позицію – Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий -
вправо, у напрямку
Вогневу позицію БМП мати – ... праворуч ... БМП.
Сектори обстрілу: основний,...; додатковий – вправо, у напрямку -
Запасна вогнева позиція –
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – ліворуч, у напрямку ...
Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром – ...
Танку вогневу позицію мати – ... м праворуч ... мех. відділення.
Сектори обстрілу: основний –,...; додатковий – вправо, у напрямку –
Запасну вогневу позицію – Сектори обстрілу: основний –,...;
додатковий – ліворуч, у напрямку

Засобами старшого начальника ураження противнику, що атакує, наноситься на рубежах висування та розгортання зосередженим вогнем артилерії по ділянках №№..., ... за сигналом “УРАГАН-5555” та нерухомим загороджувальним вогнем по рубежу:, за сигналом “СМЕРЧ-4444”.

Відривання окопів для танків та БМП на основних вогневих позиціях, їх маскуванню виконати до, запасні вогневі позиції – до з використанням вбудованого обладнання. Перед фронтом оборони взводу інженерно-саперний взвод (ісв) бригади встановлює мінне поле на рубежі, Поле прикрити вогнем механізованого відділення.

КСП взводу – вогнева позиція 1-го БМП.

У бойовому наказі на оборону командир взводу вказує:

у першому пункті – орієнтири, склад, положення і характер дій противника, а при переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником – місця розташування його вогневих засобів;

у другому пункті – завдання роти і взводу, сусідів;

у третьому пункті – після слова “наказую” ставить бойові завдання відділенням (танкам), вогневим засобам, безпосередньо підлеглому особовому складу, групам, які створюються; доданим підрозділам і вогневим засобам;

у четвертому пункті – час зайняття оборони, готовності системи вогню, черговість і терміни інженерного обладнання опорного пункту; сигнали оповіщення, управління і порядок дій за ними;

у п'ятому пункті – своє місце і заступника.

Під час постановки завдань командир взводу вказує:

командир механізованого взводу – завдання відділенням, їх бойові позиції, смуги вогню і додаткові сектори обстрілу; основні і запасні (тимчасові) вогневі позиції БМП (БТР), їх основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції, ділянки зосереджувального вогню взводу і місце в них ведення вогню відділеннями; завдання доданим вогневим засобам, їх основні і запасні вогневі позиції, основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції; завдання снайперу, його основну і запасну вогневі позиції, порядок спостереження і ведення вогню; завдання стрільцю-санітару, місце його знаходження, порядок розшуку і збору поранених (винесення, виведення, вивезення) до місця збору взводу (медичний пост роти, пост санітарного транспорту) і надання їм першої медичної допомоги та їх обліку; заступнику командира взводу – місце, а за потреби і порядок виконання вогневих завдань БМП (БТР); якими вогневими засобами забезпечити проміжки із сусідами і фланги; район розташування автомобілів взводу.

Бойовий наказ командира 1 мв (варіант)

1. Орієнтири:

перший – ...

другий – ...

третій – ...

четвертий – ...

2. Противник прорвав оборону наших підрозділів в районі ...,..... і розвиває наступ у напрямку...,..... Підхід його передових підрозділів до рубежу оборони можливий до ранку ..., а дії розвідки, нальоти авіації в будь-який час доби.

3. ... мр з тв переходить до оборони опорного пункту – ...,..... з переднім краєм по рубежу ...,..... з завданням: стійко утримуючи опорний пункт, не допустити прориву противника у напрямку: ...,....., зосереджуючи основні зусилля на утриманні району – ...,.....

Ділянка зосередженого вогню роти – з центром – ... у районі

...мв з танком переходить до оборони опорного пункту – ...,....., з переднім краєм по рубежу – ...,.....,..... з завданням: стійко утримуючи опорний пункт не допустити прориву піхоти і танків противника у напрямку: ...,..... Основні зусилля зосереджує на утриманні району ...,.....

Смуга вогню: праворуч – ...,....; ліворуч – ...,....; додатковий – праворуч у напрямку ... Проміжок з сусідом праворуч забезпечити вогнем ... БМП.

4. Засобами старшого начальника противнику буде наноситися вогневе ураження під час його висування та на рубежах розгортання в ротні та взводні колони артилерією по ділянках зосередженого вогню №.....

Праворуч ... механізоване відділення ... взводу обороняє позицію ...,....

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку

Ліворуч ... механізоване відділення... взводу обороняє позицію ...,....

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку

5. Наказую:

1 механізоване відділення обороняти основну позицію ...,....

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку

Запасна позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку ...

Вогневу позицію БМП мати – ... праворуч ... БМП.

Сектори обстрілу: основний ...,....; додатковий – вправо, у напрямку -

Запасна вогнева позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – ліворуч, у напрямку ...

Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром – ...

2 механізоване відділення обороняти позицію ...,....

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку

Запасна позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий 3 у напрямку ...

Вогневу позицію БМП мати – ... праворуч ... БМП.

Сектори обстрілу: основний ...,....; додатковий – вправо, у напрямку –

Запасна вогнева позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – ліворуч, у напрямку ...

Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром ...

3 механізоване відділення обороняти основну вогневу позицію ...,....

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку

Запасна позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – у напрямку ...

Вогневу позицію БМП мати - ... праворуч ... БМП.

Сектори обстрілу: основний ...,....; додатковий – вправо, у напрямку –

Запасна вогнева позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – ліворуч, у напрямку ...

Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром – ...

Вогневу позицію танку мати – ... праворуч ... БМП.

Сектори обстрілу: основний ...,....; додатковий – вправо, у напрямку –

Запасна вогнева позиція –

Сектори обстрілу: основний – ...,....; додатковий – ліворуч, у напрямку ...

Ділянка зосередженого вогню взводу – з центром – ...

6. Оборону зайняти до ... год

Готовність системи вогню –

Інженерне обладнання завершити:
основних вогневих позицій до ...
запасних – до

7. Я знаходжусь в 1-й БМП. Заступник-командир ... механізованого відділення.

Під час організації *взаємодії і управління* командир взводу повинен:

- погодити зусилля штатних і доданих підрозділів і вогневих засобів під час знищення розвідки та передових підрозділів противника, його головних сил під час висування до переднього краю оборони і розгортання для атаки (у вихідному положенні для наступу), у ході відбиття атаки танків і піхоти перед переднім краєм і у разі виходу їх на фланги і в тил; дії взводу з діями сусідів, танків, протитанкових і інших вогневих засобів, розташованих в опорному пункті взводу і на його флангах, щодо введення противника в оману відносно бойового порядку взводу;

- визначити порядок ведення взводом зосередженого вогню, а також вогню по літаках, вертольотах і інших повітряних цілях противника зі стрілецької зброї (зенітних кулеметних установок), танків, озброєння БМП; знищення противника під час висування його до переднього краю оборони і розгортання;

- вказати рубежі відкриття вогню з танків, БМП, протитанкових і інших вогневих засобів;

- визначити заходи щодо захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї противника, а також щодо маскуванню;

- призначити чергові вогневі засоби і визначити порядок знищення розвідки противника;

- довести сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними.

Вказівки командира 1 мв щодо організації взаємодії та управління (варіант)

Противника, що висувається і розгортається, знищувати зосередженим вогнем.

З виходом противника до рубежуза сигналом “.....” артилерія відкриває ЗВ по ділянках №№ ..., ..., за сигналом “.....” НЗВ “Акація” – по рубежу – За сигналом “.....” взвод відкриває зосереджений вогонь по рубежу з центром – ... в,..... За сигналом “.....” взвод відкриває зосереджений вогонь по ділянці зосередженого вогню взводу з центром –

Під час просування противника до переднього краю оборони вогонь всіх засобів взводу доводити до найвищої напруги. Танки знищуються вогнем танків, БМП, ручних протитанкових гранатометів; вогнем зі стрілецької зброї та кулеметів – піхота противника відсікається від танків та знищується.

Під час вклинення противника в проміжок з ... мв або в його опорний пункт ... БМП переносить свій вогонь і знищує противника у фланг. Під час вклинення противника в проміжок з ... мв або в його опорний пункт ... БМП переносить свій вогонь і знищують противника у фланг; ... танку бути в готовності до зміни вогневої позиції. Сигнал для зміни – “Відкат”.

Вогонь по літаках відкривати за моєю командою; по вертольотах – самостійно в ході бою. Чергова БМП – друга. Розвідку противника знищувати за моєю командою.

Маскування бойової техніки виконувати підручними засобами під фон місцевості і завершити по закінченні інженерних робіт. Під час порушення маскування вживати заходів щодо його відновлення:

- сигнали оповіщення;
- сигнали управління та взаємодії;
- цілевказівки.

На схемі опорного пункту взводу вказується (рис. 9):

- орієнтири, їх номери, найменування і відстані до них;
- положення противника;
- смуга вогню взводу;
- додаткові сектори обстрілу;
- позиції відділень, їх смуги вогню і додаткові сектори обстрілу;
- основні і запасні (тимчасові) вогневі позиції бойових машин піхоти (бронетранспортерів), танків, а також вогневих засобів, що забезпечують проміжки із сусідами, їх основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції;
- рубежі відкриття вогню з танків, бойових машин піхоти, протитанкових і інших вогневих засобів;
- позиції вогневих засобів командира роти (батальйону), розташованих в опорному пункті взводу і на його флангах, і їх сектори обстрілу;
- загородження і фортифікаційні споруди;
- позиції сусідніх підрозділів і межі їх смуг вогню на флангах взводу;
- місце командно-спостережного пункту взводу;
- ділянка зосередженого вогню взводу;
- ділянка зосередженого вогню роти і місце в ньому, по якому веде вогонь взвод.

Із зайняттям опорного пункту (вогневих позицій) командир механізованого (танкового) взводу зобов'язаний: організувати спостереження за противником у призначеній смузі, у бік флангів і тилу; за потреби поставити (уточнити) завдання відділенням (танкам), доданим вогневим засобам і черговому вогневому засобу, особисто з командирами відділень зробити розбивку окопів на відділення, вказати траншеї і ходи сполучення. Потім він керує інженерним обладнанням опорного пункту і відповідає за якісне виконання добового завдання, установленого командир роти.

Взвод приступає до інженерного обладнання опорного пункту після вибору командиром взводу позицій відділень, вогневих позицій БМП (БТР), танків, протитанкових керованих ракетних комплексів, гранатометів і визначення відділенням смуг вогню, а танкам і іншим вогневим засобам – секторів обстрілу.

Інженерне обладнання опорного пункту проводиться в послідовності, що забезпечує готовність до відбиття раптових атак противника.

В умовах відсутності зіткнення з противником для обладнання окопів для танків, БМП (БТР), траншеї, ходів сполучення застосовують навісне бульдозерне обладнання, землерийні машини та інженерні боєприпаси.

В ОП (на вогневих позиціях) механізованого (гранатометного і протитанкового) взводу *в першу чергу*:

- розчищаються смуги огляду та обстрілу, встановлюються проводові та інші загородження перед переднім краєм опорного пункту (вогневої позиції) взводу;

- обладнуються окопи на основних вогневих позиціях БМП (БТР), протитанкових керованих ракет і інших вогневих засобів, які не увійшли до складу групи управління і вогневої підтримки; на позиціях механізованих відділень послідовно відриваються одиночні (парні) окопи для стрільців, кулеметників, снайпера і гранатометників (бойових груп), які обладнуються протиосколковими козирками; на позиції групи управління і вогневої підтримки обладнується відкрите споруда для спостереження командира взводу, окопи на основних вогневих позиціях вогневих засобів, відриваються і обладнуються перекриті щілини на кожне відділення, екіпаж або обслугу. Далі одиночні (парні) окопи на позиції механізованого відділення з'єднуються суцільною траншеєю, обладнується загородження на флангах і в глибині опорного пункту взводу.

У другу чергу:

- в ОП механізованого взводу обладнуються бійниці, кулеметні площадки на запасних вогневих позиціях; відриваються ходи сполучення до танків (БМП, БТР), від вогневих позицій до командно-спостережного пункту взводу і в тил; відриваються окопи на запасних (тимчасових) вогневих позиціях для БМП (БТР і інших вогневих засобів); обладнуються бліндажі на кожне відділення, екіпаж, обслугу; відривається суцільна траншея в межах ротного (взводного) опорного пункту; нарощуються інженерні загородження перед переднім краєм, на флангах і в проміжках між сусідніми опорними пунктами;

- в ОП танкового взводу відриваються окопи на запасних і тимчасовій вогневих позиціях; обладнуються бліндажі для розміщення і захисту екіпажів; обладнуються ніші (погребки) для боєприпасів;

- на основній позиції гранатометного (протитанкового) взводу на позиціях відділень обладнуються бліндажі, вони з'єднуються ходом сполучення; на запасній вогневій позиції (рубежах розгортання) обладнуються окопи без козирків, окопи для БМП (БТР) і відкрита споруда для спостереження командира взводу.

У подальшому ОП взводу, позиції відділень і вогневих засобів удосконалюються в бойовому і господарському відношенні, хід сполучення в тил пристосовується для ведення вогню; обладнується бліндаж на позиції групи управління і вогневої підтримки; обладнуються підбрустверні, протиосколкові ніші; обладнуються хибні вогневі позиції, ділянки траншей і інші об'єкти.

В ОП танкового взводу, крім того, на основних вогневих позиціях обладнуються кілька площадок для ведення вогню, вогневі позиції для кочуючих

танків, готуються шляхи маневру на запасні (тимчасові) вогневі позиції та інші об'єкти.

Під час переходу до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення* із противником інженерне обладнання опорного пункту починається негайно після уточнення на місцевості бойових позицій відділень, вогневих позицій БМП (БТР), танків, протитанкових керованих ракетних комплексів і інших вогневих засобів. Воно здійснюється приховано, у тій самій черговості, у стислий термін і з повною напругою сил. Взвод обладнує опорний пункт, як правило, під прикриттям свого вогню, а також вогню доданих і підтримуючих засобів у такій послідовності.

На бойових позиціях відділень спочатку відриваються одиночні (парні) окопи для стрільби лежачи і здійснюється маскування БМП (БТР). Потім окопи поступово заглиблюються для стрільби з коліна і стоячи, починається відривання окопу для БМП (БТР).

Після цього одиночні (парні) окопи з'єднуються між собою ділянкою траншеї, яка доводиться до повного профілю, а при нестійкому ґрунті стінки її підсилюються і з'єднуються суцільними траншеями з сусідніми відділеннями; продовжується відривання окопів для БМП (БТР) і споруди КСП взводу; для особового складу облаштовуються перекриті щілини (бліндажі), ніші для боєприпасів і продовольства, розширення і тупички для пересування, ходи сполучення до БМП (БТР). Після цього відриваються окопи на запасних (тимчасових) вогневих позиціях для БМП (БТР) і ходи сполучення до них і в тил.

Усі позиції (споруди) у взводному опорному пункті готуються для захисту від запалювальної зброї і ретельно маскуються, для чого окопи обладнуються відвідними канавками і використовуються табельні засоби пожежогасіння і маскування та місцеві матеріали.

З метою захисту від високоточної зброї в окопах над БМП (БТР), танками створюються маски, влаштовуються екрани і козирки. Одночасно за планом старшого командира встановлюються відбивачі і теплові імітатори (пастки).

Командир механізованого (танкового) взводу зобов'язаний скласти схему ОП, а командири гранатометного і протитанкового взводів – схему вогню взводу. Схема ОП подається командирі роти, а схема вогню – командирі батальйону. При установленні мінно-вибухових загороджень силами взводу складається формуляр мінного поля.

На схемах, як правило, вказуються: орієнтири, їх номери, найменування і відстані до них; положення противника; смуга вогню взводу і додаткові сектори обстрілу; бойові позиції відділень, їх смуги вогню і додаткові сектори обстрілу; основні і запасні (тимчасові) вогневі позиції БМП (БТР), танків, кулеметів і РПГ, а також вогневих засобів, які забезпечують проміжки із сусідами, їх основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції; ділянка зосередженого вогню взводу і місце в ній відділень, що ведуть вогонь, ділянка зосередженого вогню роти і місце в ній взводу, що веде вогонь, а на схемі вогню гранатометного взводу, крім того – рубежі загороджувального вогню і позиція механізованого підрозділу, якому доданий взвод; рубежі відкриття вогню із танків, БМП, протитанкових і інших вогневих засобів; позиції вогневих засобів командира роти (батальйону),

які розташовані в опорному пункті взводу і на його флангах, і їх сектори обстрілу; загородження і фортифікаційні споруди; позиції сусідніх підрозділів і межі їхніх смуг вогню на флангах взводу; місце командно-спостережного пункту взводу, місце розміщення запасу боєприпасів і місце збору поранених.

Підготовка взводу (відділення, екіпажу танка) до виконання завдання включає: розподіл по відділеннях (екіпажах) і розставляння за посадами особового складу, який прибув на доукомплектування; поповнення возимого (носимого) боєкомплекту штатного озброєння, боєкомплекту штатного озброєння БМП (БТР, танків) і доданих підрозділів (вогневих засобів), дозаправку техніки пально-мастильними матеріалами й охолоджувальною рідиною, поповнення запасів води; технічне обслуговування і підготовку озброєння і військової техніки (ОВТ) до бойового застосування, проведення заходів морально-психологічного забезпечення.

Підготовка взводу починається з отриманням завдання і проводиться у встановлені старшим командиром терміни, до зайняття опорного пункту повинні бути поповнені боєприпаси і здійснено дозаправку техніки.

Після зайняття ОП, побудови бойового порядку і системи вогню, організації фортифікаційного обладнання ОП командир взводу керує безпосередньою підготовкою взводу до виконання поставленого завдання, інженерним обладнанням опорного пункту й у встановлений час доповідає старшому командирі про зайняття оборони (вогневої позиції), готовність системи вогню, виконання добового завдання щодо інженерного обладнання опорного пункту і готовності до виконання отриманого завдання.

Під час практичної роботи і контролю готовності командир взводу перевіряє виконання заходів підготовки оборони і готовності до виконання поставленого завдання: точність зайняття відділеннями і вогневими засобами позицій; знання особовим складом поставлених завдань, сигналів оповіщення, управління і взаємодії; організацію спостереження, безпосередньої охорони і системи вогню; екіпірування підлеглих; наявність боєприпасів, ракет і заправку пально-мастильними матеріалами до встановлених норм; виконання завдання щодо інженерного обладнання опорного пункту; підготовку даних для стрільби, озброєння і техніки до бойового застосування.

Під час переходу до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з* противником усі заходи проводяться в опорному пункті взводу і, як правило, під вогнем противника.

Механізований (танковий) взвод другого ешелону роти готує та обороняє опорний пункт так, як взводи, які обороняються на передньому краї.

Під час організації оборони командир взводу додатково зобов'язаний організувати спостереження за діями підрозділів, що обороняються попереду; підготувати вогонь для відбиття атаки противника перед переднім краєм оборони і на флангах роти, маневр взводу для посилення оборони на напрямках можливого прориву противника та у найближчі райони вірогідної висадки його повітряного десанту (аеромобільних груп).

У встановлений час командир взводу доповідає командирі роти про заняття оборони, про готовність системи вогню, про виконання добового завдання з інженерного обладнання опорного пункту і готовності до виконання отриманого завдання.

Командир взводу при здійсненні контролю виконання заходів підготовки оборони і готовності до виконання поставленого завдання перевіряє: точність заняття відділеннями і вогневими засобами позицій, знання особовим складом поставлених завдань, організацію спостереження, безпосередньої охорони і системи вогню, екіпірування підлеглих, наявність боєприпасів, ракет і заправку пально-мастильними матеріалами до встановлених норм, виконання завдання з інженерного обладнання опорного пункту.

2. Робота командира взводу при веденні оборонного бою

Переходячи до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення* з противником, взвод спочатку закріплюється на призначеному рубежі з метою відбиття можливих атак противника. Командир взводу швидко ставить завдання командирам механізованих відділень на заняття позицій у призначеному взводу опорному пункті, організує спостереження перед фронтом і на флангах опорного пункту взводу, взаємодію і систему вогню, бойове забезпечення, управління, захист від зброї масового ураження та інженерне обладнання опорного пункту. В подальшому він вивчає місцевість, уточнює завдання відділенням (танкам) і порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

Розпорядження командира 2 мв на закріплення рубежу (варіант)

... БМП – прямо в районі танк та група піхоти противника, вогнем з місця – подавити, в атаку перейти за сигналом – ракета червоного вогню, знищити противника, оволодіти рубежем –, і закріпитись на ньому.

... БМП – висунутись в напрямку, обійти противника з тилу і за сигналом – ракета червоного вогню – атакувати та знищити його і оволодіти рубежем –

Навіднику гармати – “35-00 – окреме дерево, вправо 30, ПТКР 800, з місця - вогонь”.

Після знищення противника і захоплення рубежу командир взводу повинен організувати його закріплення, в ході якого усвідомити завдання, оцінити обстановку та прийняти рішення, поставити завдання механізованим відділенням на заняття позицій у призначеному взводу опорному пункті, організувати систему вогню.

Постановка завдання командиром 2 мв (варіант).

...механізованому відділенню зайняти й обороняти позицію –, Смуга вогню: праворуч –, ліворуч –, додатковий сектор обстрілу – праворуч, у напрямку ...

Основна вогнева позиція БМП – Сектори обстрілу: основний –, додатковий – вправо, у напрямку Запасна вогнева позиція – Сектори обстрілу: основний –, додатковий – ліворуч, у напрямку

...механізованому відділенню зайняти й обороняти позицію – ...,... Смуга вогню: праворуч – ...,...; ліворуч – ...,...; додатковий сектор обстрілу – праворуч, у напрямку ...

Основна вогнева позиція БМП – Сектори обстрілу: основний – ...,...; додатковий – вправо, у напрямку Запасна вогнева позиція – Сектори обстрілу: основний – ...,...; додатковий – ліворуч, у напрямку

...механізованому відділенню зайняти й обороняти позицію – ...,... Смуга вогню: праворуч – ...,...; ліворуч – ...,...; додатковий сектор обстрілу – праворуч, у напрямку ...

Основна вогнева позиція БМП – Сектори обстрілу: основний – ...,...; додатковий – вправо, у напрямку Запасна вогнева позиція – Сектори обстрілу: основний – ...,...; додатковий – ліворуч, у напрямку

В подальшому він організовує спостереження перед фронтом і на флангах опорного пункту взводу, взаємодію, управління, бойове забезпечення та інженерне обладнання опорного пункту, вивчає місцевість, уточнює завдання механізованим відділенням та порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

Проведення рекогносцировки командиром 2 мв (варіант)

Товариші!

Час

Орієнтую на місцевості.

Схід – у напрямку

Ми знаходимось на КСП ... мр на кургані

Праворуч – 300 – вздовж посадки – траса М19 ХАРКІВ - РОСТОВ,

У напрямку окремого дерева – 3000 – зал. ст. КУБОЧКІНО,

У напрямку перехрестя доріг 3000 – підсобне господарство.

Прямо – 800 – вис.126.5,

Ліворуч – в напрямку водонапірної башти 4500 – КУБОЧКІНО. У напрямку вис.120.2 – 35-00 – дамба.

У напрямку – вис. 134.0 – р. Сіверський Донець

У напрямку – башти 1500 – санаторій

Позаду – висотні будинки 5500 – РЕПН

У напрямку – вис 106.4 – 2000 ЯГОДКІНО

Орієнтири:

перший – ... (...м),

другий – ... (...м),

третій – ... (... м),

четвертий – ... (... м).

Під час майбутнього бою можливий наступ противника з напрямку ...,...

Висування колони противника можливе з районів ...,... та ...,...

Рубіж розгортання у ротні колони – ...,...

Рубіж розгортання у взводні колони – ...,...

На рубежі ...,... можливий перехід в атаку до ... посиленних мотопіхотних рот.

Танконебезпечний напрямок ...,...

Можливий напрямок дій бойових вертольотів противника, та,
 Передній край оборони роти проходить по рубежу,
 Взвод переходить до оборони опорного пункту,
 Праворуч у районі, переходить до оборони ...мв; ліворуч – ...мв
 Попереду на рубежі, позиція бойової охорони.....
 Смуга вогню взводу:
 Праворуч, Ліворуч,
 Додатковий сектор обстрілу в напрямку,
 Ділянка ЗВ роти в районі,
 Ділянка ЗВ взводу в районі,
 Вогневу позицію БМП мати – ...; сектори обстрілу: основний,
 додатковий – ...
 Запасну вогневу позицію мати ..; сектор обстрілу: основний, додатковий
 – ...
 Позицію .. відділенню мати - ...; сектори обстрілу: основний, додатковий
 –
 Запасну позицію мати ..; сектор обстрілу: основний, додатковий - ...
 Вогневу позицію БМП мати – ...; сектори обстрілу: основний,
 додатковий – ...
 Запасну вогневу позицію мати ..; сектор обстрілу: основний, додатковий
 – ...
 Позицію ... відділенню мати – ..; сектори обстрілу: основний, додатковий
 –
 Запасну позицію мати ..; сектор обстрілу: основний, додатковий – ...
 Вогневу позицію БМП мати – ...; сектори обстрілу: основний,
 додатковий – ...
 Запасну вогневу позицію мати ..; сектор обстрілу: основний, додатковий
 – ...
 Вогневу позицію ..танку мати – ...; сектори обстрілу: основний,
 додатковий - ...
 Запасну вогневу позицію мати ...; сектор обстрілу: основний, додатковий
 – ...
 Засобами старшого начальника перед взводом на рубежі, буде
 встановлено НВЗ “.....” за сигналом “.....”
 Обладнання окопів для БМП та танків на основних вогневих позиціях, їх
 маскуванню виконати до ...год, запасні вогневі позиції до ...год з використанням
 вбудованого обладнання. Окопи для стрільців, окоп на відділення, хід сполучення
 до ...год, запасні позиції для стрільців – до ... год.
 Заходи щодо маскуванню завершити до ... год.
 Ліворуч ісв встановлює мінне поле на рубежі, поле прикрити вогнем ...
 БМП. КСП взводу – позиція 1-го мех. відділення.

Бойовий наказ командира 2 мв (варіант)

1. Орієнтири:

2. Противник підрозділами що відходили, зупинив наступ наших підрозділів на рубежі.....

одночасно висуває резерви з глибини, проводить перегрупування і готується до наступу, який ймовірний з ранку ...

Авіарозвідкою на ... год встановлено висування колон глибиною ...км, головою досягла ..., зосередженість танків і мотопіхоти у районі, до адн у районі

3. ... мр з танковим взводом обороняють опорний пункт, на напрямку зосередження основних зусиль батальйону.

Смуга вогню:, додатковий сектор в напрямку ...

Ділянка ЗВ № 1 в районі, ділянка ЗВ № 2 в районі

... механізований взвод з обороняє опорний пункт, із завданням - відбити наступ противника перед переднім краєм, нанести йому значні втрати у живій силі і бойовій техніці, стійко утримувати зайняті позиції і не допустити прориву оборони у напрямку, і тим самим створити сприятливі умови для переходу у рішучій наступ. Основні зусилля зосереджує в напрямку

Смуга вогню взводу: праворуч, ліворуч, додатковий сектор ліворуч ..., ділянка зосередженого вогню взводу в районі

4. Під час висування і розгортання противника уражується у районах

Авіація наносить вогневе ураження по зосередженню танків і піхоти противника у районах, та

Артилерія наносить вогневе ураження резервам противника, що висуваються на рубежах розгортання у ротні колони, у взводні колони

Праворуч ... мв з ... обороняє опорний пункт, з завданням не допустити прориву противника у напрямку, смуга вогню праворуч –, ліворуч –, ділянка зосередженого вогню в районі

Ліворуч ... мв ... мр з ... обороняє опорний пункт, із завданням не допустити прориву противника у напрямку, смуга вогню праворуч –, ліворуч -, ділянка зосередженого вогню в районі

5. ... механізованому відділенню, обороняти позицію, із завданням не допустити прориву піхоти і танків противника та обходу опорного пункту праворуч.

Смуга вогню: праворуч, ліворуч

Додатковий сектор – ліворуч у напрямку

Завдання 3, 1 механізованому відділенню аналогічні.

Танку вогневу позицію мати, Основний сектор обстрілу:.....; додатковий у напрямку

6. З виходом особового складу на позиції приступити до обладнання опорного пункту. До ... год. закінчити обладнання одиночних окопів, до ... год встановити мінно-вибухові загородження у проміжках із сусідами.

Готовність системи вогню –

7. Моє місце на позиції 1-го механізованого відділення. Заступник – командир ... механізованого відділення.

Вказівки командира 2 мв щодо взаємодії (варіант)

Вогневе ураження противника, який висувається, наноситься ударами авіації та зосередженим вогнем артилерії за планом старшого начальника.

З виходом колон противника на рубіж розгортання у ротні колони за сигналом “.....” вогнем з танкових гармат нанести вогневе ураження однієї з колон на ділянці ЗВ роти № ... з витратою 4-х ОФ снарядів.

З виходом колон противника на рубіж розгортання у взводні колони за сигналом “.....” нанести вогневе ураження однієї з колон на ділянці ЗВ взводу з витратою 3-х ОФ снарядів.

З виходом противника на рубіж за сигналом “.....” – відкривати вогонь керованими снарядами з витратою 3 на танк (БМП) знищувати у своїх секторах обстрілу танки противника.

З виходом противника на рубіж за сигналом “.....” – відкривати вогонь із гармат танків в своїх секторах вогню.

З виходом противника на рубіж за сигналом “.....” – відкривати вогонь із гармат БМП.

З виходом противника на рубіж переходу в атаку за сигналом “....” – відкривати вогонь з усіх вогневих засобів.

За необхідності або вклиненні противника на лівому фланзі другому танку за сигналом “ “ – зайняти запасну вогневу позицію у глибині ВОП і знищити противника вогнем у борт.

Під час вклинення противника на правому фланзі ... танку у взаємодії з ...танком ...взводу знищити противника, та не допустити його подальшого просування.

Повітряного противника відбивати вогнем ЗКУ та вогнем гармати БМП-2.

Зміну вогневих позицій по фронту виконувати за сигналом “.....”,

Черговий танк – другий. На тимчасовій вогневій позиції з ... год – готовність до знищення у смузі вогню взводу. Для захисту від ударів ВТЗ підготувати і встановити в районі ВОП на відстані 15–20м. – куткові відбивачі та теплові імітатори цілей. Суворо дотримуватися правил радіо- дисципліни та маскування. танку постійно вести РХБ розвідку з використанням ПРХР.

Сигнали: оповіщення, управління, взаємодії.

3. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення оборонного бою

При організації та веденні бойових дій в обороні командир підрозділу враховує наступні особливості МГП: оборону доцільно організовувати, головним чином, поза густозаселеними районами; необхідність вжити всіх заходів щодо організації взаємодії із цивільною владою; цивільних осіб та цивільні об’єкти по можливості необхідно вивести із розташування воєнних об’єктів; якщо дозволяє обстановка, слід зробити завчасне ефективне повідомлення про оборонні заходи, які можуть зачіпати цивільне населення (наприклад, для евакуації людей із певних будівель); необхідно перевірити, чи позначені об’єкти, які користуються особливим захистом, розпізнавальними емблемами (знаками); якщо можливий

вибір між позиціями для отримання рівноцінної переваги, вибирається та із них, оборона якої створює найменшу небезпеку для цивільних осіб і цивільних об'єктів; постійно уточнювати місця розташування об'єктів, що знаходяться під захистом МГП на маршрутах висунання і рубежах розгортання противника, перед фронтом оборони, а також характер (статус) об'єктів (цілей), що заплановані до вогневого ураження; за необхідності завдання підлеглим уточнюються.

Командир підрозділу другого ешелону (резерву) повинен знати розташування в районі майбутніх воєнних дій об'єктів, які знаходяться під захистом МГП, мати інформацію щодо зміни характеру (статусу) об'єктів (цілей), запланованих до вогневого ураження, а з початком дій – уточнити завдання підлеглим відповідно до останніх даних обстановки.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення виду тактичних дій “Оборона”. Її мета. Вимоги до оборони.
2. У яких умовах може здійснюватися перехід до оборони? Відмінність переходу до оборони завчасно або в ході бою?
3. Нанесіть ОП взводу в обороні. Обґрунтуйте його розміри. Що передбачає командир взводу, намічаючи систему вогню?
4. Порядок роботи командира взводу при переході до оборони в умовах відсутності зіткнення з противником.
5. Порядок роботи командира взводу при переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником.
6. У якій послідовності командир взводу віддає бойовий наказ на оборону?
7. У якій послідовності проходить інженерне обладнання опорного пункту в умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником?
8. Що включає система вогню взводу в обороні? Покажіть на схемі.
9. Нанесіть ОП взводу, покажіть можливі засоби посилення. Організуйте взаємодію у взводі із сусідами.
10. Як веде оборонний бій посилений механізований взвод?

РОЗДІЛ 13. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ

13.1. Основи наступального бою механізованим взводом

1. Способи переходу до наступу

Наступ є видом тактичних дій, який проводиться з метою розгрому (знищення) противника й оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) місцевості. Сутність наступу полягає в ураженні противника усіма наявними засобами, рішучій атаці, стрімкому просуванні військ у глибину його бойового порядку, знищенні і полоненні живої сили, захопленні зброї, військової техніки, різних об'єктів та намічених районів (рубежів) місцевості.

Використовуючи результати вогневого ураження противника, взвод (відділення, танк) повинен вести наступ із повним напруженням сил, у високому темпі, безупинно, вдень і вночі, у будь-яку погоду і в тісній взаємодії штатних, доданих, підтримуючих і сусідніх підрозділів і знищити противника, який обороняється. Це досягається вмілим застосуванням усіх наявних сил і засобів, своєчасним використанням результатів вогневого ураження противника, швидким подоланням загороджень і вмілим поєднанням дій у бойовому і передбойовому порядках із широким використанням способів пересування на полі бою і захопленням з ходу рубежів (об'єктів), широким застосуванням маневру вогнем, умілим використанням місцевості для маневру підрозділами з метою швидкого виходу у фланги і тил противнику, проведенням рішучих атак, своєчасним і постійним уточненням (постановкою) завдань підрозділам і забезпеченням їх під час бою.

Залежно від завдання, яке виконується, характеру місцевості, дій противника й інших умов обстановки механізований взвод (відділення) може наступати в пішому порядку (взимку на лижах), на БМП (БТР) або десантом на танках.

Наступ може вестися на противника, який обороняється, наступає або відходить.

Наступ взводу (відділення, танка) на противника, який обороняється, здійснюється із **положення безпосереднього зіткнення з ним** або **з ходу**.

Наступ **з ходу** взвод здійснює у складі роти з вихідного району у місці, що вказує командир роти, у якому здійснюється підготовка до наступу. У вихідному районі взвод розташовується приховано, у постійній готовності до відбиття можливого нападу противника, для чого обладнуються фортифікаційні споруди.

З метою організованого висування, розгортання в бойовий порядок і проведення одночасної атаки переднього краю противника призначаються: маршрут висування, вихідний пункт, рубежі (пункти) розгортання, рубіж переходу в атаку і рубіж безпечного віддалення, рубіж спішування за умов атаки в пішому порядку (рис. 10.).

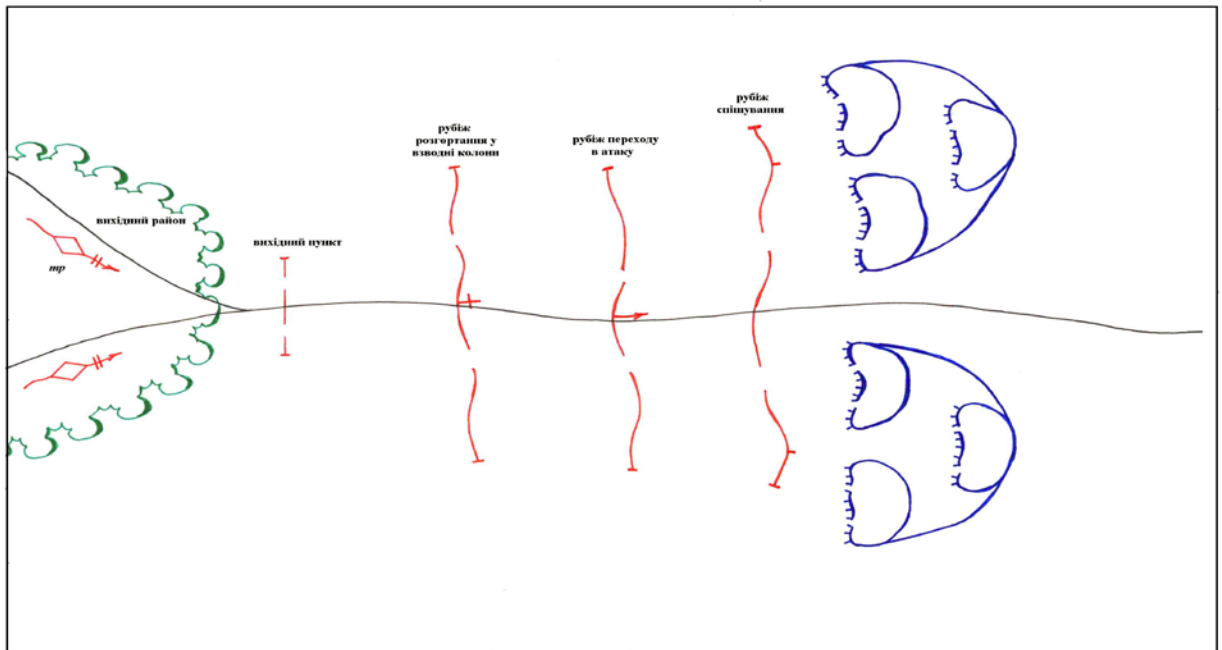

Рис.10. Райони і рубежі, які призначаються підрозділам при наступі з ходу.

Висування до рубежу і розгортання у взводні колони взвод, як правило, здійснює в складі роти.

Рубіж розгортання у взводні колони призначається, по можливості, за складками місцевості, у **2-3 км** від переднього краю оборони противника, а на відкритій місцевості і на більшому віддаленні.

Місця посадки особового складу механізованих підрозділів на автомобілі а танки, як правило, вибирається на віддаленні **2-4 км** від переднього краю оборони противника на місцевості, яка забезпечує приховану і швидку посадку. Для автомобілів підрозділів призначаються місця збору автомобілів.

Із виходом роти на **рубеж розгортання у взводні колони** взвод без зупинки висувається на свій напрямок і стрімко продовжує просування до рубежу переходу в атаку.

Рубіж переходу в атаку вибирається таким чином, щоб висунення до нього здійснювалося приховано, а віддалення його забезпечувало ведення дійсного вогню з основних видів зброї взводу і дозволяло досягти переднього краю оборони противника у вказаний час ("Ч"). Він може призначатись на віддаленні до **600 м** від переднього краю оборони противника, а іноді і далі.

З виходом на **рубеж переходу в атаку** взвод розгортається в лінію бойових машин, витримуючи при цьому напрямок руху для виходу на призначений об'єкт атаки.

Під час атаки в пішому порядку взводу призначається **рубеж спішування** (відділенням – місце спішування), з виходом на який особовий склад висаджується з БМП (БТР), розгортається в бойову лінію і продовжує наступ. Він призначається ближче до переднього краю оборони противника, як правило, в місцях, які прикриті від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього

бою. Іноді він може збігатися з рубежем переходу в атаку, знаходитися попереду або бути більш віддаленим.

Залежно від обстановки і характеру місцевості віддалення цих пунктів (рубежів) може бути іншим.

Наступ на противника з положення безпосереднього зіткнення з ним взвод (відділення) здійснює з вихідної позиції, яка була зайнята в ході перегрупування з положення оборони або зі зміною підрозділів, що обороняються, у заздалегідь створеному бойовому порядку. Перегрупування (зміна) підрозділів, які займають оборону при безпосередньому зіткненні, з метою заняття вихідної позиції для наступу проводиться приховано, як правило, в ніч перед наступом або в інших умовах обмеженої видимості з виконанням заходів щодо введення противника в оману. Перегрупування взводу, який оборонявся в першому ешелоні, здійснюється в пішому порядку траншеями і ходами сполучення. В першу чергу змінюються механізовані, а потім танкові підрозділи. Взвод проводить зміну у складі роти. Про зайняття вихідної позиції командир взводу доповідає командирі роти.

Механізований взвод із засобами посилення на вихідній позиції роти розташовується у траншеях і ходах сполучення, а БМП (БТР) займають вогневі позиції поруч зі своїми відділеннями або за ними на відстані **до 50м**. У разі неможливості прихованого зайняття БМП (БТР) вогневих позицій зі своїм взводом у переднього краю вони можуть розташовуватися з машинами інших взводів в складі ротної групи разом із взаємодіючим танковим підрозділом на його вихідній (очікувальній) позиції або залишатися на колишніх вогневих позиціях. Управління ними здійснює головний сержант взводу.

У випадку, якщо БМП займають колишні вогневі позиції, вони використовуються за рішенням того командира, на чийй позиції знаходяться, для ведення вогню прямою наводкою в період вогневої підготовки атаки, а БТР – для знищення вогнем своєї зброї виявлених вогневих засобів і живої сили противника. Якщо БМП (БТР) не використовуються для ведення вогню прямою наводкою, з початком вогневої підготовки атаки вони висувуються до своїх взводів.

Танковий взвод може розташовуватись на вихідній позиції роти на віддаленні **2-4км** від переднього краю оборони, на очікувальній позиції батальйону на віддаленні **5-7км** або залишитись в опорному пункті, що займав раніше.

Танки і БМП, які призначені для знищення цілей прямою наводкою, розташовуються на вогневих позиціях на віддаленні, що забезпечує виконання поставленого завдання.

Під час дій взводу в резерві батальйону він виводиться на вихідну позицію в другу або третю траншею.

Гранатометний взвод займає вогневі позиції в другій траншеї, протитанковий взвод розташовується за однією з рот першого ешелону на віддаленні до **100м** або на одному з флангів роти, в одній траншеї з механізованими взводами.

У вихідному положенні (районі) взвод знаходиться в постійній готовності до відбиття можливого нападу противника, для чого організується спостереження і система вогню згідно з оборонним боєм.

Атака – полягає в стрімкому і безупинному русі танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку на максимально можливій швидкості в поєднанні з інтенсивним вогнем із танків, БМП (БТР), а по мірі зближення з противником – і з інших видів зброї, слідом за вибухами снарядів своєї артилерії і мінометів з метою знищення його живої сили, вогневих засобів і оволодіння вказаним об'єктом (рубежем).

Перед атакою механізованих і танкових підрозділів проводиться вогнева підготовка наступу, а в ході наступу – вогнева підтримка наступу та вогневе супроводження підрозділів углиб.

Танковий взвод атакує противника в бойовій лінії, а механізований взвод (відділення) у залежності від обстановки – в бойовій лінії в пішому порядку або на БМП (БТР).

Атака в пішому порядку застосовується при прориві підготовленої оборони противника, укріплених районів, коли є значна кількість протитанкових засобів, а також на важкодоступній для танків і БМП (БТР) місцевості і може проводитись одночасно або послідовно.

Одночасна (фронтальна) атака проводиться механізованим взводом (відділенням) при наступі у бойовій лінії, бойовими “двійками” (“трійками”) або тактичними групами, особовий склад яких діє безпосередньо за бойовою лінією танків на віддаленні, яке забезпечує його безпеку від розривів снарядів своєї артилерії і підтримку просування танків вогнем стрілецької зброї.

БМП (БТР) у даному випадку, використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) просуваються за своїми відділеннями на віддаленні, що забезпечує надійну підтримку вогнем свого особового складу, що атакує, а БМП зі стабілізованим озброєнням – безпосередньо в бойовій лінії своїх відділень або у складі групи вогневого забезпечення (маневреної).

Після спішування особового складу механізованого взводу в БМП (БТР) залишаються навідники-оператори (кулеметники БТР), механіки-водії (водії) і головний сержант взводу.

Послідовна атака взводом (відділенням) проводиться в такому порядку: одне з відділень (група вогневого забезпечення) взводу (відділення) своїм вогнем забезпечує дії інших відділень (маневреної групи), знищуючи живу силу і вогневі засоби противника на об'єкті атаки взводу (відділення), на флангах і в найближчій глибині. Маневрена група під прикриттям вогню взводу (відділення), артилерії, мінометів, танків, БМП (БТР) аерозолів, (димів) атакує противника, оволодіває вказаним рубежом, закріплюється на ньому і забезпечує атаку групи вогневого забезпечення. З виходом групи вогневого забезпечення на рубіж маневреної командир взводу (відділення) уточнює завдання і продовжує наступати вглиб.

Атака механізованого взводу на БМП (БТР) застосовується, коли оборона противника надійно придушена зі знищенням більшої частини його

протитанкових засобів, а також під час наступу на поспішно зайняту оборону. При цьому танки атакують слідом за розривами снарядів своєї артилерії, а взвод – на БМП (БТР) діє в бойовій лінії за танками на віддаленні **100-200м** і веде вогонь зі всіх вогневих засобів.

Атака в даному випадку полягає в стрімкому і безупинному просуванні танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку у сполученні із інтенсивним вогнем із танків, БМП (БТР), а по мірі зближення з противником – із інших видів зброї з метою його знищення.

При цьому взвод може діяти в бойовому, передбойовому або похідному порядку, а відділення – в бойовому або похідному порядку взводу рішуче просуваючись в глибину оборони противника. Зустрівши на своєму шляху опорні пункти і окремі вогнища опору взвод (відділення) розгортається в бойовий порядок і атакує противника способами, що розглянуті вище.

В окремих випадках (бездоріжжя, глибокий сніговий покрив, інші умови) зближення з противником, а на окремих ділянках і атаку, піхота може здійснювати десантом на танках.

Управління підрозділами і вогнем під час наступу командир взводу здійснює з командно-спостережного пункту. При діях особового складу в пішому порядку командир механізованого взводу спішується і просувається за бойовою лінією взводу на віддаленні до **50 м** – звідки зручніше спостерігати за діями взводу і управляти ним. Управління вогнем і рухом БМП (БТР) командир взводу здійснює через свого заступника.

При наступі на БМП (БТР) командир взводу знаходиться на бойовій машині і діє в бойовій лінії взводу.

2. Місце, бойове завдання, засоби посилення та бойовий порядок механізованого взводу у наступі

Механізований взвод наступає у складі роти, а в резерві батальйону, в штурмовій групі і у розвідці може діяти самостійно. Механізований взвод, крім того, може діяти в передовій групі ТакПД, у складі його головних сил або окремо, під час виконання спеціальних завдань.

Механізований взвод на БМП і протитанковий взвод у повному складі або окремими машинами (комплексами) можуть виділятися для знищення вогневих засобів противника, які спостерігаються, стрільбою прямою наводкою в ході вогневої підготовки атаки.

Взвод наступає на фронті до **300м**, а механізоване відділення в пішому порядку – на фронті до **50м**.

Бойове завдання механізованого (танкового) взводу (відділення, танка) у наступі включає **об'єкт атаки** і **напрямок продовження наступу**. В окремих випадках, коли перед фронтом наступу противник не розвіданий, під час постановки бойового завдання по радіо, при наступі в лісі, а також в інших особливих умовах взводу (відділенню, танку) може бути вказаний тільки напрямок атаки або напрямок продовження наступу.

Об'єктом атаки механізованого (танкового) взводу (відділення, танка), як правило, є жива сила в окопах або в інших фортифікаційних спорудах, а також танки, гармати, протитанкові ракетні комплекси, кулемети й інші вогневі засоби противника, які розташовані в першій траншеї і у найближчій глибині перед фронтом наступу взводу (відділення, танка).

Напрямок продовження наступу взводу (відділення, танка) визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання роти (оволодіння об'єктом атаки взводу).

З оволодінням визначеним об'єктом атаки взвод (відділення, танк) продовжує безупинний наступ у зазначеному напрямку, під час якого йому ставиться нове бойове завдання.

Бойовий порядок механізованого взводу, який наступає в пішому порядку може будуватися в *одну* або *дві лінії*. При діях в одну лінію він складається з бойових порядків відділень (бойових груп) з інтервалами між ними до **50м**, групи управління і вогневої підтримки, що діє за ними на віддаленні до **50м**, і засобів посилення, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира взводу.

Під час наступу в дві лінії одне з відділень, група управління і вогневої підтримки діють за бойовими порядками відділень першої лінії на віддаленні до **50м** і виконують завдання щодо підтримки (прикриття) відділень першої лінії при подоланні загороджень, атаці противника і в ході наступу; знищення противника в траншеї; відбиття раптового нападу противника з флангу, а також може використовуватися для заміни відділень першої лінії, які зазнали втрат від вогню противника; здійснення маневру й атаки противника у фланг і тил та виконання інших завдань.

Група управління і вогневої підтримки взводу призначена для управління підрозділами і вогнем у ході наступу, підтримки (прикриття) відділень під час подолання загороджень під час атаки, знищення вогневих засобів, а також знищення противника, який знаходиться в траншеях або намагається залишити їх, відбиття у взаємодії з механізованими відділеннями й іншими вогневими засобами контратак противника і виконання інших завдань. Звичайно вона створюється у складі: обслуга кулемета, снайпер, спостерігач, 1-2 зв'язкових. До її складу, крім того, включається додані вогневі засоби. Управління групою здійснюється командиром взводу. Вона діє за підрозділами (бойовими групами), які наступають на віддаленні до **50м** або, в деяких випадках, безпосередньо в бойовій лінії.

БМП (БТР) у залежності від обставин і рішення командира взводу можуть діяти разом із відділеннями, у складі груп вогневої підтримки або маневреної групи (групи бойових машин – ГрБМ).

Спостерігач, який призначається у взводі, веде спостереження за противником, за результатами вогню, за діями танків і доповідає результати спостереження командирі взводу. Він розташовується в **3-10м** перед командиром взводу або біля нього. При переміщенні командно-спостережного пункту спостерігач пересувається першим у район, який визначив командир взводу.

Зв'язковий командира взводу спостерігає за сусідами, за положенням і сигналами командирів механізованих відділень, доданих і підтримуючих підрозділів, які знаходяться перед командно-спостережним пунктом. Він передає, за розпорядженням командира взводу, його накази встановленими сигналами або голосом, стежить за дотриманням вимог маскуванню особами, які прибувають на командно-спостережний пункт. Зв'язковий розташовується в **3-6м** від командира взводу і при всіх його пересуваннях пересувається разом із ним.

Другий зв'язковий спостерігає за діями БМП (БТР), за доданими і підтримуючими засобами, які знаходяться за командно-спостережним пунктом, за діями санітара-стрільця і підношувачів боєприпасів, а при відсутності радіозв'язку – і за сигналами командира роти. Він розташовується в **3-6м** за командиром взводу в укритті, що дозволяє непомітно для противника подавати сигнали в тил. При переміщенні командно-спостережного пункту він пересувається останнім, не припиняючи спостереження за сигналами командира роти.

Бойовий порядок механізованого взводу, який наступає на БМП (БТР), і танкового взводу складається з лінії бойових машин з інтервалом між ними до **100м** і засобів посилення, які діють у бойовій лінії або за нею.

Під час наступу положення відділень (танків) у бойовій лінії може бути в лінію, кутом вперед, кутом назад, уступом вправо, уступом вліво.

Бойовий порядок гранатометного і протитанкового взводів, які діють у пішому порядку в повному складі, складається з бойових порядків відділень з інтервалом між ними до **50м**, а під час дій на БМП (БТР) – бойова лінія машин з інтервалом між ними до **50м** у гранатометному взводі і у протитанковому взводі до **150м**.

Лінійне розміщення вогневих засобів протитанкового взводу в бойовому порядку недопустимо.

Бойовий порядок механізованого відділення, яке наступає в пішому порядку, складається з бойової лінії з інтервалом між солдатами **6-8м (8-12 кроків)**, та БМП (БТР) (за наявності у командира відділення засобів зв'язку), яка діє за бойовою лінією відділення на віддаленні до **300м**, на її фланзі або безпосередньо в бойовій лінії. Для зручності ведення *вогню* і кращого використання місцевості (місцевих предметів) солдати в бойовій лінії можуть висуватися вперед або зміщатися вбік, не порушуючи загального фронту наступу і не заважаючи діям сусідів.

Для ведення бою в траншеях, ходах сполучення, у місті, лісі і горах, під час виконання завдань у глибині оборони противника, а також для кращої взаємодії у відділенні завчасно перед наступом можуть створюватися бойові групи (“двійки” та “трійки”). При цьому інтервал між бойовими групами (“двійками” та “трійками”) може бути **15-20м**, а між солдатами – **3-5м**. Під час ведення наступу на місцевості, яка забезпечує вогневу підтримку між бойовими групами, вони переміщуються по черзі під прикриттям вогню тактичних груп, які вже висунулися на вказаний командиром відділення рубіж. Після зайняття рубежу бойова група готується для ведення вогню і прикриває висування групи (“двійки”,

“трійки”), яка залишилася. БМП (БТР) діє за відділенням на віддаленні до **300м**, у проміжках бойових порядків або на одному з його флангів.

З метою підвищення ефективності виконання завдань у наступі відділення може діяти також тактичними групами, які за своїм призначенням можуть бути маневреною (розгородження) і вогневою.

Маневрена група призначена для оволодіння об’єктом атаки, знищення противника в траншеї (очищення траншеї), здійснення маневру для виходу у фланг і тил противнику, закріплення досягнутого рубежу і виконання інших завдань. У деяких випадках вона буде проробляти проходи у мінно-вибухових і невибухових загородженнях, виконуючи функції групи розгородження. Командиром групи, як правило, призначається старший стрілець.

Вогневу групу очолює командир відділення. Вона призначена для прикриття дій маневреної групи, знищення живої сили і вогневих засобів противника на об’єкті атаки і на його флангах, заборони підходу (маневру) противника до об’єкта, який атакується, позбавлення противника можливості надання допомоги своїм вогнем тим, хто обороняється, й атаки його на вказаному об’єкті спільно з маневреною групою.

При наступі відділення тактичними групами вони можуть діяти в лінію, уступом вправо (вліво) або в дві лінії (одна за одною). У всіх випадках інтервал між групами може бути **25-30м**, дистанція – **30-50м**, а солдати в групі діють спільно або на віддаленні **3-5м** між собою. БМП (БТР) може діяти за тактичними групами на відстані до **300м**, у проміжках між ними, на одному з флангів відділення або входити до складу однієї з груп.

Бойовий порядок гранатометного і протитанкового відділень, які діють у пішому порядку, складається з обслуг, розгорнутих по фронту з інтервалом між гранатометами **10-20м**, між протитанковими керованими ракетними комплексами – не менше **15м**, і БМП (БТР).

Механізованому взводу, у залежності від умов обстановки і завдання, яке виконується, може додаватися протитанкове, гранатометне, пара вогнеметників (обслуга) й інші вогневі засоби, а під час наступу в місті, в якості штурмової групи, взводу можуть додаватися, крім того, танки, гармати, переважно самохідні, міномети і інженерно-саперне відділення (саперне) з підливними зарядами.

Танковому взводу може надаватися механізоване відділення.

Засоби посилення механізованого взводу призначені для знищення і подавлення живої сили і вогневих засобів противника, які перешкоджають просуванню взводу або контратакують його.

Інженерно-саперний підрозділ використовується для ведення інженерної розвідки, пророблення проходів у загородженнях, підриву фортифікаційних споруд, будинків і об’єктів разом із противником, що їх обороняє.

3. Послідовність та способи розгрому противника. Дії взводу під час ведення наступу

Наступ із положення *безпосереднього зіткнення з противником* взвод розпочинає після проведення вогневої підготовки атаки, що здійснюється за

наказом старшого командира. Під час вогневої підготовки взвод вогнем своєї зброї знищує виявлені вогневі засоби і живу силу противника в об'єкті атаки і на його флангах. Командир взводу управляє вогнем підлеглих, веде спостереження за діями противника, цілями, які підлягають знищенню і придушенню в ході вогневої підготовки у напрямку наступу взводу, про результати спостереження і ураження противника доповідає командир рути.

Мінне поле, що раптово встановлене засобами дистанційного мінування противника на напрямку висування взводу, як правило, обходиться або, при неможливості, долається у колоні взводу по проробленому проходу.

З підходом танків до вихідного положення для наступу командир механізованого взводу командує: *“Взвод – приготуватися до атаки”, “позначити проходи для танків”*.

У момент проходження танками вихідного положення командир механізованого взводу подає команду *“Взвод, в атаку – вперед”*, за якою особовий склад покидає траншею (окопи) і прискореним кроком або бігом слідом за танками атакує противника, пересуваючись у напрямку проходів в загородженнях. БМП (БТР), рухаючись за своїми відділеннями (БМП зі стабілізованим озброєнням – безпосередньо в бойовій лінії взводу), вогнем підтримують атаку танків і особового складу.

З підходом до рубежу переходу в атаку танковий взвод розгортається в бойову лінію і з максимально можливою швидкістю продовжує рух, знищуючи противника вогнем з ходу. БМП (БТР) виходять до своїх відділень, ведучи вогонь із ходу або з коротких зупинок, управління ними здійснює головний сержант взводу.

Для швидкого зближення із противником, за командою (сигналом) командира взводу, БМП (БТР) приховано підходять до своїх відділень, використовуючи складки місцевості, і роблять зупинку. З виходом їх на вихідну позицію подаються команди: *“Взвод – до машин”, “по місцях”*. Особовий склад взводу робить посадку в машини, готується для ведення вогню з ходу. Посадка взводу здійснюється під час вогневої підготовки. Взвод на БМП (БТР) на максимальній швидкості висувається до рубежу спішування, ведучи вогонь з ходу. На рубежі спішування взвод діє аналогічно наступу з ходу.

З переходом в атаку командир взводу уточнює положення противника, а за необхідності – бойові завдання відділенням (танкам) і порядок подолання загороджень.

Командир взводу, група управління і вогневої підтримки діють за бойовою лінією взводу на віддаленні до **50м**.

Подолання загороджень противника перед його переднім краєм оборони здійснюється під прикриттям вогню артилерії, бойових вертольотів, гранатометного і протитанкового взводів, а також при взаємній підтримці вогнем танків, БМП (БТР) і стрілецької зброї.

Танки і БМП, що оснащені мінними тралами, долають мінне поле противника в бойовому порядку за своїми напрямками, а ті, що не мають тралів і БТР – встановленим порядком, проробленими проходами. При цьому особовий

склад механізованого, гранатометного і протитанкового взводів, який атакує противника в пішому порядку, долає мінне поле слідом за танками, їх коліями або проробленими проходами. З підходом особового складу до загороджень за командою командира взводу *“Взвод, у напрямку предмета, в колону по два (по три), направляюче – перше відділення, у прохід, бігом – марш”* відділення під прикриттям вогню групи управління і вогневої підтримки, а під час наступу в дві лінії і вогню відділення, що наступає у другій лінії, у встановленому порядку на ходу займають місця в колоні взводу. БМП (БТР) у цей час вогнем із коротких зупинок знищують вогневі засоби противника, які перешкоджають танкам і особовому складу долати загородження. Вони долають загородження за колоною особового складу взводу. БМП зі стабілізованим озброєнням можуть долати загородження безпосередньо за танком. Особовий склад взводу в цьому випадку долає загородження слідом за БМП.

Після подолання загороджень механізований взвод, який атакує в пішому порядку, за командою командира взводу *“Взвод, у напрямку предмета, до бою – вперед”* або *“Взвод, за мною, до бою – вперед”* бігом, у встановленому порядку розгортається в бойову лінію, відкриває вогонь зі своєї зброї і стрімко атакує противника. Наблизившись до траншеї противника на **25-40м**, за командою командира взводу *“Взвод, гранатами – вогонь”* особовий склад закидає противника гранатами і точно у встановлений час (“Ч”) з криком *“Ура”* слідом за танками вривається на передній край оборони, знищує противника вогнем впритул, оволодіває об’єктом атаки і безупинно продовжує наступ у вказаному напрямку, в тісній взаємодії з танками, знищуючи вогнем піхоту і обслуги протитанкових засобів.

БМП (БТР), подолавши проходами загородження, виходять на свої напрямки наступу і вогнем своєї зброї підтримують їх атаку, діючи за бойовою лінією свого підрозділу. БМП зі стабілізованим озброєнням, вийшовши слідом за танком із проходу, розгортаються в бойову лінію і вогнем прикривають рух відділень проходами й їх розгортання в бойову лінію.

Для очищення траншеї і ходу сполучення від противника, що залишився, командир взводу призначає одне відділення (при атаці в одну лінію або відділення лінії). Виконавши завдання, відділення продовжує наступ у вказаному напрямку або другій лінії взводу. Якщо взвод діє вздовж ходу сполучення, то два відділення наступають праворуч і ліворуч від нього, знищуючи своїм вогнем і багнетами живу силу і вогневі засоби противника, одне з відділень (відділення другої лінії) очищує від противника хід сполучення.

Після знищення противника і оволодіння об’єктом атаки командир взводу терміново доповідає командирі роти про виконання завдання, про склад, положення і характер дій противника на напрямку наступу взводу, втрати в особовому складі, озброєнні і техніці, про використання ракет і боеприпасів, про прийняте рішення, уточнює завдання відділенням і продовжує наступ углиб.

Командир механізованого взводу з групою управління і вогневої підтримки спішується і просувається за бойовою лінією взводу в такому місці, звідки

зручніше спостерігати і управляти за діями взводу. Управління вогнем і рухом БМП (БТР) командир взводу здійснює через свого заступника.

Під час наступу взводу в дві лінії у момент проходження танками вихідного положення за командою командира механізованого взводу особовий склад відділень першої лінії вискакує з траншеї (окопу) і стрімко атакує противника, рухаючись у напрямку проходів у загородженнях. Командир взводу спостерігає за діями відділень і вогнем БМП (БТР) із вогневих позицій і вогнем групи управління і вогневої підтримки та відділення другої лінії знищує противника в об'єкті атаки. З виходом атакуючих відділень на віддалення до **50м** від початкового положення за командою командира взводу особовий склад другої лінії швидко вискакує з траншеї (окопу) і діє за першою лінією на дистанції до **50м**, прикриваючи її вогнем.

З підходом особового складу першої лінії до загороджень за командою командира взводу відділення у встановленому порядку долають загородження, швидко розгортаються в бойову лінію, відкривають вогонь зі своєї зброї і стрімко атакують противника в порядку, викладеному в попередній статті.

Відділення другої лінії, група управління і вогневої підтримки, БМП (БТР) з вогневих позицій, перед загородженнями, прикривають особовий склад і танки в період подолання ними загороджень, знищуючи своїм вогнем противника на передньому краю і в найближчій глибині.

Після подолання відділеннями першої лінії загороджень під прикриттям їх вогню і вогню танків і БМП (БТР) одночасно починають долати загородження група управління і вогневої підтримки і відділення другої лінії. Після подолання загороджень вони своїм вогнем підтримують атаку відділень першої лінії і атакують противника.

Потім долають загородження БМП (БТР), займають своє місце в бойовому порядку взводу і вогнем своєї зброї з ходу або з коротких зупинок підтримують атаку стрільців. Управління вогнем і рухом БМП (БТР) у всіх випадках командир взводу здійснює особисто або через свого заступника.

Під час атаки на БМП (БТР) посадка в них особового складу механізованого взводу здійснюється під час вогневої підготовки наступу в початковому положенні для наступу. БМП (БТР) за командою (сигналом) командира взводу приховано висуваються до своїх відділень, використовуючи складки місцевості, і роблять зупинку. Особовий склад за командою командира взводу *“Взвод – до машин”*, *“по місцях”* швидко проводить посадку в машини і здійснює підготовку для ведення вогню з ходу, а з переходом в атаку відкриває вогонь.

Механізований взвод під час атаки на БМП (БТР), подолавши мінне поле, слідом за танками у точно встановлений час (*“Ч”*) стрімко вривається на передній край оборони противника, знищує його вогневі засоби, в першу чергу протитанкові і, використовуючи результати вогневого ураження, швидко і безупинно наступає вглиб.

У випадку, коли перед механізованим взводом танки не діють, взвод атакує противника слідом за розривами снарядів своєї артилерії.

Безпечно віддалення від розривів снарядів своєї артилерії складає: для танків – **200м**; для БМП (БТР) – **300м**; для особового складу, який атакує противника в пішому порядку – **400м**.

Оволодівши об'єктом атаки, взвод продовжує наступати в зазначеному напрямку, знищуючи противника перед фронтом наступу і на флангах. Командир взводу доповідає командирі роти про виконання завдання на досягнутому рубежі, про склад, положення і характер дій противника на напрямку наступу взводу, втрати в особовому складі, озброєнні і техніці, про використання ракет і боєприпасів, своє рішення, уточнює завдання відділенням і продовжує наступ углиб.

Під час наступу з *ходу* механізований (танковий) взвод у період вогневої підготовки наступу висувається до рубежу переходу в атаку в колоні роти.

Мінні поля, що встановлені засобами дистанційного мінування противника, в період висування обходять або долають проходами. Під час застосування противником запалювальної зброї взвод швидко виходить із району пожежі, гасить вогнища на озброєнні і військовій техніці і продовжує виконувати поставлене завдання.

Танки, на яких буде навішано каткові мінні трали, здійснюють пересування у визначений район навішування мінних тралів. Ножові трали на танки і БМП навішуються у вихідному районі для наступу.

Якщо командиром роти призначений рубіж (пункт) розгортання у взводні колони, то взводи після його проходження самостійно, з максимально допустимою швидкістю, виходять на свої напрямки. З підходом до рубежу переходу в атаку взводи за командою командира роти розгортаються у бойовий порядок і, знищуючи противника вогнем з ходу, продовжують рух до переднього краю оборони противника. При цьому механізований взвод діє слідом за танками і знищує вогневі засоби противника, в першу чергу, протитанкові, і не дає йому можливості відсікти себе від танків.

Під час атаки в пішому порядку командир механізованого взводу з підходом до рубежу спішування подає, а командири відділень дублюють, команду *“Взвод (відділення) – приготуватися до спішування”*. За цією командою БМП (БТР) доганяють танки, особовий склад ставить зброю на запобіжник, виймає її з бійниць і готується до спішування.

З виходом взводу на рубіж спішування за командою командира взводу *“Взвод – до машин”* механіки-водії (водії) БМП (БТР), а під час висування взводу десантом на танках і механіки-водії танків зменшують швидкість руху або, використовуючи наявні укриття, роблять коротку зупинку. Відділення за командою своїх командирів *“Відділення – до машини”* швидко залишають машини, а за командою *“Відділення, у напрямку – до бою, вперед”* розгортаються в бойову лінію і, ведучи інтенсивний вогонь із ходу, прискореним кроком або бігом продовжують рух до переднього краю оборони противника.

Атаку переднього краю оборони противника взвод здійснює в такому ж порядку, як і при наступі з положення безпосереднього зіткнення з ним.

Бій у глибині оборони противника характеризується нерівномірністю просування підрозділів і розвивається у складній і швидкозмінній обстановці. Успішне просування хоча б одного з відділень (танків) або сусідів командир взводу негайно використовує для розвитку успіху в наступі.

При відставанні сусідів взвод, не припиняючи наступ, частиною вогневих засобів придушує цілі, які заважають просуванню сусідів. Краща допомога сусідам – просування взводу вперед.

Якщо командир взводу виявить проміжки, що не зайняті противником, або не обстрілюються, він зобов'язаний за власною ініціативою негайно пропустити через них взвод вперед, хоча це тимчасово і відхиляло б його від вказаного напрямку наступу, і прагнути вийти у фланг і тил противнику.

Опорний пункт, у якому противник чинить опір, взвод обходить і атакує його у фланг або тил. Для маневру використовуються складки місцевості, проміжки в бойових порядках або відкриті фланги противника, з метою приховування маневру застосовуються дими (аерозолі). Маневр, у залежності від умов обстановки і місцевості, може здійснюватися взводом у повному складі або частиною сил, у бойовому або передбойовому порядку.

За неможливості обходу опорного пункту противника командир взводу зосереджує вогонь взводу і доданих засобів і викликає вогонь взаємодіючих підрозділів по цілях, які перешкоджають просуванню, висуває відділення (танки) на вигідний для атаки рубіж і одночасно вживає заходів щодо пророблювання проходу в загородженнях, що виявлені. Взвод, використовуючи результати вогневого ураження противника, атакою з фронту завершує його знищення і продовжує рух вперед.

У разі послаблення опору противника механізований взвод, який наступає в пішому порядку, за командою (сигналом) старшого командира робить посадку в машини або десантом на танки (у випадку виходу з ладу БМП (БТР). Для цього БМП (БТР) за командою командира взводу доганяють свої відділення, сповільнюють рух або роблять коротку зупинку (танки, які виділені для дій із десантом, роблять зупинку). Особовий склад за командою командирів відділень *“до машини”* бігом висувається до своїх БМП (БТР, танків), ставить зброю на запобіжник, потім за командою *“по місцях”* робить посадку і готується для ведення вогню з ходу. Навідники-оператори БМП (навідники кулеметів БТР, навідники гармат танків) під час посадки особового складу спостерігають за противником і знищують виявлені цілі. Діючи на БМП (БТР, десантом на танках), взвод продовжує виконувати завдання.

Командир механізованого взводу, який діє десантом на танках, зобов'язаний заздалегідь розподілити відділення і додані вогневі засоби по танках, вказати підлеглим командирам завдання, уточнити сигнали на посадку, спішування і способи цілевказіння, вимоги безпеки. Діючи десантом на танках, взвод своїм вогнем знищує живу силу і вогневі засоби противника, в першу чергу протитанкові засоби ближньої дії. Для знищення противника, який перешкоджає просуванню танків, а також для надання їм допомоги в подоланні загороджень і

перешкод особовий склад може спішуватися. З першою нагодою взвод знову робить посадку десантом на танки і продовжує рух вперед.

Виявивши у *глибині оборони* противника засоби ядерного, хімічного нападу, наземні елементи систем високоточної зброї, взвод, вміло використовуючи приховані підступи, стрімко виходить до них, рішучою атакою знищує живу силу противника і виводить із ладу установки (гармати, міномети).

Загородження і перешкоди, які зустрілися в глибині оборони противника, взвод обходить або долає проробленими проходами.

Зони зараження взвод долає на БМП (БТР, автомобілях, танках) із використанням засобів індивідуального і колективного захисту або обходить їх за напрямками, що вказує командир роти.

На важкодоступних для танків ділянках місцевості механізований взвод під час наступу в пішому порядку обганяє танки і наступає під прикриттям їх вогню і вогню БМП (БТР). Після подолання цих ділянок танки знову виходять вперед, і взвод продовжує наступати за ними.

Противника, який контратакує, взвод знищує у взаємодії з іншими підрозділами вогнем і рішучою атакою з ходу, або за вказівкою командира роти спочатку уражає противника вогнем з вигідного рубежу, при цьому танки і БМП (БТР) займають вогневі позиції за найближчим укриттям, а особовий склад механізованого взводу спішується і займає вигідні позиції, як правило, попереду них. Після нанесення противнику ураження взвод атакою у взаємодії з сусідами або самостійно завершує його знищення.

Взвод, якого противник не контратакує, прискорює своє просування з метою виходу у його фланг і тил.

Виявивши відхід противника, командир взводу негайно організовує його переслідування і доповідає про це командирі роти.

Під час переслідування взвод, вміло використовуючи складки місцевості, діючи в бойовому або похідному порядку, обходить противника паралельними маршрутами, виходить на шляхи його відходу, сковує його дії і знищує рішучою атакою у фланг і тил.

У випадку неможливості виходу на шляхи відходу противника взвод рішучими діями вклинюється в бойові порядки підрозділів прикриття, у взаємодії із сусідами знищує їх і проривається до основних сил противника.

Механізований взвод переслідує противника, як правило, на БМП (БТР) або десантом на танках.

Виконавши завдання (після бою) взвод за рішенням командира роти виходить у призначене місце (на зазначений рубіж), де розташовується (закріплюється на рубежі). Командир взводу організовує спостереження і безпосередню охорону, визначає заходи маскування і доповідає командирі роти (батальйону) про результати бою. У доповіді вказуються: завдання, що виконане взводом і місце його знаходження; які цілі противника знищені взводом; короткі відомості про противника і його дій; втрати особового складу, ОВТ; витрата боєприпасів і пально-мастильних матеріалів; стан ОВТ, а також морально-психологічний стан особового складу та інші питання.

Механізований (танковий) взвод, що складає резерв батальйону, використовуючи маскуючі властивості місцевості, просувається за ротами першого ешелону на віддалені **1,5-2км** у готовності до виконання завдань, що раптово виникли, а також для виконання завдань, які покладені на другий ешелон батальйону.

Отримавши завдання на ввід в бій з метою розвитку наступу батальйону (підсилення підрозділу, що поніс втрати, тощо), командир механізованого (танкового) взводу на ходу ставить завдання відділенням (танкам). При цьому він вказує на місцевості положення противника і місця розташування його вогневих засобів, рубіж введення в бій, об'єкт атаки і напрямок продовження наступу, організації взаємодії. Взвод при підході до зазначеного рубежу розгортається в бойовий порядок і стрімко атакує противника.

З отриманням завдання на знищення противника, який залишився в тилу батальйону, взвод висувається на вказаний йому напрямок і, використовуючи результати вогневого ураження, завершує його розгром (блокування).

Наступ із положення *безпосереднього зіткнення з противником* взвод розпочинає після проведення вогневої підготовки атаки, що здійснюється за наказом старшого командира. Під час вогневої підготовки взвод вогнем своєї зброї знищує виявлені вогневі засоби і живу силу противника в об'єкті атаки і на його флангах. Командир взводу управляє вогнем підлеглих, веде спостереження за діями противника, цілями, які підлягають знищенню і придушенню в ході вогневої підготовки у напрямку наступу взводу, про результати спостереження і ураження противника доповідає командирі роти.

У встановлений час за командою (сигналом) старшого командира танковий взвод, який займає вихідну (очікувальну) позицію, висувається до рубежу переходу в атаку. За танками рухаються БМП (БТР) механізованих взводів, які розташовувалися не з ними.

Мінне поле, що раптово встановлене засобами дистанційного мінування противника на напрямку висування взводу, як правило, обходиться або, при неможливості, долається у колоні взводу по проробленому проходу.

З підходом танків до вихідного положення для наступу командир механізованого взводу командує: *“Взвод – приготуватися до атаки”, “позначити проходи для танків”*.

У момент проходження танками вихідного положення командир механізованого взводу подає команду *“Взвод, в атаку – вперед”*, за якою особовий склад покидає траншею (окопи) і прискореним кроком або бігом слідом за танками атакує противника, пересуваючись у напрямку проходів в загородженнях. БМП (БТР), рухаючись за своїми відділеннями (БМП зі стабілізованим озброєнням – безпосередньо в бойовій лінії взводу), вогнем підтримують атаку танків і особового складу.

З підходом до рубежу переходу в атаку танковий взвод розгортається в бойову лінію і з максимально можливою швидкістю продовжує рух, знищуючи противника вогнем з ходу. БМП (БТР) виходять до своїх відділень, ведучи вогонь

із ходу або з коротких зупинок, управління ними здійснює головний сержант взводу.

Для швидкого зближення із противником, за командою (сигналом) командира взводу, БМП (БТР) приховано підходять до своїх відділень, використовуючи складки місцевості, і роблять зупинку. З виходом їх на вихідну позицію подаються команди: *“Взвод – до машин”*, *“по місцях”*. Особовий склад взводу робить посадку в машини, готується для ведення вогню з ходу. Посадка взводу здійснюється під час вогневої підготовки. Взвод на БМП (БТР) на максимальній швидкості висувається до рубежу спішування, ведучи вогонь з ходу. На рубежі спішування взвод діє аналогічно наступу з ходу.

З переходом в атаку командир взводу уточнює положення противника, а за необхідності – бойові завдання відділенням (танкам) і порядок подолання загороджень.

Командир взводу, група управління і вогневої підтримки діють за бойовою лінією взводу на віддаленні до **50м**.

Подолання загороджень противника перед його переднім краєм оборони здійснюється під прикриттям вогню артилерії, бойових вертольотів, гранатометного і протитанкового взводів, а також при взаємній підтримці вогнем танків, БМП (БТР) і стрілецької зброї.

Танки і БМП, що оснащені мінними тралами, долають мінне поле противника в бойовому порядку за своїми напрямками, а ті, що не мають тралів і БТР – встановленим порядком, проробленими проходами. При цьому особовий склад механізованого, гранатометного і протитанкового взводів, який атакує противника в пішому порядку, долає мінне поле слідом за танками, їх коліями або проробленими проходами. З підходом особового складу до загороджень за командою командира взводу *“Взвод, у напрямку предмета, в колону по два (по три), направляюче – перше відділення, у прохід, бігом – марш”* відділення під прикриттям вогню групи управління і вогневої підтримки, а під час наступу в дві лінії і вогню відділення, що наступає у другій лінії, у встановленому порядку на ходу займають місця в колоні взводу. БМП (БТР) у цей час вогнем із коротких зупинок знищують вогневі засоби противника, які перешкоджають танкам і особовому складу долати загородження. Вони долають загородження за колоною особового складу взводу. БМП зі стабілізованим озброєнням можуть долати загородження безпосередньо за танком. Особовий склад взводу в цьому випадку долає загородження слідом за БМП.

Після подолання загороджень механізований взвод, який атакує в пішому порядку, за командою командира взводу *“Взвод, у напрямку предмета, до бою – вперед”* або *“Взвод, за мною, до бою – вперед”* бігом, у встановленому порядку розгортається в бойову лінію, відкриває вогонь зі своєї зброї і стрімко атакує противника. Наблизившись до траншеї противника на **25-40м**, за командою командира взводу *“Взвод, гранатами – вогонь”* особовий склад закидає противника гранатами і точно у встановлений час (“Ч”) з криком *“Ура”* слідом за танками вривається на передній край оборони, знищує противника вогнем впритул, оволодіває об’єктом атаки і безупинно продовжує наступ у вказаному

напрямку, в тісній взаємодії з танками, знищуючи вогнем піхоту і обслуги протитанкових засобів.

БМП (БТР), подолавши проходами загородження, виходять на свої напрямки наступу і вогнем своєї зброї підтримують їх атаку, діючи за бойовою лінією свого підрозділу. БМП зі стабілізованим озброєнням, вийшовши слідом за танком із проходу, розгортаються в бойову лінію і вогнем прикривають рух відділень проходами й їх розгортання в бойову лінію.

Для очищення траншеї і ходу сполучення від противника, що залишився, командир взводу призначає одне відділення (при атаці в одну лінію або відділення лінії). Виконавши завдання, відділення продовжує наступ у вказаному напрямку або другій лінії взводу. Якщо взвод діє вздовж ходу сполучення, то два відділення наступають праворуч і ліворуч від нього, знищуючи своїм вогнем і багнетами живу силу і вогневі засоби противника, одне з відділень (відділення другої лінії) очищує від противника хід сполучення.

Після знищення противника і оволодіння об'єктом атаки командир взводу терміново доповідає командирі роти про виконання завдання, про склад, положення і характер дій противника на напрямку наступу взводу, втрати в особовому складі, озброєнні і техніці, про використання ракет і боєприпасів, про прийняте рішення, уточнює завдання відділенням і продовжує наступ углиб.

Командир механізованого взводу з групою управління і вогневої підтримки спішується і просувається за бойовою лінією взводу в такому місці, звідки зручніше спостерігати і управляти за діями взводу. Управління вогнем і рухом БМП (БТР) командир взводу здійснює через свого заступника.

Під час наступу взводу у *дві лінії* в момент проходження танками вихідного положення за командою командира механізованого взводу особовий склад відділень першої лінії вискакує з траншеї (окопу) і стрімко атакує противника, рухаючись у напрямку проходів у загородженнях. Командир взводу спостерігає за діями відділень і вогнем БМП (БТР) із вогневих позицій і вогнем групи управління і вогневої підтримки та відділення другої лінії знищує противника в об'єкті атаки. З виходом атакуючих відділень на віддалення до **50м** від початкового положення за командою командира взводу особовий склад другої лінії швидко вискакує з траншеї (окопу) і діє за першою лінією на дистанції до **50м**, прикриваючи її вогнем.

З підходом о/с першої лінії до загороджень за командою командира взводу відділення у встановленому порядку долають загородження, швидко розгортаються в бойову лінію, відкривають вогонь зі своєї зброї і стрімко атакують противника в порядку, викладеному в попередній статті.

Відділення другої лінії, група управління і вогневої підтримки, БМП (БТР) з вогневих позицій, перед загородженнями, прикривають особовий склад і танки в період подолання ними загороджень, знищуючи своїм вогнем противника на передньому краю і в найближчій глибині.

Після подолання відділеннями першої лінії загороджень під прикриттям їх вогню і вогню танків і БМП (БТР) одночасно починають долати загородження група управління і вогневої підтримки і відділення другої лінії. Після подолання

загороджень вони своїм вогнем підтримують атаку відділень першої лінії і атакують противника.

Потім долають загородження БМП (БТР), займають своє місце в бойовому порядку взводу і вогнем своєї зброї з ходу або з коротких зупинок підтримують атаку стрільців. Управління вогнем і рухом БМП (БТР) у всіх випадках командир взводу здійснює особисто або через свого заступника.

Під час атаки на БМП (БТР) посадка в них особового складу механізованого взводу здійснюється під час вогневої підготовки наступу в початковому положенні для наступу. БМП (БТР) за командою (сигналом) командира взводу приховано висуваються до своїх відділень, використовуючи складки місцевості, і роблять зупинку. Особовий склад за командою командира взводу *“Взвод – до машин”*, *“по місцях”* швидко проводить посадку в машини і здійснює підготовку для ведення вогню з ходу, а з переходом в атаку відкриває вогонь.

Механізований взвод під час атаки на БМП (БТР), подолавши мінне поле, слідом за танками у точно встановлений час (*“Ч”*) стрімко вривається на передній край оборони противника, знищує його вогневі засоби, в першу чергу протитанкові, і, використовуючи результати вогневого ураження, швидко і безупинно наступає вглиб.

У випадку, коли перед механізованим взводом танки не діють, взвод атакує противника слідом за розривами снарядів своєї артилерії.

Безпечне віддалення від розривів снарядів своєї артилерії складає: для танків – **200м**; для БМП (БТР) – **300м**; для особового складу, який атакує противника в пішому порядку, – **400м**.

Оволодівши об’єктом атаки, взвод продовжує наступати в зазначеному напрямку, знищуючи противника перед фронтом наступу і на флангах. Командир взводу доповідає командирі роти про виконання завдання на досягнутому рубежі, про склад, положення і характер дій противника на напрямку наступу взводу, втрати в особовому складі, озброєнні і техніці, про використання ракет і боєприпасів, своє рішення, уточнює завдання відділенням і продовжує наступ углиб.

Під час наступу **з ходу** механізований взвод у період вогневої підготовки наступу висувається до рубежу переходу в атаку в колоні роти.

Мінні поля, що встановлені засобами дистанційного мінування противника, в період висування обходять або долають проходами. Під час застосування противником запалювальної зброї взвод швидко виходить із району пожежі, гасить вогнища на озброєнні і військовій техніці і продовжує виконувати поставлене завдання.

Танки, на яких буде навішано каткові мінні трали, здійснюють пересування у визначений район навішування мінних тралів. Ножові трали на танки і БМП навішуються у вихідному районі для наступу.

Якщо командиром роти призначений рубіж (пункт) розгортання у взводні колони, то взводи після його проходження самостійно, з максимально допустимою швидкістю, виходять на свої напрямки. З підходом до рубежу переходу в атаку взводи за командою командира роти розгортаються у бойовий

порядок і, знищуючи противника вогнем з ходу, продовжують рух до переднього краю оборони противника. При цьому механізований взвод діє слідом за танками і знищує вогневі засоби противника, в першу чергу, протитанкові, і не дає йому можливості відсікти себе від танків.

Під час атаки в пішому порядку командир механізованого взводу з підходом до рубежу спішування подає, а командири відділень дублюють, команду *“Взвод (відділення) – приготуватися до спішування”*. За цією командою БМП (БТР) доганяють танки, особовий склад ставить зброю на запобіжник, виймає її з бійниць і готується до спішування.

З виходом взводу на рубіж спішування за командою командира взводу *“Взвод – до машин”* механіки-водії (водії) БМП (БТР), а під час висування взводу десантом на танках і механіки-водії танків зменшують швидкість руху або, використовуючи наявні укриття, роблять коротку зупинку. Відділення за командою своїх командирів *“Відділення – до машини”* швидко залишають машини, а за командою *“Відділення, у напрямку – до бою, вперед”* розгортаються в бойову лінію і, ведучи інтенсивний вогонь із ходу, прискореним кроком або бігом продовжують рух до переднього краю оборони противника.

Атаку переднього краю оборони противника взвод здійснює в такому ж порядку, як і при наступі з положення безпосереднього зіткнення з ним.

Бій у глибині оборони противника характеризується нерівномірністю просування підрозділів і розвивається у складній і швидкозмінній обстановці. Успішне просування хоча б одного з відділень (танків) або сусідів командир взводу негайно використовує для розвитку успіху в наступі.

При відставанні сусідів взвод, не припиняючи наступ, частиною вогневих засобів придушує цілі, які заважають просуванню сусідів. Краща допомога сусідам – просування взводу вперед.

Якщо командир взводу виявить проміжки, що не зайняті противником, або не обстрілюються, він зобов'язаний за власною ініціативою негайно пропустити через них взвод вперед, хоча це тимчасово і відхиляло б його від вказаного напрямку наступу, і прагнути вийти у фланг і тил противнику.

Опорний пункт, у якому противник чинить опір, взвод обходить і атакує його у фланг або тил. Для маневру використовуються складки місцевості, проміжки в бойових порядках або відкриті фланги противника, з метою приховування маневру застосовуються дими (аерозолі). Маневр, у залежності від умов обстановки і місцевості, може здійснюватися взводом у повному складі або частиною сил, у бойовому або передбойовому порядку.

За неможливості обходу ОП противника командир взводу зосереджує вогонь взводу і доданих засобів і викликає вогонь взаємодіючих підрозділів по цілях, які перешкоджають просуванню, висуває відділення (танки) на вигідний для атаки рубіж і одночасно вживає заходів щодо пророблювання проходу в загородженнях, що виявлені. Взвод, використовуючи результати вогневого ураження противника, атакою з фронту завершує його знищення і продовжує рух вперед.

У разі послаблення опору противника механізований взвод, який наступає в пішому порядку, за командою (сигналом) старшого командира робить посадку в

машини або десантом на танки (у випадку виходу з ладу БМП (БТР). Для цього БМП (БТР) за командою командира взводу доганяють свої відділення, сповільнюють рух або роблять коротку зупинку (танки, які виділені для дій із десантом, роблять зупинку). Особовий склад за командою командирів відділень “до машини” бігом висувається до своїх БМП (БТР, танків), ставить зброю на запобіжник, потім за командою “по місцях” робить посадку і готується для ведення вогню з ходу. Навідники-оператори БМП (навідники кулеметів БТР, навідники гармат танків) під час посадки особового складу спостерігають за противником і знищують виявлені цілі. Діючи на БМП (БТР, десантом на танках), взвод продовжує виконувати завдання.

Командир механізованого взводу, який діє десантом на танках, зобов’язаний заздалегідь розподілити відділення і додані вогневі засоби по танках, вказати підлеглим командирам завдання, уточнити сигнали на посадку, спішування і способи цілевказіння, вимоги безпеки. Діючи десантом на танках, взвод своїм вогнем знищує живу силу і вогневі засоби противника, в першу чергу протитанкові засоби ближньої дії. Для знищення противника, який перешкоджає просуванню танків, а також для надання їм допомоги в подоланні загороджень і перешкод особовий склад може спішуватися. З першою нагодою взвод знову робить посадку десантом на танки і продовжує рух вперед.

Виявивши у глибині оборони противника засоби ядерного, хімічного нападу, наземні елементи систем високоточної зброї, взвод, вміло використовуючи приховані підступи, стрімко виходить до них, рішучою атакою знищує живу силу противника і виводить із ладу установки (гармати, міномети).

Загородження і перешкоди, які зустрілися в глибині оборони противника, взвод обходить або долає проробленими проходами.

Зони зараження взвод долає на БМП (БТР, автомобілях, танках) із використанням засобів індивідуального і колективного захисту або обходить їх за напрямками, що вказує командир роти.

На важкодоступних для танків ділянках місцевості механізований взвод під час наступу в пішому порядку обганяє танки і наступає під прикриттям їх вогню і вогню БМП (БТР). Після подолання цих ділянок танки знову виходять вперед, і взвод продовжує наступати за ними.

Противника, який контратакує, взвод знищує у взаємодії з іншими підрозділами вогнем і рішучою атакою з ходу, або за вказівкою командира роти спочатку уражає противника вогнем з вигідного рубежу, при цьому танки і БМП (БТР) займають вогневі позиції за найближчим укриттям, а особовий склад механізованого взводу спішується і займає вигідні позиції, як правило, попереду них. Після нанесення противнику ураження взвод атакою у взаємодії з сусідами або самотійно завершує його знищення.

Взвод, якого противник не контратакує, прискорює своє просування з метою виходу у його фланг і тил.

Виявивши відхід противника, командир взводу негайно організовує його переслідування і доповідає про це командирі роти.

Під час переслідування взвод, вміло використовуючи складки місцевості, діючи в бойовому або похідному порядку, обходить противника паралельними маршрутами, виходить на шляхи його відходу, сковує його дії і знищує рішучою атакою у фланг і тил.

У випадку неможливості виходу на шляхи відходу противника взвод рішучими діями вклинюється в бойові порядки підрозділів прикриття, у взаємодії із сусідами знищує їх і проривається до основних сил противника.

Механізований взвод переслідує противника, як правило, на БМП (БТР) або десантом на танках.

Виконавши завдання (після бою) взвод за рішенням командира роти виходить у призначене місце (на зазначений рубіж), де розташовується (закріплюється на рубежі). Командир взводу організовує спостереження і безпосередню охорону, визначає заходи маскування і доповідає командирі роти (батальйону) про результати бою. У доповіді вказуються: завдання, що виконане взводом і місце його знаходження; які цілі противника знищені взводом; короткі відомості про противника і його дій; втрати особового складу, ОВТ; витрата боєприпасів і пально-мастильних матеріалів; стан ОВТ, а також морально-психологічний стан особового складу та інші питання.

Механізований (танковий) взвод, що складає резерв батальйону, використовуючи маскуючі властивості місцевості, просувається за ротами першого ешелону на віддалені **1,5-2км** у готовності до виконання завдань, що раптово виникли, а також для виконання завдань, які покладені на другий ешелон батальйону.

Отримавши завдання на ввід в бій з метою розвитку наступу батальйону (підсилення підрозділу, що поніс втрати, тощо), командир механізованого (танкового) взводу на ходу ставить завдання відділенням (танкам). При цьому він вказує на місцевості положення противника і місця розташування його вогневих засобів, рубіж введення в бій, об'єкт атаки і напрямок продовження наступу, організації взаємодії. Взвод при підході до зазначеного рубежу розгортається в бойовий порядок і стрімко атакує противника.

З отриманням завдання на знищення противника, який залишився в тилу батальйону, взвод висувається на вказаний йому напрямок і, використовуючи результати вогневого ураження, завершує його розгром (блокування).

Контрольні питання

1. Способи переходу до наступу?
2. Місце механізованого взводу у наступі?
3. Бойове завдання механізованого взводу у наступі?
4. Засоби посилення та бойовий порядок механізованого взводу у наступ?
5. Послідовність та способи розгрому противника?

13.2. Порядок роботи командира взводу щодо організації наступу

1. Робота командира взводу при організації наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником

Підготовка наступу у взводі здійснюється з отриманням завдання і включає:

- організацію наступу;
- підготовку взводу до виконання бойового завдання;
- підготовку місця розташування у вихідному районі (на вихідній позиції) роти;
- практичну роботу командира в підрозділах.

Організація наступу полягає в з'ясуванні завдання, вказівках щодо підготовки взводу до його виконання, оцінці обстановки, прийнятті рішення з оформленням його на карті і проведенні рекогносцировки; відданні бойового наказу, організації взаємодії, всебічного забезпечення дій і управління.

При необхідності командир взводу може проводити (доводити) розрахунок часу щодо виконання основних заходів.

Під час наступу з положення безпосереднього зіткнення із противником, а якщо дозволяє обстановка, то і наступу з ходу, вся робота з організації бою проводиться на місцевості. Якщо обстановка не дозволяє організувати бій на місцевості, командир взводу усвідомлює завдання, оцінює обстановку, приймає рішення, віддає бойовий наказ і організує взаємодію по карті (схемі, на макеті місцевості) у вихідному районі, а з виходом взводу на відстань, яка дозволяє спостереження за об'єктом атаки (на вихідну позицію після перегрупування або зміни підрозділів, які обороняються), уточнює завдання відділенням (танкам) і порядок взаємодії.

З отриманням завдання командир взводу з'ясовує завдання. При цьому він повинен зрозуміти:

- зрозуміти мету майбутнього наступу;
- задум старшого командира (особливо способи розгрому противника);
- завдання роти і взводу;
- місце у бойовому порядку;
- роль у бою;
- які об'єкти (цілі) на напрямку дій взводу уражаються засобами старших командирів;
- завдання сусідів і порядок взаємодії з ними;
- час готовності до виконання завдання.

З'ясування завдання командиром 1 мв (варіант)

...мр з тв, використовуючи результати ударів авіації, вогню артилерії з рубежу переходу в атаку ...,... у взаємодії з ... мр атакує і знищує вогневі засоби і живу силу противника у взводному опорному пункті в районі ...,...,... і до "Ч"+ 0.30 оволодіває рубежем – ...,..., у подальшому наступає в напрямку – ...,...

Основні зусилля рота зосереджує в напрямку ...,...

... мв з танком з рубежу переходу в атаку – ...,... атакувати та знищити БТР в окопі та групу піхоти в районі ...,...,..., у подальшому наступати в напрямку ...,...

На напрямку наступу взводу засобами старшого командира ударами авіації та вогнем артилерії придушуються і знищуються танки, ПТКР, інші вогневі засоби та жива сила противника в районі,.....

Праворуч ...мв з танком з рубежу переходу в атаку,..... атакує і знищує ПТКР та групу піхоти противника в районі,....., у подальшому наступає в напрямку:,..... З ним необхідно встановити тісну взаємодію щодо знищення виявлених протитанкових засобів противника в районі

Ліворуч ... мв з танком з рубежу переходу в атаку,....., атакує і знищує БТР в окопі, кулемет та групу піхоти противника в районі,....., у подальшому наступає в напрямку,..... . З ним важливо узгодити дії щодо знищення противника в глибині оборони.

Готовність до наступу в ... год.

Висновки:

Взвод наступає в центрі бойового порядку роти, посилюється танковим взводом

На підготовку до наступу взвод має ... год ... хв.

Для своєчасної підготовки до наступу необхідно негайно віддати вказівки командирам механізованих відділень та командирів танку на підготовку БМП, танку та озброєння до бою, поповнення боєприпасів та дозаправлення бойової техніки.

Оцінює обстановку, вивчає: склад, положення і можливий характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів

У висновках з оцінки противника визначає:

- сили і засоби противника, що обороняється на напрямку наступу;
- сильні і слабкі сторони противника, що обороняється;
- найбільш небезпечні цілі, що підлягають першочерговому знищенню;
- до чого бути готовим у ході розвитку наступу;
- завдання відділенням та приданим підрозділам;
- порядок подолання загороджень;
- завдання щодо організації розвідки.

Стан, забезпеченість і можливість взводу і приданих підрозділів.

У висновках з оцінки своїх підрозділів визначає:

- побудову бойового порядку;
- місце кожного танка (приданого підрозділу) у бойовому порядку;
- розподілення сил і засобів посилення;
- основні заходи поповнення взводу матеріальними засобами;
- основні заходи технічного обслуговування техніки і озброєння.

Склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними

У висновках з оцінки сусідів визначає:

- якою мірою дії сусідів сприятимуть виконанню бойового завдання;
- ким з сусідів встановити тісніші взаємодії;
- порядок підтримки зв'язку з сусідами.

Характер місцевості, її захисні і маскувальні властивості, вигідні підступи, загородження та перешкоди, умови спостереження і ведення вогню

У висновках з оцінки місцевості визначає:

- напрямок та швидкість висування під час розгортання в бойовий порядок;
- можливі рубежі розгортання;
- рубежі відкриття вогню з гармати БМП, танка, ПТКР, кулеметів;
- заходи маскування, захисту від ЗМУ і ВТЗ.

Оцінка обстановки командиром 1 мв (варіант)

Противник:

Перед фронтом наступу взводу в районі, обороняється до мотопіхотного взводу противника, посиленого танками. У районі опорний пункт другого ешелону роти. Передній край оборони противника проходить по рубежу, . Перед переднім краєм – мінно-вибухові загородження.

Вогневі засоби виявлені: танк та БТР у районі ...; ПТКР – у районі У районі на вогневих позиціях - артилерійський дивізіон 155-мм самохідних гаубиць. У ході наступу слід очікувати дії авіації противника, в тому числі бойових вертольотів у напрямку

Висновки з оцінки противника:

Взвод буде вести бій вірогідно з двома відділеннями піхоти, одним танком та одним-двома ПТКР.

Найбільш важливою ціллю є танк в окопі в районі ... для його знищення необхідно буде залучити два БМП і танк; повітряні цілі противника, які діють на малих та гранично малих висотах, уражати зосередженим вогнем зенітного кулемету танка та автоматичної гармати БМП-2.

У ході розвитку наступу в глибині оборони противника бути готовим до відбиття контратаки противника в напрямку

Основним завданням правофлангового і свого БМП, а також танку вважати знищення вогнем з ходу танка в окопі в районі ...; лівофлангового БМП - знищення виявлених протитанкових та інших вогневих засобів противника в районі ...

Мінно-вибухові загородження першому та другому БМП долати за допомогою КМТ-10, а третьому БМП та танку - проробленим проходом.

Спостереження за противником у ході бою вести постійно у всіх напрямках, особливу увагу звернути на розвідку танконебезпечних цілей.

Взвод і придані підрозділи:

Два БМП зі складу взводу, танк та їх озброєння технічно справні, третя БМП потребує поточного ремонту (необхідно близько ... годин).

Особовий склад має досвід ведення бойових дій, у попередніх боях краще зарекомендувало 2-е відділення.

Боєприпасів – ... б/к, ПММ – ... заправки, продовольства – ...дободачі.

Висновки з оцінки своїх підрозділів:

Бойовий порядок побудувати: на правому фланзі ... механізоване відділення, на лівому – ... механізоване відділення; в центрі - ... механізоване відділення; танк в проміжку між ... та ... БМП.

Бойові завдання визначити: ... механізованому відділенню та танку вогнем з ходу знищити ...;

... механізованому відділенню вогнем з ходу знищити живу силу та виявлені протитанкові та інші вогневі засоби противника в районі ...

механізованому відділенню та танку вогнем з ходу знищити ...;

У випадку стійкого опору противника та успішних дій сусіда праворуч вогнем з місця свого та ... БМП, танку скувати противника, а ... БМП вийти противнику у фланг та у взаємодії з ... мв вогнем і атакою нанести йому ураження; у випадку успішних дій сусіда ліворуч вогнем з місця свого та другого БМП, танку скувати противника, а ... БМП вийти противнику у фланг та у взаємодії з ... мв вогнем і атакою завершити його знищення.

Для висування з вихідної позиції побудову похідного порядку мати: моя БМП, ... танк, ... БМП, ... БМП.

До ... год на бойовій техніці та озброєнні провести ТО №1, до цього часу завершити поточний ремонт ... танка, поповнити запаси матеріальних засобів до встановлених норм.

Сусіди:

Сусід праворуч - ... мв з танком, сусід ліворуч – ... мв з танком готуються до наступу з вихідних позицій. ... мв знаходиться в районі,..... . У ході наступу місцевість між ... мв і нашим взводом відкрита, що дозволяє здійснювати взаємну вогневу підтримку та тактичну взаємодію; ... мв знаходиться в районі, у ході виконання бойового завдання наявність ярів обмежує взаємодію з ним.

Висновки з оцінки сусідів:

Успішне просування сусіда праворуч або сусіда ліворуч можуть створити сприятливі умови, в випадку стійкого опору противника в його опорному пункті перед фронтом наступу взводу для виходу БМП взводу на відкриті фланги противника. У зв'язку з цим, узгодити дії ... БМП з ... мв та ... танку з ... мв.

Необхідно уточнити порядок зв'язку з сусідами.

Місцевість, час доби, стан погоди

До рубежу переходу в атаку гаї, чагарники сприяють потайливому висуванню взводу з вихідної позиції. З рубежу переходу в атаку місцевість середньопересічена, відкрита, добре проглядається та прострілюється, дозволяє вести вогонь з БМП на дальність дійсного вогню танків та здійснювати його маневр.

Найбільш вірогідними напрямками дій літаків, бойових вертольотів противника на малих та гранично малих висотах:,.....

Наступ буде здійснюватись вдень. Погода тепла, суха, ясна, опадів не передбачається.

Висновки з оцінки місцевості:

Напрямок висування БМП взводу до рубежу переходу в атаку з початком розгортання в бойовий порядок призначити: .. БМП – вздовж ...; ... БМП –; БМП – Швидкість руху мати – ... км/год.

Під час висування роботу на радіостанціях заборонити.

Перевірити у взводі засоби індивідуального захисту, за необхідності ті, які вийшли з ладу – замінити.

До ... год навісити КМТ-10 та перевірити їх працездатність.

Стан погоди сприяє діям авіації противника і особливо його бойових вертольотів, тому зенітні кулеметні установки танків мати в постійній готовності до відкриття вогню.

Твердий ґрунт та відсутність опадів дозволяє максимально використовувати швидкісні можливості танків.

Приймає по карті рішення і визначає:

способи виконання отриманого завдання:

– якому противнику;

– якими засобами нанести ураження;

– які при цьому заходи вживаються для його обману.

завдання танкам, приданим підрозділам та вогневим засобам;

організацію управління.

Рішення командира 1 мв на наступ (варіант)

Вирішив:

З рубежу переходу в атаку –, атакувати та знищити зосередженим вогнем двох БМП і танку, знищити БТР в окопі та живу силу противника в районі, вогнем одного БМП – живу силу та знову виявлені протитанкові та інші вогневі засоби противника в районі ...; напрямом продовження наступу ”, Бойовий порядок побудувати: на правому фланзі – ... БМП, на лівому – ... БМП, в центрі - БМП; танк в проміжку між ... та ... танком. Бойові завдання визначив:

... механізованому відділенню – з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу у взаємодії з ... знищити БТР в окопі в районі ... і живу силу противника в районі ...; напрямом продовження наступу –,

... механізованому відділенню - з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу знищити живу силу та знову виявлені протитанкові й інші вогневі засоби противника в районі ...; напрямом продовження наступу –,

... механізованому відділенню - з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу знищити живу силу та знову виявлені протитанкові та інші вогневі засоби противника в районі ...; напрямом продовження наступу –,

Танку – з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу у взаємодії з ... БМП знищити танк в окопі та живу силу в районі, ; напрямом продовження наступу –,

Своїм БМП – з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу у взаємодії з ... танком знищити БТР в окопі в районі ... і живу силу противника в районі ...; напрямом продовження наступу –,

Під час висування до рубежу переходу в атаку роботу на радіостанціях заборонити. Управління взводом здійснювати з моєї БМП, яка в ході бою буде діяти в центрі бойового порядку. Сигнали управління встановлені раніше.

Проводить рекогносцировку вивчає місцевість, вказує командирам відділень (танків) орієнтири уточнює:

– накреслення переднього краю оборони противника;

- розташування його вогневих засобів, особливо протитанкових;
- місця і характер загороджень, перешкод;
- цілі, що уражаються засобами старшого командира;
- бойові завдання відділень (танків) і приданих вогневих засобів;
- рубіж переходу в атаку;
- рубіж безпечного віддалення;
- місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди та їх позначення;
- місця оснащення танків котковими мінними тралами;
- вихідну позицію (ділянку траншеї, окопи) для наступу;
- маршрут виходу БМП (БТР) до взводу;
- місця для пропуску танків і їх позначення.

Проведення рекогносцировки командиром 1 мв (варіант)

Товариші!

Час

Орієнтую на місцевості.

Схід – у напрямку

Ми знаходимось на КСП ... МР на кургані

Праворуч – 300- вздовж посадки – траса М19 ХАРКІВ – РОСТОВ,

У напрямку окремого дерева – 3000 – зал. ст. КУБОЧКІНО,

У напрямку перехрестя доріг 3000 – підсобне господарство.

Прямо – 800 – вис.126.5,

Ліворуч – у напрямку водонапірної башти 4500 – КУБОЧКІНО. У напрямку вис.120.2 – 3500 – дамба.

У напрямку – вис. 134.0 – р. Сіверський Донець

У напрямку – башти 1500 – санаторій

Позаду – висотні будинки 5500 - РЕПІН

У напрямку – вис 106.4 – 2000 ЯГОДКІНО

Призначаю орієнтири:

– перший – ... (...м),

– другий – ... (...м),

– третій – ... (... м),

– четвертий – ... (... м).

Противник підрозділами ... мпр ... мпб перейшов до оборони по рубежу:,.....; ...мпр обороняється на рубежі –,..... .

Перед фронтом наступу взводу обороняється мотопіхотний взвод посилений танком, його передній край оборони проходить по,.....

Вогневі засоби виявлені: танк та БТР в окопах – ; ПТКР – у районі Перед переднім краєм – мінно-вибухові загородження.

Засобами старшого командира ударами авіації та вогнем артилерії подавляються і знищуються танк, БТР, ПТКР, інші вогневі засоби та жива сила противника в районі,.....

... механізоване відділення з рубежу переходу в атаку,... вогнем з ходу у взаємодії з ... знищує БТР в окопі – і живу силу противника; напрямом продовження наступу,...

...механізоване відділення з рубежу переходу в атаку,... вогнем з ходу у взаємодії з ... танком знищує БТР в окопі та живу силу в районі ...; напрямом продовження наступу -,.... .

... механізоване відділення з рубежу переходу в атаку,... вогнем з ходу у взаємодії з ... знищує БТР в окопі – і живу силу противника; напрямом продовження наступу,....

Танк з рубежу переходу в атаку,... вогнем з ходу знищує живу силу та виявлені протитанкові та інші вогневі засоби противника в районі ...; напрямом продовження наступу -,....

На рубіж переходу в атаку з початком розгортання в бойовий порядок ... танк висувається – ...; ... мвід -; мвід –; мвід. Рекогносцировку маршруту висунання з вихідної позиції -,.....,.... та рубежу розгортання у взводні колони проведемо після повернення на вихідну позицію.

Відає бойовий наказ

1. Орієнтири.
2. Склад, положення, характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів.
3. Завдання роти, взводу.
4. Об'єкти і цілі на напрямках дій взводу, які уражуються засобами старших командирів, завдання сусідів.
5. Бойові завдання механізованим відділенням, приданим підрозділам і вогневим засобам:
 - об'єкт атаки;
 - напрямом продовження наступу;
 - рубіж переходу в атаку.
6. Час готовності до виконання завдання
7. Своє місце, заступника.

Бойовий наказ командира 1 мв на наступ (варіант)

Орієнтири: перший – ...; другий – ...; третій – ...; четвертий – ...

Перед фронтом наступу взводу обороняється мотопіхотний взвод посилений танком, його передній край оборони проходить по рубежу,.....,....

Вогневі засоби виявлені: танк та БТР в окопах у районі,.....,.... ; БТР в окопах у районі,.....,...., ПТКР – у районі,.... У районі на вогневих позиціях - артилерійський дивізіон 155-мм самохідних гаубиць. Перед переднім краєм - мінно-вибухові загородження.

... мр з тв, використовуючи результати ударів авіації, вогню артилерії з рубежу переходу в атаку –,.... у взаємодії з ... мр атакує і знищує вогневі засоби і живу силу противника у взводному опорному пункті в районі,..... і до “Ч”+ 0.30 оволодіває рубежем –,.... у подальшому наступає в напрямку,.... Основні зусилля рота зосереджує в напрямку –,....

... мв з танком з рубежу переходу в атаку -, атакує та знищує БТР в окопі та групу піхоти в районі в подальшому наступає в напрямку,

Праворуч ...мв з танком з рубежу переходу в атаку, і атакує і знищує ПТКР та групу піхоти противника в районі у подальшому наступає в напрямку,

Ліворуч ... мв з танком з рубежу переходу в атаку, атакує і знищує БТР в окопі, кулемет та групу піхоти противника в районі ... у подальшому наступає в напрямку:,

Наказую:

... механізоване відділення з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу у взаємодії з ... знищити БТР в окопі в районі і живу силу противника ...; напрямом продовження наступу –,

... механізоване відділення з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу знищити БТР в окопі в районі та живу силу, знов виявлені протитанкові та інші вогневі засоби противника в районі ...; напрямом продовження наступу –,

... механізоване відділення з рубежу переходу в атаку, вогнем з ходу у взаємодії з ... танком знищити БТР в окопі та живу силу в районі ...; напрямом продовження наступу –, .

Готовність до наступу – ... год.

У ході бою я в центрі бойового порядку, заступник – командир ... механізованого відділення.

Організовує взаємодію:

- вказати порядок висування до рубежу переходу в атаку;
- порядок розгортання в бойовий порядок;
- ведення вогню зі стрілецької зброї, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і танків;
- порядок руху в атаку;
- порядок пророблення проходів у загородженнях, у т. ч. встановлених засобами дистанційного мінування;
- узгодити дії БМП між собою і з приданими вогневими засобами та сусідами;
- вказати порядок ведення вогню по повітряних цілях;
- вказати заходи для захисту від високоточної зброї противника;
- повідомити сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними.

Організовує управління і уточнює (доводить):

- радіодані;
- порядок користування радіо та сигнальними засобами зв'язку.

Організація взаємодії та управління командиром 1 мв (варіант)

Перед висуванням з вихідної позиції починається вогнева підготовка атаки протягом 36 хвилин.

Після отримання сигналу “СТАРТ-333” почати рух у наступному порядку: ...БМП, .. танк, ...БМП, ... БМП. Швидкість руху –20 км/год У ході руху бути в

готовності за моєю командою відкрити загороджувальний вогонь із зенітної кулеметної установки танку і автоматичних гармат БМП по літаках противника, що діють на малих, та граничномалих висотах, бойових вертольотах та інших повітряних цілях противника; в готовності до подолання ділянок загороджень, руйнувань, завалів, пожеж.

За сигналом ... на максимальній швидкості вийти на свої напрямки: ... БМП – вздовж ...; ... БМП –; БМП –; командирам механізованих відділень уточнити бойові завдання своїм відділенням.

Позиції механізованих відділень пройти через проходи, які позначені для кожного відділення прапорцями. Вогонь з гармат БМП відкривати після досягнення рубежу, а у міру зближення з противником з усіх видів зброї та довести його до максимального напруження. У першу чергу знищувати танконебезпечні цілі.

З початком третього вогневого нальоту сапери вибуховим способом пророблюють прохід в мінно - вибухових загородженнях противника в районі ...; ... танку подолати мінно - вибухові загородження використовуючи КМТ-6, ... танку та БМП по проробленому проходу.

Повітряного противника, особливо його бойові вертольоти відбивати зосередженим вогнем за моєю командою.

У випадку стійкого опору противника в районі, та успішних дій сусіда праворуч вогнем з місця свого БМП та танку, скувати противника, а ... БМП вийти противнику у фланг та у взаємодії з ... мв вогнем і атакою нанести йому ураження; в випадку успішних дій сусіда ліворуч вогнем з місця свого БМП та танку, скувати противника, а ... БМП вийти противнику у фланг та у взаємодії з ... мв вогнем і атакою завершити його знищення.

Можливу контратаку противника в напрямку, відбити вогнем з місця у взаємодії з ... мв.

Сигнали:

оповіщення, управління та взаємодії;

цілевказівки, позивні;

частоти: робоча –, запасна –

Зв'язок під час висування – прапорцями, з виходом на рубіж переходу в атаку - без обмежень по радіо.

Організовує бойове забезпечення – вказує порядок ведення розвідки:

розвідка противника – виявити:

– бойовий склад;

– належність;

– місце розташування;

– характер дій підрозділів і вогневих засобів;

розвідка місцевості – встановити:

– особливості рельєфу;

– наявність природних перешкод;

– стан ґрунту, доріг;

– характер водних перешкод;

- наявність переправ і бродів;
- ступінь впливу місцевості на пересування військ;
- райони руйнувань, пожеж і затоплень;
- зони (райони) радіоактивного і хімічного забруднення;
- можливі напрямки їх подолання й обходу.

Порядок спостереження та дій особового складу під час застосування противником ЗМУ і ВТЗ

вказує:

- порядок ведення РХБ розвідки (спостереження);
- порядок застосування індивідуальних і колективних засобів захисту;
- порядок застосування захисних властивостей місцевості, техніки й інших об'єктів;
- порядок використання табельних радіо поглинаючих матеріалів;
- порядок проведення часткової спеціальної обробки.

Заходи інженерного забезпечення:

- характер, черговість і терміни інженерного обладнання вихідного району;
- кількість, місця, час та способи пророблення проходів в МВЗ, порядок їх позначення;
- порядок подолання важко прохідних ділянок місцевості;
- місця, вид, час готовності переправ через водні перешкоди;
- що зробити для забезпечення захисту особового складу від ЗМУ, ВТЗ та запальної зброї;
- де, коли і скільки отримати інструменту і матеріалів для інженерного обладнання.

Заходи щодо маскуванню – вказує:

- які табельні засоби і місцеві матеріали використовувати для маскуванню і її терміни;
- порядок дотримання заходів маскуванню;
- порядок проведення маскуванню в ході виконання поставленого завдання;

Заходи щодо охорони та порядок їх виконання – вказує:

- порядок ведення спостереження за місцевістю, повітрям і сигналами командира роти (взводу);
- призначає спостерігача, указує його місце і завдання;
- необхідну кількість чергових вогневих засобів, їхнє місце і завдання.

Організовує підготовку особового складу, озброєння та техніки для бою

- поповнення ракет, боєприпасів;
- технічне обслуговування танка;
- підготовка озброєння до бойового застосування.

Перевіряє готовність до виконання бойового завдання:

- знання бойових завдань підлеглими;
- забезпеченість особового складу всім необхідним для бою;
- організацію спостереження;
- організацію безпосередньої охорони;
- організацію системи вогню;

- екіпірування підлеглих;
- наявність боєприпасів, ракет;
- заправку ПММ до встановлених норм.

В установленний час доповідає командир роти про готовність взводу:

- склад озброєння, бойової техніки, приборів стрільби та спостереження, засобів зв'язку та засобів захисту;
- забезпеченість боєприпасами, ПММ та іншими матеріальними засобами;
- знання особовим складом бойового завдання.

Під час оформлення рішення на наступ командир взводу на робочу карту наносить:

- склад, положення і можливий характер дій противника;
- положення підрозділів роти до отримання бойового завдання;
- завдання роти;
- завдання взводу;
- завдання сусідів, та підрозділів, що діють попереду;
- завдання, які виконуються засобами старших командирів в інтересах і на напрямку взводу;
- бойовий порядок взводу;
- завдання відділенням:
 - маршрути висування;
 - рубіж розгортання у взводні колони;
 - рубіж переходу в атаку;
 - об'єкт атаки;
 - напрямок продовження наступу.
- місце КСП роти, взводу і сусідів;
- кодування у відповідності з вказівками старшого командира;
- службовий заголовок і підпис.

2. Робота командира взводу щодо організації наступу з ходу

З отриманням завдання командир взводу з'ясовує завдання і він повинен зрозуміти:

- мету майбутнього наступу;
- задум старшого командира (особливо способи розгрому противника);
- завдання роти і взводу;
- місце роти у бойовому порядку;
- роль роти у бою;
- які об'єкти (цілі) на напрямку дій взводу уражаються засобами старших командирів;
- завдання сусідів і порядок взаємодії з ними;
- час готовності до виконання завдання.

Оцінює обстановку і вивчає склад, положення і можливий характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів.

У висновках з оцінки противника визначає:

- сили і засоби противника, що обороняється на напрямку наступу;

- сильні і слабкі сторони противника, що обороняється;
- найбільш небезпечні цілі, що підлягають першочерговому знищенню;
- до чого бути готовим у ході розвитку наступу;
- завдання танкам та приданим підрозділам;
- порядок подолання загороджень;
- завдання з організації розвідки.

Стан, забезпеченість і можливість взводу і приданих підрозділів.

У висновках з оцінки своїх підрозділів визначає:

- побудову бойового порядку;
- місце кожного танка (приданого підрозділу) у бойовому порядку;
- розподілення сил і засобів посилення;
- основні заходи поповнення взводу матеріальними засобами і технічного обслуговування техніки і озброєння.

Склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними

У висновках з оцінки сусідів визначає:

- якою мірою дії сусідів сприятимуть виконанню бойового завдання;
- з ким із сусідів встановити тісніші взаємодії;
- порядок підтримки зв'язку з сусідами.

Характер місцевості, її захисні і маскувальні властивості, вигідні підступи, загородження та переешкоди, умови спостереження і ведення вогню

У висновках з оцінки місцевості визначає:

- напрямок та швидкість висування під час розгортання в бойовий порядок;
- можливі рубежі розгортання;
- рубежі відкриття з гармати танка, вогню ПТКР, кулеметів;
- заходи маскування, захисту від ЗМУ і ВТЗ.

Приймає по карті рішення -визначає:

- способи виконання отриманого завдання:
 - якому противнику;
 - якими засобами нанести ураження;
 - які при цьому заходи вживаються для його обману.
- завдання танкам, приданим підрозділам та вогневим засобам;
- організацію управління.

Рішення командира 1 мв на наступ (варіант)

Вирішив: атакою з ходу з рубежу –, знищити живу силу, кулемет, бронетранспортер і танк в окопі в центрі взводного опорного пункту № 2 мпр у районі,; в подальшому наступати в напрямку,

Завдання механізованим відділенням визначити:

1 механізованому відділенню - атакою в напрямку, знищити живу силу в окопі і кулемет – у районі ..., і танк в окопі в районі ...; в подальшому наступати в напрямку,

2 механізованому відділенню - атакою в напрямку, знищити в районі ...; у подальшому наступати в напрямку,

3 механізованому відділенню - атакою в напрямку, знищити в районі ...; у подальшому наступати в напрямку, .

Висування до рубежу переходу в атаку почати в “Ч” – ...

З “Ч” –... артилерія і міномети починають вогневу підготовку, придушують живу силу і вогневі засоби противника в опорному пункті мпр і прикривають підрозділи, що висуваються.

Розгортання у взводні колони здійснити з рубежу,.... в “Ч” – 0.09 за сигналом “...”; у бойовий порядок взвод розгортається під час виходу на рубіж,.... за сигналом “.....”.

У випадку проведення противником дистанційного мінування ... танку бути готовим до пророблення проходу за моєю командою.

Вогонь відкривати за сигналом “....” або самостійно після проходження бойових порядків ...мр. Танк в окопі знищувати за моєю командою з ходу.

Прохід у мінному полі № 5-в районі ... долати в порядку: 2-, 3-, 1-а БМП; ... БМП бути в готовності здійснити прохід у мінному полі в районі ... за допомогою колійного трала.

З виходом на тильну межу взводного опорного пункту № 2 БМП бути в готовності: 2-ій – надати допомогу 3 мв у знищенні танка в окопі в районі ...

Артилерія сприяє знищенню противника у взводному опорному пункті № 3. БМП бути готовими до обходу його ліворуч і відбиття можливої контратаки противника у напрямку,....

По літаках противника, що діють на малих висотах відкривати вогонь за моєю командою. По вертольотах вогонь відкривати самостійно.

Сигнали оповіщення і порядок дій по них – доведені.

Проводить рекогносцировку

- вивчає місцевість;
- вказує командирам відділень (танків) орієнтири;
- уточнює:
 - нанесення переднього краю оборони противника;
 - розташування його вогневих засобів, особливо протитанкових;
 - місця і характер загороджень, перешкод;
 - цілі, що уражаються засобами старшого командира;
 - бойові завдання відділень (танків) і приданих вогневих засобів
 - рубіж переходу в атаку і безпечного віддалення;
 - місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди та їх позначення;
 - місця оснащення танків катковими мінними тралами
 - маршрут висування;
 - рубежі розгортання;
 - місця посадки десанту на танки;
 - рубежі спішування.

Віддає бойовий наказ

Орієнтири

1. Склад, положення, характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів.

2. Завдання роти, завдання взводу.

3. Об'єкти і цілі на напрямках дій взводу, які уражуються засобами старших командирів, завдання сусідів.

4. Бойові завдання відділенням, приданим підрозділам і вогневим засобам:

– об'єкт атаки;

– напрямок продовження наступу;

– рубіж переходу в атаку.

5. Час готовності до виконання завдання

6. Своє місце, заступника.

Бойовий наказ командира 1 мв (варіант)

Орієнтири: перший – ..., другий – ..., третій – ..., він же основний (уточню на місцевості), четвертий – ...

Противник підрозділами ... мпб обороняє підготовлені позиції по рубежу,..... Взводні опорні пункти мпр виявлені: № 1 у районі,..... ; № 2 – у районі,..... ; № 3 – у районі,..... У взводному опорному пункті № 2 вогневі засоби виявлені: ПТКР – ... в окопі; кулемет і група піхоти - ...; бронетранспортер і група піхоти – ...; танк в окопі -...; вогневі позиції мінометів - ...; вогневі позиції артилерії – Перед переднім краєм - мінно-вибухові загородження.

... мр у взаємодії з ... мр і ... мр атакою з ходу з рубежу –,..... знищує живу силу і вогневі засоби у взводному опорному пункті № 2 і оволодіває рубежем -,..... ; надалі наступає в напрямку,.....

... мв атакою з ходу з рубежу,..... знищує живу силу, кулемет, бронетранспортер і танк в окопі в центрі взводного опорного пункту № 2; напрямок продовження наступу –,.....

На напрямку наступу ... мв артилерія і міномети в період вогневої підготовки придушують і знищують живу силу і вогневі засоби противника у взводних опорних пунктах № 2, 3 і танки в проміжку між мпр.

Разом з ... мв наступає .../... мр і знищує живу силу і вогневі засоби в траншеї.

Праворуч ...мв атакою з рубежу,..... знищує живу силу і вогневі засоби противника на правому фланзі взводного опорного пункту № 2; напрямок продовження наступу –,.....

Ліворуч ... мв атакою з рубежу,..... знищує живу силу і вогневі засоби противника на лівому фланзі взводного опорного пункту № 2; напрямок продовження наступу –,.....

Наказую:

... механізованому відділенню з рубежу переходу в атаку,..... атакою з ходу знищити живу силу в окопі і кулемет – ..., танк в окопі –... у складі взводу; напрямок продовження наступу –,.....

... механізованому відділенню з рубежу переходу в атаку,..... атакою з ходу знищити живу силу в окопі і кулемет – ..., танк в окопі –... у складі взводу; напрямок продовження наступу –,.....

... механізованому відділенню з рубежу переходу в атаку,..... атакою з ходу знищити живу силу в окопі і кулемет – ..., танк в окопі –... у складі взводу; напрямок продовження наступу –,.....

танку з рубежу переходу в атаку, атакою з ходу знищити живу силу в окопі і кулемет – ..., танк в окопі -... у складі взводу; напрямок продовження наступу –,

Прохід № 5 у мінному полі в районі ... долати в порядку: 2-, 3-, 1-а БМП. Бути в готовності до надання допомоги вогнем: у знищенні ПТКР разом з БМП ... мв; ... танку – у знищенні бойових вертольотів противника і танка в окопі у взаємодії з 3 мв.

Час готовності до наступу – ... год.

Я знаходжусь у центрі бойового порядку. Заступник – командир ... механізованого відділення.

Організовує взаємодію

- вказати порядок висування до рубежу переходу в атаку;
- розгортання в бойовий порядок;
- ведення вогню зі стрілецької зброї, бойових машин піхоти (бронетранспортерів) і танків;
- порядок руху в атаку;
- пророблення проходів у загородженнях, у т. ч. встановлених засобами дистанційного мінування;
- узгодити дії танків між собою і з приданими вогневими засобами та сусідами;
- вказати порядок ведення вогню по повітряним цілям;
- вказати заходи для захисту від високоточної зброї противника;
- повідомити сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними.

Вказівки щодо організації взаємодії командира 1 мв (варіант)

Висування до рубежу переходу в атаку здійснювати в період вогневої підготовки в порядку: 1-, 2-, 3-я БМП.

Маршрут висування: вихідний район, польовий стан, по дорозі на Дубово.

Початок висування – “Ч” –....

Швидкість висування – 25 км/год

Розгортання у взводні колони проводиться на рубежі, в “Ч” -0.09 за сигналом “...”, у бойовий порядок – під час підходу до рубежу, за сигналом “...”. Вогонь з БМП відкривати за сигналом “...” або самостійно, після проходження бойових порядків ... мр.

Танк в окопі в районі знищувати за моєю командою зосередженим вогнем взводу. ПТКР в районі знищувати в першу чергу. Цілі, що заважають просуванню піхоти, знищувати за сигналом “...” – (черга трасуючих куль в сторону цілі).

Прохід № 5 у мінному в районі буде пророблений вибуховим способом у період вогневої підготовки. Порядок подолання – 2-, 3-, 1-я БМП; ... танку бути в готовності проробити прохід у мінному полі навішеним колійним тралом в районі

З виходом на тильну межу взводного опорного пункту № 2 БМП бути в готовності: ... БМП - надати допомогу ... мв у знищенні ПТКР в районі; ... БМП

– надати допомогу ... мв у знищення танка в окопі в районі і знищенні противника у взводному опорному пункті № 3 в районі, БМП бути в готовності до обходу його ліворуч. Одночасно підсилити спостереження за можливим висуванням танків і піхоти противника в напрямку,....

По літаках противника, що діють на малих та граничномалих висотах, вогонь відкривати за моєю командою. По вертольотах вогонь відкривати самостійно, у першу чергу - танку. Найбільш ймовірний напрямок підльоту літаків,.....
Можливі місця засідок бойових вертольотів в районах,..... та,.....

3. Взвод наступає спільно з .../... мр. За ...БМП діє танк. Спостереження в мех. відділеннях організувати звичайним порядком.

З одержанням сигналу про застосування противником зброї масового ураження надягти протигази і продовжувати виконувати завдання; під час застосування запалювальної зброї засоби для гасіння вогню мати в положенні “напоготові”, під час улучення вогнесуміші на БМП, БМП зупинити, продовжувати вести вогонь, 1-2 члена екіпажу гасять вогонь; потім продовжувати виконання завдання.

Охорону розташування взводу здійснювати: вдень - спостерігачу мого танка; вночі - патрульними 2-го і 3-го БМП.

Радіостанції у вихідному районі не включати; під час висування й у ході атаки – режим “Черговий прийом”; вихід на передачу тільки при доповіді даних про противника в ході бою. Частоти: робоча –, запасна –

Сигнали: оповіщення; управління та взаємодії; цілевказівки; позивні.

Організовує бойове забезпечення - вказує порядок ведення розвідки:

розвідка противника – виявити:

- бойовий склад;
- належність;
- місце розташування;
- характер дій підрозділів і вогневих засобів.

розвідка місцевості - встановити:

- особливості рельєфу;
- наявність природних перешкод;
- стан ґрунту, доріг;
- характер водних перешкод, наявність переправ і бродів;
- ступінь впливу місцевості на пересування військ;
- райони руйнувань, пожеж і затоплень, зони (райони) радіоактивного і хімічного забруднення;
- можливі напрямки їх подолання й обходу.

порядок спостереження та дій особового складу під час застосування противником ЗМУ і ВТЗ -вказує:

- порядок ведення РХБ розвідки (спостереження);
- порядок застосування індивідуальних і колективних засобів захисту;
- порядок застосування захисних властивостей місцевості, техніки й інших об'єктів;
- порядок використання табельних радіо поглинаючих матеріалів;

- порядок проведення часткової спеціальної обробки.
- заходи щодо інженерного забезпечення:
 - характер, черговість і терміни інженерного обладнання вихідного району;
 - кількість, місця, час та способи пророблення проходів в МВЗ, порядок їх позначення;
 - порядок подолання важко прохідних ділянок місцевості;
 - місця, вид, час готовності переправ через водні перешкоди;
 - що зробити для забезпечення захисту особового складу від ЗМУ, ВТЗ та запалювальної зброї;
 - де, коли і скільки отримати інструменту і матеріалів для інженерного обладнання;
- заходи щодо маскуванню - вказує:
 - які табельні засоби і місцеві матеріали використовувати для маскуванню і її терміни;
 - порядок дотримання заходів маскуванню;
 - порядок проведення маскуванню в ході виконання поставленого завдання.
- заходи щодо охорони та порядок їх виконання – вказує:
 - порядок ведення спостереження за місцевістю, повітрям і сигналами командира роти (взводу);
 - призначає спостерігача, указує його місце і завдання;
 - необхідну кількість чергових вогневих засобів, їхнє місце і завдання;
- організовує управління – уточнює (доводить)
 - радіодані;
 - порядок користування радіозасобами та сигнальними засобами зв'язку.
- організовує підготовку особового складу, озброєння та техніки для бою:
 - поповнення ракет, боєприпасів;
 - технічне обслуговування БМП;
 - підготовка озброєння до бойового застосування.
- перевіряє готовність до виконання бойового завдання:
 - знання бойових завдань підлеглими;
 - забезпеченість особового складу всім необхідним для бою;
 - організацію спостереження;
 - організацію безпосередньої охорони;
 - організацію системи вогню;
 - екіпірування підлеглих;
 - наявність боєприпасів, ракет;
 - заправку пально-мастильними матеріалами до встановлених норм.
- в установленний час доповідає командирі роти про готовність взводу:
 - склад озброєння, бойової техніки, приборів стрільби та спостереження, засобів зв'язку та засобів захисту;
 - забезпеченість боєприпасами, ПММ та іншими матеріальними засобами;
 - знання особовим складом бойового завдання.

3. Врахування норм міжнародного гуманітарного права в ході підготовки та ведення наступального бою

При організації та веденні бойових дій під час наступу командир підрозділу враховує наступні особливості МГП: наступ може здійснюватися лише на конкретні воєнні об'єкти; воєнний об'єкт має бути розпізнаним, для його ураження слід мати чіткі дані цілевказання; слід вибирати такий напрямок і час наступу, за яких людські втрати та зруйнування цивільних об'єктів будуть найменшими; якщо дозволяє бойова обстановка, необхідно зробити завчасне ефективне повідомлення про наступальні воєнні дії, які можуть торкнутися цивільного населення (наприклад, відкрити попереджувальний вогонь зі стрілецької зброї, щоб спонукати цивільних осіб зайняти сховища); постійно уточнювати характер (статус) об'єктів (цілей), які заплановані до вогневого ураження та місця розташування об'єктів, що знаходяться під захистом МГП; у разі, коли стало очевидним те, що обрана ціль не є воєнним об'єктом, її ураження відмінюється, а завдання підлеглим уточнюються; під час вогневого ураження противника необхідно: постійно вести розвідку цілей та уточнювати їх статус із метою недопущення невинуватих руйнувань, які не впливають на результати виконання поставленого завдання та дотримуватись запобіжних заходів щодо осіб і об'єктів, що знаходяться під захистом МГП.

Переміщення підрозділів других ешелонів (резервів) за бойовими порядками першого ешелону, по можливості, здійснюється в обхід населених пунктів та об'єктів (зон), що знаходяться під захистом МГП.

Контрольні питання

1. Яка мета наступального бою і чим вона досягається у взводі?
2. Як здійснюється наступ взводу на противника, що обороняється? Охарактеризуйте умови, у яких ведеться наступ з ходу.
3. Охарактеризуйте умови, у яких ведеться наступ з положення безпосереднього зіткнення із противником.
4. Покажіть схемою, як проводиться перегрупування взводу, що займає оборону в безпосередньому зіткненні з противником, з метою зайняття вихідного положення для наступу.
5. Обґрунтуйте віддалення вихідного пункту, рубежу розгортання у взводні колони і рубежу переходу в атаку.
6. Де і коли приймає рішення на наступ командир взводу? Які питання вирішує командир взводу в ході рекогносцировки?
7. Відобразіть схемою об'єкт атаки взводу і віддайте бойовий наказ взводу на наступ (засоби посилення, сусіди, час - за вашим рішенням).
8. Покажіть схемами способи оволодіння об'єктом атаки в глибині оборони противника.
9. Як взвод знищує противника, що контратакує? Покажіть схемою варіанти знищення противника, що контратакує.

РОЗДІЛ 14. ВЗВОД НА МАРШІ

14.1. Взвод на марші і у похідній охороні

1. Умови здійснення маршу, райони та рубежі, що призначаються під час здійснення маршу.

В сучасних умовах роль і значення маршів закономірно зростають. Це обумовлюється збільшенням просторового розмаху, високою маневреністю і динамічністю бою, темпами наступу. Марш у всіх випадках відбувається потай, як правило, вночі або в інших умовах обмеженої видимості, а під час бою та в глибокому тилу своїх військ і вдень.

Взвод завжди повинен бути готовий до маршу (перевезення різними видами транспорту) в умовах загрози застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї, систем дистанційного мінування, впливу його авіації, повітряних (аеромобільних) десантів і диверсійно-розвідувальних груп, дій іррегулярних збройних формувань, радіаційного, хімічного і біологічного зараження, руйнувань доріг і переправ, а також протидії руху колон з боку цивільного населення. Це вимагає ретельної підготовки озброєння, техніки та особового складу до маршу (перевезення), його високої маршової дисципліни і виучки.

Це потребує ретельної підготовки озброєння, бойової техніки та особового складу до маршу (перевезення), високої маршової дисципліни і виучки особового складу.

Взвод може здійснювати марш у колоні роти або призначатися до складу органів похідної охорони.

Дистанції між машинами в колоні призначають залежно від швидкості руху та умов видимості (у звичайних умовах **25-50м**). У разі пересування по курних дорогах, в умовах обмеженої видимості, по дорогах, які мають стрімкі підйоми, спуски та повороти, а також за пересування з підвищеною швидкістю дистанції збільшуються. За руху на відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником розвідувально-ударних комплексів дистанції між бойовими машинами, збільшуються і можуть бути **100-150м**.

Під час руху гірськими дорогами, в умовах обмеженої видимості, ожеледиці, по дорогах, що мають круті підйоми, спуски, повороти, а також з підвищеною швидкістю дистанції між машинами збільшуються.

Механізований взвод може пересуватися в пішому порядку або на лижах.

Середня швидкість руху на марші визначається відношенням довжини маршруту (величини добового переходу) до загального часу руху, без урахування часу на привали. Вона повинна відповідати дорожнім умовам і технічному стану машин.

Середня швидкість руху взводу на марші може бути: танкового – **20-25км/год**, механізованого взводу: на БМП (БТР) – **20-25км/год**, на автомобілях – **25-30км/год**, у пішому порядку – **4-5км/год**, на лижах – **5-7км/год**.

Під час пересування в гірських районах, лісисто-болотистій місцевості та за інших несприятливих умов швидкість руху залежно від стану доріг, характеру місцевості і впливу противника може бути значно меншою. У всіх випадках марш повинен відбуватися з максимально можливою за даних умов швидкістю.

Для своєчасного та організованого здійснення маршу взводу, який діє у складі роти, вказується: маршрут руху (азимут напрямку руху), район зосередження (рубіж) і час прибуття в нього (виходу на зазначений рубіж), місце в колоні роти (взводу), місця і час привалів, денного (нічного) відпочинку, а взводу, що діє в головній похідній заставі, додатково – вихідний пункт, пункти регулювання і час їх проходження.

Для своєчасного та організованого початку і здійснення маршу підрозділам призначають *вихідний пункт, пункти регулювання, привали та денний (нічний) відпочинок*.

а) **вихідний рубіж (пункт)** – для своєчасного початку руху, забезпечення швидко займати своє місце в похідному порядку, попередження затримки і змішування підрозділів. Вихідний пункт призначають на відстані **5-10 км** від району розташування батальйону. Таке віддалення забезпечує можливість витягування похідної колони батальйону і набирання необхідної для висування швидкості.

Вихідний рубіж призначається на лінії ясно визначених орієнтирів, добре помітних місцевих предметів. В нічний час він може позначатись світовими орієнтирами. Разом з цим вихідний рубіж не повинен заволікати для спостереження противником. З цією метою вихідний рубіж (пункт) не повинен призначатись по різко видимим місцевим предметам та об'єктам.

б) **рубежі (пункти) регулювання** – для забезпечення планомірного та організованого здійснення маршу і дають можливість регулювати швидкість руху колони тим самим добиватись вчасного прибуття в призначений район (на вказані рубежі). Кількість їх може бути різною і залежати від тривалості маршу, характеру місцевості, стану дорожньої мережі і погодних умов. Рубежі (пункти) призначаються через **3-4 год. руху** і відмічаються добре видимими місцевими предметами, їх підрозділи повинні проходити в строго визначений час.

в) **район привалів та денного (нічного) відпочинку** – для перевірки стану озброєння та техніки, їх технічного обслуговування, приймання їжі та відпочинку особового складу.

Привал - це зупинка похідних колон на марші для відпочинку о/с, прийому їжі, перевірки техніки та озброєння, технічного обслуговування машин.

Привали призначаються через **3-4 год. руху** тривалістю **до 1 годин** і один привал тривалістю **до 2-х годин** у другій половині добового переходу, а денний (нічний) відпочинок – в кінці кожного добового переходу. Їх вибирають з таким розрахунком, щоб вони знаходились в зонах прикриття засобів ППО старшого командира.

Добовий відпочинок призначається за необхідністю, через кожні **3-5** переходів при здійсненні маршу на великі відстані.

На привалах шикування колон не змінюється, усі підрозділи зупиняються водночас, дистанція між ними зберігається, бойові і транспортні машини праворуч від дороги з дистанцією між машинами **не ближче 10м.**

Особовий склад виходить з машин і розташовується на відпочинок праворуч від дороги. В машинах залишаються спостерігачі за сигналами і командами командирів.

В районах відпочинку підрозділи зіходять з дороги і розміщуються в районах в порядку, який забезпечує підтримування постійної бойової готовності і найменшою витратою часу на висування колони.

В районах привалів та відпочинку організовується безпосередня охорона в кожному підрозділі. Підрозділи повинні бути в готовності до раптового відбиття нападу наземного противника.

Початком здійснення маршу є час проходження вихідного пункту головою колони роти, а якщо рота перебуває в похідній охороні — головою колони батальйону.

Взвод може здійснювати марш у колоні головних сил роти або діяти самостійно, як орган похідної охорони в головному дозорі, головній (тильній, боковій) похідній заставі, нерухомій боковій заставі.

Підсилення взводу залежить від місця у похідному порядку роти та завдання, що виконується.

2. Місце, завдання та засоби посилення механізованого взводу у похідній охороні

Взвод на марші може призначатися в головну (бокову, тильну) похідну, а іноді і у нерухому бокову заставу, або головний (тильний) дозор із завданням виключити раптовий напад противника на колону, яка охороняється, забезпечити їй вигідні умови для вступу в бій і не допустити проникнення до неї наземної розвідки противника. Взводу можуть додаватися засоби посилення.

Для безпосередньої охорони, а також для огляду місцевості від головної (бокової) похідної застави (головного дозору) у напрямку руху (від тильної похідної застави – за нею), а від головних сил батальйону (нерухомої бокової застави) у боки загрозливих флангів (на загрозливі напрямки) може висилатися дозорне відділення (танк) на віддалення, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку вогнем.

У головній (боковій, тильній) похідній заставі (головному, тильному дозорі) організується спостереження за наземним і повітряним противником, призначається спостерігач для прийому сигналів від дозорного відділення (танка) і підтримується постійна готовність до зустрічі із противником.

Радіоелектронний захист о\с й ОБТ від ураження радіокерованими вибуховими пристроями здійснюється застосуванням малогабаритних передавачів перешкод, якими оснащена техніка. Передавачі перешкод повинні бути постійно увімкнені та подавати радіолінії управління вибуховими пристроями.

Командир взводу, що призначений у похідну охорону, крім звичайних питань під час з'ясування отриманого завдання та оцінки обстановки повинен:

усвідомити завдання колони, яка охороняється, своє завдання і час готовності до його виконання; вивчити по карті маршрут руху і характер місцевості; визначити місця ймовірної зустрічі із противником, а також можливі місця улаштування ним засідок і намітити порядок дій у разі зустрічі із противником дозорного відділення (танка) і головних сил взводу; визначити склад чергових вогневих засобів і порядок підготовки взводу до маршу.

Взвод, призначений у головну похідну заставу (головний дозор), у встановлений час проходить вихідний пункт і рухається вказаним маршрутом з установленою швидкістю. Командир взводу знаходиться в голові колони головної похідної застави (головного дозору), відслідковує маршрут руху за картою, стежить за діями дозорного відділення (танка), особисто веде розвідку противника і місцевості спостереженням і доповідає командирі, який вислав охорону, про зустріч із противником, про виявлення загороджень і заражених ділянок на маршруті, а також про проходження контрольних пунктів на маршруті руху.

Тіснини, тунелі, мости та інші вузькі місця головна похідна заставка (головний дозор, дозорне відділення, танк) проходить безупинно. Зруйновані мости, заміновані або заражені ділянки маршруту обходить, позначаючи напрямком обходу покажчиками.

У разі неможливості обходу замінованих ділянок маршруту вони розмінуються доданим підрозділом інженерних військ або самотійно із використанням комплектів розмінування та іншими способами під прикриттям вогню. Для виявлення дротових ліній управління вздовж дороги на **50-100 м** висилаються піші дозори.

Дозорне відділення (танк) просувається в напрямку, що йому вказаний, від укриття до укриття, ведучи спостереження за прилеглою місцевістю, не затримуючи рух колони, що охороняється. Особлива увага під час огляду, звертається на ознаки обладнання противником засідок, мінування дорожнього покриття і місцевих предметів. Закриті ділянки місцевості, окремі будівлі, узлісся, входи в ущелини і тунелі, де можливо приховане розташування противника і раптовий його напад із засідок, а також вузькі проходи, мости та інші об'єкти воно ретельно оглядає, у разі необхідності висилає піших дозорних або проводить огляд всім відділенням, діючи бойовими групами під прикриттям БМП (БТР). Під прикриттям відділення дозорні приховано наближаються до об'єкта, старший дозорний, як правило, пересувається за дозорним у готовності підтримати його вогнем. У ході дій у складі відділення, групи дозорних, використовуючи складки місцевості, прикриваючи один одного, по черзі просуваються до об'єкта і здійснюють його огляд. Про все виявлене на маршруті руху і про зустріч із противником командир дозорного відділення (танка) негайно доповідає командирі, який вислав дозор. У разі виявлення засідки противника дозорне відділення доповідає про це командирі дозору, вступає в бій (займає позицію) і забезпечує висування і вступ у бій головних сил дозору.

Дрібні групи противника головна похідна заставка (головний дозор, дозорне відділення, танк), як правило, знищує, а зразки озброєння, топографічні карти та

інші документи захоплює і продовжує виконувати завдання. Під час зустрічі із переважними силами противника вона діє в залежності від обстановки: раптовим вогнем із вигідної позиції і рішучою атакою знищує його, а якщо головна похідна застава не в змозі самотійно знищити противника, вона стійко утримує зайняту позицію, забезпечує розгортання і вступ у бій колони, що охороняється.

Для забезпечення руху колони, що охороняється, ділянками маршруту, де можливий напад противника, головна похідна застава може переходити до оборони і відновлює рух після проходження колони головних сил. У даному випадку до складу головної похідної застави повинен виділятися інший підрозділ.

Під час блокування ділянок маршруту місцевими жителями дозорне відділення, не входячи з ними в контакт, обходить цю ділянку і проводить колону, яка охороняється, обхідним маршрутом. У разі блокування колони охорона скоює дії цивільного населення, не допускаючи роззброювання військовослужбовців і взяття їх у заручники, здійснює спроби пройти маршрутом або вийти назад.

Взвод, призначений у бокову похідну заставу, висувається на рівні голови колони, що охороняється, на відстані, яка встановлена його командиром (паралельним маршрутом).

Дрібні групи противника, які з'явилися на фланзі колони, що охороняється, бокова похідна застава знищує, діючи з вогневих засідок і продовжує виконувати завдання. При загрозі нападу переважних сил противника – вона займає вигідну позицію, вогнем всіх засобів наносить йому ураження, стримує і не допускає раптового нападу противника на колону, що охороняється, з флангу.

Взвод, призначений у нерухому бокову заставу, висувається на вказаний рубіж, займає його, розгортається в бойовий порядок і знаходиться на рубежі до визначеного часу або команди (сигналу) командира, який його вислав. Надалі діє відповідно до вказівок командира. Під час нападу противника вступає бій, забезпечуючи проходження головних сил колони, після чого виходить з бою, відривається від противника і продовжує рух своїм маршрутом.

При виході із бою відходить (здійснення маршу в умовах можливої зустрічі з противником) взвод, призначений у тильну похідну заставу, висувається за колоною, що охороняється, на дистанції, встановленій командиром, що його вислав.

Дрібні групи противника (розвідувальні групи, розвідувально-дозорні групи) тильна похідна застава знищує, діючи з вогневих засідок. У разі загрози виходу переважаючих сил противника під час переслідування до колони, яка охороняється, застава займає вигідну позицію і несподіваним вогнем усіх засобів завдає ураження противнику, затримує його і не допускає нападу на колону, після чого відходить на інший рубіж і організовує засідку на ньому.

Тильний похідний заставі може ставитися завдання щодо руйнування переправ, мостів, доріг, обладнання завалів і встановлення мінно-вибухових загороджень.

Під час привалу і в разі розташування колони, яка охороняється, на відпочинок головна (бокова, тильна) похідна застава (головний, тильний дозор, дозорне відділення, танк), зайнявши вигідну позицію, продовжує виконувати

завдання, діючи як сторожова охорона. Похідна застава (дозор, дозорне відділення, танк) зупиняється і відновлює рух за командою (сигналом) командира колони, яка охороняється.

Контрольні питання

1. Умови здійснення маршу?
2. Райони та рубежі, що призначаються під час здійснення маршу?
3. Місце механізованого взводу у похідній охороні?
4. Завдання та засоби посилення механізованого взводу у похідній охороні?

14.2. Організація маршу

1. Зміст та порядок роботи командира взводу, щодо підготовки взводу до здійснення маршу

Командир механізованого взводу, після отримання наказу на дію в головній похідній заставі:

з'ясовує завдання повинен зрозуміти:

- завдання колони, яку охороняє;
- своє завдання;
- вивчає по карті (схемі) маршрут руху та характер місцевості;
- місця ймовірної зустрічі з противником;
- місця можливих засад противника;
- визначити порядок дій під час зустрічі з противником:
 - дозорного відділення;
 - головних сил взводу;

призначає склад чергових вогневих засобів та спостерігачів;

визначає порядок підготовки взводу до маршу;

час готовності до виконання завдання.

З'ясування завдання командиром взводу, призначеного в ГПЗ (варіант)

1 мб, з – авангард бригади. Здійснює марш по, з завданням до ... год оволодіти, та забезпечити безперешкодний рух, розгортання і вступ у бій головних сил.

1 мв з ісвід. – головна похідна застава (ГПЗ), здійснює марш по маршруту батальйону з завданням: не допустити раптового нападу противника на колону головних сил батальйону та проникнення його наземної розвідки, до ... год оволодіти рубежем –, і забезпечити розгортання і вступ у бій головних сил батальйону.

На здійснення маршу відводиться ... год, на підготовку до маршу – ... год.

Вихідний пункт – ... пройти о ... год.

Пункт регулювання № 1 – ... пройти о ... год.

Висновок:

1 мв – ГПЗ здійснює марш у передбаченні зустрічі з противником. Для охорони колони взводу необхідно попереду мати дозорне відділення. Середня швидкість руху – 20-25 км/год

Оцінює обстановку і вивчає: склад, положення і можливий характер дій противника

У висновках з оцінки противника визначає:

- сильні і слабкі сторони противника;
- кількість сил і засобів противника і співвідношення.

Стан, забезпеченість і можливість взводу і приданих підрозділів.

У висновках з оцінки своїх підрозділів визначає:

- місце кожного танка (приданого підрозділу) у похідному порядку взводу;
- розподілення сил і засобів посилення;
- основні заходи поповнення взводу матеріальними засобами;
- основні заходи технічного обслуговування техніки і озброєння

Склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними.

У висновках з оцінки сусідів визначає:

- з ким із сусідів встановити тісніші взаємодії;
- порядок підтримки зв'язку з сусідами

Характер місцевості, її захисні і маскувальні властивості.

У висновках з оцінки місцевості визначає:

- маршрут руху;
- можливі рубежі розгортання противника;
- заходи маскування, захисту від ЗМУ і ВТЗ;
- можливі напрямки дій авіації противника.

Оцінка обстановки командиром взводу, призначеного в ГПЗ (варіант)

Маршрут руху ГПЗ проходить по середньо пересіченій місцевості; дороги забезпечують рух всіх видів транспорту та бойової техніки.

Протяжність маршруту – ... км.

Марш здійснюється вночі, що викличе труднощі в орієнтуванні та спостереженні на велику дальність і в той же час забезпечить маскування.

Противник, прорвавши оборону, розвиває наступ в напрямку ...,...

О ... год. колони його мотопіхоти та танків були виявлені в районі,..... До початку маршу ГПЗ колони противника, продовжуючи рух зі швидкістю 20-25 км/год, просунуться ще на 40-45 км та будуть знаходитись у км від розташування головної похідної застави.

Виходячи з віддалення, швидкості руху ГПЗ та противника зустріч з головними силами може відбутися через год. після початку руху в районі ...

Найбільш вірогідні напрямки дій авіації противника –,...

Висновки:

Колону взводу доцільно побудувати з урахуванням вірогідної зустрічі з противником та ведення зустрічного бою.

Для безпосередньої охорони вислати дозорне відділення зі складу механізованого взводу.

У ході виконання завдання бути в готовності до застосування засобів захисту від зброї масового ураження та запалювальної зброї. Особливу увагу звернути на дотримання заходів маскування, особливо світломаскування. Для ведення розвідки загороджень та перешкод на шляху руху в складі дозорного відділення мати двох – трьох саперів.

У ході маршу вести РХБ розвідку силами дозорного відділення. Засоби індивідуального захисту, спеціальної обробки та першої медичної допомоги поповнити до норм військових.

Погода сприяє здійсненню маршу. Місцевість на маршруті руху забезпечує рух ГПЗ зі швидкістю 25км/год.

Приймає по карті рішення – визначає:

способи виконання отриманого завдання;

завдання танкам, приданим підрозділам та вогневим засобам;

місця ймовірної зустрічі з противником;

місця можливих засад противника;

визначити порядок дій під час зустрічі з противником:

– дозорного відділення;

– головних сил взводу;

організацію управління.

Рішення командира взводу, призначеного в ГПЗ (варіант)

Вирішив:

Колону ГПЗ побудувати: 1-а БМП – дозорне відділення з ісвід, 2-а БМП, 3-я БМП. Дистанції між машинами – 25-50м. Швидкість руху на маршруті – 25км/год, спостереження за повітряним противником вести в кожній БМП.

Під час зустрічі з наземним противником, рівним за силою, вогнем дозорного відділення з вигідної позиції нанести йому ураження та рішучою атакою ГПЗ у фланг та в тил завершити його знищення.

Під час зустрічі з противником, що переважає за силою, оволодіти вигідним рубежем та забезпечити розгортання і вступ у бій головних сил батальйону.

1 мвід з ісвід – дозорне відділення, рухатись маршрутом ГПЗ на відстані, що забезпечує спостереження та підтримку вогнем. У ході руху проводити огляд місцевості та місцевих предметів на маршруті та не допустити раптового нападу противника на колону ГПЗ. Дрібні групи противника знищувати з ходу. Під час зустрічі з переважаючим по силі противником зайняти вигідну позицію, нанести йому ураження та забезпечити розгортання та вступ в бій ГПЗ.

2 мвід рухатись у колоні взводу, вести спостереження за повітрям та праворуч. Під час зустрічі з противником на рубежі ...,... атакою з ходу на правому фланзі взводу знищити противника в зустрічному бою та до ... год оволодіти рубежем ...,...

3 мвід рухатись у колоні взводу за 2 мвід, вести спостереження за повітрям та ліворуч. Під час зустрічі з противником на рубежі ...,... атакою з ходу на лівому фланзі взводу знищити противника в зустрічному бою та до ... год оволодіти рубежем ...,...

2 мвід рухатись в голові колони ГПЗ, спостерігати за сигналами дозорного відділення. Під час зустрічі з противником атакувати в центрі бойового порядку ГПЗ.

Витягування колони здійснювати за моєю командою. З початком руху (після проходження вихідного пункту) дозорному відділенню перейти до виконання поставленого завдання. На кожній машині вести спостереження за повітряним та наземним противником у вказаних напрямках. Під час нальоту авіації вогонь відкривати за моєю командою та командою командирів відділень. Заражені ділянки місцевості за неможливості обходу долати на підвищеній швидкості в засобах індивідуального захисту.

Управління ГПЗ у ході маршу встановленими сигналами, з початком бою – по радіо.

Сигнали оповіщення, управління та взаємодії – згідно таблиці сигналів.

Оголошує рішення командирам відділень.

Організує безпосередню охорону взводу.

Віддає бойовий наказ:

1. Відомості про противника:

– ймовірні рубежі зустрічі;

– час зустрічі з ним

2. Завдання взводу:

– маршрут руху;

– швидкість руху;

– побудову колони;

– дистанцію між машинами;

– вихідний пункт;

– час його проходження;

– порядок дії під час зустрічі з противником.

3. Дозорне відділення (танк), його завдання і віддалення

4. Час готовності до маршу

5. Своє місце і заступника

Бойовий наказ командира ГПЗ (варіант)

1. Противник, прорвавши оборону наших військ у районі ..., наступає в напрямку – ...,.... О ... год колони його мотопіхоти та танків були виявлені в районі

Авіація противника наносить бомбо–штурмові удари, здійснює висадження диверсійно–розвідувальних груп, тактичних повітряних десантів в тилу наших військ, проводить дистанційне мінування місцевості та веде розвідку.

2. 1 з мв, ісвід - головна похідна застава (ГПЗ), здійснює марш за маршрутом батальйону із завданням не допустити раптового нападу противника на колону головних сил батальйону та проникнення його наземної розвідки, до ... год оволодіти рубежем ...,... і забезпечити розгортання і вступ у бій головних сил батальйону.

Колону ГПЗ побудувати: 1 мвід. з ісвід. - дозорне відділення, 2-а БМП, 3-я БМП. Дистанції між машинами – 25-50м. Швидкість руху – 25км/год

Вихідний пункт – ..., пройти в ... год, пункт регулювання № 1 – ... пройти -в ... год

3. 1 мвід з ісвід – дозорне відділення, рухатись за маршрутом ГПЗ на віддалені, що забезпечує спостереження та підтримку вогнем. У ході руху проводити огляд місцевості та місцевих предметів на маршруті та не допустити раптового нападу противника на колону ГПЗ. Дрібні групи противника знищувати з ходу. Під час зустрічі з противником, що переважає за силою, зайняти вигідну позицію, нанести йому ураження та забезпечити розгортання та вступ в бій ГПЗ.

2 мвід рухатись у колоні взводу, вести спостереження за повітрям та праворуч. Під час зустрічі з противником на рубежі ..., атакою з ходу на правому фланзі взводу знищити противника в зустрічному бою та до ... год оволодіти рубежем ...,...

3 мвід рухатись у колоні взводу за 2 мвід, вести спостереження за повітрям та ліворуч. Під час зустрічі з противником на рубежі ..., атакою з ходу на лівому фланзі взводу знищити противника в зустрічному бою та до ... год оволодіти рубежем ...,...

4. Готовність до здійснення маршу – ... год

5. Я знаходжусь у 2-ій БМП в голові колони. Заступник – командир 3 мвід.

Організовує взаємодію:

- порядок спостереження і зв'язку;
- порядок відкриття вогню по повітряних цілях;
- місця ймовірної зустрічі з противником;
- дії під час зустрічі з противником дозорного відділення (танка), взводу і засобів посилення;
- порядок дотримання маскування та користування приладами нічного бачення;
- сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

Організація взаємодії командира взводу, призначеного в ГПЗ (варіант)

Під час здійснення маршу дозорному відділенню просуватися в призначеному напрямку, вести спостереження за місцевістю, яка прилягає, особливу увагу приділяти місцям, де можливе приховане розташування противника і його раптовий напад. За необхідності виставляти попереджуючі знаки. Про зустріч з противником доповідати негайно.

Спостереження у взводі вести: 2 мвід – за сигналами дозорного відділення, за повітрям та праворуч; 3 мвід – за повітрям, ліворуч, назад. Вогонь відкривати з ходу за моєю командою та командами командирів відділень.

Під час зустрічі з наземним противником, рівним за силою, дозорному відділенню з вигідної позиції нанести йому ураження та забезпечити вступ у бій ГПЗ. Взвод розгортається в бойовий порядок та рішучою атакою у фланг та у тил завершує його знищення.

Під час зустрічі з силами противника, що переважають, ГПЗ оволодіває вигідним рубежем та забезпечує розгортання та вступ у бій головних сил батальйону.

У ході маршу суворо дотримувати встановлені дистанції і швидкість руху. Марш здійснювати з використанням приладів нічного бачення.

Сигнали: оповіщення; управління; взаємодії;

Організовує бойове забезпечення - вказує порядок ведення розвідки:

– розвідка противника - виявити:

бойовий склад;

належність;

місце розташування;

можливий характер дій підрозділів і вогневих засобів.

– розвідка місцевості - встановити:

особливості рельєфу;

наявність природних перешкод;

стан ґрунту, доріг;

характер водних перешкод, наявність переправ і бродів;

ступінь впливу місцевості на пересування військ;

райони руйнувань, пожеж і затоплень;

зони (райони) радіоактивного і хімічного забруднення;

можливі напрямки їх подолання й обходу.

– порядок спостереження та дій особового складу під час застосування противником ЗМУ і ВТЗ – вказує:

порядок ведення РХБ розвідки (спостереження);

порядок застосування індивідуальних і колективних засобів захисту;

порядок застосування захисних властивостей місцевості, техніки й інших об'єктів;

порядок використання табельних радіопоглинаючих матеріалів;

порядок проведення часткової спеціальної обробки.

– заходи щодо маскування - вказує:

які табельні засоби і місцеві матеріали використовувати для маскування і їх термін;

порядок дотримання заходів маскування;

порядок проведення маскування в ході виконання поставленого завдання.

– заходи щодо охорони та порядок їх виконання - вказує:
порядок ведення спостереження за:

місцевістю;

повітрям;

сигналами командира роти (взводу);

призначає спостерігача, вказує його місце і завдання;

порядок дій особового складу під час раптового нападу противника;

необхідну кількість чергових вогневих засобів, їхнє місце і завдання.

– організовує управління – уточнює (доводить):

радіодані;

порядок користування радіо- та сигнальними засобами зв'язку.

- організовує підготовку особового складу, зброї та техніки до маршу:
 - поповнення ракет, боєприпасів;
 - технічне обслуговування танка;
 - виконання встановлених робіт щодо інженерного забезпечення.
- перевіряє готовність до виконання бойового завдання:
 - справність машин, озброєння, приладів нічного бачення, засобів захисту від пожежегасіння, засобів зв'язку та світломаскування;
 - знання бойових завдань підлеглими;
 - знання сигналів оповіщення, управління, взаємодії та порядок дій за ними;
 - забезпеченість особового складу всім необхідним для бою.
- наявність та правильність укладки:
 - боєприпасів;
 - засобів спеціальної обробки;
 - шанцевого інструменту;
 - возимого комплексу розмінування;
 - засобів підвищеної прохідності;
 - заправку пально-мастильними матеріалами до встановлених норм
- в установлений час доповідає командирі роти про готовність взводу:
 - склад озброєння, бойової техніки, приборів стрільби та спостереження, засобів зв'язку та засобів захисту;
 - забезпеченість боєприпасами, ПММ та іншими матеріальними засобами;
 - знання особовим складом бойового завдання.

2. Розрахунок маршу

Механізований взвод на марші призначений в похідну охорону діє на відстані від головних сил, що охороняє:

- в головній похідній заставі **5-10км;**
- в тильній та боковій похідній заставі **до 5км;**
- в нерухому бокову заставу **до 5км;**
- в головний (тильний) дозор від головних сил роти, призначеної на дії головній похідній заставі **3- 5км.**

Головна похідна застава (ГПЗ) силою до роти висилає головний дозор (ГД) у складі взводу на віддаленні **3-5км**, ГПЗ силою до взводу – дозорне відділення (танк) на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Його завдання – попередити підрозділ, що охороняється від раптового нападу противника. Це віддалення може бути **400-1200м** і пояснюється тим, що дійсна дальність вогню кулемету КПВТ на БТР рівна **2000м**, ПКТ – **1000м**, танкової гармати – **2500м**, гармати БМП – **1300м**. На цій відстані в умовах нормальної видимості буде забезпечуватись зоровий зв'язок (прийом сигналів і можливість підтримки його вогнем).

Необхідно відмітити, що при русі в лісі, на різко пересіченій місцевості віддалення дозорного відділення буде значно скорочена.

Дозорне відділення просувається в указаному йому напрямку стрибками від укритті до укриття, ведучи спостереження за прилеглою місцевістю. Закриті ділянки місцевості, окремі будови, узлісся, входи в ущелини та тунелі, де можливе приховане розташування противника і раптовий його напад із засад, а також вузькі проходи, мости та інші об'єкти воно оглядає і при необхідності позначає попереджувальними знаками. Про все виявлене на шляху руху і про зустріч з противником командир дозорного відділення негайно доповідає командирі, який його вислав.

Відділення здійснює марш:

в колоні взводу в складі головних сил з дистанціями між машинами 25-50м. Під час руху по відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником високоточної зброї, по курних дорогах, в умовах обмеженої видимості, в ожеледицю, по дорогах, які мають круті підйоми, спуски та повороти, а також під час руху з підвищеною швидкістю, дистанції між машинами збільшуються і можуть бути **100-150м**. Механізоване відділення при необхідності може пересуватися в пішому порядку або на лижах.

Похідний порядок механізованого взводу на марші: в складі роти – колона машин з відстанню між ними 25-50м.

Основні показники маршових можливостей:

- загальна довжина маршу;
- тривалість в годинах або в добах – при здійсненні маршу на великі відстані;
- ширина полоси висування, кількість маршрутів;
- величина добового переходу;
- середня швидкість руху колон.

Загальна довжина маршу – довжина маршруту в км від вихідного рубежу (пункту) до призначеного рубежу (дальнього пункту району зосередження).

Вона визначається в км на топографічній карті з урахуванням її масштабу, характеру рельєфу місцевості і кількості маршрутів.

Тривалість маршу – кількість годин або діб на здійснення маршу від часу проходження вихідного рубежу (пункту) до повного зосередження в заданому районі (рубежі).

Ширина смуги руху – величина в км полоси місцевості в межах якої здійснюється марш. Ширина смуги визначається виходячи з можливості вибору достатньої кількості маршрутів з урахуванням забезпечення захисту військ від ЗМУ і можливого маневру для

Головні фактори, які впливають на маршові можливості :

- бойові та експлуатаційні властивості бронетанкової та автомобільної техніки, які знаходяться на озброєнні підрозділів;
- фізичні можливості особового складу;
- рівень підготовки механіків - водіїв.

Показники маршу:

- середня швидкість руху;
- величина добового переходу.

Середня швидкість руху – кількість км, запланованих (пройдених) в середньому за годину. Вона на марші без урахування часу на привали може бути:

- змішаних і танкових колон: - **20-25км/год;**
- автомобільних колон: - **25-30км/год. і більше;**
- в пішому порядку: - **4-5км/год;**
- на лижах: - **5-7км/год.**

У горах, лісисто-болотистій місцевості, взимку та інших несприятливих умовах середня швидкість руху колон може змінюватися до **15-20км/год.** В усіх випадках марш повинен здійснюватися з максимально можливою в даних умовах швидкістю.

Швидкість руху на марші залежить від завдання, стану маршруту, погоди, пори року і часу доби, технічного стану машин, підготовки водійського складу і маршової виучки підрозділів, а також від організації і забезпечення маршу.

Добовий перехід – це відстань, яку проходить підрозділ за добу при здійсненні маршу. Його величина залежить від швидкості руху колон на марші, часу руху і фізичних властивостей водіїв бойових та транспортних машин.

Величина добового переходу може складати.

- для танкових і змішаних колон - **до 250 км;**
- для автомобільних колон - **до 300 км;**
- на лижах - **до 70 км;**
- в пішому порядку - **до 50 км.**

В горах і лісисто-болотистій місцевості вона буде складати **200 км.**

Таким чином:

1. **Марш** – організоване пересування підрозділів в колонах по дорогах і колонних шляхах з метою виходу в призначений район або на вказаний рубіж у встановлений час, у повному складі і у готовності до виконання бойового завдання.

2. Взвод здійснює марш в колоні роти в складі головних сил з дистанціями між машинами **25-50м.** На привалах шикування колон не змінюється, дистанція зберігається, бойові і транспортні машини розташовуються праворуч від дороги з дистанцією між машинами **не ближче 10 м.**

3. Середня швидкість руху – може бути:

- змішаних і танкових колон: - **20-25км/год;**
- автомобільних колон: - **25-30км/год. і більше;**
- в пішому порядку: - **4-5км/год;**
- на лижах: - **5-7км/год.**

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняття “марш” і в яких умовах він може відбуватися.
2. Які райони та рубежі призначаються для організованого здійснення маршу? Покажіть схемою.
3. Розповісти порядок роботи командира взводу, що одержав завдання на дії в похідній охороні.
4. Що вказує командир взводу в бойовому наказі на марш?
5. Як діє головна похідна застава при зустрічі з противником?

РОЗДІЛ 15. МЕХАНІЗОВАНИЙ ВЗВОД У РОЗВІДЦІ

15.1. Дії механізованого взводу у розвідці

1. Розвідувальні органи, їх склад, завдання та віддалення (РД, БРД, засада, пошук) та від кого вони висилаються

Розвідка організується і ведеться за будь-яких умов обстановки з метою добування відомостей про противника та місцевість у районі майбутніх дій.

Розвідка противника ведеться з завданнями: встановити його наміри та замисел дій; виявити бойовий склад, належність, положення, угруповання, стан і можливості військових частин і підрозділів, ПУ військами і зброєю; виявити об'єкти (цілі) для ураження; визначити ступінь поінформованості противника про наші війська; виявити нові способи і засоби ведення бойових дій, заходи противника щодо забезпечення дій військ, результати вогневих ударів, завданих по противнику, а також визначити морально-психологічний стан військ противника і місцевого населення.

Основні зусилля розвідки зосереджують на своєчасному розкритті угруповання противника, особливо місця розташування ПУ, засобів доставки ЗМУ, систем високоточної зброї і радіоелектронного подавлення, його замислу дій, боєздатності і готовності до завдання удару.

Розвідка місцевості ведеться з завданням встановити: особливості рельєфу, наявність природних перешкод, стан ґрунту, джерел води, характер водних перешкод, наявність переправ і бродів; ступінь впливу місцевості на пересування і бойові дії військ, на застосування ЗМУ і захист від них; райони зруйнування, пожеж і затоплень, зони (райони) РХБ зараження, можливі напрямки їх подолання і обходу.

Основними вимогами до розвідки є цілеспрямованість, безперервність, достовірність, активність, своєчасність і оперативність, прихованість, раптовість, точність визначення місця розташування (координат) об'єктів (цілей), які розвідують, постійна і чітка взаємодія сил і засобів розвідки різних видів, всебічне забезпечення дій розвідувальних органів.

Добуті відомості передаються всіма можливими способами командирів (начальників), який поставив завдання на ведення розвідки. Особливо важливі відомості доповідаються негайно.

У батальйоні (роті) ведеться військова, радіолокаційна, інженерна, радіаційна, хімічна та біологічна розвідка, у батальйоні, крім того, – артилерійська розвідка, розвідка повітряного противника.

Військова розвідка ведеться розвідувальними і бойовими розвідувальними дозорами, підрозділами (групами) призначеними для влаштування розвідувальних засідок і спостережними постами (спостерігачами). Батальйон (рота) може призначатися в розвідувальний загін.

Розвідка в роті ведеться перед її фронтом на глибину бойового завдання (досяжності засобів ураження).

Для виконання завдань розвідки в батальйоні (роті) створюються (призначаються) різні розвідувальні органи, як правило, це:

від батальйону – розвідувальні дозори, бойові розвідувальні дозори, підрозділи (групи) для засідок, дозорні відділення (танки), спостережні пости (спостерігачі);

від роти – дозорні відділення (танки), спостерігачі, а іноді бойові розвідувальні дозори;

від взводу, відділення – спостерігач, дозорні.

Крім того посилена механізована (танкова) рота (батальйон) можуть бути призначені в розвідувальний загін, який висилається від бригади (полку).

Основними способами ведення розвідки є: *засідка, спостереження, підслуховування, пошук, наскок, розвідка боєм.*

Розвідувальна засідка проводиться, як правило, з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння та техніки противника, а наліт, крім того, для знищення (виведення із ладу) важливого об'єкта противника. Для улаштування розвідувальної засідки призначається розвідувальний (механізований, танковий) підрозділ силою до взводу або група спеціально підібраних солдатів і сержантів. Розвідувальна засідка проводиться підрозділом, який веде розвідку, у повному складі або частиною сил.

Розвідувальний дозор призначається у всіх видах бою і на марші, як правило, у складі розвідувального взводу, а від розвідувального загону, крім того, і в складі механізованого (танкового) взводу. Розвідувальний дозор діє на віддаленні до **15км** від своїх підрозділів, а дозор, який висилається від розвідувального загону – до **10км** від його головних сил. У ході виконання завдання може вести розвідку окремих ділянок місцевості у смугі завширшки **2-3км** візуальним спостереженням і висилкою дозорних відділень.

Бойовий розвідувальний дозор призначається у складі механізованого (танкового) взводу. Він діє перед фронтом або на одному з флангів батальйону (роти) на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним та підтримку його вогнем, а в разі відсутності безпосереднього зіткнення з противником – на віддаленні до **10км** від своїх підрозділів.

Віддалення дозорів під час дій уночі, у місті, горах і лісі, як правило, скорочується.

Взвод, призначений у розвідувальний (бойовий розвідувальний) дозор, за потреби може підсилюватися інженерно-саперним підрозділом та одним-двома хіміками-розвідниками.

Дозори ведуть розвідку дозорними відділеннями (танками), спостерігачами і пішими дозорними. Розвідувальні відомості добуваються спостереженням, підслуховуванням, розвідувальними засідками, нальотами, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених, вивченням документів, озброєння і техніки противника, а бойовим розвідувальним дозором, крім того, і боєм.

Під час постановки завдання дозорам указуються: відомості про противника в районі (на напрямку) майбутніх дій; склад дозору; район (напрямок, об'єкт) розвідки; які відомості, до якого часу добути; вихідний пункт і час його

проходження; час закінчення розвідки та порядок дій після виконання завдання; порядок підтримання зв'язку та подання розвідувальних відомостей, а за потреби і відомості про сусідні і ті, які діють попереду, розвідувальні органи, способи взаємного впізнавання, пропуск та відгук.

Дозорне відділення призначається від підрозділу, який веде розвідку, або від роти (взводу), яка виконує бойове завдання у відриві від головних сил, для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості. Воно діє на віддаленні, яке забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Дозорне відділення виконує завдання на БМП (БТР, автомобілі) або в пішому порядку, а взимку і на лижах. Воно веде розвідку спостереженням та пішими дозорними, а дозорний танк – спостереженням. Дозорне відділення (танк) може призначатися для влаштування розвідувальної засідки.

Під час постановки завдання дозорному відділенню (танку) вказуються: відомості про противника; напрямок (об'єкт) та порядок ведення розвідки; сигнали оповіщення, управління та взаємодії; пропуск та відгук.

Спостережний пост (пост радіаційного, хімічного і біологічного спостереження) складається з двох-трьох спостерігачів (спостерігачів за радіаційною, хімічною і біологічною обстановкою), один з яких призначається старшим. Пост оснащується приладами спостереження, великомасштабною картою або схемою місцевості, журналом спостереження, компасом, годинником, засобами зв'язку, підсвічування та подачі сигналів оповіщення, а пост радіаційного, хімічного та біологічного спостереження, крім того, приладами РХБ розвідки і метеокомплектom.

Під час постановки завдань спостережному посту (спостерігачу) вказуються: орієнтири та кодовані (умовні) найменування місцевих предметів; відомості про противника і свої підрозділи; склад спостережного поста, сектор спостереження, на що звертати особливу увагу; порядок доповіді результатів спостереження; сигнали оповіщення. Посту радіаційного, хімічного та біологічного спостереження (спостерігачу за радіаційною, хімічною та біологічною обстановкою), крім того, вказуються порядок використання приладів радіаційної, хімічної та біологічної розвідки, порядок подачі сигналів і доповідей про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження.

Завдання, поставлене спостережному посту (посту радіаційного, хімічного і біологічного спостереження), записується в журнал спостереження.

Механізований взвод може бути призначений для дій у складі розвідувального і бойового розвідувального дозору, для улаштування розвідувальної засідки, а механізований взвод, крім того, і для проведення пошуку.

Механізоване відділення може призначатися для дій як дозорне відділення і для улаштування розвідувальної засідки.

Розвідувальний дозор висилається від розвідувального загону або безпосередньо від бригади (батальйону) у всіх видах бойових дій, а бойовий розвідувальний дозор – від батальйону (роти).

Особовий склад взводу (відділення, танка), що виділяється в розвідку, повинен діяти сміливо і приховано, виявляти винахідливість, ініціативу і військову кмітливість, своєчасно добувати і доповідати розвідувальні відомості. Командир взводу (відділення) повинен вміти визначати координати об'єктів розвідки з необхідною точністю для організації їх вогневого ураження.

Доповіді про результати розвідки мають бути достовірними, короткими і зрозумілими. У них, як правило, вказується: який противник, коли і де виявлений (координати), характер його дій; крім цього, в доповіді вказується місцезнаходження розвідувального органу і рішення, прийняте по обстановці, що склалася.

Командиру взводу призначеного для ведення розвідки в тилу противника, забороняється мати на робочій карті будь-які дані про свої війська, а всьому особовому складу – особисті і службові документи.

2. Взвод у розвідувальному дозорі

Розвідувальний дозор – орган військової розвідки, що висилається з метою розвідки противника і місцевості у визначеному районі, напрямку.

Механізований (танковий) взвод у будь-яких умовах обстановки може бути призначений у розвідувальний дозор. Для виконання поставлених завдань йому, як правило, додаються інженерно-саперне відділення (сапери) і хіміки-розвідники.

Для ведення розвідки розвідувальному дозору вказується напрямок або об'єкт.

Розвідувальний дозор у складі взводу який висилається від бригади, діє на відстані до **30км**, від батальйону – до **15км**, від розвідувального загону – до **10км** і виконує завдання спостереженням, розвідувальними засідками, нальотами, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених і перебіжчиків, підслуховуванням і вивченням захоплених документів, озброєння і техніки противника. Для огляду місцевості і місцевих предметів у напрямку руху дозору і по боках висилаються дозорні відділення (танки) або піші дозорні, які діють на відстані, що забезпечує спостереження за ним і підтримку вогнем.

Розвідувальний дозор може вирішувати такі *завдання*: виявляти противника в певному районі і встановлювати його склад і характер дій, позиції елементів систем високоточної зброї й артилерії, місця розташування ПУ, опорних пунктів, позицій і характер фортифікаційних споруд і загороджень, зони зараження, райони руйнувань, пожеж і затоплень, шляхи їх обходу або напрямки подолання. Крім цього, розвідувальний дозор може захоплювати полонених, документи, зразки озброєння, військової техніки і спорядження противника.

Якщо зустріч з противником не передбачається, дозор рухається дорогами з максимальною швидкістю. У районі (на рубежі) можливої зустрічі з противником він переміщається приховано, як правило, поза дорогами, від одного зручного для спостереження місця до іншого.

При виявленні противника командир взводу негайно доповідає про це командиру, що вислав дозор, і залежно від отриманих вказівок продовжує розвідку виявленого противника або виконує раніше поставлене завдання.

Розвідку і похідну охорону противника дозор обходить, проникаючи до його головних сил. У разі несподіваної зустрічі з противником, коли неможливо уникнути бою, дозор відкриває вогонь, сміливо нападає на противника, використовуючи його розгубленість, захоплює полонених і продовжує виконувати поставлене завдання.

З метою знищення важливих об'єктів противника дозор здійснює наскоки.

В **обороні** в умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником дозор повинен своєчасно виявити його місце розташування, склад, характер дії підрозділів, час і напрямки висування, насамперед танкових частин, місця розгортання, позиції систем високоточної зброї та артилерії, місця розташування ПУ, других ешелонів, резервів і інших об'єктів.

У **наступі** дозор проникає в глибину оборони противника, виявляє розташування його опорних пунктів, вогневих засобів, особливо протитанкових, наявність і характер фортифікаційних споруд і загороджень, а також місця установки ядерних мін, визначає координати елементів систем високоточної зброї, вогневі позиції артилерії, місця розташування танків, ПУ, райони розташування і напрямки висування других ешелонів (резервів), зони зараження, райони руйнувань, пожеж і затоплень, шляхи їх обходу або напрямки подолання.

При розвідці противника, що відходить, дозор визначає напрямки його відходу, склад колон, позиції і рубежі, що готуються для оборони в глибині.

У **зустрічному бою** дозор встановлює склад і напрямок руху головних сил противника, місця в колонах засобів ядерного і хімічного нападу, елементів систем високоточної зброї, танків, початок і рубежі розгортання, вогневі позиції артилерії, місця ПУ. У подальшому він виявляє склад і напрямок висування інших ешелонів (резервів) противника.

Під час розвідки **водної перешкоди** дозор встановлює наявність, склад і характер дій противника на своєму і протилежному берегах, характер водної перешкоди та стан її заплави. Виявивши противника на підступах до водної перешкоди, дозор обходить його або проникає до водної перешкоди через проміжки в його бойових порядках. Вийшовши до водної перешкоди, дозор визначає її ширину, глибину, швидкість течії, стан заплави, дна і берегів, їх крутість, наявність загороджень на берегах і у воді, місця, зручні для форсування, наявність переправ і їх стан. Використовуючи не зайняті противником ділянки, дозор переправляється на протилежний берег і виявляє його опорні пункти, розташування вогневих засобів, наявність і характер загороджень. У разі неможливості переправитися на протилежний берег дозор веде розвідку противника, що обороняється на ньому, спостереженням зі свого берега.

Розвідка **населеного пункту** починається з огляду його околиці дозорним відділенням (танком). До отримання від нього сигналу “Шлях вільний” дозор розташовується поза населеним пунктом приховано в готовності підтримати дозорне відділення (танк) вогнем. У населеному пункті особлива увага

звертається на будівлі біля перехресть, верхні поверхи будинків і інші місця, де можуть бути встановлені вогневі засоби противника. Наявність противника в населеному пункті може встановлюватися також опитуванням місцевих жителів.

Вночі дозор веде розвідку із застосуванням приладів нічного бачення і підслуховуванням. Особлива увага звертається на підвищення, околиці населених пунктів, узлісся й інші місця, де можливі засідки противника. Уночі дозор частіше влаштовує розвідувальні засідки і здійснює нальоти. Особовий склад дозору повинен суворо дотримуватись світломаскування, діяти раптово, рішуче і зухвало.

Під час ведення бойових дій **взимку** розвідувальний дозор додатково встановлює: стан доріг, наявність і глибину снігового покриву, важкодоступні ділянки місцевості і напрямки, на яких противник може діяти без попереднього прокладання (очищення від снігу) колонних шляхів. У зимових умовах, коли є значний сніговий покрив, дозор може діяти в пішому порядку на лижах.

У **лісі** розвідка починається з огляду узлісся дозорним відділенням (танком). До закінчення огляду дозор не входить у ліс, перебуваючи в готовності підтримати дозорне відділення (танк) вогнем. У лісі дозор просувається, як правило, дорогами або просіками, тіньовим їх боком на максимально можливій швидкості. Ділянка лісу (гай) осторонь від напрямку руху дозору, а також дороги (просіки), які відходять убік, у разі необхідності оглядаються дозорним відділенням (танком). Особливо ретельно оглядаються узлісся, галявини, входи в яри, лощини і виходи з них, греблі, гати, дефіле, мости, вершини дерев і інші місця, де найбільш імовірні засідки противника.

У **горах** дозор, як правило, просувається уздовж доріг, долин, хребтів і веде розвідку послідовним оглядом командних висот і спостереженням з них. Дороги, стежки й ущелини, що відходять від напрямку руху, є видимими командиром взводу з вигідних для спостереження пунктів, або для їх огляду висилаються дозорні відділення (танки), а після виконання завдання приєднуються до головних сил. Особлива увага звертається на місця, де можливе влаштування противником засідок і різних загороджень. Для огляду важкодоступних ділянок місцевості висилаються піші дозорні. Для захоплення полонених, нових зразків озброєння і техніки противника дозор широко застосовує розвідувальні засідки, які влаштовуються у тіснинах і за поворотами доріг. Основні зусилля розвідувальний дозор зосереджує на розвідці перевалів, тіснин, переправ, вузлів доріг, тунелів.

3. Взвод у бойовому розвідувальному дозорі

Бойовий розвідувальний дозор – орган військової розвідки, призначений для ведення розвідки під час бою перед фронтом або на одному з флангів батальйону (роти) та для встановлення тактичного і вогневого контакту з противником у разі його втрати.

Бойовий розвідувальний дозор у складі взводу висилається від батальйону, а інколи від роти для виявлення вогневих засобів, засідок, загороджень противника і розвідки місцевості. Він діє перед фронтом або на одному з флангів батальйону (роти) на віддаленні, що забезпечує спостереження за його діями і підтримку вогнем, а за відсутності безпосереднього зіткнення з противником – на відстані до

10км. Взводу, призначеному в бойовий розвідувальний дозор для ведення розвідки, вказується напрямок або маршрут розвідки і, при необхідності, додається інженерно-саперне відділення (сапери) і хіміки розвідники.

Бойовий розвідувальний дозор виконує завдання спостереженням, підслуховуванням, розвідувальними засідками і боєм. У бій він вступає у випадках, коли відсутній інший варіант добути необхідні розвідувальні відомості. Вимушуючи противника відкрити вогонь, дозор встановлює розташування і склад його вогневих засобів і добуває інші відомості.

Після виконання розвідувальних завдань взвод діє, як правило, у бойовому порядку роти.

В **обороні** в умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником бойовий розвідувальний дозор своєчасно виявляє висування противника, його склад, напрямки висування і рубежі розгортання колон, перш за все танкових, вогневі позиції артилерії, місця розгортання ПУ. У ході оборонного бою він визначає сили і склад противника, що вклинився в оборону або намагається здійснити обхід (охват).

У **наступі** бойовий розвідувальний дозор діє, як правило, у бойовому порядку батальйону (роти). З проривом першої позиції оборони противника бойовий розвідувальний дозор, використовуючи проміжки і розриви в його бойових порядках, сміливо і рішуче проникає в глибину оборони та виявляє наявність і склад сил і засобів противника перед фронтом і на флангах батальйону (роти), визначає характер їх дій і розташування, виявляє проміжки, ділянки, що слабо обороняються, а також загородження і перешкоди. У разі неможливості проникнути в глибину розташування противника бойовий розвідувальний дозор, пристосовуючись до місцевості, веде розвідку спостереженням.

Виявивши **відхід противника**, бойовий розвідувальний дозор негайно доповідає про це командирі, що вислав його, визначає напрямок відходу його колон і рубежі оборони підрозділів прикриття.

Під час **переслідування противника** і в інших умовах, коли немає безпосереднього зіткнення з ним, бойовий розвідувальний дозор діє так само, як і розвідувальний дозор.

У **зустрічному бою** дозор встановлює напрямок висування, сили, склад і напрямок руху головних сил противника, місця в колонах засобів ядерного і хімічного нападу, систем високоточної зброї, танків, початок і рубежі розгортання, вогневі позиції артилерії, місця ПУ. У подальшому він виявляє склад і напрямок висування других ешелонів (резервів) противника.

При розвідці **водної перешкоди** дозор встановлює наявність, склад і характер дій противника на своєму і протилежному берегах, характер водної перешкоди і стан її заплави. Виявивши противника на підступах до водної перешкоди, дозор обходить його або проникає до водної перешкоди через проміжки в його бойових порядках. З виходом до водної перешкоди командир організує розвідку стану заплави, прохідність берегів, стан дна, швидкість течії і глибину водної перешкоди, наявність загороджень на берегах і в воді, наявність переправ, бродів та їх стан.

При розвідці *населеного пункту* необхідно встановити: характер оборони противника на підступах до населеного пункту і безпосередньо в ньому; розташування опорних пунктів, вузлів оборони, вогневих засобів, підземних споруд, командно-спостережних пунктів, підготовленість до руйнування споруд, мостів і інших об'єктів.

Підготовка взводу до дій у бойовому розвідувальному дозорі включає:

- організацію підготовки до дій у розвідці;
- практичну роботу командира взводу.

Організація підготовки до дій у розвідці включає: з'ясування завдання, надання вказівок щодо підготовки до майбутніх дій, оцінку обстановки, прийняття рішення, віддання бойового наказу, організацію взаємодії, всебічного забезпечення і управління.

Під час з'ясування завдання командир взводу повинен зрозуміти: мету майбутніх дій, склад дозору, які відомості про противника, місцевість і до якого терміну добути, вихідний пункт і час його проходження, місце і час закінчення розвідки, порядок дій після виконання завдання, відомості про дії інших розвідувальних дозорів або органів розвідки, що діють попереду, способи взаємного пізнання, пропуск і відгук, час готовності до дії в розвідці, порядок доповіді результатів розвідки.

Під час оцінки обстановки командир взводу повинен: зрозуміти, де знаходиться і що робить противник, стан, забезпеченість і можливості взводу і доданих засобів, вивчити по карті місцевість і напрямки дій взводу. Крім цього, він враховує стан погоди, пору року, час доби та їх вплив на дію взводу в розвідці.

При оцінці противника командир взводу по карті визначає положення противника та його імовірний характер дій у напрямку ведення розвідки і в районі об'єкта розвідки.

Вивчаючи місцевість по карті командир взводу визначає її характер у напрямку розвідки, захисні і маскуючі властивості, вигідні підступи до об'єктів розвідки, природні перешкоди і загородження, умови спостереження, намічає маршрут дії розвідувального дозору і рубежі можливої зустрічі з противником.

У рішенні командир взводу визначає: порядок руху і способи ведення розвідки (маршрут дій дозору, побудову колони, порядок руху головних сил дозору, скільки, коли і куди вислати дозорних відділень (танків) і їх завдання, рубежі (райони) імовірної зустрічі з противником і порядок дій до зустрічі і при зустрічі з ним); завдання відділенням, основні питання взаємодії, забезпечення і організації управління (порядок і способи підтримання зв'язку всередині дозору).

У бойовому наказі командир взводу вказує:

- у першому пункті – відомості про противника;
- у другому пункті – напрямки (об'єкти) розвідки, склад і завдання бойового розвідувального дозору, вихідний пункт і час його проходження;
- у третьому пункті – після слова “наказую” ставляться завдання дозорному відділенню (танку), головним силам бойового розвідувального дозору і приданим засобам;

у четвертому пункті – час готовності і початок ведення розвідки, сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій за ними;

у п'ятому пункті – своє місце і заступника.

Під час постановки завдань командир взводу вказує:

дозорному відділенню (танку) – маршрут (напрямок) руху і завдання (де і що розвідати або встановити, на якій відстані діяти, порядок огляду місцевості (об'єктів), порядок доповіді про результати розвідки і де приєднатися до дозору);

відділенням (танкам) головних сил і доданим засобам – місце в похідному порядку, порядок ведення спостереження і дій при зустрічі з противником.

Під час організації взаємодії командир взводу визначає: порядок дій дозору до зустрічі з противником і при зустрічі з ним; сигнали оповіщення, управління і взаємодії, порядок дій за ними і підтримку зв'язку, а при необхідності також дані про сусідні органи розвідки, які діють попереду, способи взаємного розпізнавання, порядок проходження лінії фронту своїх військ.

Підготовка взводу до дій у розвідці включає: підготовку особового складу до виконання завдання, а озброєння, військової техніки і засобів зв'язку – до бойового застосування; поповнення і створення додаткових запасів боєприпасів, пального і продуктів харчування, води та інші заходи.

У ході практичної роботи і контролю готовності взводу командир взводу перевіряє: знання особовим складом розвідувальних ознак ОВТ, а також форми одягу противника, поставлених завдань і сигналів оповіщення, управління та взаємодії; повноту і якість виконання заходів щодо підготовки особового складу, озброєння та військової техніки до дій у розвідці; здавання особистих і службових документів.

Порядок і способи дій бойового розвідувального дозору залежать від умов обстановки і характеру місцевості. Відкриті ділянки місцевості він долає швидко, ведучи спостереження на ходу; закриті і пересічені – повільніше, роблячи короткі зупинки для спостереження і періодично висилаючи дозорні відділення (танки).

Під час виконання завдання командир взводу періодично у встановлений час доповідає результати розвідки командир батальйону (роті), а важливі відомості – негайно. Відомості, отримані в результаті розвідки об'єкта, повинні містити: час виявлення, місце розташування (координати), тип (найменування), розміри (фронт, глибина, довжина) об'єкта розвідки, його склад, характер діяльності (напрямок руху, швидкість), спосіб одержання даних за об'єкт.

У наступі бойовий розвідувальний дозор у ході ведення розвідки здійснює огляд місцевості і місцевих предметів усім складом або виділяє для цього дозорне відділення (танк).

Уміло використовуючи місцевість, дозор повинен швидко вийти до противника і встановити характер його дій, сили, склад і розташування вогневих засобів. У ході наближення до противника командир бойового розвідувального дозору веде кругове спостереження.

Порядок пересування дозору залежить від умов обстановки і характеру місцевості. Відкриту місцевість він долає на максимальній швидкості, ведучи спостереження в русі; закриту і пересічну місцевість – долає повільно, проводячи

короткі зупинки для спостереження і періодично висилаючи дозорні відділення (танки). У разі перешкод для просування на визначеному напрямку командир дозору доповідає про це командирі роти (батальйону), відшукує шляхи обходу і продовжує виконувати поставлене завдання.

При веденні розвідки спостереженням усім взводом БРД може розгорнутися в бойову лінію з проміжками між бойовими машинами (танками) до **200м**, а іноді і більше. У разі неможливості проникнути через бойові порядки противника БРД закріплюється і продовжує вести розвідку спостереженням з місця. Для отримання більш повних даних про противника БРД може відкривати по ньому вогонь, активними і рішучими діями викривати розташування сил і засобів противника. Виявивши незайняті або ті, що слабо обороняються противником ділянки місцевості, БРД стрімко проникає в глибину його розташування, знищує на шляху вогневі засоби і живу силу противника.

Для захоплення полонених, документів, зразків озброєння і техніки, знищення ПУ або інших важливих об'єктів БРД може здійснювати наліт. У цьому випадку підготовчі дії БРД повинні бути проведені приховано, удар – коротким і раптовим.

Під час розвитку наступу бойовий розвідувальний дозор переміщається приховано, від одного зручного для спостереження місця до іншого. Під час переслідування противника і в інших умовах відсутності безпосереднього зіткнення з ним БРД діє аналогічно діям РД.

Уночі БРД веде розвідку із застосуванням приладів нічного бачення і підслуховуванням. Особлива увага звертається на висоти, околиці населених пунктів, узлісся й інші місця, де можливі засідки противника. Уночі БРД частіше влаштовує розвідувальні засідки і проводить нальоти. Особовий склад БРД повинен суворо дотримуватися світломаскування, діяти несподівано, рішуче і зухвало.

У лісі розвідка починається з огляду узлісся дозорним відділенням (танком). До закінчення огляду дозор не входить у ліс, перебуваючи в готовності підтримати дозорне відділення (танк) вогнем. У лісі дозор просувається, як правило, дорогами або просіками. Ділянка лісу (гай) осторонь від напрямку руху дозору, при необхідності, оглядається дозорним відділенням (танком). Особливо ретельно оглядаються узлісся, галявини, входи в яри, лощини і виходи з них, гати, дефіле, мости, вершини дерев і інші місця, де найбільш імовірні засідки противника.

У горах дозор, як правило, просувається вздовж доріг, долин, хребтів і веде розвідку послідовним оглядом командних висот і спостереженням з них. Дороги, стежки і міжгір'я, що відходять від напрямку руху, оглядаються командиром взводу з вигідних для спостереження пунктів або для їх огляду висилаються дозорні відділення (танки). Особлива увага при цьому звертається на місця, де можливе влаштування противником засідок і різних загороджень. Для огляду важкодоступних ділянок місцевості висилаються піші дозорні. Для захоплення полонених, нових зразків озброєння і техніки противника БРД широко застосовує розвідувальні засідки, які влаштовуються в тіснинах і за поворотами доріг.

Під час дій в передбаченні зустрічного бою, у разі одержання від старшого начальника завдання на забезпечення введення в бій підрозділів, що призначені для дій на сковуючому напрямку, бойовий розвідувальний дозор активними діями на зазначеному (вигідному) рубежі скоує підрозділи прикриття (охорони) противника, виявляє їх склад і напрямок дій, а після виходу на рубіж підрозділів своїх військ продовжує виконувати завдання розвідки.

Вийшовши до водної перешкоди, бойовий розвідувальний дозор визначає її ширину, глибину, швидкість течії, стан заплави, дна і берегів, їх крутість, наявність загороджень на берегах і у воді, місця зручні для форсування, наявність переправ і їх стан. Використовуючи ділянки, не зайняті противником, дозор переправляється на протилежний берег і виявляє його опорні пункти, розташування вогневих засобів, наявність і характер загороджень. У разі неможливості переправитися на протилежний берег бойовий розвідувальний дозор веде розвідку противника, який обороняється на іншому березі, спостереженням зі свого берега.

Розвідка населеного пункту розпочинається з огляду його околиці дозорним відділенням (танком). До отримання від нього сигналу “Шлях вільний” бойовий розвідувальний дозор розташовується поза населеним пунктом приховано, знаходячись у готовності підтримати дозорне відділення (танк) вогнем. У населеному пункті особлива увага звертається на будівлі біля перехресть, верхні поверхи будинків і інші місця, де можуть бути встановлені вогневі засоби противника. Наявність противника в населеному пункті може встановлюватися також опитуванням місцевих жителів.

Повернення бойового розвідувального дозору в розташування своїх військ здійснюється, як правило, із зворотним переходом лінії фронту в призначеному місці під керівництвом начальника штабу батальйону.

Після виконання завдань розвідки БРД виходить у район збору, де організовується розвідка спостереженням і безпосередня охорона, перевіряється наявність особового складу та озброєння, надається медична допомога пораненим. Командир БРД уточнює ділянку подолання лінії фронту і порядок взаємодії з командиром підрозділу, який діє на цій ділянці, намічає основний і запасний маршрути руху до ділянки і безпосереднього переходу лінії фронту.

Після повернення в розташування своїх військ командир бойового розвідувального дозору організовує відновлення боєздатності підрозділу і складає звіт за результатами виконання завдань у розвідці.

Контрольні питання:

1. Що таке розвідка? Вимоги, які висуваються до неї.
2. Доповісти основні способи військової розвідки і дати їх коротку характеристику.
3. Що відноситься до органів військової розвідки?
4. Доповісти порядок роботи командира взводу, призначеного в бойовий розвідувальний дозор (БРД).

5. Що вказує командир взводу в бойовому наказі при діях у БРД?
6. Доповісти порядок роботи командира взводу, призначеного в розвідувальний дозор (РД).
7. Що вказує командир взводу в бойовому наказі при діях у РД?

РОЗДІЛ 16. РОЗТАШУВАННЯ НА МІСЦІ ТА У СТОРОЖОВІЙ ОХОРОНІ

16.1. Механізований взвод при розташуванні на місці та у сторожовій охороні

1. Сторожова охорона – призначення, органи охорони та порядок їх дій в ході виконання завдання

Взвод (відділення, танк) розташовується на місці, як правило, у складі батальйону (роти). Він може призначатися черговим підрозділом, а відділення (танк) – у сторожову охорону батальйону. Звичайно взвод розміщується уздовж маршрутів висування, використовуючи захисні і маскуючі властивості місцевості, в постійній готовності до відбиття нападу наземного і повітряного противника, знищення його диверсійно-розвідувальних груп.

БМП (БТР), танки розташовуються в місцях, які вказуються командиром взводу, під кронами дерев, у ярах, у радіолокаційній тіні від місцевих предметів на відстані **25-50м** один від одного, а на відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником високоточної зброї – **100-150м** і маскуються штатними маскувальними засобами і місцевими матеріалами. Особовий склад розміщується поблизу своїх машин. Для нього відриваються щілини, а за наявності часу влаштовуються перекриті щілини або бліндажі. Для БМП (БТР), танків обладнуються окопи та укриття.

Місця розміщення особового складу і розташування бойової техніки ретельно маскуються, очищаються від хмизу, сухої трави та інших легкозапалювальних матеріалів. Особовому складу забороняється розпалювати багаття, кидати негаслі недопалки, залишати рештки їжі, пересуватися без дозволу командира взводу. Пересування, у разі необхідності, здійснюється тільки парами за встановленими командиром взводу напрямками. Поблизу БМП (БТР), танків обладнуються хибні об'єкти (встановлюються теплові пастки).

Відпочинок і обігрів особового складу організовують у складі підрозділів у наметах (бліндажах), пунктах обігріву, укриттях із солдатських плащ-наметів, а також використовуються спальні мішки і ковдри. В умовах суворої зими або тривалої непогоди взвод може розміщуватися в населеному пункті, наметах, що опалюються, та бліндажах. У цьому випадку взводу (відділенню) для розміщення виділяється, якщо можливо, один будинок або споруда. З метою маскування опалювання приміщень проводиться тільки в нічний час (в умовах обмеженої видимості).

Під час організації безпосередньої охорони командир взводу призначає спостерігачів, вказує порядок спостереження за наземним і повітряним противником, місцевістю і повітрям, а також за сигналами командира роти.

Під час фортифікаційного обладнання місця розташування взводу в першу чергу обладнуються укриття (окопи) для БМП (БТР, танків, автомобілів), у разі розташування взводу на напрямку ймовірних дій наземного противника влаштовуються інженерні загородження; у другу чергу – щілини, перекриті

щілини, бліндажі (сховища) для особового складу; надалі (за наявності часу) інженерне обладнання районів удосконалюється.

Під час розташування на місці взвод (відділення) повинен бути в постійній готовності до відбиття нападу наземного і повітряного противника, знищення його диверсійно-розвідувальних груп, здійснення виходу із району розташування.

Сторожова охорона організовується із завданням не допустити проникнення розвідки противника до підрозділів, які охороняються, завчасно виявити появу наземного противника, попередити про нього війська, які охороняються, і в разі нападу противника завзято обороняти зайняту позицію.

Сторожова охорона здійснюється **сторожовими загонами, заставами, постами і секретами**. У сторожовій охороні взвод може діяти у складі роти, призначеної в сторожову заставу, або як сторожова застава від батальйону, призначеного у сторожовий загін. Відділення може діяти як сторожовий пост від батальйону, у разі його розташування на місці, або від роти, яка діє в сторожовій заставі.

Під час дій у сторожовій охороні у ролі сторожової застави взводу вказується смуга охорони шириною до **2км**. На цій смузі взвод займає рубіж і обладнує опорний пункт, з якого вогнем перекривається вся смуга охорони. Опорний пункт механізованого взводу споруджується на більш широкому фронті на основі бойових позицій відділень, де обладнуються основні, а за наявності часу – і запасні позиції бойових машин.

Під час дій взводу як сторожової застави розвідка противника і місцевості ведеться на позиції кожного відділення призначеним від взводу спостережним постом, а також постом радіолокаційної розвідки наземних рухомих цілей, який може розгортатися.

Сторожовий пост виставляється на найбільш імовірному напрямку дій противника. У нічний час і в інших умовах обмеженої видимості у взводі організовується підслуховування і ведеться спостереження із використанням приладів нічного бачення в пасивному режимі. Для огляду місцевості між позиціями відділень, на відкриті фланги взводу висилаються парні патрульні, а на приховані підступи, у тому числі й удень, для своєчасного виявлення противника виставляються секрети і встановлюються сигнальні міни.

У **патруль** виділяється два солдати, один з яких призначається старшим. Патрульні несуть службу вночі або в установленний період часу безперервно: одна пара змінює іншу.

Секрет виставляється від сторожової застави на відстані до **400м** у складі бойової групи (2 – 3 солдати, один з яких призначається старшим).

2. Порядок роботи командира взводу, призначеного для дій у сторожовій заставі

Командир взводу, що призначений у сторожову заставу, отримавши завдання, з'ясовує його та оцінює обстановку, приймає рішення по карті, здійснює підготовку взводу до виконання поставленого завдання, у призначений час виводить взвод на зазначений рубіж, організує спостереження, уточнює

рішення на дії в сторожовій заставі, проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ, організовує систему вогню, взаємодію, управління і інженерне обладнання позицій.

З'ясувавши отримане завдання, командир повинен: зрозуміти завдання батальйону (роти) і взводу; порядок дій старшого командира в інтересах сторожової застави; завдання сусідніх застав і порядок взаємодії з ними; час зайняття опорного пункту і готовності системи вогню.

Оцінюючи обстановку, командир взводу ретельно оцінює можливий характер дій противника і вплив місцевості на виконання завдань сторожової охорони.

У бойовому наказі командир взводу вказує:

у першому пункті – відомості про противника;

у другому пункті – склад, завдання сторожової застави, сусідніх органів охорони і пропуск;

у третьому пункті – після слова “наказую” ставляться завдання відділенням (танкам), патрулям, секретам, сторожовому посту;

у четвертому пункті – час зайняття опорного пункту, готовність системи вогню, черговість і терміни інженерного обладнання позицій, порядок оповіщення, управління, взаємодії і дії за ними;

у п'ятому пункті – своє місце і заступника.

Під час постановки завдань командир взводу вказує:

командир механізованого взводу – завдання, позиції відділення, смуги і додаткові сектори обстрілу, основні і запасні вогневі позиції БМП (БТР), їх основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції;

командир танкового взводу – завдання танкам, їх основні і запасні вогневі позиції, основні і додаткові сектори обстрілу з кожної позиції;

патрулям – маршрут руху, завдання, порядок несення служби, дій у разі виявлення противника і пропуск;

секретам – склад, завдання, місце, порядок несення служби, підтримання зв'язку і пропуск;

сторожовому посту – склад, завдання, місце обладнання позицій, вогневі позиції БМП (БТР, танків) на них, основні і додаткові сектори обстрілу з кожної, порядок відходу.

Організовуючи взаємодію, командир взводу вказує: порядок несення служби (кількість чергових вогневих засобів і спостерігачів, черговість несення служби і відпочинку, порядок пропуску через позицію, на що звертати особливу увагу); порядок дій у разі нападу противника; сигнали оповіщення, управління і взаємодії, порядок дій за ними і пропуск (відгук).

Під час організації управління командир взводу уточнює (доводить) радіовідомості і порядок користування радіо- і сигнальними засобами зв'язку, вказує місце розташування командно-спостережного пункту взводу.

Командир взводу повинен організувати пильне несення служби, особисто виставляти сторожові пости і секрети, установити порядок відпочинку особового складу і забезпечити постійну бойову готовність сторожової застави. Якщо

застава виставляється вночі, командир взводу зобов'язаний на світанку обійти підрозділ, унести необхідні зміни в розташування та уточнити завдання. Особовий склад сторожової застави, розташовуючись на позиціях в умовах відсутності противника, веде спостереження та удосконалює інженерне обладнання позицій.

Для огляду місцевості, перевірки пильності несення служби сторожовими постами, а також для зв'язку із сусідніми підрозділами сторожової охорони можуть висилатися *дозорні*. Спостереження за сигналами сторожових постів і застав здійснюється призначеними для цього спостерігачами. Удень за умов доброї видимості половині особового складу застави дозволяється відпочивати (спати). Уночі та в інших умовах обмеженої видимості весь особовий склад застави не спить і перебуває в повній бойовій готовності.

Патрульні, виділені від сторожової охорони, переміщуються зазначеним маршрутом і ретельно оглядають місцевість. Поодиноких солдатів противника вони захоплюють у полон або знищують. У разі виявлення групи противника старший патруля негайно доповідає про це командирі взводу та організує спостереження за її діями.

Секрет приховано займає та обладнує зазначене місце і веде безперервне спостереження за противником і місцевістю. Старший секрету встановлює порядок спостереження, підтримує постійну бойову готовність секрету і зв'язок із командиром, який його виставив. Секрет несе службу беззмінно протягом дня або ночі, приховано, нічим себе не виявляючи. Він нікого не затримує і не опитує. Про появу поодиноких солдатів (цивільних осіб) і груп противника старший секрету доповідає командирі, який виставив секрет. У разі нападу противника на секрет він відкриває вогонь і відходить, продовжуючи вести спостереження. Після закінчення несення служби або за командою (сигналом) командира, який виставив секрет, особовий склад повертається на сторожову заставу.

З одержанням даних про противника спостереження підсилюється, сторожова заставка готується до бою. Командир взводу про появу противника доповідає командирі, який вислав заставу, і сповіщає сусідні сторожові застави. Дрібні групи противника, які намагаються проникнути до підрозділів, що охороняються, взвод захоплює в полон або знищує. У разі підходу переважаючих сил противника взвод вступає в бій і утримує зайняту позицію до рубежу сторожової застави підрозділів, які охороняються, або до отримання наказу на відхід. У випадку обходу противником рубежу оборони сторожової застави вона переходить до кругової оборони і, продовжуючи міцно утримувати зайняті позиції, знищує противника вогнем усіх видів зброї з основних і запасних позицій до підходу головних сил (підрозділів, які охоронялися) або до одержання наказу на відхід.

У сторожовий пост, який призначений для охорони батальйону, що розміщується на місці, або від сторожової застави у складі роти, може бути призначено відділення. Сторожовий пост у складі відділення займає і обладнує позицію на відстані до 1500 м від підрозділу, який охороняється.

Сторожовий пост у складі бойової групи виставляється на відстані підтримки вогнем БМП (БТР), сторожової застави.

Командир відділення (танка, старший групи), отримавши завдання, з'ясовує його, займає позицію, виставляє одного-двох спостерігачів; визначає основні і запасні вогневі позиції БМП (БТР), кулеметам, гранатометам, місця для стрільби стрільців; віддає бойовий наказ; організовує систему вогню, інженерне обладнання позиції; визначає порядок несення служби.

У бойовому наказі командир відділення (старший бойової групи) вказує: у першому пункті – орієнтири, склад, положення і характер дій противника; у другому пункті – завдання взводу, відділенню, позицію, смугу вогню і додатковий сектор обстрілу, основну і запасну вогневі позиції БМП (БТР), основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції і завдання сусідів; у третьому пункті – після слова “наказую” ставляться завдання особовому складу; у четвертому пункті – час готовності до виконання завдання, час зайняття позицій, готовність системи вогню, черговість і терміни інженерного обладнання позицій, сигнали оповіщення, управління, взаємодії, порядок дій за ними і пропуск; у п'ятому пункті – своє місце і заступника.

Під час постановки завдань командир відділення вказує навіднику-оператору (кулеметнику БТР) кулеметникам, гранатометнику – основні і запасні вогневі позиції; старшому стрільцю (стрільцям) – місця для стрільби, послідовність їх обладнання і зміни під час бою, крім цього навіднику-оператору (кулеметнику БТР) і кулеметникам – основний і запасний сектори обстрілу з кожної позиції; механіку-водію (водію) – маршрут виходу на запасну вогневу позицію і порядок спостереження, корегування вогню і маршрут відходу.

Сторожовий пост несе службу, як правило, протягом доби. Поодиноких солдатів противника сторожовий пост захоплює в полон або знищує і доповідає про це командир, який виставив пост. Під час наступу сил противника, що переважають, сторожовий пост негайно вступає в бій і стійко утримує зайняту позицію до наказу на відхід.

Контрольні питання:

1. Як розташовується взвод (відділення, танк) на місці?
2. Кого призначає командир взводу під час організації безпосередньої охорони?
3. Що обладнується в першу чергу під час фортифікаційного обладнання місця розташування взводу?
4. З яким завданням організовується сторожова охорона?
5. Що вказує командир відділення (танка) під час постановки завдань?

РОЗДІЛ 17. ДІЇ У ДЕСАНТІ

17.1. Механізований взвод у десанті

1. Взвод у тактичному повітряному десанті

Десант – це підрозділи і частини, які спеціально підготовлені та висаджені (викинуті) з літаків (вертольотів), морських суден (десантово-висадних засобів) на територію противника для виконання бойових завдань.

Повітряний десант – десантується в тил противника авіацією ПС (авіацією СВ) парашутним, посадочним або комбінованим способом.

Морський десант – перевозиться на десантних кораблях і транспортних судах і висаджується на морське узбережжя противника.

Корабельний десант – це бойовий підрозділ, передбачений корабельним розкладом, який формується зі штатного особового складу корабля для висадки на узбережжя противника для виконання бойових завдань.

Танковий десант – це підрозділи, особовий склад яких перевозиться на танках, САУ і виконує бойові завдання сумісно з ними (діяли в роки другої світової війни).

Десантування – це перекидання повітрям підрозділів і військових частин у тил противника для виконання бойових завдань. Воно включає: зліт літаків (вертольотів) з десантом, побудову їх бойових порядків, переліт у район десантування, викидання або висадку десанту в районі десантування.

Десантування може проводитися у будь-яку пору року, вдень і вночі, у простих і складних метеорологічних умовах, що забезпечують нормальну роботу повітрянодесантної техніки і безпечно приземлення особового складу.

Десантування характеризується дальністю, глибиною, тривалістю, висотою польоту авіації та висотою викидання (висадки) десанту.

Дальність десантування – це відстань від вихідного району для десантування (дальня границя району від лінії зіткнення сторін) до району десантування (центр району десантування, де розташовані площадки приземлення).

Глибина десантування – відстань від лінії зіткнення сторін, на початок викидання десанту до району десантування (центр району десантування, де розташовані площадки приземлення).

Тривалість десантування – це час, необхідний на зліт авіації, побудову бойових порядків, переліт до району десантування, викидання або висадку десанту в районі десантування.

Висота польоту авіації – це відстань від поверхні землі до літаків (вертольотів) у ході польоту авіації від вихідного району для десантування до району десантування. Вона залежить від дальності десантування, ступеню подавлення ППО противника, пори року та часу доби.

Висота викидання (висадки) – це відстань від поверхні землі до літаків (вертольотів) в час, коли здійснюється викидання (висадка) десанту. Як правило, викидання десанту здійснюється з малих висот.

Глибина десантування повітряного десанту визначається замислом, умовами обстановки, бойовим складом і завданнями десанту, військ, що наступають, а також можливістю безперервної підтримки, прикриття і забезпечення десантів у ході ведення ними бойових дій у тилу противника.

Для виконання завдань зі знищення особливо важливих об'єктів у тилу противника можливо планувати висадку повітряних десантів на глибину та в складі, що залежить тільки від поставленого завдання та умов обстановки.

Механізований взвод може бути призначений у ТакПД для захоплення й утримання важливих рубежів (об'єктів) до підходу своїх військ; завдання ударів у фланг і тил противника, що висувається; посилення своїх підрозділів на загрозливому напрямку; прикриття відкритих флангів і проміжків; участі у знищенні (блокуванні) повітряних (морських) десантів противника, що висадилися; знищення (виведення з ладу) засобів масового ураження; наземних елементів розвідувально-ударних комплексів і пунктів управління; захоплення гідропоруд, мостів, переправних засобів, ділянок, які зручні для форсування і переправи підрозділів, ділянок морського узбережжя перевалів, гірських проходів (долин) і виконання інших завдань.

Бойові дії ТакПД підтримуються і забезпечуються силами і засобами командира, за рішенням якого він застосовується.

Механізований взвод у ТакПД діє, як правило, без важкого озброєння і техніки, а його десантування забезпечується тільки підрозділом (ланкою) вертольотів авіації Сухопутних військ. Він може посилюватися зенітним і мінометними підрозділами (обслугами), розвідувальними, протитанковими, гранатометними відділеннями, саперами та хіміками-розвідниками.

Десантування взводу здійснюється одним вильотом підрозділу (ланки) вертольотів. Бойовий склад підрозділу вертольотів, як правило, включає десантну групу і групу (вертольоти) забезпечення.

Після закінчення висадки ТакПД бойові та транспортно-бойові вертольоти можуть залишатися на визначений час у районі десантування з метою вогневої підтримки десанту, проведення маневру силами і засобами під час бойових дій або повертаються в розташування своїх військ.

Транспортні вертольоти повертаються в розташування своїх військ або можуть у повному складі чи частково залишатися в районі десантування і застосовуватися для повернення десанту в розташування своїх військ, проведення маневру силами і засобами під час десантно-штурмових дій (спільних дій з доданими вертольотами), евакуації поранених, доставки поповнення, боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів.

ТакПД призначаються вихідний район для десантування (далі – ВРД), смуга прольоту, основний і запасний райони десантування.

ВРД призначений для підготовки десанту і підрозділів транспортної авіації або авіації Сухопутних військ до десантування і бойових дій. Він включає основні і запасні посадочні площадки, райони зосередження і райони очікування.

Посадочні площадки у вихідному районі для десантування вибираються, якщо можливо, на мінімальному віддаленні від районів зосередження військ, що

десантуються, для завершення підготовки до десантування частин (підрозділів) транспортної авіації, завантаження у літаки (вертольоти) озброєння, техніки, запасів матеріальних засобів, посадки особового складу десанту і зльоту літаків (вертольотів). Посадочні площадки для військових частин і підрозділів авіації СВ призначаються безпосередньо в районах зосередження частин (підрозділів), що визначені до складу повітряного десанту, або на відстані до 3 км від нього.

Запасні посадочні площадки використовуються у разі неможливості використання або виходу з ладу основних.

Райони зосередження призначаються для прихованого розташування підрозділів та підготовки їх до десантування (десантно-штурмових дій) і виконання бойового завдання. Райони зосередження повинні забезпечувати: розосереджене і приховане розміщення озброєння, техніки, запасів матеріальних засобів і особового складу; можливість швидкого збору підрозділів і висування їх у зазначеному напрямку; умови для укладання парашутів; сприятливі санітарно-епідемічні умови; достатню кількість джерел води, доріг і під'їзних шляхів, придатних для руху автомобілів. Величина району зосередження може бути для взводу – до **1 км²**.

У районах зосередження проводиться: дозавантаження боєприпасів у бойові машини; видача особовому складу боєприпасів, засобів радіаційного, хімічного і біологічного захисту, індивідуальних пакетів, сухих пайків; екіпірування особового складу; організація десантування і бойових дій (десантно-штурмових дій) у підрозділах, а також організація маршу до районів очікування.

Райони очікування призначаються для прихованого розташування підрозділів, які десантуються літаками, і завершення підготовки підрозділів до десантування і бойових дій. Вони вибираються поблизу кожної посадочної площадки на віддаленні **5-10 км** і повинні забезпечувати: приховане розташування військ; зручність підготовки до десантування озброєння, техніки, запасів матеріальних засобів і особового складу; захист від зброї масового ураження; швидкий вихід до посадочної площадки. У районах очікування проводяться: завершення підготовки озброєння, техніки і запасів матеріальних засобів до десантування; організація десантування і бойових дій у підрозділах, якщо ці заходи не проведено в районі зосередження; постановка бойових завдань особовому складу.

У запасні райони зосередження і очікування підрозділи переводяться за розпорядженням командира бригади.

Під час підготовки до десантування в обмежений термін підрозділи можуть виходити з районів зосередження безпосередньо до посадочних площадок, міняючи райони очікування.

Під час десантування підрозділів вертольотами райони очікування, зазвичай, не призначаються.

Смуга прольоту призначається для здійснення бойового польоту підрозділу авіації Сухопутних військ з вихідного району в район десантування.

Основний і запасний райони десантування включають основні й запасні площадки приземлення та призначаються на місцевості, яка придатна для посадки

вертольотів, забезпечує викидання (висадку) повітряного десанту за мінімальні строки та вигідні умови для подальших дій. Розміри районів визначаються, виходячи із замислу бою, завдання десанту, умов місцевості, обстановки, та можуть становити для взводу до **600 м** по фронту і в глибину. Розміри площадок приземлення визначаються з урахуванням кількості й типу вертольотів та умов (способу) викидання (висадки) повітряного десанту.

У разі різкої зміни обстановки в основному районі десантування за рішенням начальника, що застосовує десант, викидання (висадка) підрозділів проводиться в запасний район десантування. Запасний район десантування призначається за курсом польоту вертольотів авіації СВ поблизу основного району з таким розрахунком, щоб після викидання (висадки) десант був здатний виконати поставлене йому бойове завдання. Наказ на викидання (висадку) десанту в запасний район, якщо рішення про це прийнято під час десантування, передається по мережі міжлітакового радіозв'язку і доводиться за командою до командирів екіпажів вертольотів і командирів підрозділів десанту, що є старшими в кожному вертольоті.

Висадка ТакПД в складі механізованого взводу проводиться за короткі терміни, посадочним способом, без вимкнення двигунів вертольотів, безпосередньо на об'єкт, поблизу нього або на підступах до нього.

Висадка на об'єкт або поблизу нього здійснюється у тому випадку, коли наземна і протиповітряна оборона об'єкта противника надійно подавлена. Висадка на підступах до об'єкта проводиться, якщо противник має сильну протиповітряну оборону, а місцевість або система загороджень противника не дозволяють проводити висадку на об'єкт або поблизу нього.

У випадках, коли місцевість, стан ґрунту не гарантують безпеку приземлення вертольотів, висадка особового складу може проводитися з положення зависання (**1-2м**) або на ходу на тій самій висоті за мінімальної швидкості польоту вертольотів (до **10-15км/год**).

Бойове завдання ТакПД визначається на весь період його бойових дій у тилу противника і складається з найближчого і подальшого завдань, у разі потреби може вказуватися район (пункт) збору десанту.

Найближче завдання десанту полягає в завершенні знищення противника в районі десантування, знищенні (виведені з ладу) вказаного об'єкта або захопленні визначеного району (рубежу). Глибина найближчого завдання буде відповідати глибині об'єкта з позиціями підрозділів охорони або глибині району, яким повинен оволодіти десант.

Подальше завдання включає всі наступні дії десанту в тилу противника. При цьому підрозділи десанту можуть захоплювати (знищувати) об'єкти в новому районі, проводити рейдові дії, не допускати своєчасний маневр резервами противника, проводити наступальні дії назустріч військам, що наступають з фронту, або утримувати район (рубіж) до їх підходу.

Взводу в повітряному десанті, як правило, вказується найближче завдання, район (пункт) збору і порядок подальших дій.

Район (пункт) збору призначається для збору підрозділів десанту після виконання бойового завдання, перевірки їх стану і підготовки до подальших дій. Перебування підрозділів у районі (пункті) збору має бути короткочасним і прихованим. Крім того він може призначатися для збору підрозділів безпосередньо після висадки з метою уточнення їм завдань.

Бойовий склад ТакПД, як правило, включає передову групу і головні сили. Він є основою для визначення бойового складу підрозділу вертольотів.

Передова група призначається для знищення противника на площадці приземлення, його захоплення і забезпечення висадки головних сил ТакПД. При десантуванні механізованого взводу до її складу може виділятися посилене відділення. Разом з передовою групою, як правило, десантується дозорне відділення, яке призначене для дії в розвідці, артилерійський корегувальник підтримуючої артилерії, авіаційний навідник, сапери та хіміки-розвідники.

Головні сили залежно від завдання десанту можуть включати: основний ешелон, підрозділ прикриття, резерв, інші вогневі засоби, що залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира десанту, і додані зенітні, мінометні підрозділи (обслуги), протитанкове, гранатометне відділення.

Основний ешелон призначається для виконання бойового завдання десанту і залежно від специфіки бойового завдання може включати: групу прикриття, групу захоплення (блокування), штурмову групу, групу знищення (виведення з ладу), групу забезпечення відходу.

Підрозділ прикриття призначається для забезпечення дій головних сил десанту шляхом утримання вигідних рубежів, заборони підходу резервів противника і відбиття їх ударів у його фланг і тил. До складу підрозділів прикриття може виділятися до відділення.

Резерв призначається для нарощування зусиль і розвитку успіху основного ешелону, дій на новому напрямку, відбиття контратак противника, закріплення захоплених рубежів (об'єктів) і вирішення інших завдань, які раптово виникають.

Додані засоби, що знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні командира десанту, застосовуються для підтримки і забезпечення дій десанту.

При захопленні і знищенні об'єктів бойовий порядок взводу може складатися з груп забезпечення, захвату (руйнування), прикриття і резерву.

Вогневе ураження противника при застосуванні ТакПД організовується командиром, що застосовує десант, і може включати: вогневе забезпечення десантування, вогневе забезпечення бойових дій десанту, вогневу підтримку бойових дій десанту.

Вогневе забезпечення десантування організовується і проводиться з метою зниження втрат десанту під час десантування і при поверненні вертольотів у розташування своїх військ.

Вогневе забезпечення бойових дій десанту починається з моменту висадки передової групи і проводиться протягом усього виконання ним бойового завдання.

Вогнева підтримка бойових дій десанту під час спільних дій з підрозділами, що виходять у район його бойових дій, здійснюється артилерійською групою

частини з виходом її на рубіж досяжності до ближнього з підрозділів, що виходять у район дій десанту, і проводиться вогнем за викликом командира десанту.

Вогневе ураження противника під час ведення бойових дій організовується командиром десанту стосовно виду бойових дій. Основою вогневого ураження противника є вогонь вогневих засобів десанту і підтримуючого підрозділу вертольотів.

ТакПД при виконанні бойових завдань застосовує такі способи дій: захоплення й утримання об'єктів, районів, рубежів, ділянок місцевості; знищення, виведення з ладу об'єктів противника; а також спільні бойові (десантно-штурмові) дії із доданими вертольотами.

Викидання (висадка) повітряного десанту може здійснюватись на об'єкт захоплення (знищення, виведення з ладу), поблизу об'єкту (до **3км**) і на деякій відстані від об'єкту (більше **3км**).

Знищення (виведення з ладу) об'єкта, захоплення району (рубежу) здійснюється десантом після висадки поблизу об'єкта або на підступах до нього, як правило, одночасною атакою головних сил з ходу з різних напрямків. Висування та атака проводяться відповідно до загальних положень дій підрозділів у наступі.

Перехід до оборони здійснюється, як правило, під час бою в умовах безпосереднього зіткнення з противником. Організується кругова оборона з урахуванням можливості відбиття ударів противника одночасно з декількох напрямків, основне зусилля зосереджується на очікуваному напрямку головного удару противника. Організація оборони здійснюється, як правило, створенням опорного пункту взводу для перехоплення вогневими позиціями найбільш важливого напрямку (вигідної ділянки місцевості) і широким застосуванням засідок.

Підготовка до десантування і бойових дій включає: організацію десантування і бойових дій; безпосередню підготовку підрозділів (зосередження взводу у вихідному районі для десантування; підготовку до десантування озброєння, військової техніки й інших матеріальних засобів; екіпірування і підготовку особового складу – проведення занять і тренувань з підрозділами щодо підготовки до десантування і майбутніх бойових дій, виходячи з їх специфіки; заходи морально-психологічного забезпечення); вихід підрозділів на посадочні площадки; завантаження озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів; посадку особового складу у вертольоти.

Під час усвідомлення завдання командир взводу повинен зрозуміти завдання роти і взводу, які об'єкти (цілі) на напрямку дій взводу уражаються засобами старших командирів, завдання сусідів і порядок взаємодії з ними, чим підсилюється взвод та час готовності взводу до виконання завдання.

Під час оцінювання обстановки командир взводу повинен вивчити: склад, положення і можливий характер дій противника в районі десантування та бойових дій, місця розташування його вогневих засобів, його сильні та слабкі сторони, найбільш імовірні напрямки дій танків, а також літаків і вертольотів на малих та

гранично малих висотах, напрямку можливого відходу противника з об'єкту; стан, забезпеченість і можливості взводу і приданих підрозділів; склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними; місцевість, її прохідність, захисні властивості, що маскують, вигідні підступи до об'єкта захоплення, умови спостереження та ведення вогню.

Крім того, командир взводу враховує радіаційну і хімічну обстановку, час доби і стан погоди.

У висновках з оцінки обстановки командир взводу додатково повинен визначити: на захопленні і знищенні яких об'єктів (їх елементів) зосередити основні зусилля; послідовність виконання бойового завдання; які сили і засоби залучати для захоплення і знищення об'єктів, захоплення районів (рубежів); які елементи бойового порядку необхідно мати; які заявки і до якого терміну подати для забезпечення підготовки взводу до десантування і бойових дій.

Під час прийняття рішення на десантування та бойові дії командир взводу визначає: на чому зосередити основні зусилля десанту; якого противника, де, в якій послідовності і як захопити або знищити (з вказівкою порядку вогневого ураження і заходів з уведення його в оману); бойовий склад десанту; порядок десантування і способи висадки (з яких посадочних площадок, якими вертольотами і на яку площадку приземлення здійснюється десантування; порядок бойового застосування вертольотів під час десантно-штурмових дій).

Якщо старшим командиром передбачається евакуація десанту після виконання ним бойового завдання, то визначається порядок збору підрозділів, висування в район евакуації і проведення евакуації десанту.

При постановці завдань у *бойовому наказі* командир взводу вказує:

- орієнтири;
- об'єкт захоплення, склад, положення і характер можливих дій противника на об'єкті, місця розташування його вогневих засобів;
- завдання роти і взводу;
- об'єкти та цілі на напрямку дій взводу, що уражаються засобами старших командирів, а також завдання сусідів;
- бойові завдання відділенням, приданим підрозділам і вогневим засобам;
- час готовності до виконання завдання;
- своє місце і заступника.

Бойовий наказ повинен викладатися коротко, чітко і так, щоб підлеглі ясно зрозуміли своє завдання.

Командир десанту разом із представником вертолітного підрозділу залучається до рекогносцировки вихідного району для десантування і посадочних площадок, що проводить командир, за рішенням якого застосовується ТакПД. Під час рекогносцировки уточнюються: район зосередження десанту, стан площадок і місця стоянок вертольотів, маршрут висування підрозділів, організація комендантської служби. На основі результатів рекогносцировки командир десанту визначає вихідні дані для розробки розрахунку завантаження озброєння, військової техніки, інших матеріальних засобів, посадки особового складу у вертольоти. Розрахунок на десантування складається і підписується командиром

десанту і командиром вертолітного підрозділу і затверджується командиром, за рішенням якого застосовується десант.

При організації десантування та бойових дій розрахунок часу ведеться від встановленого часу “Ч”, який визначає старший начальник. Час “Ч” доводиться до командира десанту окремим розпорядженням.

Час “Ч” для повітряних десантів визначається початком викидання (висадки) передового загону десанту у районі десантування. Початком викидання (висадки) вважається момент відділення від літака (вертольоту) першого десантника (об’єкту, вантажу) передового загону.

Час “Ч” при плануванні десантно-штурмових дій (аеромобільних дій) визначається виходом на рубіж бойового розходження вертольотів передового загону, або головних сил десанту, коли передовий загін не призначається.

Під час організації взаємодії командир взводу повинен погодити зусилля штатних і приданих вогневих засобів для успішного виконання поставленого завдання, домогтися правильного і єдиного розуміння всіма командирами відділень бойового завдання та способів його виконання, а також указати сигнали впізнання, оповіщення, управління і взаємодії та порядок дій за ними.

Перевіривши готовність особового складу, бойової техніки та озброєння до виконання бойового завдання, командир взводу доповідає про це командирі роти.

Під час організації управління командир десанту визначає своє місце розташування і порядок управління у вихідному районі для десантування, під час висадки і ведення бойових дій, у разі необхідності доводить до підлеглих командирів з якого рубежу (часу), у якій радіомережі і кому встановити зв’язок з командиром підрозділу, що виходить у район бойових дій десанту, уточнює (доводить) радіодані та порядок користування радіозасобами.

Після організації десантування і бойових дій командир взводу керує отриманням і підготовкою до десантування необхідних (вказаних) запасів матеріальних засобів; підготовкою озброєння і військової техніки до десантування і бойового застосування; підготовкою особового складу до десантування і бойових дій; перевіряє готовність взводу і доданих підрозділів (вогневих засобів) до виконання бойового завдання.

Із підрозділами, за наявності часу, організовуються та проводяться заняття і тренування з завантаження (вивантаження) озброєння, військової техніки й інших матеріальних засобів у вертольоти, посадці (висадці) особового складу і ведення бойових дій стосовно отриманого завдання.

У встановлений час взвод виходить у район зосередження, в якому він розташовується, використовуючи природні укриття, організовує безпосередню охорону. Командир взводу і командири відділень перевіряють готовність підрозділів до посадки (завантаження) у вертольоти відповідно до розрахунку на десантування. При призначенні району очікування взвод переміщується в цей район, з урахуванням часу, необхідного для завершення підготовки до десантування.

З прибуттям вертольотів командир десанту, спільно з командиром вертолітного підрозділу, уточнює розрахунок на десантування і порядок посадки

особового складу, завантаження озброєння та матеріально-технічних засобів, площадки приземлення в основному і запасному районах десантування, порядок взаємодії вертолітних і механізованих підрозділів у польоті і при висадці, при необхідності й бойові завдання підрозділам, а також бойовий порядок у польоті.

Терміни готовності до десантування визначає командир, що застосовує десант. Механізований взвод, що призначений у ТакПД, виходить на посадочну площадку в призначений командиром десанту і узгоджений з командиром вертолітного підрозділу час.

Завантаження у вертольоти озброєння та інших матеріально-технічних засобів розпочинається у встановлений час або за командою командира, що застосовує десант, відповідно до розрахунку на десантування і проводиться призначеним особовим складом підрозділів під керівництвом командирів вертольотів. Посадка особового складу у вертольоти проводиться безпосередньо перед зльотом і має бути завершена до запуску двигунів. Час посадки визначається командиром десанту після отримання розпорядження на десантування.

Готовність до десантування визначається закінченням завантаження і проведенням передпольотного огляду вертольотів командиром десанту спільно з командирами екіпажів вертольотів, до цього часу особовий склад повинен знаходитися в безпосередній близькості від вертольотів у готовності до посадки.

Десантування починається за командою командира, що застосовує десант. Відповідальність за висадку ТакПД в точно встановлений час і в призначений район (на об'єкт) несе командир підрозділу вертольотів.

Побудова бойового порядку вертольотів здійснюється по мірі зльоту і завершується з підльотом головного підрозділу вертольотів головних сил до вихідного рубежу (пункту). Десант у складі взводу, як правило, починає переліт з моменту зльоту, при цьому вихідний пункт може не призначатися.

Командир десанту у польоті знаходиться на вертольоті командира вертолітного підрозділу. Командир вертолітного підрозділу інформує командира десанту про обстановку в районі десантування, змінах у маршруті польоту і порядку заходу на площадки приземлення, а також про вертольоти, що отримали пошкодження і припинили політ.

Командир десанту доповідає командирові, що застосовує десант, про висадку, результати бою передової групи, виконання найближчого, подальшого завдань і про різкі зміни обстановки.

Бойовий політ у район десантування здійснюється на малих і гранично малих висотах, як правило, однією колоною. Попереду з інтервалом **10-20 хв.** від головних сил десанту летять вертольоти з передовою групою. У голові колони головних сил десанту летять вертольоти з механізованими підрозділами, а за ними – вертольоти з доданими підрозділами (розрахунками).

Для завершення подавлення противника в смузі прольоту, особливо його засобів протиповітряної оборони, бойові, а інколи і транспортно-бойові вертольоти прикриття, прямуючі попереду і на флангах колони з десантом ведуть вогонь з бортового озброєння, а підрозділи десанту – з стрілецької зброї.

У польоті при підході до зони зараження у вертольотах закриваються всі люки і двері, вимикаються системи підігрівання і вентиляції кабін; екіпажі й особовий склад десанту надягають респіратори (протигази).

З підходом вертольотів передової групи до площадки приземлення противник на ній знищується і придушується вогнем з бортового озброєння вертольотів і стрілецької зброї, після чого проводиться висадка передової групи. Керує висадкою і вивантаженням з вертольота бортовий технік.

Після висадки передової групи, бойові і транспортно-бойові вертольоти здійснюють підтримку бою передової групи і прикриття, висадку головних сил десанту, а також завдають удари противникові, який підходить до району десантування. Командир передової групи повідомляє командира десанту уточнені дані про місцевість у районі десантування, площадках приземлення і характер дій противника в районі висадки, а при нагоді – в районі рубежу (об'єкта), що захоплюється (знищується).

Передова група, після висадки з вертольотів, розгортається у бойовий порядок, завершує знищення противника на площадці приземлення і в прилеглих до них районах, опановує призначений рубіж, закріплюється на ньому і забезпечує висадку головних сил десанту.

Дозорне відділення (піший дозор) передової групи після висадки веде розвідку у напрямку майбутніх дій десанту, висувається до рубежу захоплення (об'єкта знищення, виводу з ладу), уточнює склад і положення противника, а хіміки-розвідники ведуть радіаційну і хімічну розвідку.

Гранатометний підрозділ (обслуга) після висадки займає вогневі позиції на площадці приземлення і веде вогонь по цілях противника, які спостерігаються, в подальшому здійснюють вогневе ураження противника у напрямку дій підрозділів десанту.

Зенітний підрозділ (обслуги), що діють у передовій групі, після висадки займають вогневі позиції поблизу площадки приземлення на напрямку висування головних сил десанту в готовності до ведення вогню по повітряних цілях противника.

Сапери в цей час ведуть розвідку мінно-вибухових і інших загороджень, майданчика приземлення, проводять їх розгородження або позначають перешкоди і місцеві предмети, що заважають посадці вертольотів.

При підльоті головних сил до району десантування, командир десанту на основі даних, які отримані від передової групи, і командира підрозділу вертольотів, при необхідності уточнює порядок висадки і завдання підрозділам.

Після висадки підрозділи десанту можуть приступати до виконання бойового завдання відразу після висадки або після приведення в готовність до бою: збору особового складу у вказаних пунктах збору або вихідному положенні для наступу (атаки), розгортання мінометних, гранатометних підрозділів (обслуг) на вогневих позиціях, приведення в готовність до бойового застосування озброєння і військової техніки, встановлення зв'язку з командиром, що застосовує десант. Після побудови бойового порядку для ведення бою, взвод займає вихідне

положення для дій і за командою (сигналом) приступає до виконання бойового завдання.

Передова група забезпечує висадку головних сил у районі десантування, яке здійснюється під прикриттям бойових вертольотів і вогню підтримуючої артилерії (по можливості). Командир десанту після висадки уточнює на місцевості або ставить підрозділам нові завдання, узгоджує їх дії і управляє ними під час виконання бойового завдання. При цьому він повинен постійно проявляти військову хитрість, широко застосовувати маневр для атаки противника у фланг, у тил і з різних напрямів.

Мінометні і гранатометні підрозділи (обслуги), що знаходяться в складі головних сил, після висадки займають вогневі позиції на площадці приземлення і ведуть вогонь по розвіданих цілях, у подальшому здійснюють вогневе ураження противника на напрямку дій підрозділів десанту.

Зенітний підрозділ (обслуги) прикривають бойові дії вертольотів і бойові порядки десанту від ударів повітряного противника.

Резерв після висадки збирається в призначеному йому пункті в готовності до виконання раптово виникаючих завдань.

Бойові вертольоти, а після висадки десанту і транспортно-бойові вертольоти підтримують його бій десанту з повітря, а також забороняють підхід резервів противника.

Висування підрозділів десанту до рубежу (об'єкта) захоплення (знищення, виводу з ладу), здійснюється швидко і приховано, як правило, в передбойовому порядку під прикриттям охорони. При зустрічі з противником під час висунення підрозділи десанту, не втягуючись у затяжний бій, обходять осередки опору вогнем, а при необхідності і рішучою атакою часткою сил знищують дрібні групи противника.

З виходом до призначеного об'єкту ТакПД з ходу розгортається у бойовий порядок і стрімко атакує його у фланг і тил, знищує живу силу, вогневі засоби (виводить об'єкт з ладу) і швидко виходить до нового об'єкта або у вказаний район (пункт).

При закріпленні на захопленому рубежі підрозділи десанту переходять до оборони, яка ґрунтується на утриманні важливих ділянок місцевості і швидкому маневрі силами та засобами. Опорний пункт взводу готується до кругової оборони, яка забезпечує успішну боротьбу з танками та іншими броньованими машинами противника.

Виконуючи завдання щодо нанесення ударів у фланг і тил противнику, який висувається, ТакПД після висадки виходить на вірогідні шляхи його висунення, займає вигідний рубіж і завдає з нього раптові удари, широко застосовуючи вогневі засідки. При нагоді десант може займати послідовно декілька вигідних рубежів, завдаючи ударів у фланг і тил противнику. Виконання десантом цього завдання повинно здійснюватися в тісній взаємодії з підрозділами вертольотів, а також з підрозділами своїх військ, що наступають з фронту або ведуть оборону.

При знищенні (виведенні з ладу) засобів застосування засобів масового ураження (ЗМУ), наземних елементів розвідувально-ударних комплексів, пунктів

управління й інших об'єктів противника підрозділи десанту приховано висуваються в район їх розташування, атакують і знищують противника, що прикриває ці об'єкти, приводять у непридатність до застосування його пускові установки, ракети (снаряди), засоби управління та інші важливі елементи об'єкта. Засоби ядерного і хімічного нападу при їх пересуванні знищуються вогнем і рішучою атакою або раптовими діями з вогневих засідок.

При захопленні ЗМУ противника, ТакПД знищує противника в районі їх розташування, займає призначений рубіж і забезпечує дії саперів щодо знешкодження ЗМУ.

Для виведення з ладу вузла доріг руйнуються мости, віадуки, шляхопроводи і транспортні розв'язки, приводиться в непридатність полотно дороги в місцях, де за умовами місцевості в короткі терміни неможливо обладнати об'їзди (на заболочених ділянках, у міжозерних дефіле, виїмках, на гірських карнизах).

При захопленні залізничного вузла (станції) насамперед виводяться з ладу (підриваються, руйнуються) входні і вихідні стрілки, засоби сигналізації та автоблокування, лінії енергопостачання і зв'язку. Військові ешелони, що перебувають на станції, як правило, блокуються і знищуються вогнем і рішучою атакою.

Виконуючи завдання щодо захоплення гідропоруд, мостів, переправних засобів або ділянок, зручних для форсування, десант після висадки стрімко висувається до призначеного об'єкта, атакою з ходу з різних напрямків, захоплює ці об'єкти і, перейшовши до кругової оборони, утримує їх до підходу своїх військ.

2. Взвод у морському десанті

Для забезпечення дій морського десанту ТакПД після висадки може захоплювати і наполегливою обороною утримувати ділянку прибережної смуги, яка намічена для висадки морського десанту, забороняти підхід до нього резервів противника, часткою сил або у повному складі знищувати батарею берегової артилерії і інші вогневі засоби, що перешкоджають висадці морського десанту, а також пункти управління, вузли зв'язку й інші об'єкти. Висадка ТакПД здійснюється безпосередньо перед підходом десантних кораблів з підрозділами морського десанту до берега. Дії десанту підтримуються вогнем кораблів вогневої підтримки із ударами авіації.

Для захоплення перевалу ТакПД висаджується безпосередньо на нього або на площадку поблизу перевалу, опановує прилеглі до нього командні висоти, потім виходить у фланг і тил противнику, що обороняє перевал, і знищує його.

Для захоплення гірського проходу десант висаджується, як правило, біля входу в нього, потім опановує прилеглі до нього командні висоти, з яких прострілюється гірський прохід (долина), блокує і знищує противника.

При застосуванні ТакПД для блокування десанту (диверсійно-розвідувальної групи) противника і подальшого його знищення спільно з протидесантними (загальновійськовими) резервами висадка проводиться на напрямку висунення десанту, диверсійно-розвідувальної групи противника, безпосередньо на рубіж блокування або в безпосередній близькості від нього.

З виходом частин (підрозділів), що наступають з фронту, на рубіж входження у зв'язок, командир десанту встановлює з ними зв'язок, уточнює розташування пунктів зустрічі, порядок пропуску підрозділів через бойові порядки підрозділів десанту і подальші спільні дії.

З виходом на рубіж підтримки десанту вогнем артилерії командири підтримуючих підрозділів артилерії входять у зв'язок з командиром (артилерійським корегувальником) десанту і приступають до виконання завдань щодо підтримки десанту в обсязі виділеного ресурсу. З цієї миті управління десантом може передатися командирові частини (підрозділу), що виходить у район бойових дій десанту, десант стає елементом бойового порядку частини (підрозділу), починається етап спільних дій.

З виходом на пункти зустрічі підрозділи позначають себе встановленими сигналами, командир десанту уточнює відомості про противника положення своїх підрозділів, порядок пропуску підрозділів через бойові порядки десанту і подальших спільних дій (заміни підрозділів десанту).

Після з'єднання з передовими підрозділами бригади (полку), підрозділи десанту можуть утримувати раніше захоплені об'єкти (рубежі) до підходу першого ешелону, прикривати фланги загальновійськових частин (підрозділів) при їх висуванні, розгортанні і під час ведення бою, захоплювати спільно з ними важливі об'єкти (рубежі) або виводитися з бою в район розташування своєї частини (підрозділу) для відновлення боєздатності і діяти відповідно до отриманого завдання.

Евакуація десанту може проводитися вертольотами безпосередньо із знищеного об'єкту або з району збору після виконання бойового завдання (евакуації).

Висування десанту в район евакуації здійснюється в передбойових порядках. Для забезпечення евакуації десанту на пануючих висотах і можливих маршрутах висування противника виставляються підрозділи охорони і прикриття. Насамперед проводиться завантаження і посадка мінометних і гранатометних розрахунків. Підтримуючі вертольоти знаходяться в готовності до вогневої підтримки підрозділів охорони, прикриття і вертольотів десантної групи, особливо при їх посадці і зльоті.

Діями підрозділів десанту і вертольотів під час евакуації керує командир десанту.

Підрозділи охорони і прикриття після евакуації десантної групи, встановивши димові завіси, залишають район евакуації на вертольотах.

З виконанням бойового завдання ТакПД виходить у призначений район (пункт) збору, і, як правило, поступає в розпорядження командира своєї частини (підрозділу). При отриманні бойового завдання на повторне десантування приступають до його підготовки. В цьому випадку у взводі проводяться заходи щодо відновлення боєздатності, їх бойового злагодження, поповнення особовим складом, озброєнням, ракетами, боєприпасами і необхідним майном.

Підрозділи, призначені до складу ТакПД, забезпечуються ракетами, боєприпасами, продовольством, засобами індивідуального захисту та іншими

матеріальними засобами на весь час дій у тилу противника (виконання бойового завдання).

Взводу може додаватися медичний персонал зі складу медичного пункту батальйону і засоби для надання пораненим і хворим медичної допомоги.

Поповнення запасів боєприпасів і інших матеріальних засобів під час бойових дій може проводитися підрозділами авіації СВ, при цьому зворотними рейсами здійснюється евакуація поранених і хворих, а також організовується десантом шляхом використання озброєння, боєприпасів і інших матеріальних засобів захоплених у противника.

РОЗДІЛ 18. ДІЇ ПІД ЧАС УЧАСТІ У МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

18.1. Миротворчі сили ООН по підтримці миру У зонах військових конфліктів

1. Особливості підготовки до дій у ММО

Миротворча діяльність – це колективні дії міжнародних організацій (ОБСЄ, ООН, НАТО тощо) політичного, економічного, дипломатичного, воєнного та іншого характеру, які застосовуються відповідно до норм і принципів міжнародного права та спрямовані на запобігання чи припинення збройних конфліктів переважно мирними способами з метою підтримання міжнародної безпеки.

Види миротворчої діяльності базуються на принципах міжнародного гуманітарного права. Основними видами участі у миротворчій діяльності, як правило, можуть бути направлення в зону конфлікту країнами-учасниками своїх спостерігачів, миротворчих сил, а також здійснення виділення матеріально-технічних ресурсів і послуг.

У ході цих заходів повинні дотримуватися наступні основні принципи: законність, згода сторін, неупередженість (нейтральність), рішучість і цілеспрямованість, чіткість намірів, відкритість дій миротворчих сил, багато національність, інтеграція та єдність дій, власна безпека і застосування сили виключно для необхідної самооборони, легке розпізнавання контингентів миротворчих сил, передбачення інцидентів та визнання повноважень місцевої влади.

Місія спостерігачів має завдання спостерігати за обстановкою у визначеному регіоні (районі) та звітувати за результатами спостереження. Поодинокі міжнародна місія спостереження складається з декількох членів військового персоналу, які здійснюють різні види спостереження у спірному районі та повідомляють про будь-які порушення домовленості про припинення вогню, здійснюють патрулювання в критично важливих районах, ведуть переговори на місцевому рівні з ворогуючими сторонами і проводять особливі види слідства.

Миротворчі сили – це військові миротворчі контингенти, військовий і цивільний персонал, а також поліція, які призначені для проведення миротворчих операцій. Вони можуть включати сухопутні, військово-повітряні, військово-морські, допоміжні та інші підрозділи для участі у виконанні миротворчих завдань.

Військовий персонал може бути призначений окремо: служити в міжнаціональному складі, в складі групи (медичної групи) або в якості частини багатонаціонального підрозділу. Військові підрозділи можуть бути сформовані відразу або після прибуття в район операцій. Рівень участі залежить від масштабу конфлікту і буде визначений відповідним документом для початку організації планування майбутніх операцій (Мандатом).

Військовий миротворчий контингент – військові підрозділи, які оснащені відповідним озброєнням і військовою технікою, засобами підтримки і зв'язку, що направляються для участі у міжнародних миротворчих операціях (ММО), у тому числі разом із формуваннями ІВФ та ПрО, які входять до складу об'єднаних військових підрозділів, що створюються спільно з іншими державами для участі у міжнародних миротворчих операціях.

Миротворчий персонал – окремі військовослужбовці та цивільні особи військових формувань, ПрО, інших державних органів і цивільних установ, які направляються для участі в ММО і не входять до складу миротворчого контингенту.

Матеріально-технічні ресурси та послуги складаються з фінансової та технічної допомоги, що надаються для використання в ММО, у тому числі бойова і спеціальна техніка, окремі види озброєнь, засоби зв'язку, транспортні засоби з екіпажами; забезпечення продовольством, медикаментами, транспортом та іншим обладнанням. У деяких випадках участь у виконанні миротворчих завдань може бути обмежена лише наданням техніки щодо забезпечення перевезень і постачання багатонаціональним силам.

Значну роль при здійсненні миротворчої діяльності відіграють ММО.

Міжнародні миротворчі операції – це міжнародні дії або заходи (в тому числі дії багатонаціональних сил), які здійснюються за рішеннями Ради Безпеки ООН і під їх загальним контролем відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ, інших регіональних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки, згідно з положеннями Статуту ООН.

Миротворча операція має за мету перш за все здійснення дипломатичних кроків щодо досягнення, відновлення або дотримання миру в районах потенційного конфлікту. За таких умов політичні заходи мають суттєвий вплив на ведення військових дій, які проводяться за згодою воюючих сторін з метою підтримання миру, досягнутого у результаті переговорів, та сприяння дипломатичному розв'язанню спірних проблем.

У відповідності до форм і видів участі у миротворчій діяльності розрізняють наступні типи миротворчих операцій: з *попередження конфліктів* (коли для уникнення конфлікту вчинені такі дії, як превентивна дипломатія, консультації, ведення спостереження за обстановкою відповідно до угод сторін конфлікту, накладення санкцій тощо); з *встановлення миру (сприяння миру)* (проводяться за обов'язковою згодою сторін конфлікту з метою їх розв'язання шляхом мирного урегулювання, в умовах відсутності чітких домовленостей між сторонами конфлікту (посередництво, переговори, надання різноманітних видів допомоги) або превентивного розгортання військ для недопущення конфлікту, а також контролю за умовами перемир'я та виконання угод про припинення вогню, забезпечення дотримання прав людини, надання всебічної допомоги населенню); з підтримання (відновлення) миру (проводяться, як правило, після досягнення домовленостей між сторонами конфлікту (підписання мирної угоди) для недопущення подальшого розгортання конфлікту та надання допомоги у розвитку процесу мирного врегулювання роз'єднання збройних формувань, задіяних у

конфлікті, недопущення та запобігання ескалації воєнних дій, відновлення законності та правопорядку, забезпечення нормального функціонування державних і виборних установ та організацій шляхом роз'єднання ворогуючих сторін миротворчими контингентами); з *примушення до миру (встановлення миру)* (проводяться коли не передбачається обов'язкова згода всіх конфліктуючих сторін, як правило, вводяться міжнародні санкції та застосовуються найрішучіші заходи з використанням військової сили для припинення збройного конфлікту і примушення сторін конфлікту до встановлення перемир'я, мають більше військовий напрямок, ніж політико-дипломатичний задля припинення громадянських і міжетнічних війн); з *розбудови миру* (проводяться у постконфліктний період для відновлення життєдіяльності найважливіших елементів інфраструктури та цивільних інститутів країни, демілітаризації району конфлікту головна роль належить, як правило, цивільним структурам (гуманітарним агенціям, неурядовим організаціям тощо).

У рамках миротворчої діяльності можуть проводитися також *пошуково-рятувальні, гуманітарні та електоральні операції*.

Пошуково-рятувальні операції проводяться для пошуку і порятунку особового складу військових формувань і населення, яке потерпає від наслідків надзвичайного стану (НС) техногенного, природного та воєнного характеру з використанням спеціальних команд та обладнання.

Гуманітарні операції проводяться з метою надання допомоги та захисту жертв конфлікту або стихійного лиха, полегшення тягара населення, особливо в умовах, коли місцева влада не бажає або неспроможна налагодити нормальну життєдіяльність населення. Керівництво гуманітарними операціями здійснюють, як правило, цивільні особи.

Електоральні операції проводяться для створення умов і допомоги у проведенні демократичних виборів до органів влади та уряду. Можуть бути як самостійними операціями, так і проводитися у якості складової частини операцій з розбудови миру.

Здійснення пошуково-рятувальних, гуманітарних та електоральних операцій не вимагають спеціального мандату.

Традиційно роль військової сили у миротворчій діяльності полягає у тому, щоб, розмістившись між різними сторонами конфлікту, завадити їх зіткненню або в спостереженні, як виконується угода про припинення вогню чи про примирення.

Практичне проведення операції з *попередження, встановлення або підтримання миру може включати декілька різних способів дій*. Основними з них є дії щодо спостереження, розмежування та змішані дії розмежування і спостереження.

Дії щодо спостереження, як правило, виконуються військовими спостерігачами та за допомогою організації різних видів спостереження. Їх завдання полягає у контролі за виконанням угоди перемир'я.

Дії щодо розмежування, як правило, здійснюються миротворчими підрозділами. Завдання полягає в тому, щоб розміститись між двома або більше ворогуючими сторонами, запобігти (не допустити) відновлення збройної

боротьби. Областю дії може бути *Буферна зона ООН*, де дозволяється знаходитись тільки персоналу ООН, або зона, в якій ніякому військовому персоналу, крім персоналу ООН, не дозволяється знаходитись.

Змішані дії розмежування і спостереження включають контролювання районів по обидва боки буферної зони, де сторони, що протистоять, погодилися на обмеження у застосуванні військової сили. Ці райони називаються *Областями Обмеження Озброєнь*.

Типовими завданнями операцій з примушення до миру є: поновлення правопорядку; захист гуманітарних операцій та прав людини; стримування конфлікту; розведення сил ворогуючих сторін; встановлення зон безпеки та нагляд за ними; гарантування або заперечення просування та посилення санкцій. Відмінністю завдань є виконання миротворчими підрозділами поліцейських функцій. Значно зростає обсяг завдань підрозділами інженерних військ і тиловим службам для забезпечення гуманітарних операцій, поновлення місцевої інфраструктури.

Миротворчі підрозділи застосовуються для спонукання сторін конфлікту до взаємних поступок і досягнення згоди, тому існує висока можливість ведення обмежених бойових дій між миротворчим контингентом і конфліктуючими сторонами. Протистояння може довести до повномасштабних бойових дій. У цьому випадку миротворчі підрозділи потрапляють в умови близькі до конфлікту низької інтенсивності, а операції з примушення до миру являють собою активну військову фазу *бойових дій (з елементами стабілізаційних і специфічних дій)* проти сторін конфлікту, яка завершує комплекс політичних, дипломатичних і економічних заходів з метою рішучого примушення сторін конфлікту до встановлення перемир'я.

Підготовки до дій у ММО.

Взвод зі складу миротворчого контингенту самостійно або у складі роти може залучатися до виконання найбільш характерних завдань: організації всіх видів спостереження; здійснення контролю за пересуванням людей і транспортних засобів у зоні роз'єднання (буферній, демілітаризованій зоні); проведення патрулювання; взяття під охорону та оборону важливих об'єктів; захисту своїх сил і засобів (організація безпеки миротворчих підрозділів); всебічного сприяння переговорам; блокування районів, населених пунктів; сприяння гуманітарній допомозі та економічній діяльності; забезпечення супроводження колон гуманітарної допомоги, інших важливих вантажів і високоповажних посадових осіб.

Крім цього, миротворчі завдання можуть виконуватися шляхом проведення оточення та обшуків; забезпечення безпеки на виборчих пунктах і на зустрічах виборців з кандидатами різного рівня; виконання ремонтно-відновлювальних робіт і надання медичної допомоги у випадках масових поранень тощо.

В умовах проведення операцій з примушення до миру, миротворчий взвод може вести звичайні бойові дії, а також, в залежності від обстановки, виконувати завдання, притаманні стабілізаційним і специфічним діям військ.

Крім цього, він може включатись для вирішення раптово виникаючих завдань під час проведення миротворчої місії до складу сил швидкого реагування. Склад сил швидкого реагування визначається старшим командиром сил з підтримання миру і може включати в себе як підрозділи, так і засоби їх мобільної доставки в райони застосування. До сил швидкого реагування можуть бути направлені підрозділи і частини з різних національних контингентів з підтримки миру, але з обов'язковою мовною сумісністю (або забезпечені достатньою кількістю радників і перекладачів). Загальне командування силами швидкого реагування покладається на командувача миротворчими силами, або за його рішенням – на командира національного контингенту в чиїх інтересах сили швидкого реагування на цьому етапі виконують поставлене завдання.

Сили швидкого реагування застосовуються: при виникненні загрозливого стану в одному з районів виконання миротворчої місії; при вирішенні раптово виникаючих завдань; для демонстрації військової присутності або застосування сили для надання допомоги одному з національних контингентів; для протидії проявам сили з боку конфліктуючих сторін; надання допомоги підрозділам, які опинились в небезпеці.

В залежності від покладених миротворчих завдань, організаційно-штатна структура підрозділів миротворчих сил може бути різною і відповідно розробляється конкретно під кожну миротворчу місію.

Під час виконання миротворчих завдань в умовах проведення миротворчих операцій підрозділи розташовуються в базових районах.

Базовий район (БР) – ділянка спеціально виділеної території з розташованими на ній будівлями (спорудами), наметовими містечками, місцями розташування ОВТ, складами, де розташовуються одна або декілька частин (підрозділів).

На відміну від розташування на місці (району зосередження, вихідного району), базовий район розташовується на території іноземних держав і може включати спеціально відведені будівлі в межах населених пунктів для розміщення підрозділів та органів управління ними, більш щільно та ретельно обладнується в інженерному відношенні, в тому числі з улаштуванням інженерних загороджень, готується для ведення кругової оборони з метою забезпечення безпечної життєдіяльності підрозділів. У базових районах у повній бойовій готовності знаходяться чергові підрозділи для виконання раптово виникаючих завдань.

Для підтримання порядку встановленого старшим начальником серед військовослужбовців і служби військ призначається комендант базового району.

В межах базового району, як правило, створюються бази миротворчих сил (БМС) (підрозділів), які дозволяють контролювати територію відповідальності. За допомогою таких баз здійснюється спостереження за зоною відповідальності, підтримування досягнутого перемир'я, управління діями КПП, патрульних груп і груп швидкого реагування, здійснюється контроль за пересуванням людей, техніки, гуманітарних вантажів. Вони дають змогу зустрічатися лідерам протидіючих сторін, пояснювати їм мету певних дій та їх значення при проведенні миротворчої операції.

Для виконання миротворчих завдань, крім звичайного військового базового рівня підготовки, військовослужбовці повинні чітко засвоїти та виконувати стандартні процедури миротворчих підрозділів ООН, які дещо відрізняються від загальної тактики ведення бойових дій, у зв'язку з чим особливого значення набуває індивідуальна підготовка, злагодження відділень і взводів.

Найбільш важливі дисципліни навчання, як правило, включаються в програму підготовки перед виконанням миротворчої місії і підлягають ретельному вивченню, це: міжнародне право; сучасна інформація щодо країни та району місії, включаючи історію, культуру, релігію, традиції, географічні данні, рослинний та тваринний світ, клімат тощо; обов'язки та порядок організації та несення служби (на КПП, ПС; патрулювання вдень і вночі; супроводження та конвоювання; взаємодія з недержавними організаціями та порядок ведення переговорів на нижчому рівні; знання зброї, яка використовується в районі проведення миротворчих операцій; порядок та дії при здійсненні медичної евакуації); робота з картами стандарту НАТО; порядок дій при посадці гелікоптера та управління вогнем з землі; порядок ведення переговорів по засобах зв'язку за стандартами НАТО; поведження на мінних полях та ознаки мін-пасток; водіння (враховуючи специфіку рельєфу місцевості району); бездоганне знання правил використання зброї; перша медична допомога; порядок контролю натовпу; мовна підготовка (англійська та країни перебування); психологічна підготовка; порядок обшуку; поведження з представниками мас-медіа; охорона об'єктів та інженерне обладнання.

Підготовка підрозділів у базовому районі продовжується відповідно до програми бойової підготовки з урахуванням тих завдань, які стоять перед підрозділом. В основному, заняття проводяться у складі взводу під керівництвом командира взводу (командир роти, начальниками служб, офіцерами управління) миротворчого контингенту. У плані підготовки проводяться інструктажі особового складу, який заступає на бойове чергування на блокпости (КПП, патруль, конвой тощо).

Незалежно від відриву особового складу для виконання поставлених завдань постійно проводяться заняття: з бойової готовності (дії особового складу за різними ступенями бойової готовності); по діях груп, що знаходяться в резерві; з обладнання місць несення чергування, охорони та оборони місця дислокації; з організації медичної евакуації.

Порядок дій при приведенні у вищі ступені бойової готовності:

– при бойовій готовності “Зелена”: підрозділи миротворчих сил виконують свої завдання у звичайному режимі;

– при бойовій готовності “Жовта”: підрозділи миротворчих сил розміщені в призначених районах (секторах), весь особовий склад знаходиться на своїх місцях у готовності до оборони. Командири підрозділів можуть дозволити особовому складу виконання тільки особливо важливих службових завдань за межами району (сектора) відповідальності; перевіряється зброя, засоби зв'язку і захисту;

– при бойовій готовності “Червона”: вводяться обмеження руху транспорту в районі проведення операції з підтримання миру; **50%** особового складу

підрозділів знаходиться на оборонних позиціях і на місцях несення служби, в укриттях; весь особовий склад носить каски і бронежилети; проводиться перевірка засобів захисту, доукомплектування підрозділів зброєю (великокаліберними кулеметами, автоматичними гранатометами тощо); продовжується несення служби на контрольно-пропускних пунктах і спостережних постах; патрулювання припиняється відповідно до обстановки;

– при “Бойовій тривозі”: усі підрозділи знаходяться на оборонних позиціях; КПП закриваються; особовий склад знаходиться на спостережних постах з метою отримання даних про обстановку; патрулювання припиняється.

Дії особового складу по кожному ступеню готовності визначаються інструкцією, яка повинна бути в кожному підрозділі. Інструкція розробляється штабом військової частини миротворчих сил.

Підготовка підрозділів здійснюється у відповідності до задач, які покладаються на миротворчу місію.

Спостереження організовується з метою нагляду, своєчасного виявлення та вчасного повідомлення про будь-яку ситуацію або інциденти, в тому числі збройні сутички сторін конфлікту.

Головними об’єктами спостереження являються військові об’єкти і пов’язана з ними діяльність, випадки порушення умов домовленостей, спостереження за лініями припинення вогню і демаркації.

Функцію спостереження виконують спостережні пости (пункти), контрольно-пропускні пункти (КПП), патрулі, крім того спостереження проводиться засобами електронного підслуховування та інспекціями.

Спостережні пости (СП) розгортаються з метою нагляду за всією діяльністю в районі миротворчих операцій: на лінії зіткнення конфліктуючих сторін, на кордонах і в середині буферної зони. В зоні відповідальності може бути розгорнута мережа спостережних постів у сполученні з мережею КПП і маршрутами (місцевістю) проведення патрулювання.

Залежно від умов обстановки й обсягу завдань до складу спостережного поста може бути включений взвод або 1-2 механізованих відділення на штатній техніці з необхідним запасом боєприпасів, засобами радіолокаційного огляду, нічного бачення і освітлення місцевості. Він обладнується в інженерному відношенні основними та запасними засобами зв’язку (телефон, радіозв’язок).

На спостережний пост (СП) покладаються - демонстрація сторонам, які знаходяться у конфлікті, і місцевому населенню присутності миротворчих сил; встановлення фактів порушення угоди про припинення вогню і проведення розслідування по них; спостереження за відведенням і переміщенням збройних формувань, важкого озброєння і техніки сторін, які знаходяться у конфлікті, у зазначені райони; забезпечення безпеки руху транзитного транспорту і припинення протиправних дій у відношенні до населення; спостереження за повітряним простором, прибережними районами, аеродромами, лініями припинення вогню, демаркаційними лініями в районі (секторі) відповідальності СП; підготовка доповідей про хід виконання завдань.

Для виявлення порушників встановлених угод у залежності від умов обстановки, позиції СП можуть розташовуватись як на рівнинній місцевості (у долині) так і на пагорбах. Спостережні пости, як правило, доцільно розташовувати поблизу населених пунктів, перехрестя доріг, мостів через водні перешкоди, дефіле, ярів, ущелин.

Під час рекогносцировки можливих місць розташування СП необхідно враховувати: розташування конфронтуючих сторін; які райони і напрямки необхідно утримувати під спостереженням; наявність між сусідніми СП прихованого від спостереження (“мертвого”) простору; умови взаємодії із сусідніми СП, КПП і патрулями; висоту розташування самого СП; географічні особливості місцевості.

Спостережні пости повинні легко розпізнаватися і забезпечувати захист військовослужбовців, які знаходяться на них.

Крім постійних пунктів спостереження можуть обладнуватись тимчасові та рухомі спостережні пункти (пости), яким вказується порядок ведення спостереження (вдень, вночі). Обладнання тимчасового СП аналогічно постійним пунктам спостереження.

Рухомий спостережний пункт (пост) (РСП) – це група військовослужбовців на штатній техніці чи на автомобілі, яка виконує завдання щодо спостереження за місцевістю, важливими об’єктами з метою виявлення порушень особливого режиму, а також затримання, огляду осіб, що порушують правила особливого режиму, і доставки їх до військової поліції (або місцевих органів влади), вилучення зброї і боєприпасів, інші завдання. До складу рухомого СП може входити до механізованого взводу зі штатним озброєнням.

Залишати спостережені пункти дозволено за командою командира, від якого він виділяється чи самостійно при наявності чітко вираженої загрози життю особового складу.

Для контролю за пересуванням людей і транспортних засобів у зоні роз’єднання (буферній, демілітаризованій зоні) створюється *мережа контрольно-пропускних пунктів (КПП)*, які здійснюють свою діяльність у тісній взаємодії з СП і патрулями.

КПП встановлюються з метою: показати сторонам конфлікту і місцевому населенню району присутність миротворців; перевіряти, оглядати та реєструвати весь рух людей, майна та транспортних засобів до і від миротворчої зони, а також у зоні відповідальності; запобігати контрабандному перевезенню зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також вільному пересуванню екстремістів, терористів, осіб оголошених у розшук; блокування дороги і припинення або обмеження руху у відповідності до визначеного порядку; звітування про всю діяльність по команді.

КПП поділяються на стаціонарні (постійні) і рухомі (мобільні), крім того можуть розгортатися тимчасові, приховані та спровоковані перепускні пункти.

КПП також відрізняються рівнем обшуку, який вони повинні проводити (всі особи та засоби пересування, вибіркові обшуки).

При виконанні миротворчих завдань на більшості стаціонарних КПП задіюються, як правило, взвод, який складається, як мінімум, з трьох відділень, кількість особового складу на інших КПП залежить від покладених завдань та умов обстановки.

На КПП покладається: огляд і перевірка людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, демілітаризовану зону); запобігання проникнення порушників і незаконної доставки зброї, боєприпасів, вибухових речовин; блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); затримання громадян і транспортних засобів, що порушують встановлений режим поведінки; спостереження за місцевістю.

Стаціонарні КПП розташовуються на перехрестях доріг, поблизу мостів, у вузьких долинах, на в'їздах (виїздах) у зону роз'єднання (буферну, демілітаризовану зону) і функціонують цілодобово. У залежності від віддалення поста від місць дислокації підрозділу, наряд для несення служби на стаціонарному КПП може призначатись на термін **до 3 діб**, а при необхідності – і на більш тривалий термін.

Рухомі (мобільні) КПП розташовуються в місцях, які не контролюються стаціонарними КПП, мета їх дій полягає в зміцненні контролю та недопущенні неконтрольованого проникнення осіб і перевезення зброї, наркотичних речовин і контрабанди з однієї зони в іншу. До складу рухомого КПП входить не менше посиленого механізованого відділення на транспортних засобах (БТР), які повинні мати чіткі розпізнавальні знаки миротворчих сил. Місце розташування вибирається так, щоб бути несподіванкою для людей та транспортних засобів, що пересуваються. Рухомий КПП, як правило, функціонує в межах деякого часу. Після того, як його положення стає відомо і ефект дій зменшується, він знімається. Рухомі КПП виконують завдання у взаємодії з іншими КПП і СП, несподівано зупиняючи автомобілі та осіб на короткий час для швидких оглядів. Вони повинні знаходитися у постійному полі зору спостережних постів, з метою їх підтримки забезпечуються переносними загородженнями і щитами з написами, як для стаціонарних КПП.

Тимчасовий КПП може встановлюватись, як правило, пішим патрулем для перевірки осіб і транспорту на певній ділянці дороги, після чого він продовжує виконання завдань патрулюванням.

Прихований КПП створюється у разі необхідності затримання визначеного транспорту. Також він веде спостереження за рухом транспорту, але не зупиняє його.

Спровокований КПП встановлюється у відповідь на певний інцидент у конкретному місці, де перевіряються всі особи та транспорт.

Обов'язки особового складу КПП. Особовий склад КПП зобов'язаний: знати межі КПП; твердо знати завдання, обстановку і місцевість, що прилягає до КПП; забезпечити пропускний режим; припиняти порушення громадського порядку на визначеній території; вилучати зброю, боєприпаси, вибухові речовини в осіб, що не мають дозволу на їх носіння; прихильно ставитися до пішоходів, водіїв і пасажирів; чемно розмовляти з людьми, не забороняти водію розмовляти з

пасажирами; ввічливо просити осіб виконувати те, що треба, говорити нормально, не підвищувати голос; бути ввічливим під час обшуку, по можливості застосовувати металошукачі; бути спокійним, незалежно від власного почуття; завжди бути одягнутим згідно з вимогами Стройового Статуту.

Особовий склад КПП має право: перевіряти паспорти й інші документи, що засвідчують особу, здійснювати огляд транспортних засобів; затримувати і передавати представникам військової поліції, органів внутрішніх справ автотранспорт і осіб, які вчинили правопорушення; переслідувати осіб, які підозрюються у здійсненні злочинів і котрі чинили опір особовому складу; входити у житлові будинки (приміщення), приміщення підприємств, організацій і установ, використовувати їх транспорт (крім спеціального); при припиненні групових порушень суспільного порядку й інших антигромадських дій поблизу поста (маршруту), кордонів КПП у виняткових випадках застосовувати зброю.

Особовому складу КПП забороняється: залишати розташування поста; вступати в розмови зі сторонніми особами без службової необхідності; приймати і передавати будь-кому будь-які предмети; залишати зброю і боєприпаси без догляду, чи передавати їх будь-кому; грубіянити громадянам, вступати в суперечки з ними; досилати без необхідності патрон у патронник; кричати або виявляти нетерплячість, виражати будь-яку огиду; просовувати голову чи лікоть у вікно автомашини або відчиняти двері без дозволу; робити обшук жінок (без металошукача) або наказувати їм піднести руки догори; наставляти зброю прямо на жінок (крім випадків самооборони).

Проведення патрулювання – важлива частина всіх миротворчих операцій. Патрулювання проводиться з метою контролю за дотриманням умов угоди про припинення вогню; збору інформації; перевірки ділянок, що не проглядаються з СП; демонстрації присутності миротворчих сил; моральної підтримки ізолюваної громади; контролю позицій, які покинуті ворогуючими сторонами; забезпечення організації “засідок” у місцях можливого проникнення порушників у зону роз’єднання (буферну, демілітаризовану зону); спостереження за ізолюваними і тимчасово не використовуваними СП; захисту представників сторін конфлікту чи місцевого населення від можливих провокацій; вклинення між конфліктуючими сторонами у випадку виникнення напруженості; запобігання спроб проникнення в зону роз’єднання (буферну, демілітаризовану зону).

Патрулювання здійснюється різними способами. Вибір способу залежить від місцевості, розміру району операцій і обладнання, яке використовує миротворчий контингент.

Патрулі, у залежності від способу несення служби та завдань, поділяються на піші (у тому числі для далекої розвідки, для дій у “засідці”, для вклинення між ворогуючими сторонами, спеціальні); на автомобілях (БТР, БМП); повітряні; морські (річкові).

Піші патрулі складають основу системи патрулювання і можуть бути у кількості до механізованого відділення, але не менше трьох осіб.

Патрулі далекої розвідки виконують те ж саме завдання, що і піші, але залишаються у призначеному районі кілька днів. Вони, як правило,

призначаються у складі одного відділення і забезпечуються додатковим спорядженням.

Патрулі в “засідці” призначені для запобігання проникнення людей, техніки, зброї та боєприпасів у зону роз’єднання (буферну, демілітаризовану зону), їх кількості – до механізованого відділення, але не менше трьох осіб.

Патруль для вклинення між ворогуючими сторонами споряджається для запобігання відкриття вогню і подальших зіткнень між сторонами. По кількісному складу він може бути від відділення до роти.

До спеціальних патрулів відносяться: патрулі в міських районах; інженерні патрулі.

Патрулювання в місті та під час комендантської години здійснюється вулицями, що ведуть до майданів і головних вулиць. Патрулі можуть перевіряти кінотеатри та ресторани, а також інші місця, де збирається населення. Патрулі повинні забезпечувати безпеку місцевому населенню.

Інженерні патрулі – призначені для перевірки ділянок доріг, стежок, ділянок місцевості та об’єктів на наявність мін, мін-пасток, саморобних вибухових пристроїв з подальшим їх вилученням та знищенням (ліквідацією) або їх позначення.

Патрулі на машинах (БТР, БМП) застосовуються у випадках, коли патрулювання потрібно здійснити на великій площі чи мало вивченій ділянці місцевості, коли існують обмеження щодо свободи руху миротворців, які встановлені сторонами конфлікту; коли склад миротворчого контингенту невеликий, але він має значний район відповідальності.

Повітряні патрулі застосовуються для контролю важкодоступної для інших видів патрулів місцевості, ведення спостереження з літаків, вертольотів, дистанційно безпілотних літальних апаратів (ДБЛА) оснащених теле і фотоапаратурою. Перед здійсненням повітряного патрулювання всі конфліктуючі сторони зобов’язані укласти відповідні угоди й обговорити всі умови та обмеження.

Озброєння і військова техніка патрулів для вклинення між ворогуючими сторонами, спеціальних патрулів, патрулів на машинах (БМП, БТР) оснащується для її радіоелектронного захисту від ураження радіокерованими вибуховими пристроями малогабаритними передавачами перешкод.

При організації патрулювання враховуються: загальна обстановка в районі проведення операції; тривалість патрулювання, конкретні завдання патруля, а також наявність резерву сил підсилення; ділянки місцевості, що не проглядаються з СП і КПП; можливі ділянки проникнення порушників у зону роз’єднання (буферну, демілітаризовану зону); ставлення місцевого населення до ворогуючих сторін на маршруті патрулювання; дати проведення релігійних, національних й інших місцевих свят; наявність мінних полів і фортифікаційних спорудь; необхідність патрулювання вночі чи в складних погодних умовах.

Планування патрулювання включає: визначення маршрутів, графік прибуття і вибуття патрулів, їх кількість, склад і завдання.

При організації патрулювання слід врахувати, що необхідно періодично змінювати маршрути патрулів, час відбуття й прибуття, кількість патрулів, розмір патрулів, склад патрулів, а також можливість мінування місцевості ворогуючими сторонами.

Склад патруля залежить від ситуації в районі операції, тривалості патрулювання та завдань, які на нього покладаються. Патрулі можуть мати особливі групи: снайперів, інструкторів-собаківників і персонал для виявлення мін і бомб.

Спорядження патрулів включає: особисту зброю, засоби зв'язку, пакети першої медичної допомоги, продовольство, воду, а також інше майно, виходячи з конкретної обстановки.

Під час виконання завдань патруль повинен: дотримуватись вимог інструкції й маршруту патрулювання; зміни робити тільки з дозволу начальника, який призначив патруль; вести запис спостережень за місцем і часом; негайно повідомляти в штаб про будь-яку спробу завадити просуванню по маршруту; підтримувати безперервний зв'язок зі штабом і підрозділами в районі патрулювання; вести записи про стан доріг і стежок на маршруті, характер місцевості, наявні перешкоди, включаючи мінні поля, передислокацію збройних формувань ворогуючих сторін та про всі зміни в районі патрулювання; забезпечити збереження зброї, карт, документів і спорядження.

База миротворчих сил (підрозділів) може змінюватись залежно від завдання та ситуації в регіоні, але, як правило, основними її складовими є: командування; штаб; приміщення чергового (наряду); розвідувальна група (спостерігачі); підрозділ швидкого реагування; підрозділ охорони бази; підрозділ тилового забезпечення; підрозділ технічного забезпечення; приміщення для особового складу; сховища для техніки та для всього особового складу бази на випадок обстрілу з мінометів або ракетами; повітряно-оперативна група (якщо така є); система пасивної охорони навколо границі бази миротворчих сил.

Організація безпеки миротворчих підрозділів – одне з основних завдань. Командир підрозділу несе персональну відповідальність за дотримання максимальної безпеки підрозділу під час проведення миротворчих операцій, для чого на підставі розвідувальних даних, що постійно уточнюються, повинен визначати ступінь потенційної загрози і своєчасно прийняти рішення щодо забезпечення безпеки свого підрозділу.

Особливу увагу при захисті власних об'єктів необхідно приділяти захисту позицій, штаб-квартири, матеріально-технічних засобів і місць розташування. Миротворчі сили повинні бути у постійній бойовій готовності для протидії можливим нападам ворожих груп. Найбільш загрозливі дії для миротворчих сил діляться на три категорії: безпосередній вогонь на ураження чи обстріл позицій миротворчих сил; загрозу здійснення терористичних актів із застосуванням вибухових пристроїв проти миротворчих підрозділів чи місць їх розташування; намагання викрасти зброю, набої у миротворчих сил чи з місць їх розташування.

Під час захисту об'єктів потрібно постійно враховувати можливість вибухів мін дистанційного управління, вибухових пристроїв у автомашинах, ракетних обстрілів та обстрілів із мінометів.

Необхідно обмежувати кількість розміщення особового складу на одному посту, щоб не стати приваблюючою ціллю для терористів.

Радіоелектронний захист об'єктів від ураження радіокерованими вибуховими пристроями здійснюється шляхом встановлення на найбільш небезпечних напрямках на контрольованій території у стаціонарному варіанті малогабаритних передавачів перешкод.

Охорона та оборона важливих об'єктів здійснюється з метою запобігання терористичним актам щодо виведення їх з ладу.

Для охорони об'єкта виставляються сторожові пости, застави, засідки, секрети і пости спостереження на підступах до об'єкта, а також організовується безпосередня охорона об'єкта парними патрулями і вартовими. Планування охорони та оборони важливих об'єктів здійснюється так само, як і в умовах стабілізаційних дій.

Гуманітарна допомога надається з метою стабілізації обстановки в районі конфлікту, яка б сприяла більш якісному виконанню завдань миротворчих сил. Гуманітарна допомога може надаватись владі країни перебування і місцевому населенню.

Гуманітарна допомога владі включає: збір інформації про розміщення, переміщення та потреби біженців; транспортування вантажів із пунктів гуманітарної допомоги в місця призначення; надання транспорту для біженців, евакуації поранених і хворих; надання допомоги в будівництві наметових містечок, у відновленні суспільно важливих будівель; надання техніки; участь у розшуку зниклих.

Гуманітарна допомога місцевому населенню включає: забезпечення продовольством, предметами і речами першої необхідності; надання допомоги в проведенні польових робіт, відновленні житла; посередництво в переговорах (суперечках) про право на землю, воду, волю пересування у конкретних районах та з інших питань; медичну допомогу.

Головною метою конвою є забезпечення безпеки перевезення людей та вантажів через території та населені пункти, де проживає населення однієї із ворогуючих сторін. Організація перевезень буде залежати від типу перевезення і способу (наземний, повітряний, водний). Облікова документація конвою ведеться під час здійснення конвою та після його завершення.

Під час здійснення конвою необхідно: дотримуватись правил прихованості та таємності під час планування і видання наказів та розпоряджень; суворо дотримуватися дисципліни маршу під час пересувань; змінювати шляхи і часовий розклад перевезень; організовувати і відряджати підрозділи охорони з метою надійного та ефективного забезпечення супроводження під час пересувань і зупинок; мати постійний зв'язок із повітряною і вогневою підтримкою на випадок засідки, вищим командуванням і по можливості із силами держави-господаря; розподілити провідників, комунікаційне обладнання і зброю по колоні; зібрати

інформацію у місцевого населення щодо спланованого маршруту; здійснювати заходи, в тому числі використовувати службових собак із метою запобігання та викриття засідок.

Старший конвою, після отримання завдання на здійснення конвою, повинен провести детальний аналіз запропонованого маршруту з урахуванням розміщення сил ворогуючих сторін, уважно вивчити маршрут руху конвою, рельєф місцевості на маршруті, якість доріг, найбільш небезпечні гірські ділянки маршруту, особливу увагу звернути на вивчення населених пунктів, через які проходить маршрут конвою (національність населення, політичні погляди, кримінальна обстановка).

Старший конвою за день до виконання завдання отримує у органів місцевої влади списки людей, майна та автотранспорту, які необхідно конвоювати, при цьому він перевіряє щоб серед цих людей не було осіб, які розшукуються за скоєння військових або інших злочинів.

У всіх конвоях повинно бути не менше двох транспортних засобів, і як мінімум два озброєних військовослужбовці. Організація охорони, склад конвою залежить від кількості транспортних засобів і типу вантажу. Якщо необхідно, для захисту конвою використовуються БТР: один попереду, один у середині і один у кінці колони.

БТР, а в окремих випадках і транспортні засоби, для захисту від ураження радіокерованими вибуховими пристроями, у тому числі саморобними, оснащуються малогабаритними передавачами перешкод.

Постійні конвої, які перевозять матеріали, особовий склад, продукти харчування, пошту і гроші, повинні використовувати встановлені маршрути, і тільки в окремих випадках (блокада доріг, напружена ситуація тощо) їх маршрути можуть змінюватися.

Для розвідки маршруту попереду конвою можуть застосовуватись вертольоти. Причепи для автомобілів (зменшують мобільність) в конвої не використовуються.

Особисте спорядження для особового складу конвою: військова форма; бронежилет; особиста зброя з трьома магазинами; берет ООН, польовий кашкет або шолом; продовольство і вода; додатковий одяг відповідно до погоди.

Крім цього, конвой повинен мати: карти всього маршруту; сигнальний пістолет або освітлювальні ракети; письмові інструкції щодо різних ситуацій (блокади доріг, випадки нальотів, використання альтернативних маршрутів тощо); радіозв'язок; плакат на останньому транспортному засобі англійською і місцевою мовами з текстом: *“Конвой ООН, не обганяти”*; аптечки у всіх транспортних засобах.

Конвой здійснює постійний зв'язок по радіо зі штабом (оперативним відділенням) і в середині колони. Принаймні одна радіостанція повинна бути для підтримки зв'язку зі штабом (оперативним відділенням) на основній або запасній частоті, а також старший конвою повинен мати зв'язок з останнім транспортним засобом. Доцільно мати зв'язок з усіма транспортними засобами конвою.

Під час *супроводу офіційних (високо посадових) осіб* силами миротворчих підрозділів, планування заходів аналогічне плануванню супроводу колон. Разом із цим основні зусилля зосереджують на забезпеченні гарантованої безпеки особи, супроводження якої проводиться. Для забезпечення супроводження офіційних (високо посадових) осіб розробляється план, який включає порядок дій при атаці на особу, яку супроводжують, при посадці і висадці з транспортного засобу, порятунку цих осіб на випадок нападу, а також виділяється достатня охорона в місцях, де високопоставлені особи переходять з одного виду транспорту до іншого.

До розробки і виконання плану супроводу офіційної особи допускається обмежене коло осіб. Старший конвою затверджує список осіб, яким дозволяється мати доступ до високопоставлених осіб під час їх супроводження. Призначення і склад підрозділу супроводу офіційної особи здійснює командир миротворчого підрозділу, користуючись міркуваннями забезпечення найвищої безпеки.

Миротворчі підрозділи можуть розташовуватись поблизу зон минулих боїв, а також у місцях, де конфліктуючі сторони робили установку мін та інших вибухових пристроїв. У цьому випадку необхідно виявити й позначити мінні поля (окремі міни), по можливості вилучити (знищити) або ліквідувати їх, дотримуючись заходів безпеки, вчасно інформувати про це особовий склад.

Усі мінні поля реєструються або позначаються знаками єдиними для всіх національних контингентів. Крім цього, особовий склад повинен знати відповідні способи позначення мінних полів конфліктуючих сторін.

Позначенням мінних полів займається інженерно-саперний підрозділ миротворчих сил. У штабі миротворчих сил та інженерно-саперному підрозділі ведеться карта всіх мінних полів, у кожному підрозділі ведеться карта мінних полів свого району (сектора) відповідальності.

При виявленні мін викликаються сапери, які після обстеження ділянки роблять офіційний висновок щодо класифікації мінної обстановки.

Класифікація мінної обстановки здійснюється за чотирма варіантами: перший – наявність мін встановлена точно; другий – наявність мін підозрюється; третій – мін не виявлено, але потрібна більш ретельна перевірка; четвертий – відсутність мін встановлена точно.

Знаходячись у замінованому районі, необхідно: по можливості мати карту мінних полів; пересуватися по дорогах із твердим покриттям, по дорогах і стежках, якими користуються щодня; при з'їзді з дороги варто вибирати кам'янистий ґрунт, у якому важче замаскувати міни і боєприпаси.

Всебічне сприяння переговорам із представниками конфліктуючих сторін і місцевими органами влади проводиться з метою запобігання зростання напруженості, а також досягнення компромісу між ними. Завдання переговорів: визначити й уточнити розбіжності сторін; вирішити суперечку чи запобігти її ескалації; врегулювати конфлікт чи хоча б звузити його розмах. Результатами переговорів можуть бути: підписання угоди – письмового документа про урегулювання, яке підписує командир підрозділу миротворчих сил і командир підрозділу (формування) протилежної сторони; досягнення порозуміння –

письмовий документ про урегулювання, який з політичних причин ніким не підписується; досягнення домовленості – усного урегулювання між сторонами (навіть усну домовленість необхідно детально запротоколювати).

Виконання ремонтно-відновлювальних робіт і надання медичної допомоги у випадках масових поранень здійснюється в умовах необхідності термінового захисту населення, запобігання розвитку чи зменшення впливу різноманітних НС шляхом виконання рятувальних та інших невідкладних заходів. Виконання цих заходів миротворчими підрозділами, в багатьох випадках, практично аналогічно участі механізованих підрозділів у специфічних діях, пов'язаних з ліквідацією НС на власній території.

Рятувальні та інші невідкладні заходи починаються відразу ж у міру готовності сил і засобів для їх проведення, ведуться безперервно з необхідною заміною рятівників і ліквідаторів при дотриманні техніки безпеки.

Метою проведення рятувальних та інших невідкладних заходів (Р і ІНЗ) в осередках масового ураження є рятування людей та надання медичної допомоги ураженим, локалізація аварій та усунення пошкоджень, які перешкоджають проведенню рятувальних і відновлювальних робіт.

Рятувальні заходи включають: розвідку маршрутів висування формувань і об'єктів робіт; локалізацію і гасіння пожеж на маршрутах висування і на ділянках робіт; пошук уражених і витягування їх із пошкоджених та палаючих будинків, загазованих, затоплених, задимлених приміщень, із завалів; розкриття зруйнованих, пошкоджених, завалених споруд і рятування людей, які там знаходяться; подачу повітря в завалені споруди з пошкодженою фільтровентиляційною системою; надання першої медичної допомоги ураженим та евакуація їх до лікарських установ; виведення (вивезення) населення з небезпечних зон у безпечні райони; санітарну обробку людей, ветеринарну обробку сільськогосподарських тварин, дезактивацію та дегазацію техніки, засобів захисту, одягу, продовольства, їжі, води, фуражу.

Інші невідкладні заходи включають: влаштування проїздів (проходів) у завалах і в зонах ураження; локалізацію аварій на газових, електричних мережах з метою забезпечення умов для проведення рятувальних робіт; укріплення чи руйнування конструкцій будинків і споруд, які загрожують обвалом і перешкоджають безпечному руху та проведенню рятувальних робіт; ремонт і відновлення пошкоджених і зруйнованих ліній зв'язку та комунально-енергетичних мереж із метою забезпечення рятувальних та інших невідкладних робіт, а також захисних споруд для укриття людей у випадку повторних надзвичайних ситуацій; пошук, знешкодження та знищення боєприпасів, що не розірвалися та інших вибухонебезпечних предметів.

Надання медичної допомоги включає комплекс діагностично-лікувальних заходів, які надаються потерпілому та хворому невідкладно при травмах, отруєннях тощо, з метою повернути або підтримати життєво важливі функції організму та зменшити загрозу для життя під час виникнення ускладнень.

Перша медична допомога надається на місці отримання травми, в медичному пункті (в місці розташування миротворців) та під час евакуації до лікувального закладу.

При підготовці підрозділів звертається увага на те, що зміст і призначення системи правил застосування сили при виконанні миротворчих завдань відрізняється у збройних силах держав світу. Загальна система розрізняє:

- накази, які надаються вищими посадовими особами підлеглим (правила застосування сили, правила ведення бойових дій);
- накази особовому складу, який носить зброю (наказ на відкриття вогню).

Нижнім рівнем для правил застосування сили є право на самооборону, тому що правила застосування сили не можуть обмежити право на самооборону. Зовнішньою межею правил застосування сили є міжнародне право, у тому числі і міжнародне гуманітарне право, оскільки правила застосування сили не можуть дозволити те, що заборонено цим правом.

Для кожної визначеної форми і виду участі у миротворчій діяльності, типу миротворчої операції розробляються конкретні правила застосування сили, які повинні відповідати п'яти загальноприйнятим умовам: бути чіткими та стислими; уникати надмірного вживання спеціальної термінології; бути адаптованими для тих, кому вони призначені; поділитися за визначеними завданнями; бути легкими для розуміння, запам'ятовування та застосування.

Підрозділи приступають до виконання завдань миротворчих операцій з попередження, встановлення або підтримання миру у встановленій зоні відповідальності тільки після досягнення домовленості сторін про припинення вогню і суворого дотримання цієї угоди. Підрозділи повинні зайняти вказаний район відповідальності після ретельної перевірки відсутності збройних формувань сторін конфлікту, що протистоять у вказаному районі, за умов обговорення та призначення лінії припинення вогню та чітко вираженої демаркаційної лінії.

Найпростішими видами тактичного розгортання миротворчих підрозділів є: розгортання в буферній зоні; розгортання в районі (вздовж лінії припинення вогню або з однієї сторони лінії припинення вогню).

Розгортання у буферній зоні передбачає чіткий розподіл відповідальності та сприяє налагодженню взаємодії сторін конфлікту і тим самим запобігає виникненню інцидентів. Негативні чинники полягають у труднощах в улагодженні інцидентів, можливих розбіжностях в оцінці інцидентів з обох сторін буферної зони.

Розгортання вздовж лінії припинення вогню застосовується з метою ведення спостереження і своєчасного повідомлення про віддалення сторін, причетних до конфлікту. Негативним фактором є те, що миротворчі підрозділи повинні відслідковувати одночасно два напрямки і змушені втримувати дві протилежні сили конфлікту.

Розгортання з однієї сторони лінії припинення вогню також використовується з метою ведення спостереження і повідомлення про віддалення сторін, причетних до конфлікту, але лише з однієї сторони лінії припинення

вогню. Перевага полягає у необхідності підтримування зв'язку та організації взаємодії лише з однією стороною, причетною до конфлікту. Труднощі полягають у прийнятті рішень і розбіжностях в оцінці інцидентів, що мають місце з обох сторін лінії припинення вогню.

2. Дії взводу під час виконання миротворчих завдань

Командир миротворчого підрозділу, під час виконання покладених завдань повинен звітувати перед вищим командуванням про: обстановку; пересування ворогуючих сторін; випадки відкриття вогню в миротворчій зоні, позиції миротворчих сил, ворожі дії, випадки загрози по відношенню до миротворчих підрозділів, цивільного населення; загрозу нападу терористів; удосконалення оборонних позицій ворогуючих сторін; порушення повітряного простору району відповідальності миротворчих підрозділів; порушення умов домовленостей. Інформація передається негайно по команді.

В рапортах про обстановку, про випадки відкриття вогню, конкретну діяльність у миротворчій зоні, як правило, вказується: дата (час складання рапорту); номер рапорту; позиція (СП, КПП, патруля); час (події або інциденту); опис (детальний звіт про те, що сталося, включаючи кількість особового складу, який приймав участь у події чи інциденті); прізвища та імена учасників (якщо можливо), їхні дії, спорядження (зброя, тощо), напрям руху, вогню, пошкодження (завдані особовому складу або спорядженню) та будь-яка інша інформація, що може мати відношення до події. У рапорті також зазначають будь-яку помічену діяльність у зоні відповідальності та навколо неї.

При постановці завдання спостережному посту командир миротворчого взводу вказує: мету спостереження; місце, час і порядок облаштування спостережного посту; особливості місцевості; позиції сусідніх миротворчих СП і КПП, порядок взаємодії з ними; найближчі миротворчі позиції (напря́м, вид, відстань), позивні СП і КПП; склад, засоби підсилення СП; напрямок зосередження основних зусиль і методи спостереження, ліва і права межа; існуючі обмеження (якщо є); конкретні місця та населені пункти, яким необхідно приділити особливу увагу; порядок чергування та ведення журналу спостереження; форма одягу (порядок носіння зброї, шоломів, захисних жилетів та іншого екіпірування); порядок застосування палиць, сльозогінного газу, зброї, оповіщення і підйому по тривозі, дій при пожежі, затриманні порушників і їх конвоюванні, застосування і обслуговування наявної техніки та обладнання; порядок організації охорони та оборони СП; порядок підсилення СП; порядок евакуації СП; порядок організації всебічного забезпечення; порядок перевірки документів, вилучення вибухівки та боєприпасів; порядок організації і підтримання зв'язку, представлення донесень, рапортів, звітів.

При постановці завдань рухомому спостережному посту вказуються: склад, засоби підсилення; способи виконання завдання; маршрут і швидкість руху; періодичність контролю (проїзду) по маршруту; час і місце прийому їжі та відпочинку особового складу; час готовності до виконання поставленого завдання; порядок підтримання зв'язку і надання доповідей.

Для виконання завдань СП командир взводу (відділення) проводить бойовий розрахунок підрозділу і призначає: чергове відділення (зміну); відділення (зміну), що знаходиться в резерві; відділення (зміну), що відпочиває.

Командир (старший) чергового відділення (зміни) складає графік змін і відпочинку з розрахунку: 1-2 особи ведуть спостереження, інші забезпечують охорону і відпочивають.

Спостерігач, отримавши завдання, починає спостереження з детального вивчення місцевості і визначення відстані до орієнтирів, місцевих предметів у призначеному секторі. Місцевість за якою ведеться спостереження поділяється на сектори, для якісного спостереження та швидкої доповіді Застосування оптичних приладів підвищує ефективність спостереження, надає можливість вести спостереження на далекі відстані.

Командир відділення (старший зміни) записує в книгу реєстрації спостереження всі інциденти, що були помічені (навіть якщо вони здаються неважливими), і доповідає командирі взводу (відділення). Командир взводу (відділення) у встановлений час надсилає звіти в штаб-квартиру миротворчого підрозділу.

Відділення (зміна), що знаходиться в резерві, – обслуговує техніку, озброєння, знаходиться в готовності по тривозі зайняти оборонні позиції, або за наказом командира взводу здійснити патрулювання в певному районі та у разі необхідності здійснити контроль за натовпом.

Відділення (зміна), що відпочиває – займається повсякденною діяльністю на посту, відпочиває, готується згідно з бойовим розрахунком до несення служби.

Наряд для несення служби на СП може призначатися на термін до 3-х діб, при необхідності – на більш тривалий термін. Старший СП щодня узагальнює результати спостереження і до встановленого терміну доповідає їх у встановленому порядку, а у випадку виявлення незаконної діяльності – негайно.

Якщо дозволяє обстановка, особовий склад може залучатися для патрулювання на ділянці, яка не простежується із СП. У цьому випадку військовослужбовці оснащуються всім необхідним для спостереження, зв'язку і забезпечення безпеки.

Радіо і телефонний контакт з вищою штаб-квартирою здійснюється щонайменше тричі на день. При виявленні підозрілої діяльності доповідь до вищої штаб-квартири здійснюється негайно, згідно з процедурами звітування. Повідомлення про сторони (підозрілу діяльність або порушення) повинні бути закодовані у зв'язку з можливістю їх підслуховування і записування сторонами конфлікту.

При виконанні завдань особовим складом спостережного посту для контролю над заворушеннями та розгоном натовпу, який загрожує звичайному громадському порядку, дозволяється використання необхідних і виправданих заходів.

Особи, які помічені у вчиненні серйозних дій кримінального характеру, затримуються з мінімальним застосуванням сили та зброї. Для їх супроводу призначається конвой – військовий наряд у складі від трьох і більше

військовослужбовців. Конвоювання здійснюється, як правило, вдень.

До дій кримінального характеру відносяться: вбивство, напад з застосуванням зброї, згвалтування, підпал, пограбування. Якщо усі можливі методи вичерпано і подальший розвиток подій може призвести до людських втрат, застосовується зброя (як крайній засіб).

При постановці завдання КПП на організацію і несення служби командир вказує: мету організації КПП; місце, час і порядок облаштування КПП; особливості місцевості, методи спостереження за місцевістю; позиції сусідніх миротворчих ПС і КПП, порядок взаємодії з ними; найближчі миротворчі позиції (напрямок, вид, відстань), позивні СП і КПП; склад, засоби підсилення КПП; порядок блокування руху транспорту і людей (часткового чи повного); порядок огляду і перевірки документів, людей, транспорту і вантажів, що перетинають зону роз'єднання (буферну, демілітаризовану зону); порядок затримання громадян і транспортних засобів, що порушують режим особливого положення, вилучення зброї та боєприпасів; порядок чергування та ведення журналу обліку затриманого автотранспорту і вилученої зброї, боєприпасів, вибухових речовин та інших заборонених предметів; форма одягу (порядок носіння зброї, шоломів, захисних жилетів та іншого екіпірування), порядок застосування палиць, сльозогінного газу, зброї, оповіщення і підйому по тривозі, дій при пожежі, конвоюванні порушників, застосування і обслуговування наявної техніки та обладнання; порядок організації охорони та оборони КПП; порядок підсилення КПП; порядок евакуації КПП; порядок організації всебічного забезпечення; порядок організації і підтримання зв'язку, представлення донесень, рапортів, звітів.

При встановленні прихованого або спровокованого КПП командир визначає його місце, призначає засідки (віддаляються на **50-100м** в обидва напрямки), обирає місце для спостереження та організовує роботу.

Особлива увага звертається на вибір зручної позиції для спостереження, можливості взаємопідтримки (вогневої підтримки) та взаємоприкриття; розвідку території перед зайняттям позицій; перевірку місцевості на наявність скритих вибухових пристроїв і відсутності ворожих засідок; організацію безперебійного зв'язку; використання допомоги патруля-супутника.

Для виконання завдань особовий склад, який призначений для несення служби на КПП, поділяється на групи: управління, перевірки документів і огляду транспортних засобів (поділяється на підгрупу попереднього огляду та підгрупу поглибленого огляду), прикриття (поділяється на підгрупу охорони та підгрупу підтримки), застосування спеціальних засобів і управління мінно-вибуховими загородженнями та резервну групу (відпочинку).

У встановлений час особовий склад КПП приступає до несення служби з перевірки транспортних засобів, перевезення вантажів і людей. Зони огляду і очікування повинні бути відзначені білими смугами (спеціальними щитами).

Персонал, який має дозвіл входити в зону, отримує інструкції щодо правил поведінки в миротворчій зоні. Перед входом у зону персонал перевіряють для встановлення ідентичності документів і запобігання перенесення в зону через

КПП нелегальних речей. Перевірку персоналу дозволяється проводити різними способами (перевірка документів, обшук людей та техніки).

Особи, які перетинають кордон зони роз'єднання (буферної, демілітаризованої зони), пред'являють документи, що засвідчують особу. Зразки документів, що дозволяють в'їзд у вказані зони, повинні знаходитися на КПП. При перевірці місцевого населення проводиться обов'язкова його реєстрація. При цьому в книгу реєстрації заносяться наступні дані: час, повне ім'я, маршрут руху.

При перевірці місцевого населення перш за все перевіряються підозрілі особи, які мають незвичайний одяг, ведуть себе неадекватно. Огляд людей здійснюється шляхом обшуку. Проведення особистого огляду солдати повинні здійснювати погладжуванням по одягу, а не поляскуванням. Окрема увага приділяється нижнім частинам тіла. Обов'язковими для перевірки є головні убори, черевики, широкі штани, багаж. Перш за все перевіряються підозрілі особи, які мають незвичайний одяг та ведуть себе неадекватно. При проведенні обшуку доцільно використовувати металолукачі (датчики), які виявляють металеві предмети.

Жінки оглядаються тільки військовослужбовцями жінками, у випадку коли їх немає – тільки технічними засобами в спеціально відведеному для цього приміщенні. Процедура обшуку жінок і священнослужителів командир повинен обговорити з місцевою владою. Якщо в того, кого обшукують, знайдена зброя, боєприпаси, вибухові речовини, вони конфіскуються, а сама людина підлягає затриманню і допиту поліцією миротворчих сил та передачі органам місцевої влади.

При перевірці транспортних засобів здійснюється паспортний контроль водія та пасажирів, особлива увага приділяється автомобілям, в яких знаходиться одна людина. Транспортні засоби підлягають повному обшуку на предмет перевезення зброї та вибухових речовин. При значному русі можна перевіряти тільки кожний третій автомобіль, автомобілі тільки одного типу чи ті які рухаються в одному напрямку.

Автомобілі для огляду допускаються на територію КПП по одному. Поки перший на черзі автомобіль оглядається, інші, з виключеними двигунами, очікують огляду на відстані не ближче **50м**, під спостереженням підгрупи охорони КПП. За сигналом автомобіля, який перевіряється, водій наступного запускає двигун, повільно під'їжджає до зони огляду, пред'являє (пред'являють) посвідчення особи. Перш ніж відійти від автомобіля, водій повинен відкрити всі двері, капот і багажник.

Під час огляду автомобіля водій і пасажир знаходяться в зоні очікування, що розташовується не ближче **5м** від автомобіля, що перевіряється. Ця зона також знаходиться під спостереженням підгрупи охорони.

При перевірці автомобіля в якому знаходиться значна кількість людей, персонал контрольного пункту пропонує всім вийти з машини. Проводить огляд кожної людини і відводить їх у бік, не ближче **10м** від машини, після цього проводиться огляд транспортного засобу на наявність зброї та вибухових пристроїв.

Послідовність огляду транспортних засобів: двигун (звертається увага на електричні дроти, за допомогою дзеркала оглядаються важкодоступні місця); пасажирський салон (обшукуються сонцезахисні щитки, спинки сидінь, під сидіннями і килимками, кишені у дверцятах, магнітофон, речова скринька, при цьому не торкаються перемикачів або інших підозрілих предметів, при виявленні останніх викликається фахівець); багажник (перевіряється весь багажник, у тому числі, місце кріплення запасного колеса, звертається увага на клунки, конверти, газети); шасі (оглядаються бампери, колісні ковпаки та ободи, застосовується інспекційне дзеркало для огляду під машиною); вантаж (для перевірки вантажу застосовують металеві стержні).

Перевірені транспортні засоби та водії реєструються у журналі реєстрації, де вказується: час, коли пройшов огляд транспортний засіб, прізвище водія, колір, марка машини, номерний знак, напрямок руху, пункт призначення та інше. У випадку, коли люди пересуваються без автомобілів, а ,наприклад, на мулах чи верблюдах, робиться спеціальна відмітка з зазначенням кількості худоби.

При виявленні зброї, боєприпасів, вибухових речовин й інших заборонених предметів начальник КПП у присутності водія і групи огляду вилучає їх, складає акт із розписами присутніх. Вилучене по акту передається командирі підрозділу, від якого виставлено КПП і записується в “Журнал обліку затриманого автотранспорту і вилученої зброї, боєприпасів, вибухових речовин й інших заборонених предметів”.

Затримані особи за першої нагоди передаються у місцеві правоохоронні чи інші відповідні органи.

Характер служби на КПП вимагає тривалого перебування на посту, коли необхідно мати вільні руки для подачі сигналів, перевірки документів, огляду машин і обшуку людей і одночасно бути готовим до застосування зброї. Командир взводу повинен навчати особовий склад правильному носінню та застосуванню зброї. Вона повинна знаходитися в положенні, що забезпечує її швидке застосування, і в той же час люди, що перевіряються, не повинні мати можливості блокувати застосування зброї.

Персонал, який обслуговує КПП, має право застосовувати силу і відкривати вогонь: в умовах оборони від збройного нападу; коли безпека персоналу під загрозою; у випадках спроб арештувати, поранити або захопити військовий чи цивільний миротворчий персонал; при намаганнях зупинити або перешкодити миротворчому персоналу виконувати свої обов’язки; при спробах викрасти або знищити техніку, обладнання КПП. При цьому треба враховувати, що неприховане носіння зброї будь-ким не є проявом ворожих намірів.

Якщо при наближенні до КПП чи об’єкта, що охороняється, транспортний засіб не зупиняється за наказом, дозволяється застосування зброї для його зупинення.

Порядок застосування сили: командир КПП через мегафон подає команду зупинитись, а вартовий готує зброю до застосування; розгортається “*килим цвяхів*”, призначений для пошкодження шин; персонал КПП займає позиції для оборони; по засобах зв’язку викликається допомога; якщо автомобіль не

зупиняється, робиться попереджувальний постріл у землю перед автомобілем, наступний постріл здійснюється по колесах, у двигун, фари (необхідно по можливості уникати ураження людей).

Для затримання людей застосовується наступна процедура: робиться попереджувальний постріл у землю перед ними; ще один постріл у землю перед ними; постріл по ногах; при необхідності розосередження натовпу застосовується сльозогінний газ.

Застосування зброї повинно припинитись як тільки попередження виконано або ситуація нормалізувалась.

При організації патрулювання командир взводу визначає: завдання патруля та головну мету дій миротворчих сил у районі патрулювання. Крім цього, він повинен звернути увагу: на загальну ситуацію, що склалася у районі, особливі події, які мали місце і необхідно прийняти до уваги; маршрути патруля, можливі перешкоди на ньому та межі забороненої зони; можливі шляхи проникнення в зону патрулювання, шляхи відносно поселень, позиції інших озброєних сил; наявність у місцевих поселеннях населення, що належить до ворогуючих угруповань; маршрути і завдання найближчих миротворчих патрулів у районі; райони “мертвих зон” для пунктів спостереження та КПП; місцеві процедури, які застосовують органи місцевої влади в районі; порядок підтримання зв’язку, кодові слова для непередбачених випадків; час виходу, прибуття до різних пунктів на маршруті руху, час повернення на базу, тривалість здійснення патрулювання в особливих умовах погоди; порядок застосування зброї під час виконання завдання; обмеження нічного патрулювання та нічні правила застосування зброї; порядок надання технічної та медичної допомоги; прогноз погоди; порядок дій при виявленні озброєних осіб; при виявленні мін; порядок дій при отриманні встановлених сигналів; час і місце підбиття підсумків патрулювання; коли і кому здавати звіт патруля після повернення на базу.

Особливості виконання завдань у населених районах пішим патрулем. У населених районах піший патруль має певну перевагу (є можливість для встановлення позитивного контакту з місцевим населенням, особливо дітьми, які можуть стати необхідним джерелом інформації, хоча вона повинна підлягати перевірці). Необхідно враховувати, що осіб, які надають миротворцям інформацію, можуть переслідувати інші особи. Разом із тим, піші патрулі мають певні обмеження: меншу гнучкість у кількості завдань, меншу оперативну зону відповідальності в межах відстані та тривалості; менш надійний і коротший зв’язок у порівнянні з радіозв’язком на техніці, крім того, піший патруль повинен носити розпізнавальний знак або прапор, який помітний з належної відстані, щоб не допустити обстрілу.

Під час організації засідки патруль дотримується режиму радіомовчання. Коли є собачки доречно дати їй можливість перевірити місцевість майбутньої засідки перед тим, як патруль займе свої позиції. Зайняття позицій на місці засідки повинно відбуватися приховано, щоб не привернути увагу потенційних порушників.

Найкраща система зайняття позиції – це ряд, що дозволяє уникнути

можливості поранення членами патруля один одного. Старший патруля може розгорнути патруль у формі букв “U” або “V” з урахуванням характеру місцевості. Патрульний з собакою першим входить у район, прочісує його і дає сигнал на рух по одному членів патруля для зайняття позицій. Віддалення між членами патруля не повинно перевищувати **20м**. Позиція патруля розташовується проти вітру, як найближче до імовірних шляхів проникнення порушників. Під час контакту з порушником - старший патруля робить постріл з сигнального пістолета і вигукує: *“Зупинись! Ти є у миротворчій зоні, кинь зброю, руки вгору!”*

Порядок поводження з порушниками здійснюється згідно з угодами між сторонами конфлікту. Якщо порушники припинили свої дії, не чинять опір і згодні залишити район, то необхідно по можливості з’ясувати: прізвища порушників; їхню належність; завдання порушників; яка в них зброя та боєприпаси; за чийм наказом діють.

Якщо порушники не залишають район, їх потрібно оточити і утримувати на місці, негайно викликавши додаткові сили.

Якщо затримані порушники являють небезпеку, необхідно на них надіти наручники і провести обшук. Жінок порушників повинні обшукувати тільки миротворці –жінки і, якщо такої можливості немає, то треба утримувати під посиленням наглядом та охороною. При супроводженні порушникам необхідно зав’язати очі, щоб вони не бачили маршруту руху до місця їх ув’язнення.

Порушник утримується у безпечному місці до часу, коли військова поліція або представники місцевої міліції (поліції) не проведуть допити. Порушники, які не являють небезпеки, з дозволу старшого командира звільняються в районі, де для них немає загрози.

Відповідно до існуючих правил вилучена зброя може бути повернена, а може і не віддаватись, але у будь-якому випадку боєприпаси та вибухові пристрої завжди вилучаються.

При постановці завдання на здійснення конвоювання командир взводу вказує: завдання конвою та маршрут руху; загальну ситуацію в районі виконання завдання, особливі події, що сталися, які необхідно мати на увазі; небезпечні ділянки та розташування ворожих угруповань і формувань на маршруті руху та їх ймовірний характер дій та намірів; місця розташування на маршруті руху баз, таборів миротворчих сил, а також місць несення ними служби (патрулі, КПП, СП); на чому зосередити основні зусилля (особливу увагу); швидкість руху, дистанцію між машинами (всі машини повинні бути в полі зорової видимості), порядок ведення спостереження та огляду місцевості під час руху; бойовий розподіл особового складу (ставити завдання відділенням, екіпажам, старшим на головній та останній машині) на випадок збройного нападу чи виникнення масових порушень правопорядку, на випадок непередбаченої зупинки чи поломки техніки; склад і порядок шиккування колони; радіодані, порядок і засоби зв’язку зі старшим командиром під час виконання завдання та у невідкладних випадках, порядок доповіді в штаб батальйону, кодові слова для непередбачених випадків та зв’язку; порядок дій на випадок втрати зв’язку; процедури перевірок, якими користуються інші контингенти; сигнали управління, умовні сигнали та порядок

дій за ними; порядок дій по прибутті до місця призначення; екіпірування та форма одягу особового складу, положення зброї та порядок її застосування; порядок надання медичної допомоги та виклику евакогрупи; час готовності до виконання завдання.

Незалежно від статусу персоналу, що супроводжується, конвой знаходиться у підпорядкуванні старшого конвою, який за нього відповідає. Перед від'їздом він повинен провести інструктаж всього особового складу щодо порядку здійснення конвою, загальної ситуації і довести особливі інструкції, яких особовий склад конвою повинен дотримуватися (вказівки щодо формування конвою, відстані між автомобілями, швидкості і порядку дій у випадку нестандартних ситуацій) та представляє письмовий документ, в якому вказується склад конвою, включаючи кожен людину і транспортний засіб. Після інструктажу старший конвою перевіряє засвоєння особовим складом поставлених завдань.

Особовий склад і техніка прибувають на місце зустрічі конвою, як правило, за півгодини до початку руху. Призначений особовий склад повинен перевірити згідно списку людей у всіх видах автотранспорту (автобуси, легкові та вантажні автомобілі), а старший конвою розставити бойові машини в колоні конвою, рівномірно розподілити сили та засоби захисту конвою від нападу. Всі цивільні особи та їх транспорт, як правило, обшуковуються до початку руху конвою.

Старший конвою повинен знаходитись у другому або в третьому автомобілі і мати радіозв'язок з кожним автомобілем конвою. З отриманням доповіді про готовність до руху він дає команду на початок руху, наприклад: *“Процесія, всім 777”*. Всі екіпажі по черзі доповідають: ***“Я Бутон 11, 777 виконав”***.

Після цього старший конвою подає команду на увімкнення передавачів перешкод, якими оснащена техніка конвою. Вимикання передавачів перешкод здійснюється після прибуття у пункт призначення за командою старшого конвою.

Для відсліджування руху конвою, на протязі маршруту призначаються контрольні точки (населені пункти, перевали, повороти або перехрестя). Про проходження них екіпажі доповідають старшому конвою, наприклад: *“Я Бутон 11, 635, 5”*. З отриманням останньої доповіді, старший конвою доповідає командирі, який призначив конвой *“Фокстрот”*, я *“Процесія” 635, 5 450*. При проходженні найбільш небезпечних населених пунктів в яких спостерігається висока кримінальна активність та негативний настрій щодо до осіб, які конвоюються, для швидкого та якісного управління особовим складом конвою розробляються умовні команди: *“Процесія, всім 999”* – увага направо *“Процесія, всім 888”* – увага наліво

При здійсненні конвоювання старший конвою повинен доповідати по засобах зв'язку: про кількість людей та транспорту, про початок руху конвою по маршруту, про проходження контрольних пунктів на маршруті (закодовано) та про час прибуття до місця призначення; слідкувати за суворим виконанням дисципліни конвою (встановлену швидкість, дистанцію та візуальний контакт між транспортними засобами, при цьому дистанції можуть бути змінені, враховуючи інтенсивність руху).

Про всі випадки, які трапляються на протязі здійснення конвою старший конвою негайно доповідає, командиру, який призначив конвой.

У випадках виходу з ладу (поломки) цивільного автотранспорту, який конвоюється, колона конвою продовжує рух без зупинок; зламана машина охороняється миротворчим персоналом, у зоні відповідальності якого це трапилось. При виході зі строю автотранспорту конвою, необхідно перемістити транспортний засіб на обочину дороги (враховуючи можливість наявності мін); знайти причину виходу з ладу транспортного засобу; повідомити про це до штабу; якщо можливо, відремонтувати транспортний засіб власними силами, а у разі неможливості викликати технічну допомогу. Після цього перевантажити вантаж із пошкодженого транспортного засобу до інших (при наявності місця); залишити транспортний засіб із водієм і одним охоронцем для очікування технічної допомоги.

У випадку дорожньо-транспортної пригоди під час конвоювання необхідно: огородити район дорожньо-транспортної пригоди; виставити попереджувальні знаки; повідомити про це в штаб; викликати військову поліцію. Якщо є поранені, надати їм першу медичну допомогу і викликати швидку допомогу.

У випадку обстрілу необхідно: вести вогонь у відповідь (якщо можливо, спочатку попереджувальні постріли); зупинити транспортні засоби, щоб запобігти їх входу в зону обстрілу, або продовжити рух вперед, якщо неможливо здійснити безпечний відхід з метою вийти з під обстрілу. Про обстріл негайно повідомляється в штаб для виклику підкріплення й іншої допомоги на місце події. Пораненим надається перша медична допомога, вони евакуюються відповідно до інструкції щодо дій у таких випадках.

Спроби наскоку перешкоджаються жорсткими діями – щільним веденням вогню у відповідь.

У пункті призначення старший конвою віддає наказ щодо подальших дій і призначає особовий склад для розвантаження вантажу. При необхідності він дає вказівки щодо прийому їжі, розміщення та повернення назад.

Після повернення в розташування підрозділу старший конвою проводить розбір дій конвою та подає звіт, в якому вказує: діяльність, положення і одяг воюючих сил, час зустрічі; зміни стану шляху; про дії насильства проти конвою (націлювання зброї, метання каміння тощо); випадки ворожого ставлення цивільного населення до конвою (викрики, глузування); випадки стрільби по конвою або навколо нього; реакцію конвою; крадіжки (що було викрадено, опис злодія, місце крадіжки та реакція конвою).

Особливості здійснення маршу, перевезень і патрулювання в пустельно-піщаній місцевості. При виконанні завдань необхідно вибирати ділянки з твердим ґрунтом чи рослинним покривом. Вологі солончакові, мулисті і глинисті ділянки необхідно обходити або долаються після попередньої розвідки.

При великій запиленості повітря рух у колоні здійснюється в накладку, тобто водій машини, яка рухається позаду, притримується пилової хмари від машин, які йдуть попереду. Під час проходження густої пилової смуги слід уникати поворотів і рухатися в раніше вибраному напрямку, в цей час

спостереження за дорогою і місцевістю ведуть всі члени екіпажу. Піщані ділянки проходяться при увімкнених передніх мостах з пониженим тиском у шинах. Під час руху по піску вигідніше користуватися високими передачами. При цьому швидкість руху не повинна перевищувати допустиму для вибраного тиску в шинах (згідно інструкції по експлуатації машин).

При водінні машин у складі конвоїв необхідно дотримуватися швидкості **60-70 км/год**. Особливу увагу при русі в складі конвою слід приділяти: стану дорожнього покриття на предмет свіжих ознак ремонту; стану узбіччя дороги; наявності на дорозі та узбіччі сторонніх підозрілих предметів, загнаних тварин і покинутих автомобілів, що є ознаками можливого мінування; дотриманню дистанції, яка забезпечить безаварійну експлуатацію та можливість вогневої підтримки машин зі складу конвою.

Особливої уваги та витримки від водія та старшого машини потребує водіння машин у міських умовах, так як правил дорожнього руху для місцевих водіїв і пішоходів, як правило, в умовах виконання миротворчих завдань практично не існує. Серйозну небезпеку для створення дорожньо-транспортних пригод становлять діти.

Для захисту власних об'єктів миротворчих підрозділів, як правило, застосовуються два способи дій: кругова оборона, оборона приміщення.

Кругова оборона здійснюється для утримання і захисту від обстрілу району розташування штаб-квартири, місць розташування миротворчих контингентів, вона забезпечується зайняттям підрозділами позицій кругової оборони. Кругова оборона може бути внутрішньою і зовнішньою.

Найбільш доцільно призначати дві третини підрозділу для зайняття зовнішньої кругової оборони, а одну третину – на внутрішній. Незалежно від того, який метод розподілу застосовується, головне, щоб внутрішній круг оборони був настільки віддалений від зовнішнього, щоб не було можливості прострілу противником двох кругів оборони одночасно без зміни вогневих позицій. Проте внутрішній круг повинен бути на такій відстані від зовнішнього, щоб за необхідності надати допомогу зовнішньому кругу вогнем стрілецької зброї. Для бойових машини обладнуються основні і запасні вогневі позиції, командири бойових машин заздалегідь готують картки вогню.

Підрозділи, основними завданнями яких є оборона об'єкта, негайно займають позиції оборони в призначеному секторі з метою протидіяти будь-якій загрозі. Одиночні та парні окопи обладнуються біля всіх житлових приміщень, приміщень адміністрації.

Оборона приміщення. Підрозділ, що виділяється для охорони приміщення, відповідає за контроль персоналу і доступ до транспортних засобів, направлення патрулів у зовнішній і внутрішній периметри кругової оборони і ведення спостереження (за допомогою прожекторів, біноклів, пристроїв нічного бачення). Підрозділ охорони розміщується у вартовому приміщенні (в будинку чи зовні), в якому є місце для відпочинку і засоби зв'язку. До складу охорони входять нерухомі та рухомі вартові.

Для оборони штаб-квартири вживаються два типи охорони: спостережна і контрольна.

Спостережна охорона здійснюється, як правило, з позиції, яка розташовується на найвищому поверсі будинку, захищена мішками з піском. Вартові повинні мати в полі зору визначену територію і найближчі підступи до неї.

Контрольна охорона здійснюється вартовими у входів для персоналу, в'їзду транспортних засобів. Вартові контрольної охорони пропускають тільки той персонал, який має особисте посвідчення. Тільки автотранспорт миротворчих сил має право під'їжджати близько до приміщення. Всі інші транспортні засоби повертають на стоянку, яка розташовується на відстані декілька сот метрів від приміщення. На дорозі слід застосовувати бетонні блоки та інші перешкоди, а також переносні загородження для зупинки автомашин. Перед тим, як пропускати будь-кого, хто не є членом миротворчих сил, треба обшукати і оглянути машини. По можливості використовуються собаки, які навчені шукати вибухові речовини.

Під час організації охорони та оборони важливого об'єкта командир взводу (старший охорони) вказує: напрямки, на яких необхідно зосередити основну увагу; де і яку мати охорону; склад і завдання охорони, час її виставлення; пропуск і відгук; час і порядок доповіді.

Командири підрозділів, які виконують завдання щодо забезпечення охорони та оборони важливих об'єктів, повинні завжди знати: де знаходяться, що роблять, у чому мають потребу підрозділи охорони та оборони і впливати на хід виконання ними завдань усіма наявними в їх розпорядженні силами і засобами. Вони керують ними шляхом віддачі розпоряджень по радіо, рухомими засобами і сигналами, висилкою дозорів, особистою перевіркою служби.

При організації підготовки та під час здійснення супроводження офіційних (високо посадових) осіб необхідно дотримуватись правил прихованості, таємності в плануванні і виданні наказів на супроводження; суворо дотримуватись дисципліни під час пересувань; змінювати шляхи і часовий розклад переміщень; вживати необхідних заходів для забезпечення супроводження, організовувати і відправляти підрозділи охорони в такий спосіб, щоб забезпечити зв'язок із повітряною і вогневою підтримкою на випадок засідки; а також резервами і підрозділами (силами) негайного реагування; налагодити зв'язок із підрозділами сусідніх миротворчих контингентів, вищим командуванням і по можливості із силами держави-господаря; розподіляти провідників.

Порядок дій при виявленні мін та інших вибухонебезпечних предметів.

Під час руху пішки: визначити характер і стан виявленого предмета; позначити заміновану (підозрювану) ділянку; повернути назад, рухаючись по своїх слідах; повідомити в штаб частини про виявлені міни (вибухонебезпечні предмети) і уточнити маршрут руху; по можливості, особисто привести саперів і показати підозрілий предмет чи ділянку.

Під час руху на автомобілі: зупинитися; повідомити в штаб частини і дочекатися саперів, не виходячи з машини; при необхідності залишити автомобіль: не торкати (не обертати) рульове кермо; вийти з машини, по

можливості, через кузов чи задні двері; відійти від автомобіля по його колії, тримаючись один від одного на відстані не менш 20 метрів; при необхідності продовжити рух.

До прибуття саперів: позначити небезпечну ділянку і перекрити дорогу; повідомити в найближчу частину (підрозділ) миротворчих сил; металевим щупом чи наявними іншими підручними засобами перевірити ділянку, на якій автомобіль здатний розвернутись; пасажиром вийти і рухатися по колії автомобіля у зворотному напрямку; автомобілю їхати у зворотному напрямку по своїй колії; в нічний час, по можливості, дочекатися світанку.

У випадку, якщо автомобіль оснащений малогабаритними передавачами перешкод, ні в якому випадку їх не вимикати; якщо передавачі не були увімкнуті, - увімкнути їх.

Будь-який підрозділ миротворчих сил повинен мати інструкцію про порядок поводження з мінами і боєприпасами, що не розірвалися, а також пам'ятки зі змістом: ***“Самостійне знешкодження мін категорично заборонено”, “Не торкайтесь підозрілих предметів”***.

Під час переговорів із представниками конфліктуючих сторін і місцевими органами влади не можна передбачити всі можливі ситуації, які можуть виникнути під час виконання миротворчих завдань, тому в залежності від ситуації при веденні переговорів, може залучатися група охорони (військовий наряд) у складі трьох і більше військовослужбовців. Його загальне призначення – охорона командного складу, спостерігачів й інших осіб під час виконання ними службових завдань.

Послідовність, прийоми і способи проведення Р та ІНЗ залежать від характеру руйнування будівель і споруд, аварій комунальних, енергетичних і технологічних мереж, від ступеня радіоактивного та хімічного зараження території об'єкта, пожеж тощо.

У першу чергу проводяться роботи з влаштування проїздів і проходів до зруйнованих захисних споруд, пошкоджених і зруйнованих будинків, де можуть знаходитись люди, а також у місцях аварій, які перешкоджають або утрудняють проведення рятувальних робіт. Проїзди встановлюються шириною **3-3,5м** для одnobічного та **6-6,5м** для двобічного руху. При одnobічному русі через кожні **150-200м** передбачаються роз'їзди довжиною **15-20м**.

Для влаштування проїздів, проходів використовуються інженерні підрозділи, які мають автокрани і бульдозери. Протипожежні формування висуваються до об'єктів робіт, починають локалізацію та гасіння пожеж там, де знаходяться люди.

Для пошуку і рятування людей призначаються рятувальні групи на базі механізованих підрозділів миротворчого контингенту. Пошук і рятування людей розпочинається відразу після введення рятувальних груп на об'єкт. Особовий склад розшуковує сховища та укриття, встановлює зв'язок із тими, хто переховується в захисних спорудах із використанням засобів зв'язку, що збереглися, через повітряно-забірні отвори, а також шляхом перестукування крізь двері, стіни, труби водопостачання та опалення. В першу чергу в сховище

подається повітря, для чого розчищають повітряно-забірні канали, роблять отвори у стінах і перекриттях.

При розчищенні сховища використовуються різні способи залежно від його конструкції та характеру завалу: розбирання завалу над основним входом з наступним відкриванням дверей чи вирізанням у них отворів; відкопування лазу чи аварійного виходу; влаштування отворів у стіні сховища із суміжного приміщення; розбирання завалу над перекриттям сховища з наступним пробиванням у ньому отвору для виведення людей тощо. Поряд з цим під час пошуку людей в осередках ураження обстежують підвальні приміщення, які не пристосовані для переховування, дорожні споруди (труби, кювети), зовнішні віконні та сходові прямки.

Основний спосіб локалізації аварій та пошкоджень на комунально-енергетичних і технологічних мережах – відключення зруйнованих ділянок у будинках:

- відключення мережі теплопостачання;
- знеструмлення;
- вимикання каналізаційних мереж і відведення стічних вод;
- вимикання насосів.

При гасінні пожеж використовуються запасні та водонапірні резервуари.

При селевих потоках зсувах основний спосіб боротьби – закріплення та стимулювання розвитку ґрунтового і рослинного покриву на гірських схилах і особливо в місцях зародження селів; а також зменшення надходження поверхневих вод, спуск танучої води, перекачування води за допомогою насосів, правильне розташування на схилах гір гідротехнічних споруд. Ефективний спосіб боротьби з селями – вловлювання їх спеціальними котловинами, а також штучне розрідження селевого потоку водою.

Після буревіїв, ураганів зведені формування разом з усім працездатним населенням проводять рятувні та аварійно-відновлювальні роботи, рятують людей із завалених захисних та інших споруд, надають їм допомогу, відновлюють пошкоджені будівлі, лінії електропередач і зв'язку, газо та водогону, проводять інші аварійно-відновлювальні роботи.

Основним способом гасіння підземних торф'яних пожеж є обкопування палаючої території канавами шириною **0,7-1м** і глибиною до мінерального ґрунту чи ґрунтових вод. Обкопування розпочинається з боку об'єктів чи населених пунктів, які можуть зайнятися від палаючого торфу. Для гасіння палаючих штабелів торфу, а також гасіння підземних пожеж використовується вода у вигляді потужних струменів. Водою заливають місця горіння торфу під землею та на поверхні землі.

Ліквідація лісової пожежі складається із зупинки пожежі, локалізації, остаточного гасіння та оконтурення небезпечної ділянки.

При наданні першої медичної допомоги найбільш суттєвим є вміння кожного військовослужбовця зупинити кровотечу, накласти асептичну пов'язку для захисту рани, здійснити протишокові заходи (обезболюючих препаратів, серцевих засобів), провести транспортну іммобілізацію, надати допомогу при

опіках, струмових травмах, гострих отруєннях.

Правила та загальноприйнятий порядок застосування зброї при виконанні миротворчих завдань. У ситуаціях, коли порушник не озброєний та не має ворожих намірів, використання зброї не виправдане. У будь-якому іншому випадку наявність зброї у порушника, який виказує ворожі наміри, є приводом для застосування зброї. Як ворожі наміри можуть бути розцінені наступні дії: наведення зброї на людей, утримання заручників, використання зброї, нанесення ударів зброєю, а також погрози про використання зброї або свідчення про недавнє використання зброї.

Зброя застосовується тільки в останню чергу, як крайній засіб припинення порушення, після застосування засобів загорожі та інших перешкод, сльозогінного газу, гумових палиць і безпосереднього приготування зброї для стрільби.

Перед застосуванням зброї необхідно обов'язково вигуком або попереджувальним пострілом сповістити про подальші наміри застосувати зброю.

Після попередження застосовуються одиночні постріли, стрільба чергами – вимушений крок, при цьому слід вести тільки прицільний вогонь.

Після застосування зброї обов'язково терміново доповідати про це старшому начальнику.

Миротворець має право застосувати зброю у випадках: ведення по ньому вогню або зарядження зброї для ведення вогню; самозахисту; намагання поранити, захопити або заарештувати будь-кого з цивільного і військового персоналу миротворчих сил; примусової затримки миротворчого персоналу з метою не допустити до виконання своїх службових обов'язків; намагання викрасти або знешкодити обладнання миротворчих сил; встановлення, підризу або кидання будь-яких вибухових пристроїв; дій порушників на техніці з явною метою задавити або протаранити й іншого шляху зупинити транспортний засіб немає.

Забороняється застосування зброї миротворцями у випадках: для припинення вогню між сторонами конфлікту або іншого порушення угоди між ними; якщо міра загрози миротворцю не перебільшує вищезазначених випадків; якщо діями миротворців може бути завдана шкода іншим особам, крім порушників; якщо попередньо не прийняті всі заходи, які повинні бути виконані перед застосуванням зброї; застосування зброї повинно припинитися, коли порушення чи дії порушників припинені, або коли ситуація стала безпечною.

Зброя знаходиться у миротворця тільки під час проведення операції чи несення служби, у всіх інших випадках миротворець знаходиться без зброї.

Вимоги щодо застосування зброї можуть поповнюватись і уточнюватись вказівками відносно правил сутичок або командуванням миротворчих сил

РОЗДІЛ 19. ДІЇ ПІД ЧАС УЧАСТІ У СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ, СПЕЦИФІЧНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК ТА У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОПЕРАЦІЇ

19.1. Особливості підготовки до дій у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції

1. Визначення стабілізаційних, специфічних дій військ, спеціальної операції та їх характеристика

В залежності від військових конфліктів і відповідно з їх кваліфікацією, підрозділи СВ будуть виконувати поставлені завдання у регіональній і локальній війні (конфлікті високої та середньої інтенсивності), збройному конфлікті (конфлікті низької інтенсивності), шляхом участі у посиленні охорони та прикритті державного кордону, територіальній обороні, спеціальних операціях, стабілізаційних і інших специфічних діях в умовах різних правових режимів та брати участь у міжнародних миротворчих операціях.

Підрозділи СВ можуть залучатися до виконання окремих завдань територіальної оборони (зон, районів), а також виконувати ряд завдань територіальної оборони в ході операції.

Основним завданням підрозділів СВ в територіальній обороні держави можуть бути: посилення охорони та захист державного кордону; забезпечення умов надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил); охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій; участь у боротьбі з ДРГ противника та незаконними збройними формуваннями (НЗФ); підтримання правового режиму воєнного стану тощо. Більшість завдань територіальної оборони аналогічні і притаманні діям підрозділів Сухопутних військ, що проводяться на початковому етапі оборонної операції, в ході оперативного розгортання військ, а також при проведенні миротворчих операцій.

При організації оборони держави, з метою недоторканності її кордонів та територіальної цілісності, на території України або в окремих її місцевостях, керівництвом держави встановлюється *правовий режим воєнного стану*. Це передбачається у випадках: небезпеки державній незалежності України чи її територіальній цілісності; загрози нападу чи у випадку збройної агресії проти держави, що зумовлює виконання підрозділами СВ не тільки бойових, а й специфічних завдань відповідно до чинного законодавства.

У місцевостях, де ведуться бойові дії, здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування (його представників), яке (які) може (можуть) приймати в підпорядкування підрозділи інших військових формувань, установи та організації.

За певних умов, як в Україні, так і в окремих її місцевостях, може встановлюватися *правовий режим надзвичайного стану*, який, як правило, може передувати введенню правового режиму воєнного стану в умовах початку збройного зіткнення всередині держави (відсутній правовий акт про оголошення стану війни).

Залучення підрозділів СВ до виконання заходів надзвичайного стану вкрай обмежено. Вони можуть залучатися лише у випадках виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру або при масовому переході населенням Державного кордону з територій сусідніх держав.

Міждержавний збройний конфлікт може розпочатися раптовим нападом противника із застосуванням боєздатних угруповань мирного часу з введенням військ (сил) на територію суміжної держави, яка як правило, є спірною під приводом надання допомоги опозиційним силам для відновлення демократії, прав і свобод людини, національних, соціальних та релігійних груп, правопорядку тощо.

Для досягнення визначеної мети противник може застосовувати регулярні війська, сили спеціальних операцій (ССО), а також незаконні збройні формування (НЗФ) (антидержавні озброєні формування – АОФ), що діятимуть на території держави.

Прикордонний збройний конфлікт – обмежені за місцем, часом і чисельністю військ (сил), що залучаються, збройні сутички військових формувань суміжних держав та (або) з іррегулярними формуваннями з боку суміжної території.

Для досягнення визначеної мети противник може застосовувати такі ж сили, як і у міждержавному збройному конфлікті.

У мирний час при ускладненні обстановки на Державному кордоні, з метою недопущення провокацій та запобігання передумовам щодо виникнення терористичних актів у прикордонних районах, здійснюється посилення охорони державного кордону, визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ, відповідно до завчасно розроблених планів, з передачею їх в оперативне підпорядкування формуванням Держаної прикордонної служби (ДПС) для здійснення спільних охоронних, сторожових, загороджувальних (використовуючи бойову техніку) дій у прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, улаштування сигнальних та невибухових загороджень на тилкових напрямках.

Механізовані підрозділи під час посилення охорони Державного кордону можуть виділятися для посилення відділів прикордонного контролю прикордонних загонів, знаходитися в резерві (у складі прикордонної маневреної групи), а також брати участь у проведенні прикордонного пошуку або прикордонної операції органів ДПС щодо пошуку і затримання (знищення) порушників кордону, диверсійних або розвідувальних груп противника, іррегулярних збройних формувань, сприяти підрозділам ДПС у проведенні режимних і обмежувальних заходів.

В умовах *правового режиму воєнного стану* здійснюється прикриття державного кордону визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ разом із оперативно підпорядкованими їм органами і підрозділами ДПС побудовою бойового порядку безпосередньо на державному кордоні та у прикордонних контрольованих районах, шляхом застосування оборонних дій, улаштуванням мінно-вибухових загороджень, облаштуванням окремих опорних пунктів та

позицій.

Збройні конфлікти всередині держави – це зіткнення на території держави збройних сил уряду з антиурядовими збройними загонами.

До збройних конфліктів всередині країни не належать випадки порушення громадського порядку та ситуації внутрішньої напруженості (наприклад, масові заворушення, окремі акти насильства або аналогічні дії).

Згідно з міжнародним гуманітарним правом під час не міжнародного (внутрішнього) збройного конфлікту неурядові або опозиційні сили вважаються “збройними силами” і є законними комбатантами, якщо вони відповідають наступним умовам: мають на чолі особу, яка відповідає за своїх підлеглих; мають розпізнавальний знак (відрізняють себе від цивільних); відкрито носять зброю; дотримуються норм права, що застосовується у збройних конфліктах. Відповідно до цього антиурядові сили або інші організовані озброєні групи, що відповідають визначеним вище умовам, визначаються як незаконні збройні формування.

Внутрішні збройні конфлікти умовно поділяються на декілька етапів.

Перший етап, як правило, проявляється в масових заворушеннях і напруженості серед населення (маніфестації, демонстрації, окремі акти насильства), які ще не мають ознак збройного конфлікту, але можуть його спричинити у подальшому.

На цьому етапі підрозділи Військової служби правопорядку (ВСП) Збройних Сил залучаються до виконання завдань із метою надання допомоги правоохоронним органам, а підрозділи СВ посилюють охорону важливих військових об’єктів, військових містечок, відповідно до розроблених планів охорони та оборони військових частин (гарнізонів) мирного часу, в режимі підвищеної готовності.

Другий етап внутрішнього збройного конфлікту розпочинається в умовах, коли центральні та інші органи влади втрачають контроль над ситуацією, а подальша ескалація напруженості обумовлює необхідність застосування надзвичайних заходів (введення правового режиму надзвичайного стану).

У цих умовах забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров’я, прав, свобод і законних інтересів громадян здійснюється силами й засобами органів МВС, СБ України відповідно до їх повноважень, що встановлені законом.

Для вирішення окремих службово-бойових завдань в умовах правового режиму надзвичайного стану можуть проводитися спеціальні операції щодо припинення масових заворушень і ліквідації незаконних збройних формувань. В умовах введення режиму надзвичайного стану *спеціальна операція* комплексом оперативних, режимних, військових та інших заходів і дій, які проводять органи МВС разом із військовою службою правопорядку ЗСУ та іншими взаємодіючими силами в обмежений час, за загальним замислом і під єдиним керівництвом з метою охорони громадського порядку і безпеки під час проведення несанкціонованих масових заходів.

Основними завданнями ВСП у ЗС України в таких умовах є: запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах

України, особливо пов'язаних зі зброєю та військовою технікою; участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; участь у протидії диверсійним проявам та терористичним актам на військових об'єктах; забезпечення дотримання комендантської години в гарнізонах; охорона військових об'єктів, військових містечок та їх населення, допомога в його евакуації; відновлення та підтримання порядку і дисципліни у військових частинах; контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням військових вантажів.

Підрозділи СВ, заходячись у місцях постійної дислокації, в режимі дій за надзвичайною ситуацією здійснюють в повному обсязі заходи, які передбачені планами охорони та оборони: застосовують чергові підрозділи підсилення варт; підрозділи підсилення охорони й оборони об'єктів; протидиверсійні резерви; додаткові варти; наряди патрулів; загони для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо.

З отриманням завдання щодо посилення Державного кордону з метою недопущення масового його переходу населенням із території суміжних держав, неконтрольованого поширення контрабанди зброї, наркотичних, вибухових речовин, засобів терору, проникнення через державний кордон ДРГ противника, НЗФ (АОФ) та терористичних груп, здійснюється посилення формувань ДПС визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ, з їх передачею в оперативне підпорядкування та здійснення спільних охоронних, сторожових, загороджувальних (використовуючи бойову техніку) дій у прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, улаштуванням сигнальних та невибухових загороджень на тилових напрямках.

З отриманням завдання щодо участі у ліквідації особливо важких ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значної кількості населення, здійснюється формування та виділення в розпорядження місцевих органів влади, як правило, зведених загонів, у склад яких можуть додаватися механізовані підрозділи. Зведені загони призначені для своєчасного та організованого проведення заходів аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт у визначених районах, ліквідації наслідків аварій та катастроф. Основними завданнями зведених загонів можуть бути: розчистка завалів; укріплення дамб; землерийні роботи, обваловування об'єктів; прокладання та утримання колонних шляхів; наведення та утримання переправ у районі аварій і катастроф; знешкодження боєприпасів та вибухових речовин; добування та очищення води; спеціальна обробка техніки (дезактивація та дегазація); евакуація населення; підвезення гуманітарної допомоги; оточення небезпечних районів тощо.

Третій етап збройного конфлікту всередині країни розпочинається з конфронтації між збройними силами держави та збройними силами опозиції (або іншими організованими збройними угрупованнями), яка може бути вирішена лише методом збройної боротьби. У цьому випадку зазначена ситуація безпосередньо загрожує територіальній цілісності держави, що є обґрунтованою

підставою для введення правового режиму воєнного стану, в умовах якого військове командування здійснюється представниками ЗС на всіх рівнях, у тісній взаємодії з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, а в районах ведення бойових дій - безпосередньо.

Під час конфліктів різної інтенсивності (відповідно до встановлених правових режимів, або введенних обмежень), підрозділи СВ можуть брати участь у стабілізаційних специфічних діях та у спеціальних операціях.

Стабілізаційні дії – це сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів і акцій, бойових дій, які проводяться військовими підрозділами у тісній взаємодії з органами та підрозділами ІВФ та правоохоронних органів (ПрО), що складають певне угруповання військ і здійснюються під єдиним керівництвом, за єдиним планом для сприяння стабілізації обстановки шляхом одночасного або послідовного вирішення визначених завдань, недопущення збройних сутичок, диверсій і терористичних актів на визначених ділянках відповідальності.

Стабілізаційні дії залежать від характеру покладених завдань і полягають в участі підрозділів СВ у посиленні охорони та прикритті ділянок Державного кордону; важливих об'єктів і комунікацій; недопущенні нападів на місця розташування військ (базові табори), диверсій на об'єктах інфраструктури у пошуку (знищенні, ліквідації) НЗФ (АОФ); в охороні та супроводженні вантажів, наданні допомоги населенню у ліквідації наслідків диверсій, терористичних актів, надзвичайних ситуацій; виконанні режимних заходів, підтримці миру, законності та правопорядку, що покладені на військове командування.

Підрозділи СВ, можуть також залучатися до *специфічних дій військ*, до яких відносяться: захист цивільного населення від радіаційної, хімічної, біологічної небезпеки та ліквідація наслідків застосування зброї масового ураження, надзвичайних ситуацій природного, техногенного характеру та зумовлених можливою диверсійною та терористичною діяльністю; наслідків ведення бойових дій при виконанні гуманітарних завдань як в мирний час, так і в умовах правових режимів воєнного та надзвичайного стану; збір і евакуація трофейного і кинутого озброєння та майна; організація поховання загиблих під час бойових дій; дії, що пов'язані з проведенням антитерористичних операцій на військових об'єктах у мирний час.

Надзвичайна ситуація (НС) – це обстановка на певній території, яка склалася у результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного або іншого лиха, іншої небезпечної події, у тому числі епідемії, епізоотії, епіфітотії, пожежі, або спричинена наслідками воєнних дій, які призвели (можуть призвести) до неможливості проживання населення на території чи об'єкті, ведення там господарчої діяльності, загибелі людей та (або) значних матеріальних втрат.

Визначають наступні види завданні надзвичайними ситуаціями техногенного, природного та воєнного характеру.

НС природного характеру – це геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів, пожежі у природних екологічних системах, зміни стану

навколишнього середовища, інфекційна захворюваність та масове отруєння людей, захворювання свійських тварин, масова загибель диких тварин, зараження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо.

НС техногенного характеру – це аварії (катастрофи), пожежі, вибухи, аварії з викиданням в атмосферу небезпечних і шкідливих хімічних та радіоактивних речовин, раптове руйнування споруд; аварії в електроенергетичній мережі, системах життєзабезпечення, системах зв'язку та телекомунікаціях, очисних спорудах, у системах нафтогазової промисловості, гідродинамічні аварії тощо.

НС воєнного характеру – це наслідки воєнних дій на певній території та завдання шкоди населенню, інфраструктурі, навколишньому середовищу внаслідок застосування різноманітних засобів ураження, терористичних актів і диверсій.

Зона НС – це окрема територія, де склалася надзвичайна ситуація.

Ліквідація наслідків НС – це проведення комплексу заходів, які включають аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, що здійснюються у разі виникнення надзвичайних ситуацій і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зон надзвичайних ситуацій, припинення дії їх небезпечних чинників.

Антитерористична операція – це комплекс скоординованих спеціальних заходів і дій (оперативно-розшукових, процесуальних, профілактичних, військових, режимних тощо), взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом, що здійснюються за єдиним планом під керівництвом координаційних груп при регіональних органах СБ України Антитерористичного Центру (АТЦ) СБ України, із залученням сил і засобів органів та підрозділів ІВФ та ПрО, центральних та інших органів виконавчої влади з метою попередження, запобігання та припинення злочинних діянь, які здійснюються із терористичною метою, звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізації наслідків терористичного акту чи іншого злочину, що здійснювався з терористичною метою.

Терористичний акт – це злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, це явище політичної і соціальної боротьби. Його основною метою є зміни політичних та соціальних відносин у державі, суспільстві або між людьми шляхом залякування насильством. Масштаби матеріальних збитків у результаті теракту відіграють не основну роль, головним у ньому є рівень та масштаби самого насильства як джерела страху.

Терористична діяльність – це діяльність, яка охоплює: планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до здійснення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями; знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так і участь у таких актах; вербування, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування завідомо

терористичних груп (організацій) або інше сприяння їм;

Диверсійний акт – це знищення або виведення з ладу шляхом підриву, підпалу або іншим способом військових, промислових та інших об'єктів; порушення систем управління військами та держави; пошкодження комунікацій; знищення живої сили та військової техніки; здійснення масових отруєнь або розповсюдження епідемій і епізоотій, це явище збройної боротьби. Основна його мета – завдати максимальних матеріальних збитків при мінімальному використанні сил та засобів. Головне – змусити противника залучити на захист своїх об'єктів як можна більше матеріальних та людських ресурсів.

Оперативно-розшукові заходи – це система пошукових, розвідувальних, контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних й оперативно-технічних засобів в інтересах охорони Державного кордону, важливих об'єктів та громадського порядку своєчасного виявлення противника і розкриття його замислів, , розслідування диверсійних дій, терористичних та інших актів, злочинів.

Режимні заходи – це заходи, що призначені для ускладнення дій ССО противника та НЗФ (АОФ) . Вони являють собою сукупність заходів, спрямованих на забезпечення певного встановленого режиму (прикордонного, надзвичайного, воєнного стану, митного, візового тощо).

Об'єктами диверсійно-терористичних посягань у військах, в першу чергу, можуть бути: склади, бази боєприпасів, озброєння, пально-мастильних матеріалів, інших матеріальних засобів, парки бойових машин. Крім цього, ними можуть бути: казарми, будинки в місцях компактного проживання сімей військовослужбовців, об'єкти життєзабезпечення військових містечок тощо.

Підрозділи СВ під час проведення антитерористичної операції, як правило, залучаються до виконання таких завдань і заходів, які створюють сприятливі умови на військових об'єктах (посилення охорони й оборони складів збереження зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин), запобігання, виявлення і припинення актів терористичної спрямованості; реалізація попереджувальних та інших спеціальних заходів; надання відповідним органам управління інших суб'єктів боротьби з тероризмом засобів зв'язку, транспортних, необхідних матеріально-технічних засобів та необхідної інформації; евакуація населення з районів здійснення (загрози) диверсій та терористичних актів.

Спеціальна (спільна) операція – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, часом і місцем військових, оперативних (оперативно-тактичних), режимних, слідчих та інших заходів і бойових дій, які проводяться за замислом та планом, під єдиним керівництвом з метою створення умов для досягнення поставлених завдань у відповідності до виду операції. Вона проводиться, як правило, у тісній взаємодії з іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, органами управління територіальної оборони. Для підрозділів СВ найбільш характерним буде прийняття участі, як правило, у складі рот (батальйонів) у забезпеченні та проведенні протидиверсійних, диверсійно-розвідувальних операцій, операцій з організації руху опору на території противника (тимчасово зайнятої противником) та миротворчих операціях.

Порядок проведення спеціальних операцій залежить від умов обстановки і, головним чином, від складу та характеру дій сторін, наявності сил і засобів, характеру місцевості, інфраструктури, загального складу та настроїв місцевого населення тощо.

Протидиверсійні операції (в умовах правового режиму воєнного стану) проводяться спільними діями підрозділів СВ, підрозділів ССПО, підрозділів інших видів ЗС України, підрозділів інших військових формувань (ІВФ) та ПрО у складі об'єднаного угруповання для виявлення, затримання та ліквідації ДРГ противника та НЗФ (АОФ) у визначених районах.

Диверсійно-розвідувальні операції проводяться, як правило, силами підрозділів ССПО у взаємодії з підрозділами СВ та інших видів ЗС і включають спеціальні дії в інтересах стримування розвитку збройного конфлікту, зменшення можливостей противника щодо ведення воєнних дій та створення сприятливих умов для дій своїх військ, включаючи і виведення з ладу важливих воєнно-економічних об'єктів противника.

Операції з організації руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником) проводяться силами підрозділів ССПО у взаємодії з підрозділами СВ та інших видів ЗС з метою підготовки керівних кадрів руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником); розгортання руху опору; надання допомоги у формуванні, розгортанні та підготовці партизанських формувань; підготовки баз, створення запасів зброї, боєприпасів; спеціальні дії партизанських формувань щодо порушення комунікацій, зриву військових перевезень, зменшення можливостей використання противником місцевих ресурсів, виведення з ладу важливих військових об'єктів противника та зниження рівня психологічного стану його особового складу тощо.

У ході виконання поставлених завдань під час проведення стабілізаційних, специфічних дій та спеціальних операцій, взвод (відділення, танк), як правило, діє у складі роти (взводу), а також може виконувати окремі завдання самостійно або у складі тактичних груп (зведених підрозділів), і у тісній взаємодії з ІВФ та ПрО. Основними формами дій механізованих підрозділів у цих умовах можуть бути: дії у складі передового загону (авангарду) або головних сил під час висування в район спеціальної операції (стабілізаційних, специфічних) дій; участь у заходах посилення охорони (прикритті) Державного кордону, заходах щодо посилення важливих військових об'єктів (військових частин), блокування та ізоляція районів зосередження НЗФ (АОФ); дії в призначених зонах (районах) відповідальності щодо ліквідації цих формувань та підрозділів ССО противника; проведення пошукових дій і прочісування місцевості; влаштування засідок; дії щодо охорони та оборони важливих державних об'єктів, районів розташування військ; охорона комунікацій і супроводження колон; розвідувально-пошукові дії; несення комендантської служби у встановлених районах та спільні дії з підрозділами інших військових формувань і правоохоронних органів щодо підтриманого встановленого режиму (прикордонного, надзвичайного, воєнного стану, митного, візового тощо), участь у заходах щодо ліквідації НС.

Танкові підрозділи, як правило, використовуються для посилення

механізованих підрозділів, підрозділів внутрішніх військ. Іноді для вирішення окремих завдань можуть використовуватися і самостійно (несення служби на блокпостах, зайняття оборони на вході і виході із гірських ущелин, прикриття можливих напрямків дій мобільних груп антидержавних збройних формувань).

2. Порядок роботи командира взводу щодо участі у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.

Підготовка до виконання завдань у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції, як правило, здійснюється за алгоритмом підготовки загальновійськового бою. Вона включає: організацію дій (з'ясування завдання; визначення (уточнення) заходів, які необхідно провести негайно для якнайшвидшої підготовки підрозділів до виконання отриманого завдання; проведення розрахунку часу; орієнтування підлеглих командирів щодо отриманого завдання і віддачу необхідних попередніх вказівок на підготовку до дій; оцінку обстановки; прийняття рішення щодо участі у проведенні спеціальних (стабілізаційних, специфічних) дій; доповідь рішення старшому командирі; рекогносцировку (за необхідності); віддачу бойового наказу (постановку завдань); участь в організації взаємодії старшим командиром; організацію взаємодії, управління, бойового забезпечення та елементів тилового, технічного та медичного забезпечення, в тому числі з доданими силами, включаючи підрозділи ІВФ та ПрО); підготовку особового складу, озброєння, техніки до виконання завдань; практичну роботу у підрозділах (надання допомоги та перевірки готовності до визначених дій); доповідь у встановлений час старшому командирі про готовність і інші заходи. Крім цього, може здійснюватись прийом у тимчасове підпорядкування визначеного особового складу, техніки та озброєння ІВФ та ПрО або у тимчасовий перехід в їх оперативне підпорядкування при виконанні спільних завдань у спеціальних операціях, в тому числі в системі територіальної оборони, у відповідності до отриманого розпорядження (наказу).

Під час усвідомлення отриманого завдання щодо участі у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції, командир взводу повинен зрозуміти, крім звичайних питань, мету майбутніх дій, склад підрозділів, що залучаються, його роль і місце, межі району дій, особливості виконання завдання і застосування озброєння та військової техніки (це, насамперед, характер участі у стабілізаційних заходах, виконанні завдань територіальної оборони, особливо порядок посилення охорони (прикриття) Державного кордону; участі у блокуванні, оточенні, пошуку (прочісуванні), переслідуванні НЗФ (АОФ, ДРГ); підтриманні режимних заходів; ліквідації наслідків НС, антитерористичних заходах; у взаємодії (підпорядкуванні) з якими підрозділами ІВФ та ПрО, органами державної влади і місцевого самоврядування повинен діяти, їхні можливості та повноваження, в якому правовому полі передбачені дії, обмеження на застосування зброї, норми міжнародного гуманітарного права, порядок спільної підготовки до виконання завдань, організації взаємодії та підтримання зв'язку; види і порядок застосування озброєння або техніки); час початку дій та інші питання.

Під час визначення першочергових заходів щодо підготовки до виконання завдання, крім звичайних питань, визначаються: порядок забезпечення майбутніх дій; особливості морально-психологічного стану особового складу; завдання з доведення особовому складу умов і способів ведення дій; завдання з підготовки спільних дій, доданих і взаємодіючих сил і засобів, особливостей всебічного забезпечення.

Під час оцінки обстановки командир взводу (відділення, танка) повинен додатково вивчити: наявність ССО противника, в тому числі НЗФ (АОФ), їх склад, озброєння, імовірний характер дій; можливі місця проведення провокацій (зокрема на Державному кордоні), їх мета, склад учасників та можливий розмах; напрямки (об'єкти) дій та можливі маршрути руху (в тому числі через державний кордон) ДРГ, НЗФ (АОФ); можливе їх посилення під час дій; способи і форми збройної боротьби, які застосовувалися противником раніше, можливий характер подальших дій, його сильні і слабкі сторони; система організації охорони й оборони зайнятого противником району, (бази, табору), наявність загороджень, шляхів маневру і можливість його виходу з бою або ухилення від нього, джерела та шляхи постачання озброєння, боєприпасів та інших матеріальних засобів НЗФ (АОФ), населенні пункти, які можуть забезпечувати їх тривалі дії.

На основі оцінки противника командир робить висновки, в яких визначає: можливі способи дій противника і що необхідно додатково розвідати на напрямку дій; слабкі місця і шляхи нейтралізації сильних сторін противника; об'єкти, які потрібно знищити (придушити) в першу чергу; заходи, які необхідно здійснити щодо попередження та недопущення захоплення життєво важливих об'єктів, проведення яких забезпечить захоплення й утримання ініціативи; які способи дій обрати для локалізації і примушення НЗФ (АОФ) скласти зброю; які заходи провести щодо захисту місцевого населення та недопущення його загибелі; яку роботу провести з місцевим населенням з метою припинення допомоги НЗФ (АОФ); руйнування яких об'єктів (цивільних, промислових, адміністративних, екологічних та інших) неприпустимо або обмежено.

При виконанні гуманітарних завдань замість оцінки противника здійснюється оцінка обсягу робіт у районі виникнення НС, з відповідними висновками щодо кількості залучення особового складу, техніки, матеріальних засобів.

Під час оцінки своїх підрозділів командир взводу (відділення, танка) повинен врахувати: склад, стан, можливості (наявність у особового складу бойового досвіду, морально-психологічний стан військовослужбовців); захищеність і забезпеченість своїх підрозділів, їхню злагодженість і готовність до виконання отриманого завдання; склад, стан сусідів, інших силових структур, які залучаються до виконання завдань; завдання, що виконуються їх силами й засобами, порядок підпорядкування, підтримання зв'язку і взаємодії з ними; яким чином і в якому обсязі забезпечують виконання поставленого завдання місцеві органи влади та самоврядування.

Під час оцінки місцевості: уточнити наявність і місця розташування екологічно небезпечних, культурних, історичних і найважливіших об'єктів

життєзабезпечення, які не підлягають руйнуванню (знищенню), а також об'єктів, оволодіння якими знижує бойові можливості НЗФ (АОФ, ДРГ) та їх спроможність до ведення тривалих бойових дій; наявність на напрямку дій взводу (відділення, танка) об'єктів місцевої промислової бази та інших ресурсів, які можуть бути використані в умовах правового режиму воєнного стану в інтересах виконання поставлених завдань; наявність схованих підступів і полів невидимості до об'єктів, які підлягають охороні, та ділянок маршрутів руху; наявність шляхів обходу імовірних місць блокування маршрутів висування (маневру, забезпечення) місцевим населенням, можливих районів завалів, руйнувань і затоплень; характер природних перешкод, для подолання яких необхідне спеціальне обладнання; вплив місцевості на проведення заходів аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт з метою ліквідації наслідків аварій та катастроф.

Під час оцінки населення необхідно вивчити: соціально-політичну та криміногенну обстановку в районі конфлікту, наявність спец закладів установ виконання покарань та їх контингент, національний склад населення, його настрій, ставлення до військ та НЗФ (АОФ).

На основі оцінки обстановки(противника, своїх підрозділів, місцевості та населення) командир робить відповідні висновки щодо впливу на виконання завдань із врахуванням часу доби, погодних умов та пори року.

У *рішенні* командир взводу визначає: способи виконання отриманого завдання (сили і засоби, що залучаються; район дій та в якій послідовності виконується завдання – в залежності від характеру майбутніх дій); особливості побудови бойового порядку, завдання підрозділів (елементів бойового порядку, шикування, розташування); час заняття (позицій, місць, рубежів) і початку дій; організацію взаємодії, управління, бойового й елементів тилового, технічного та медичного забезпечення. При цьому з урахуванням вказівок старшого командира визначаються порядок дій щодо припинення можливої протидії з боку місцевого населення та обмеження із застосування засобів озброєння і техніки.

Бойовий порядок (шикування, розташування) створюється з урахуванням завдань, які вирішуються підрозділами інших міністерств (відомств) та їхньої тактики дій.

Рекогносцировка може проводитись в залежності від рішення старшого командира, умов обстановки, необхідності або доцільності та відведеного часу на підготовку до виконання поставлених завдань.

У *бойовому наказі* під час постановки бойових завдань, в залежності від характеру дій, підрозділам додатково вказуються:

- при участі у посиленні охорони ділянок Державного кордону: порядок виставлення та несення служби на постах спостереження, у секретах, засідках, при патрулюванні (блокуванні, очепленні) вказаних ділянок місцевості, проведенні пошуку у відповідності до поставлених завдань старшим командиром ДПС;

- при участі у прикритті визначених ділянок Державного кордону: порядок облаштування опорного пункту та позицій у відповідності до організації оборонного бою, звертаючи особливу увагу на організацію тісної взаємодії з

відділами прикордонного контролю прикордонних загонів ДПС;

– при участі у знищенні, ліквідації НЗФ (АОФ): розвідувальні дані щодо місць імовірного знаходження НЗФ (АОФ) та можливих дій; місце у бойовому порядку; сектор (район) відповідальності та завдання підрозділу; маршрут висування та район (ділянку, рубіж) призначення; основні напрямки (ділянки) перехоплення шляхів виходу НЗФ (АОФ) із заблокованого району; завдання щодо заборони підходу збройних формувань противника до заблокованого угруповання ззовні; завдання і рубежі його вогневого ураження, ділянки (напрямки), які необхідно прикрити веденням оборонних дій; розпізнавальні знаки; сигнали управління на кожен добу; способи і час доповідей обстановки в зоні відповідальності;

– при участі у пошуку (ДРГ, підрозділів НЗФ): порядок та характер пошуку, вихідний район; ділянка пошуку; вихідний рубіж для пошуку; напрямок (смуга) пошуку; рубіж зустрічі; зрівняльний рубіж; кінцевий рубіж та порядок застосування зброї;

– при участі у супроводженні колон та охороні маршрутів руху: місце взводу в складі колони (розподіл підрозділів взводу або на маршруті) та особливості дій;

– при організації охорони та оборони важливих об'єктів: порядок взяття під охорону та оборону, несення служби, особливості застосування озброєння;

– при участі у встановленні та підтриманні режимних заходів: порядок організації комендантської служби;

– при участі у ліквідації наслідків НС: порядок виконання ремонтно-відновлювальних робіт та надання допомоги цивільному населенню;

– при участі в антитерористичних заходах: порядок дій у складі чергового підрозділу посилення варт; підрозділу посилення охорони й оборони об'єкта частини або гарнізонного об'єкту; протидиверсійного резерву; у складі додаткових варт, сторожових постів, засідок, секретів, нарядів патрулів; загону ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо.

Під час організації взаємодії та управління командир взводу додатково погоджує: порядок спільних дій штатних, доданих, підтримуючих і взаємодіючих органів та підрозділів; доводить частоти, позивні, сигнали управління, взаємодії, оповіщення та впізнання і порядок дій за ними; уточнює кодування карт і порядок обміну інформацією.

Всебічне забезпечення організує з метою надання більшої самостійності підрозділам, які діють на більшій відстані один від одного (у відриві від головних сил).

Під час організації бойового забезпечення командир взводу додатково вказує: особливості виконання завдань щодо ведення розвідки і доповіді результатів; порядок використання умов обмеженої видимості, а також прихованих шляхів для руху у вихідний район, на рубежі блокування, у район проведення пошуку; порядок використання місцевості і місцевих предметів для розташування особового складу і вогневих засобів на зазначених рубежах (позиціях, місцях); способи дій на замінованій місцевості і під час виявлення замінованих об'єктів; виділення підрозділам аерозольних і запалювальних

засобів, порядок їх застосування; заходи щодо підтримки у військовослужбовців високого морально-психологічного стану, бойової настороженості, подолання розгубленості і політичної дезорієнтації військовослужбовців.

У подальшому вказує порядок тилового, технічного та медичного забезпечення з використанням місцевої цивільної бази, а також час, обсяг і порядок проведення технічного обслуговування ОВТ, хто виділяється для надання допомоги; норми додаткових запасів матеріальних засобів при бойових машинах і військовослужбовцях; особливості організації харчування, водопостачання, підвозу матеріальних засобів і надання медичної допомоги.

19.2. Виконання завдань під час дій у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.

1. Участь механізованих підрозділів у стабілізаційних діях

Характер дій підрозділів у вказаних діях залежить від ступеня складності збройного конфлікту (надзвичайної ситуації), обстановки на Державному кордоні, активності дій ССО противника, складу та оснащеності зброєю НЗФ (АОФ), які беруть участь у ньому, особливостей фізико-географічних умов району, складу і настрою місцевого населення, спроможності функціонування державних органів влади та місцевого самоврядування, можливості та необхідності застосування різноманітних видів озброєння і техніки, а також характеру і наслідків НС.

Для вирішення завдань можуть залучатися: загальновійськові частини та підрозділи, підрозділи розвідки, радіоелектронної боротьби, аеромобільні, підрозділи військових частин та підрозділів інженерних військ, військові частини та підрозділи ракетних військ і артилерії, тактичної і армійської авіації, підрозділи ВСП, ІВФ та ПрО, невоєнізовані формування МНС, сили і засоби штабів зон і районів територіальної оборони, які, як правило, об'єднуються в тактичні групи (ТГ).

При виконанні гуманітарних завдань підрозділи СВ можуть об'єднуватися в тимчасово створені зведені загони для ліквідації наслідків НС, а також діяти самостійно.

Тактична група – це тимчасово створене об'єднане формування, як правило, на основі механізованих (парашутно-десантних, десантно-штурмових, морської піхоти) підрозділів, з необхідними і чітко визначеними силами й засобами посилення, яке призначене для вирішення завдань щодо припинення (локалізації) дій ДРГ, терористичних (іррегулярних) груп, НЗФ (АОФ) у зоні збройного конфлікту.

Участь механізованих підрозділів в стабілізаційних діях полягає у виконанні таких завдань, як: *участь у посиленні охорони ділянок державного кордону* – шляхом виставлення постів спостереження, секретів, засідок, організації загороджувальних, сторожових і патрульних дій; блокування (оточення) певних ділянок місцевості, проведення пошуку у відповідності до поставлених завдань старшим командиром ДПС; у прикритті визначених ділянок Державного кордону – шляхом облаштування окремих опорних пунктів і позицій у відповідності до

організації оборонного бою, при цьому особлива увага звертається на організацію тісної взаємодії з відділами прикордонного контролю прикордонних загонів ДПГ; у пошуку (знищенні, ліквідації) НЗФ (АОФ) – шляхом виконання заходів притаманних протидиверсійній операції.

Під час стабілізаційних дій взвод (відділення, танк) може залучатися для *супроводження колон і охорони маршрутів руху*. Під час організації супроводження колон старшим командиром взвод може призначатися в сторожову заставу для охорони маршрутів руху на найбільш небезпечні ділянки маршруту (командні висоти). Позиція сторожової застави обов'язково обладнується в інженерному відношенні. По проходженні колони взвод може зніматися з позиції або залишатися для забезпечення руху наступних колон.

Під час супроводу колон підрозділів технічного і тилового забезпечення, гуманітарної допомоги, взвод може діяти в органах похідної охорони, а також розподілятися по колоні з розрахунку не менш одного механізованого відділення (бойової машини) на кожні десять автомобілів. Транспортні машини обладнуються додатковим захистом, на них можуть встановлюватися вогневі засоби. При здійсненні супроводу організується стійкий радіозв'язок із старшим командиром, всередині колони, підрозділами охорони, які встановлюються на маршрутах руху, комендантськими постами і диспетчерськими пунктами, а також з артилерійськими підрозділами, що забезпечують супроводження колони. Не допускається розташування бойової техніки між машинами з паливом і боєприпасами.

При підході до ділянок маршруту, де можливий напад противника із засідки, підрозділ охорони висувається вперед, проводить огляд місцевості, що прилягає до маршруту руху, займає вигідний рубіж, прикриває колону з загрозливого напрямку, пропускає її через небезпечну ділянку і після цього займає своє місце в похідному порядку.

Доповіді про проходження визначених рубежів, прибуття в призначений район, напад на колону та інші затримки повинні передаватися короткими умовними сигналами. На кожному бронеоб'єкті організовується кругове спостереження, особовий склад повинен бути готовий до негайного відкриття вогню.

Рух колон, як правило, здійснюється у світлий час доби. Нічний відпочинок організовується у спеціально підготовлених місцях біля диспетчерських пунктів і сторожових застав, блокпостів. Під час нічного відпочинку вживаються всі необхідні заходи щодо охорони й оборони колони.

Техніка, яка вийшла з ладу, буксирується до району (пункту) призначення (до найближчого контрольно-пропускного пункту, підрозділу охорони на маршруті руху).

Інші заходи щодо організації супроводу колон притаманні діям взводу при організації маршруту та похідної охорони.

У ході стабілізаційних дій механізований взвод (відділення, танк) може також залучатись для охорони й оборони важливих об'єктів.

Під час охорони й оборони визначених об'єктів основними завданнями взводу є: своєчасне виявлення розвідки противника і ДРГ на підступах до об'єктів; недопущення мінування об'єктів і місцевості на підступах до нього; відбиття нападу на об'єкт. Після прибуття на об'єкт, взвод займає його і готує до оборони, як опорний пункт, обладнує в інженерному відношенні. Для бойової техніки і всіх вогневих засобів обладнуються основні, запасні (тимчасові) вогневі позиції. Траншеї і ходи сполучення відриваються в повний профіль, позиції вогневих засобів обладнуються амбразурами (бійницями), над ними встановлюються протиосколкові козирки. На закритих від спостереження ділянках установлюються мінні поля і сигнальні міни. Охорона організовується відповідно до положень статуту щодо розташування взводу на місці.

Виконання режимних заходів (забезпечення виконання особовим складом і населенням встановлених діючих законодавством обмежень) підтримання миру, законності та правопорядку, боротьба зі злочинністю, що покладені на військове командування здійснюється шляхом організації комендантської служби в районах розташування підрозділів (базових районах), районах (зонах) їх відповідальності та на комунікаціях.

*Під час ведення стабілізаційних дій роті призначається зона відповідальності. Величина зони відповідальності *роти* може встановлюватися – по фронту до **10-15км**, в глибину до **5-7км**, для *взводу* межі відповідальності, як правило, не встановлюються. Залежної від обстановки, покладених завдань райони (зони) відповідальності можуть бути збільшені або зменшені.*

При цьому, в умовах прикордонних і внутрішніх збройних конфліктів, під час стабілізаційних дій підрозділи можуть розташовуватися в районах зосередження (вихідних районах), місцях постійної дислокації, а при виконанні миротворчих завдань в умовах проведення миротворчих операцій та при виконанні завдань в операціях з військової допомоги відповідно до міжнародних зобов'язань – в базових районах.

Для організації охорони та оборони, встановленого старшим командиром порядку серед військовослужбовців і служби військ призначається комендант району розташування (відповідальності).

В усіх випадках, особливу увагу командир взводу приділяє організації сприятливих стосунків з місцевим населенням (органами місцевої влади та самоврядування).

На комендантську службу, при введенні режиму воєнного стану, крім виконання режимних заходів, підтримання миру, законності та правопорядку покладаються наступні основні завдання: регулювання руху військ на маршрутах, переправах, перевалах; контроль за виконанням військами та населенням встановленого порядку та заходів маскування, збір і відправку особового складу та транспортних засобів, що відстали; охорона маршрутів і боротьба з ДРГ; підтримання встановленого порядку пересування місцевого населення в районах розташування або дій військ і врегулювання інших питань, пов'язаних з життєзабезпеченням військових підрозділів і місцевого населення, ефективним функціонуванням органів місцевої влади та самоврядування.

При виконанні цих завдань комендантська служба тісно пов'язується з основними заходами територіальної оборони адміністративних районів. З цією метою створюються комендантські райони з організацією в них комендантської служби. В першу чергу узгоджуються питання організації регулювання руху з використанням сил та засобів ДАІ МВС, створення системи охорони важливих об'єктів різновідомчими підрозділами, порядку підтримання встановленого правового режиму (встановлених обмежень, комендантської години тощо), здійснення боротьби з ДРГ.

Комендантський район батальйону, як правило, співпадає з межами їх розмежувальних ліній; при стабілізаційних діях військ він співпадає з відповідними зонами відповідальності батальйонів; при розташуванні на місці – знаходиться в межах їх районів розташування. Комендантські райони батальйонів на комендантські райони підрозділів не діляться.

У кожному комендантському районі для безпосередньої організації комендантської служби може призначатися посадова особа з відповідними повноваженнями та підрозділи (зведені підрозділи) для несення комендантської служби, в тому числі підрозділи ВСП у ЗСУ.

При організації комендантської служби встановлюються комендантські пости, пости регулювання руху, блокпости, контрольно–пропускні пункти з метою обмеження пересування на території конфліктного району.

Комендантський пост – це група військовослужбовців, які виконують завдання комендантської служби у визначеному пункті або на ділянці маршруту. В залежності від способу виконання завдань комендантські пости можуть бути рухомими та нерухомими. Склад комендантських постів залежить від покладених на них завдань і включає, як правило, командира поста та 2-3 солдати. Командиром поста призначається сержант. В пунктах, які мають особливо важливе значення, комендантський пост може очолювати офіцер.

Пост регулювання руху – це група військовослужбовців, які виконують завдання щодо регулювання руху у визначеному місці. Він включає, як правило, командира поста та 2-3 солдати. Командиром призначається сержант. Пости регулювання руху можуть бути як спільними з органами ДАІ МВС, так і окремими. Призначення старших на постах регулювання руху відбувається під час організації взаємодії.

Контрольно-пропускний пункт – це група військовослужбовців, які здійснюють перепуск військ та населення через визначений пункт у суворо встановленому порядку. Контрольно-пропускний пункт встановлюється на кордоні району розташування частини (підрозділу), на основних комунікаціях під час організації комендантської служби і супроводу колон, являють собою спрощені варіанти блокпостів. Завданнями контрольно-пропускного пункту є: пропуск людей і транспорту, виявлення і затримка підозрілих осіб та осіб, які намагаються незаконно проникнути в район розташування військ (на об'єкт), перевірка окремих військовослужбовців і невеликих підрозділів при їх пересуванні по дорогах, виявлення дезертирів та осіб, які ухиляються від військової служби.

Він може виставлятися разом із органами (підрозділами) інших силових структур і діяти самостійно. У разі спільного несення служби перевірку документів і огляд транспорту проводиться міліцією, на загальновійськові підрозділи покладаються допоміжні функції перевірки та завдання щодо організації охорони й оборони. Склад контрольно-пропускного пункту може бути від трьох чоловік до взводу.

Для заборони обходу КПП місцевість, що прилягає до них, а також другорядні шляхи можуть перекриватися дозорами, секретами, засадами, рухомими патрулями, а також інженерними загородженнями. Обладнання КПП та способи виконання завдань на них також притаманні і найбільш характерні для дій взводу під час участі у міжнародних миротворчих операціях.

2. Участь механізованих підрозділів у специфічних діях

Участь механізованих підрозділів у специфічних діях, пов'язаних з ліквідацією надзвичайних ситуацій, полягає у виконанні таких завдань, як: відновлення власної боєздатності; виготовлення та встановлення опор радіотелефонної мережі; розчищення доріг, залізничних колій, завалів, вулиць і території об'єктів; відновлення ліній електропередач; перекриття будинків; вивезення сміття; доставка та розвантаження будівельних матеріалів і гуманітарної допомоги; розчищення русел рік, відновлення, зміцнення і укріплення дамб; відселення або евакуація населення, відновлення мостів, надання медичної допомоги та організації харчування цивільного населення, надання допомоги самотнім пенсіонерам і ветеранам тощо. В залежності від ситуації та отриманих завдань взвод може виконувати завдання окремо або у складі зведеного підрозділу (загону). У всіх випадках особливу увагу командир взводу приділяє організації тісної взаємодії з органами місцевої влади та самоврядування щодо виконання встановленого обсягу робіт та організації автономного розташування та харчування особового складу.

Участь механізованих підрозділів у специфічних діях пов'язаних з проведенням антитерористичних операцій на військових об'єктах в мирний час, полягає у виконанні завдань визначених відповідними планами в режимі підвищеної готовності та діях за надзвичайною ситуацією. Взвод може діяти у складі чергового підрозділу посилення варт; підрозділу посилення охорони й оборони об'єкта частини або гарнізонного об'єкта; входити (складати) протидиверсійний резерв; діяти у складі додаткових варт, сторожових постів, засідок, секретів, нарядів патрулів; входити до складу загону ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо.

Протидиверсійна (спеціальна) операція може проводитися шляхом пошуку у блокованому або неблокованому районі; блокуванням з подальшим оточенням та знищенням (в тому числі штурмом населеного пункту); переслідування; рейдовими діями; засідкою; розвідувально-пошуковими та ударними діями із залученням тактичної та армійської авіації, снайперів і груп спеціального призначення, підрозділів розвідки тощо; вистежуванням лідерів найбільш

активних груп, антидержавних збройних формувань. При цьому можуть вестися як наступальні, так і оборонні дії.

Способами дій підрозділів під час ведення наступального бою в рамках протидиверсійної (спеціальної) операції можуть бути: знищення противника під час наступу в місцях його дій шляхом одночасного знищення або частинами; рейдові дії; блокування районів, ділянок місцевості, населених пунктів, шляхів сполучення та ізоляція дій противника в них; оточення, роззброювання і ліквідація збройних угруповань; деблокування оточених підрозділів, урядових закладів, місцевих органів влади; проведення розвідувально-пошукових дій; проведення (забезпечення проведення) прочісування місцевості; переслідування.

Способами дій підрозділів під час ведення оборонних дій у рамках протидиверсійної (спеціальної) операції можуть бути: охорона й оборона важливих військових та державних об'єктів; охорона комунікацій та супроводження колон у зоні збройного конфлікту; влаштування засідок; несення служби та ведення бою на контрольно-пропускних пунктах (сторожових заставах, пунктах спостереження, блокпостах); протидія диверсійним і рейдовим діям противника та діям із влаштування засідок.

За способами підготовки і проведенням протидиверсійна (спеціальна) операція подібна до загальновійськової операції, але за змістом має свою специфіку.

Одним із елементів протидиверсійної (спеціальної) операції є спеціальні військові дії, які здійснюються загальновійськовими підрозділами у взаємодії з формуваннями ІВФ та ПрО.

До спеціальних військових дій відносяться такі дії як: пошук і блокування НЗФ (АОФ), ДРГ; їх оточення; боротьба із засідками, запобігання нальотам; блокування та облога населених пунктів; штурмові дії в населених пунктах і горах; прочісування (зачищення); охорона та оборона розташування військових підрозділів, важливих об'єктів та комунікацій; встановлення рубежів загородження шляхом виставлення на них засідок, пунктів спостереження, секретів, рухомих патрулів, утримання в готовності резервів; застосування бойових груп – двійок, трійок і більших підрозділів; розгортання фільтраційних таборів (пунктів), організація збору, супроводження та охорони військовополонених; підтримання правового режиму воєнного стану (встановлених обмежень тощо).

Змістом спеціальних військових дій є: ізоляційно-обмежувальні, розвідувально-пошукові, ударно-вогневі та рейдово-штурмові дії, що спрямовані на знищення іррегулярних формувань (НЗФ, АОФ). Одним із найефективних способів воєнних дій у збройному конфлікті є їх блокування. Підрозділи займають вигідні рубежі з метою перекриття доріг та інших шляхів можливого виходу і просочування противника з районів його зосередження; домогтися повної ізоляції району бойових дій (населеного пункту) і позбавлення НЗФ (АОФ) можливості постачання боєприпасів і зброї. Дії проводяться, як правило, в два етапи: перший – блокування наземного району, другий – його прочісування.

Побудову бойового порядку тактичної групи при проведенні протидиверсійної (спеціальної) операції зі знищення НЗФ (АОФ) доцільно здійснювати з розподілом підрозділів на групи, який може включати: групу планування й управління; групу локалізації зони відповідальності; групу розвідки, РЕБ та спостереження; групу пошуку та знищення; групу блокування; групу забезпечення блокування; групу доставки та вогневого забезпечення; групу вогневого ураження; групу зачистки та фільтрації, резерв. Механізовані (танкові) підрозділи можуть бути включені в групу локалізації зони відповідальності; групу пошуку та знищення; групу блокування; групу забезпечення блокування; групу зачистки та фільтрації, резерв. Підрозділам, що входять до складу цих груп, визначаються конкретні завдання та особливості способу дій.

Група локалізації зони відповідальності. Рішенням старшого командира, по периметру зони відповідальності створюються блокпости та рубежі військових загороджень за рахунок механізованих і танкових та підрозділів, що безпосередньо залучаються до проведення операції, якими перекриваються шляхопроводи, дороги та магістралі, і таким чином створюється зовнішня смуга блокування.

Блокпост – військовий наряд, як правило у складі посиленого взводу, який призначений для несення служби на розгалуженнях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до міст та населених пунктів, станцій; здійснення контролю за рухом транспорту, людей, їх перевірки та огляду, а головне – зовнішньої ізоляції району дій НЗФ (АОФ), своєчасного виявлення їх пересування, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, ізоляції і позбавленні доступу до джерел постачання; забороні притоку поповнення, постачання боєприпасів і зброї та недопущення прориву через блокпост.

Місце несення служби обладнується за правилами підготовки взводного опорного пункту до кругової оборони та й використанням табельного та допоміжного інженерного майна (мішки з піском, залізобетонні захисні конструкції різноманітного типу), забезпечується відповідною документацією, засобами зв'язку і електропостачання, місцем для перевірки документів, догляду транспорту, стоянкою для затриманого транспорту. Способи виконання завдань на них в основному притаманні виконанню завдань стабілізаційних дій, особливо при проведенні протидиверсійних операцій. Місцевість навколо блок - посту повинна знаходитись під постійним безперервним контролем: для цього необхідно мати спостерігачів з приладами спостереження, в тому числі і нічного бачення.

У нічних умовах необхідно суворо дотримуватись світломаскування, правильно організовувати освітлення місцевості без визначення своїх позицій.

Усі блокпости прикриваються мінно-вибуховими загородженнями в керованому варіанті сигнальними мінами, на які складаються формуляри у чотирьох примірниках.

Для ускладнення підходу противника використовуються матеріали: консервні банки, шифер, покрівельне залізо, хмиз та інші предмети, що створюють гуркіт.

При організації відпочинку особового складу – третина його відпочиває, решта – несе службу.

З отриманням даних про висунення противника, підсилюється спостереження, весь особовий склад готується до бою, надається доповідь старшому командирі, оповіщаються сусіди.

Блокпости можуть посилюватися особовим складом внутрішніх військ, органів МВС, представників СБУ; на окремих ділянках можуть створюватись блокпости за рахунок підрозділів внутрішніх військ (ВВ).

Рубіж військового загородження призначається, як правило, уздовж основних комунікацій, рокад, на важливих водних рубежах з метою недопущення проникнення НЗФ (АОФ), ДРГ і інших злочинних елементів у визначені смуги (райони) і прикрити якомога більше важливих об'єктів шляхом виставлення на ньому засідок, постів спостереження, секретів та організації патрулювання, а також утримання резерву для негайного реагування при виявленні НЗФ (АОФ), ДРГ.

Завданням підрозділу, що створює рубіж військового загородження, є недопущення несанкціонованого руху поза межами дозволених маршрутів, організація патрулювання на маршрутах органами ДАІ МВС, ВСП ЗСУ.

Група блокування (оточення). Під час вирішення спеціальних завдань щодо боротьби з ДРГ противника, іррегулярними збройними формуваннями, а також його підрозділами, що опинилися (залишилися) у тилу наших військ, в умовах відсутності суцільного фронту, з метою обмеження маневру противника та уникнення з ним бою, застосовується блокування займаного ним району (ділянки) місцевості, з наступним його прочісуванням, виявленням противника, подальшим його оточенням, примушенням до здачі зброї, а у разі здійснення опору – знищенням, шляхом ведення активних наступальних дій.

Блокування полягає в зайнятті вигідних рубежів на місцевості, надійному перекритті шляхів можливого виходу (просочування) дрібних груп противника із району його зосередження, ізоляції району, шляхів (напрямків) зосередження (позбавлення доступу до джерел постачання, запобігання надходження поповнення, постачання боєприпасів і зброї) з метою наступного роззброювання (полону) або знищення противника.

Блокування здійснюється шляхом зайняття визначеними підрозділами рубежів по периметру району вірогідного знаходження НЗФ (АОФ). Дії з блокування плануються в тісній взаємодії з підрозділами інших силових структур.

Як правило, у внутрішньому (прикордонному) збройному конфлікті загальновійськові підрозділи беруть участь у блокуванні району (ділянки) місцевості, об'єкта, а підрозділи ВВ МВС (ДПС) проводять пошук противника в блокованому районі. При нестачі сил і засобів механізовані підрозділи можуть залучатися до пошуку (прочісування) разом із підрозділами інших силових структур.

Коли у районі блокування відомі деякі місця розташування підрозділів НЗФ, складів зброї і боєприпасів, то одночасно з блокуванням всього району

блокуються і ці місця, з метою виключення просочування НЗФ, після чого проводиться прочісування та їх ліквідація (роззброєння).

Під час міжнародного збройного конфлікту (війни) механізовані підрозділи можуть залучатися до пошуку противника разом із підрозділами інших силових структур або проводити його самостійно.

Склад і чисельність підрозділів визначаються розміром району блокування, бойовими можливостями підрозділів, умовами місцевості, порою року і часом доби.

Район блокування поділяється на ділянки відповідальності рот, які, у свою чергу, розділяються на сектори для взводів. Район вважається блокованим, якщо між сусідніми підрозділами, розташованими по внутрішньому кільцю блокування, є вогневий і тактичний зв'язок та забезпечується суцільне спостереження місцевості.

При блокуванні підрозділам призначаються: на закритій місцевості – сектори відділенню – **100-150м**, взводу – **400-500м**, ділянка роті – до **1,5км**; на відкритій місцевості – сектори відділенню – **200-300м**, взводу – **800-1000м**, ділянка роті – до **3 км**.

Бойовий порядок складається з бойових порядків підрозділів, розгорнутих на рубежі блокування і резерву. Підрозділи розгортаються за принципом оборони на широкому фронті. У залежності від умов місцевості перед рубежем блокування встановлюються пости спостереження, секрети і засідки. Для огляду місцевості і підтримки зв'язку в проміжках між військовими підрозділами, як правило, висилаються дозори.

На рубежі блокування підрозділи переходять до оборони. При наявності часу та відповідних засобів окремі ділянки місцевості перед рубежем блокування а також стики і проміжки між підрозділами мінуються, встановлюються загородження та технічні засоби виявлення противника, які прикриваються вогнем.

Для своєчасного посилення підрозділів у батальйоні створюється мобільний резерв силою до взводу.

З метою досягнення раптовості підрозділи одночасно з декількох напрямків приховано та стрімко висуваються на бойовій техніці в зазначені сектори (ділянки) рубежі блокування, займають намічені позиції та надійно перекривають усі шляхи виходу з району, який блокується. На важкодоступні ділянки підрозділи можуть висаджуватися вертольотами як ТакПД.

Для посилення того чи іншого напрямку на рубежі блокування, а також переслідування противника, який прорвався через рубіж блокування, в ротах створюються резерви силою до **1-2** відділень, які розташовуються позаду рубежу блокування на найбільш загрозливих напрямках.

У випадку, коли не вистачає сил і засобів для суцільного блокування району розташування антидержавного збройного формування, блокуються тільки окремі напрямки, де вихід (прорив) противника може бути найбільш вірогідним. Блокування цих напрямків на рубежі блокування здійснюються заслонами силою до механізованого взводу, кожний заслін блокує ділянку місцевості.

Заслін – підрозділ, який виставляється для прикриття напрямку, на якому передбачається поява противника або виявлено його просування. Взводу (відділенню), призначеному в заслін, на рубежі блокування вказується позиція, на якій, у залежності від наявного часу і передбачуваного складу противника, він переходить до оборони або виставляє спостережні пости, дозори, секрети. Проміжки прикриваються вогнем, загородженнями, виставленням охорони.

Довжина позиції може бути: на закритій місцевості – відділенню – до **250м**, взводу – до **750м**; на відкритій місцевості – відділенню – до **500м**, а взводу – до **1500м**. Інтервали між солдатами виходячи з умов місцевості, можуть досягати **100м**, при діях вночі вони скорочуються.

Блокування напрямку заслоном може здійснюватись з ходу або з висуванням із вихідного району як на техніці, так і в пішому порядку. Підрозділи висуваються і займають позиції блокування приховано, з дотриманням заходів маскуванню. На позиціях можуть відриватися одиночні і парні окопи, на ділянках, що не проглядаються, встановлюються сигнальні міни.

Бойова техніка зосереджується в зазначеному районі в готовності висунутись до своїх підрозділів, для підтримки їх вогнем або залишається у вихідному районі. З метою досягнення раптовості висування може здійснюватися на бойовій техніці безпосередньо на позицію. У всіх випадках озброєння, військова техніка підрозділу для захисту її та особового складу від ураження радіокерованими вибуховими пристроями, у тому числі саморобними, оснащується малогабаритними передавачами перешкод.

У разі виявлення противника заслін вживає заходів щодо його захоплення, у разі здійснення ним опору – вступає у бій. Підозрілі особи затримуються.

У разі прориву (обходу) противником заслону він, як правило, залишається на зайнятому рубежі до завершення проведення пошуку. Про напрямок прориву (обходу) і відходу противника його складі повідомляється старшому командирі. Переслідування організовується старшим командиром із можливим залученням частини сил і засобів заслону.

Під час здійснення блокування взвод може діяти у складі основних сил роти, або діяти окремо, призначатися в заслін, засідку, нести службу на блокпосту або знаходитися у резерві роти (батальйону).

Поряд із блокуванням застосовується *оточення* противника. Якщо місце перебування противника встановлено, то може проводитися відразу його оточення в блокованому (неблокованому) районі із подальшою ліквідацією підрозділами, які вступили в зіткнення з ним, або підрозділами, які спеціально виділені для цього.

Оточення застосовується у випадку, коли є точні дані про місцезнаходження НЗФ (АОФ), диверсійно-розвідувальних сил і інших груп противника. На відміну від блокування району блокується не район, а сам противник. Оточення полягає в ущільненні кільця блокування до встановлення вогневого контакту із противником з метою зменшення проміжків між підрозділами, скорочення фронту блокування (створення суцільного фронту) і недопущення прориву (просочування) противника.

Бойовий порядок при оточенні будується, як правило, в один ешелон і складається з груп оточення, вогневої і резерву.

Група оточення діє, як правило, у бойовій лінії пішим порядком або в бойовій лінії на БМП, БТР. При нічних діях особовий склад забезпечується освітлювальними (пізнавальними) знаками (катафотами, ліхтариками), що закріплені на спорядженні, з метою виключення ураження вогнем своїх підрозділів. Зміна кольору сигналів здійснюється щодоби. Для досягнення раптовості підрозділи виходять на рубіж оточення, дотримуючись заходів маскуванню. Підрозділам, що діють в групі оточення призначаються ділянки (сектори).

Щільність оточення залежить від наявності сил і засобів, характеру місцевості. Роті призначається ділянка оточення до **1000м**, взводу сектор – до **400м**, відділенню – до **100м**. Позиції підрозділів на рубежі оточення обладнуються в інженерному відношенні.

Вогнева група розташовується на відстані до **1000м** за групою оточення в готовності до подавлення і знищення вогневих засобів противника.

Резерв розміщується на найбільш імовірних напрямках прориву противника в готовності до вирішення раптово виникаючих завдань. Забезпечення відкритих флангів досягається побудовою бойового порядку підрозділів уступом, влаштуванням інженерних загороджень, посиленням спостереження і постійною готовністю до маневру резервів убік загрозливого напрямку.

Знищення противника здійснюється безпосередньо в місцях і районах його розташування шляхом одночасного впливу на нього силами й засобами підрозділів.

Існують декілька способів завершення розгрому противника після оточення. До них відносяться: поступове звуження кільця з одночасним просуванням до центра всіх підрозділів, що беруть участь в оточенні; розчленування противника і знищення його частинами; сполучення звуження кільця оточення на одних напрямках із стійкою обороною на інших.

Виконання завдання блокування (оточення) НЗФ (АОФ) здійснюється в межах встановленого рубежу, по досягненні якого командири підрозділів (рот) доповідають за командою і уточнюють завдання.

При нестачі сил і засобів для здійснення пошуку та знищення НЗФ (АОФ) частина підрозділів блокування може залучатися для здійснення їх пошуку. Для цього за окремим розпорядженням командири рот здійснюють перегрупування сил і засобів.

З числа групи блокування (оточення) на рубежі блокування може залишатися частина сил і засобів (до відділення з кожного взводу), яка перейде до виконання завдань в якості заслонів із метою знищення окремих груп із числа антидержавного збройного формування, які можуть прорватися через бойові порядки групи пошуку та знищення.

Особливості блокування великих населених пунктів. Під час блокування (оточення) великих міст і населених пунктів або окремих районів міста, батальйон

(рота, взвод) може займати позиції на одному з двох кілець блокування (оточення), зовнішньому чи внутрішньому або по периметру об'єкта.

Насамперед займаються панівні висоти і дахи високих будівель, що дозволяє в період прочісування контролювати майдани, перехрестя, основні вулиці, двори, проходи і дороги. Кожний підрозділ, який займає висоту, дах, горище високого будинку, підсилюється мінометами, снайперами. Основні шляхи, де можливий рух збройних формувань, всередині міста, перекриваються посиленими механізованими взводами.

Для механізованих взводів призначаються сектори відповідальності, які включають у себе конкретно визначені частини міста. Танки, БМП, БТР займають вогневі позиції в районі майданів і перехресть доріг, під прикриттям будинків, у садах та інших укриттях. Вогневі позиції мінометів вибираються у дворах будинків або горищах, підступи до яких прикриваються вогнем стрілецької зброї. Обслуги гранатометників розташовуються на дахах (горищах) найбільш високих будинків для забезпечення ведення вогню по площах, перехрестях вулиць (доріг) та уздовж вулиць.

При відмові від опору з виходом НЗФ (АОФ) до позицій підрозділів вони роззброюються та під конвоєм супроводжуються на пункт фільтрації і передаються органам внутрішніх справ, а у разі опору – знищуються.

Для запобігання виходу противника з великого населеного пункту доцільно здійснювати не блокування, а оточення. Надійне оточення міста досягається створенням двох кілець оточення – внутрішнього і зовнішнього. При цьому внутрішнє кільце створюється на віддаленні до **2 - 3 км** від околиці міста.

До тактичних прийомів, які застосовуються підрозділами для знищення противника, що знаходиться в оточенні, відносяться: атака (штурм), фронтальний удар, повітряно-штурмова атака, атака за напрямками, що сходяться, сполучення різних видів удару і маневру.

Група, що атакує, (група захоплення) діє на БМП, БТР або в пішому порядку. Її склад визначається в залежності від сил противника, його озброєння і активності. До неї можуть включатися авіанавідники і артилерійський корегувальник. Дії групи захоплення починаються негайно після завершення оточення. Атака здійснюється шляхом руху наступаючих від укриття до укриття, використовуються складки місцевості і місцеві предмети, що забезпечує скритність дій. Метою дій є одночасний вихід на відкриті ділянки місцевості всіх бойових машин на високій швидкості із завданням раптово обрушити на противника всю вогневу міць і позбавити його можливості чинити опір. Подолання можливих загороджень здійснюється під прикриттям вогню артилерії, вертольотів, а також при взаємній підтримці вогню танків, БМП (БТР) і стрілецької зброї, як і у загальновійськовому бою.

Під час розгрому оточених, у першу чергу ліквідується найбільш велике й активне формування. При діях на важкодоступній місцевості особлива увага приділяється забезпеченню флангів і веденню розвідки.

Вогнева група розташовується за бойовим порядком групи оточення в готовності до негайних дій щодо знищення противника вогнем. Резерв розміщається на напрямках можливого прориву противника з оточення.

Група пошуку та знищення. Пошук, затримка й остаточне знищення противника розпочинається після завершення блокування і знищення його основної групи. Під час проведення пошуку здійснюється ретельний огляд місцевості, житлових будинків, будівель і інших об'єктів. Під час пошуку зброя і боєприпаси, які виявлені, вилучаються, підозрілі особи, що вийшли на позиції підрозділів блокування, затримуються і супроводжуються до фільтраційного пункту, ті, хто здійснює опір – знищуються.

До складу групи пошуку та знищення можуть включатись підрозділи спецпризначення ВВ МВС, механізовані, аеромобільні та інженерно-саперні підрозділи.

Її головним завданням є проникнення в зону безпосереднього оточення (на об'єкт), після виходу групи блокування (оточення) на встановлений рубіж і зайняття позицій. Проникнення здійснюється під прикриттям групи блокування (оточення) і групи забезпечення блокування з метою насамперед подавлення осередків опору, які залишились, у подальшому здійснюється пошук штабу, складів, інших можливих сховищ. Пошук може здійснюватися в одному напрямку, напрямками, що сходяться в центрі та розбіжними напрямками із центру, а також поділом блокованого району на ділянки з послідовним оглядом кожної з них.

До початку пошуку у населених пунктах з метою уникнення втрат серед місцевого населення за допомогою радіомовних станцій робиться оголошення, в якому пропонується населенню залишити населений пункт і через зазначені проходи зібратися у встановлених місцях (фільтраційних пунктах).

Підрозділам, що ведуть пошук, призначаються: вихідний район, вихідний рубіж для пошуку, напрямок (смугу) пошуку, ділянка пошуку, рубіж зустрічі, зрівняльний рубіж, кінцевий рубіж.

На зрівняльних рубежах уточнюються взаємне положення підрозділів пошуку (груп) і їх завдання, взаємодія, за необхідності напрямок подальшого руху, вирівнюється бойовий порядок.

Зрівняльні рубежі призначаються відносно добре видимих орієнтирів на рівнинній і середньо-пересіченій місцевості – через **3-4км**; на лісисто-болотистій місцевості – через **2км**; у гірській місцевості – через **1,5км** або через **1,5-2 год.** пошуку.

Темп пошуку повинен забезпечувати ретельний огляд місцевості, житлових будинків, будівель та інших об'єктів і прикриття підрозділів вогнем сусідів та може складати: на відкритій місцевості – **2-4км** за годину; на середньо пересіченій – **1-2км** за годину; на гористо-лісистій місцевості – **300-600м** за годину.

Під час пошуку противника, який переховується в підземних сховищах, у горах темп пошуку може знижуватись у **2-3** рази. Для ведення пошуку в населеному пункті сільського типу розвідувально-пошуковою групою в складі

відділення потреба часу складає **1-2** години для огляду однієї вулиці. Вночі темп пошуку буде нижче, ніж вдень.

Бойовий порядок під час проведення пошуку противника на місцевості, як правило – бойова лінія. Інтервал між військовослужбовцями у бойовій лінії на відкритій місцевості може складати **10-15м**, на закритій – **5-7м**.

Дії механізованих підрозділів бойовими групами застосовуються під час подолання відкритих ділянок місцевості, в очікуванні вогню противника та у разі зближення з ним, при цьому просування здійснюється перекатом з рубежу на рубіж із взаємним прикриттям.

Під час проведення пошуку противника по об'єктах (під час огляду об'єктів) бойовий порядок взводу може включати групу огляду, групу прикриття і резерв. Для прикриття дій взводу може створюватися вогнева група.

Група прикриття блокує об'єкт і знаходиться в готовності підтримати вогнем групу огляду. Вогнева група займає вигідний рубіж у готовності до прикриття вогнем групи огляду. Група огляду, здійснюючи взаємне прикриття, послідовно проводить огляд об'єкта.

Зброя і боєприпаси, що виявлені під час прочісування, вилучаються, підозрілі особи, а також особи, які вийшли на позиції підрозділів, що виконують завдання із блокування, затримуються і передаються органам внутрішніх справ у фільтраційні пункти. Особи, що чинять збройний опір, знищуються. У разі здійснення противником збройного опору незначними силами взвод (відділення) знищує його самостійно. За умов виявлення переважаючого або рівного за силою противника підрозділ, по можливості, оточує його, сковує вогнем і у подальшому разом із підрозділами резерву знищує.

У разі ухилення противника від бою організовується його переслідування і вивід на підрозділи, які займають рубіж блокування.

Взвод (відділення), який виділений у резерв, займає район або просувається в передбойовому порядку за підрозділами, що проводять пошук противника в готовності до блокування шляхів відходу противника, переслідування його при відході або введенні в бій.

Під час проведення пошуку противника в неблокованому районі взвод висувається за зазначеним напрямком, виславши вперед дозорне відділення (дозор), за яким веде спостереження в готовності підтримати вогнем. Із виходом на зазначений рубіж дозорне відділення (дозор) займає його і готується до бою, взвод висувається до нього (виходить вперед на дистанцію, що забезпечує прикриття вогнем дозору). Після цього дозорному відділенню (дозору) вказується (уточнюється) наступний рубіж і рух відновлюється. Віддалення дозорного відділення (дозору) забезпечується ефективною підтримкою його вогнем.

Особливості пошуку у великих містах і населених пунктах. Під час організації пошуку в населених пунктах необхідно передбачати можливість ведення в них бойових дій.

При здійсненні пошуку в населених пунктах у кожному батальйоні створюються **3-4 штурмові групи**. До складу кожної з них може входити: механізований взвод підсилений танком; **3-4 сапери** із запасом вибухових

речовин і мін; **1-2 обслуги** мінометів АГС-17, СПГ-9; артилерійський корегувальник; авіанавідник; санітар-інструктор. Для захисту БМП, БТР, танків від ураження радіокерованими вибуховими пристроями вони оснащуються малогабаритними передавачами перешкод.

З метою підвищення ефективності прочісування районів, де є підземні комунікації й сховища, і скорочення часу, в кожному батальйоні можуть створюватися *спеціальні групи* у складі до механізованого взводу, посиленого фахівцями інженерних військ і інженерними засобами.

Найближчим завданням штурмової групи може бути огляд (оволодіння) будинком, декількома будинками, а іноді й кварталом.

Для загальної підтримки штурмових груп призначаються артилерійські підрозділи, а також бойові вертольоти.

Штурмова група забезпечується підривними зарядами, запалювальними і сигнальними засобами. Штурмова група згідно з бойовим розрахунком розбивається на двійки (трійки), в тому числі призначається підгрупа прочісування. Дії штурмової групи в бойовому порядку без спішування особового складу категорично забороняється.

Штурмові групи розпочинають дії з вихідного положення, що займається найближче до об'єктів, які підлягають огляду (атаці), або з висуванням із районів, які займали. У цьому випадку висування підрозділів повинно здійснюватися вулицями, що обладнані сторожовими постами.

У разі здійснення противником опору, порядок дій штурмових груп при захопленні будівлі аналогічний діям при організації наступу в місті. Штурмова група висувається в пішому порядку на вихідний рубіж, віддалення якого від об'єкта атаки може бути до **200м**. Зайнявши вихідний рубіж, у встановлений час особовий склад відкриває вогонь по будинку, запобігаючи веденню вогню противником.

БМП (БТР) ведуть вогонь по верхніх поверхах і дахах будинків. Під прикриттям вогню із стрілецької зброї і БМП (БТР) танки ведуть вогонь по вогневих засобах та інших об'єктах у підвалах і на перших поверхах будинків на віддаленні до **800м**. Після подавлення противника на підступах до будинку і на його перших поверхах особовий склад штурмових груп вривається до будинку і знищує противника, який здійснює опір. Слідом за особовим складом штурмової групи, який діє у пішому порядку, висувається підгрупа прочісування, яка завершує знищення противника, що залишився в будинках. Штурмова група, послідовно вирішуючи поставлені завдання, просувається вперед.

Слід врахувати, що у разі висування танку для стрільби прямим наведенням, йому повинно бути забезпечено прикриття стрільцями, які діють попереду. Досвід дій показує також, що застосування трасуючих куль вказує місце знаходження стрільця.

Роззброєння і ліквідація НЗФ (АОФ) в населених пунктах без планової забудови з вузькими вуличками, великою кількістю глухих кутів і крутих поворотів здійснюються шляхом блокування і послідовного прочісування кожного будинку. У цьому випадку в підрозділах створюються групи блокування,

захоплення та огляду. Групи огляду, як правило, створюються з доданих підрозділів МВС. При самостійних діях без участі підрозділів МВС групи огляду складаються з числа військовослужбовців підрозділу, який веде блокування та перевірку населеного пункту. Під час дій з оволодіння містом і населеними пунктами необхідно вміло застосовувати задимлення ділянок вулиць, окремих будинків для засліплення противника і забезпечення скритності дій підрозділів.

Група забезпечення блокування розташовується на імовірних, як правило, важкодоступних для переслідування шляхах відходу НЗФ (АЗФ) з метою зв'язати його боєм і забезпечити виконання завдань операції. Тобто група забезпечення блокування створює тилловий рубіж блокування. Для виконання цього завдання можуть залучатися аеромобільні підрозділи. У групу повинна виділятися оптимальна для виконання бойового завдання кількість особового складу та озброєння. Блокування тилового рубежу групою забезпечення блокування повинно здійснюватися одночасно з виходом інших підрозділів на рубежі блокування.

Група забезпечення блокування обладнує в інженерному відношенні призначений рубіж таким чином, щоб мати можливість відбити атаки НЗФ (АОФ) протягом декількох годин, до виконання завдання групою блокування або групою пошуку, у взаємодії з якими вона завершує знищення противника. Дії цих груп можуть бути підтримані вертольотами вогневої підтримки із складу групи доставки і вогневого забезпечення. Блокування тилового рубежу повинно здійснюватися одночасно з виходом інших підрозділів на рубежі блокування.

Група зачистки і фільтрації, як правило, складається з підрозділу ВВ МВС і представників органів МВС, СБУ, ВСП ЗС. Для виконання завдань їй визначається місце розташування фільтраційного пункту.

Фільтраційний пункт – це обладнана ділянка місцевості (будівлі), де проводиться перевірка осіб, які виходять з району блокування (ізоляції), на предмет належності до ССО противника, підрозділів НЗФ (АОФ), а також у скоєні протиправних дій. Фільтраційні пункти можуть обладнуватися аналогічно блокпостам або створюватися на їх базі з додатковим влаштуванням місць (приміщень) для перевірки затриманих осіб. Крім того, можуть обладнуватися місця для очікування перевірки та обігріву (у холодну пору року). Перевірка осіб здійснюється представниками органів СБУ, МВС та ВСП ЗС. Для забезпечення охорони затриманих осіб виділяється необхідна кількість особового складу.

Підрозділ внутрішніх військ, як правило, здійснює зачистку місцевості після виконання завдань групами блокування і пошуку. У залежності від розмірів району та наявних сил і засобів зачистка всього району може бути проведена за один прохід пошукових груп від рубежу початку пошуку (вихідного рубежу) до рубежу закінчення пошуку або послідовним оглядом ділянок місцевості.

Рух з вихідного рубежу починається всіма пошуковими групами одночасно за заздалегідь встановленим часом або сигналом. Полонені або виявлені підозрілі особи доставляються на пункт фільтрації.

Резерв, як правило, призначається спільно зі складу сил групи блокування для вирішення раптово виникаючих завдань, посилення вище визначених груп, при необхідності – для переслідування залишків НЗФ у разі їх прориву.

У випадку прориву через тиловий рубіж блокування безпосереднє переслідування розпочинає підрозділ, на ділянці якого цей прорив мав місце. Командир групи забезпечення блокування зобов'язаний швидко підсилити цей підрозділ, закрити ділянку прориву своїм резервом.

Підрозділ (група), який виділений для переслідування, зобов'язаний не губити контакту з противником, постійно робити позначки направлення його відходу сигнальними ракетами. У випадку, коли контакт із противником загублено, переслідування продовжується найбільш вірогідними напрямками його відходу.

3. Участь механізованих підрозділів у спеціальних операціях

Під час проведення протидиверсійної (спеціальної) операції зі знищення ДРГ, НЗФ (антидержавних озброєних формувань), їх баз, механізований взвод може діяти у складі ротної тактичної групи батальйону та організаційно входити в групи блокування (оточення), пошуку та знищення, забезпечення блокування, діяти на рубежі військового загородження, складати штурмову групу, нести службу на блокпостах, знаходитися в резерві та діяти самостійно.

Механізований взвод може також виконувати завдання у складі механізованої роти при її самостійних діях (в якості протидиверсійного резерву, пошукового загону) і залучатися для боротьби з малочисельними ДРГ (чисельністю 6-14 чол.) зі складу ССО противника, а також артилерійських гармат і мінометів, що кочують, шляхом їх пошуку, виявлення, переслідування і знищення. Для цього на базі підрозділів роти створюються пошукові групи з виділенням резерву.

Пошук – це дії протидиверсійних підрозділів щодо виявлення та знищення ДРГ противника в блокованому районі.

Пошук може бути суцільним і вибіркоким.

При суцільному пошуку оглядається весь район, при вибіркоковому – тільки окремі ділянки району, об'єкти, в яких найбільш вірогідне знаходження противника.

За способами ведення пошук може бути: односторонній; двосторонній; по напрямках; по ділянках; по об'єктах; комбінований.

Вибір способу залежить від величини району, в якому необхідно провести пошук, характеру місцевості, а також наявності сил і засобів, часу.

Односторонній пошук ведеться шляхом огляду місцевості та місцевих предметів під час одночасного руху пошукових груп по паралельних маршрутах в одному напрямку. Його доцільно застосовувати в тих випадках, коли пошукові групи здатні вийти на рубіж припинення пошуку до початку темряви. В залежності від розмірів району та наявних сил і засобів огляд всього району може бути проведений за один прохід пошукових груп від рубежу початку пошуку (вихідного рубежу) до рубежу закінчення пошуку або послідовним оглядом

місцевості (ділянки району), при цьому на ділянках, що оглянуті, встановлюються пости спостереження у складі **2 чол.** кожний. Рух із вихідного рубежу починається всіма пошуковими групами одночасно за заздалегідь встановленим часом або сигналом. Полонені або підозрілі особи доставляються на пункт фільтрації.

Двосторонній пошук полягає в тому, що пошукові групи з протилежних боків району рухаються назустріч один одному. При цьому визначається рубіж зустрічі, який призначається з таким розрахунком, щоб всі пошукові групи вийшли на нього одночасно. На рубежі зустрічі можуть бути встановлені спостережні пости. Двосторонній пошук застосовується в тих випадках, коли світлого часу на пошук недостатньо, а розміри району або характер місцевості не дозволяють виконати завдання до початку темряви (ночі).

Пошук по об'єктах проводиться, як правило, в населених пунктах для огляду будівель і споруд. Для цього населений пункт блокується, оглядаються всі будівлі і споруди населеного пункту, а також господарські будівлі. У залежності від наявних сил і засобів здійснюється одночасний огляд декількох будівель або їх послідовний огляд. Можливість переходу противника з неоглянутих будівель у оглянуті виключається шляхом виставлення спостережних постів поблизу будівель у процесі огляду. Пошук може вестись як з одного кінця населеного пункту, так і з різних кінців одночасно.

Пошук по напрямках застосовується в тому випадку, коли не вистачає сил і засобів, а також на важкодоступних ділянках місцевості, на яких не можливо використати інші способи пошуку. Цей спосіб пошуку застосовується, як правило, при діях у горах, на заболоченій місцевості, при глибокому сніговому покриві. Використовується він також на місцевості, яка забезпечує зручний огляд на великі відстані.

Комбінований пошук включає в себе декілька розглянутих способів.

Для підрозділів, які ведуть пошук призначається: вихідний район для пошуку; напрямок (смуга) пошуку; зрівнювальні рубежі; рубіж зустрічі; кінцевий рубіж; ділянка пошуку.

Вихідний район – район, в якому підрозділи, призначені для ведення пошуку, повинні зосередитися до визначеного часу. Залежно від умов обстановки він може і не призначатися. Вихідним рубежом для пошуку вважається рубіж, на якому підрозділи розгортаються і створюють бойовий порядок. Вихідний рубіж призначається безпосередньо за підрозділами, які здійснюють блокування району, займають оборону або проводять заслон, якщо пошук проводиться в неблокованому районі.

Смуга (напрямок) пошуку призначається підрозділам зазвичай у разі ведення суцільного пошуку “пошуковою лінією”. Розмежувальні смуги вказуються по добре видимих орієнтирах і місцевих предметах. Якщо пошук проводиться в складі пошукових груп, то для них указується напрямок смуги пошуку.

Зрівнювальні рубежі призначаються для уточнення завдань підрозділам, які ведуть пошук, вирівнювання бойового прядку та відновлення зовнішньої взаємодії, відпочинку та прийому їжі особовим складом. Кількість зрівнювальних

рубежів залежить від глибини району та фронту пошуку, умов місцевості та видимості. Вони призначаються по добре видимих орієнтирах або за часом руху (за звичайно через **1,5-2 год.** пошуку).

Виходячи з цього, вони можуть бути призначені: на рівнинній і середньо-пересіченій місцевості – через **3-4км**; на лісисто-болотистій місцевості – через **2км**; у гірській місцевості – через **1,5км**; взимку на лижах - через **5-6км**.

Тривалість зупинки на зрівнювальних рубежах залежить від фронту пошуку, чисельності підрозділів, які ведуть пошуки обсягу заходів, які проводяться на цих рубежах.

Рубіж зустрічі призначається у разі ведення двонапрямкового пошуку з метою встановлення місця зустрічі пошукових груп, які рухаються назустріч одна одній.

Кінцевий рубіж – це такий рубіж, на який повинні вийти підрозділи після дослідження всього району пошуку.

Темп пошуку залежить від способу укриття НЗФ, їх чисельності, характеру місцевості, умов видимості, пори року, щільності бойового порядку, підрозділів, які ведуть пошук, ширини фронту пошуку і досвіду особового складу, який бере участь у пошуку. В середньому темп пошуку може бути:

Під час ведення пошуку в лісі на рівнинній і середньо-пересіченій місцевості – **1,5-2 год/км**.

В гірсько-лісистій місцевості – **300-600 м/год**.

Під час пошуку НЗФ, які приховані в підземних укриттях, темп пошуку знижується в два-три рази.

Під час ведення пошуку в населеному пункті під темпом пошуку розуміється кількість часу, який необхідний для огляду розвідувально-пошуковою групою одного господарства (подвір'я) з двома-трьома надвірними спорудами. Практика показує, що на огляд одного господарства сільського типу розвідувально-пошуковій групі буде потрібно 1-2 години.

Вночі темп пошуку буде значно нижчий, ніж удень. Можливості підрозділів, які ведуть пошук, визначаються умовами місцевості, складом і характером укриття НЗФ, а також ступеню укомплектованості підрозділів особовим складом.

Залежно від цього при інтервалі **10-15м** відділення може прочісувати місцевість на фронті до **100м**, взвод – до **300м**, рота – **800-1000м**. У скритих умовах ці нормативи можуть зменшуватися.

Ведучи пошук у пішому порядку пошукова група рухається в похідному або передбойовому порядку в залежності від вибраного способу пошуку.

Дозори (2-3 чол.) від пошукових груп діють на відстані, яка забезпечує спостереження за ними. Один із дозорних призначається старшим. Старший дозорний пересувається позаду та збоку від дозорних і прикриває їх, у випадку необхідності, вогнем. Дозори ведуть розвідку місцевості по вказаному маршруту і в той же час виконують роль охорони пошукових груп від раптового нападу противника. З дозорами встановлюються сигнали взаємодії. В пошуковій групі призначаються спостерігачі за діями дозорних.

Виявивши ДРГ, дозорні залягають і подають сигнал *“Бачу противника”*. За цим сигналом залягає вся пошукова група, а командир групи скрито висувається до дозорних для оцінки обстановки і прийняття рішення щодо затримання (знищення) ДРГ. Якщо командиром пошукової групи прийнято рішення на здійснення маневру, то на рубежі, досягнутому пошуковою групою на момент виявлення противника, повинні залишатись пости спостереження або спостерігачі.

Декілька пошукових груп, які ведуть пошук в одному напрямку, складають єдину пошукову лінію. Відставання від лінії або її випередження будь-якою пошуковою групою недопустимо, тому що розрив може бути використаний противником для виходу з району блокування. При затриманні однієї з груп для огляду місцевості (об'єкта), зупиняються всі пошукові групи і очікують закінчення огляду.

Резерви висуваються за пошуковою лінією в колону по-одному в напрямку вірогідного знаходження противника. Якщо пошук не завершений до початку темряви, то пошукові групи зупиняються на досягнутих рубежах, а на світанку пошук поновлюється.

Особовий склад пошукових груп повинен знати: відомості про противника; завдання свого підрозділу і завдання сусідів; своє завдання, місце знаходження підрозділів, що здійснюють блокування і порядок їх дій; сигнали взаємного впізнавання; оповіщення, управління і взаємодії, порядок дій за ними.

Переслідування може застосовуватись у наступних випадках: коли противник відходить і робить спробу відірватись; при прориві його через рубіж блокування (оточення); при втраті вогневого контакту з ним.

Переслідування проводиться слідом за противником, який відходить, шляхами паралельними напрямкам його відходу або комбіновано до повної його ліквідації.

Розглянуті способи пошуку ДРГ, їх виявлення, затримання або ліквідацію можуть здійснювати також засідки; секрети; спостережні пости; сторожові пости; сторожові застави; розвідувально-пошукові групи; патрулі; розвідувальні дозори; контрольно-пропускні пункти; рухомі резерви; штурмові групи тощо.

Засідки, секрети, сторожові застави, сторожові пости, як правило, встановлюються в місцях можливих дій ДРГ (мости, дороги, переправи, важливі військові об'єкти тощо).

Основними завданнями засідок є недопущення виходу ДРГ до об'єкта та її знищення. Від засідки можуть виставлятись секрети і пости спостереження.

Для впізнання невідомих і проведення їх огляду, як правило, від засідки (секрету, сторожового посту і тощо) задіюються **2-3** військовослужбовці в якості патруля. Інший особовий склад постійно тримає невідомих під прицілом, нічим не виявляючи своєї присутності. Особам, які здійснюють огляд, забороняється знаходитись на лінії вогню між нарядом і невідомими, вони повинні страхувати один одного на випадок раптового нападу збоку затриманих. При перевірці особлива увага приділяється правильності оформлення документів, наявності в

них особливих відміток, встановлених у цьому районі, виявленню ознак диверсантів.

Якщо під час перевірки виявляється, що ті, кого перевіряють, – диверсанти, то одним із патрульних потай подається сигнал: “*Чужий*”. Якщо противник не зрозумів, що його викрили, то патруль закінчує перевірку і дозволяє затриманим подальший рух. Сам же патруль, відпустивши диверсантів на декілька кроків, падає на землю і відкриває вогонь на попередження або ураження.

При спробі затриманих під час перевірки ліквідувати тих, хто здійснює перевірку, останні падають на землю, а особовий склад сторожового посту (засідки) відкриває вогонь на ураження. Патрулю вступати в рукопашну сутичку з противником недоцільно.

Участь механізованих підрозділів у диверсійно-розвідувальних операціях, які проводяться, як правило, у воєнний час, може включати: ведення розвідки шляхом спостереження, пошуку, допиту полонених, опитування місцевих жителів, вивчення захоплених документів та іншими способами; виведення з ладу важливих військово-економічних об’єктів противника шляхом спеціальних дій, які включають: засідки, нальоти, рейди, диверсії із застосуванням сучасних та інших методів руйнування.

Вибір способів виконання диверсійно-розвідувальних завдань залежить від ситуації в районі дій, характеру об’єктів і системи їх охорони, місцевості, пори року і доби, а також від складу підрозділів, що для цього залучаються, їх озброєння, оснащення та рівня підготовленості особового складу. Наведені способи виконання завдань в основному притаманні діям взводу в розвідці.

Особливе місце в конфліктах незначної інтенсивності займає *організація засідок* (рухомих та нерухомих). Мета засідки – завдати поразки противнику, захопити полонених, озброєння, техніку, зірвати його маневр, блокувати дорогу. Виходячи з цього командир може вибрати різні способи її влаштування: зустрічну засідку, флангову, паралельну. У засідку, як правило, призначається взвод (розвідувальний, механізований, танковий, парашутно-десантний або розвідгрупа спецпризначення), посилений обслугою мінометів, групою вогнеметників і саперів. В її склад додається санітар із засобами для надання першої медичної допомоги, артилерійський корегувальник (якщо засідка влаштовується в зоні досяжності вогню своєї артилерії) і авіанавідник.

У складі *нерухомої засідки*, як правило, створюються групи: спостереження (дозор), відволікаюча, відсікаюча, вогнева, блокування, прикриття і резервна (бронегрупа).

Група спостереження обладнує спостережний пост на висоті, що панує над місцевістю, із задачею своєчасно доповісти командирі про висування колони противника. За його рішенням розвідка і похідна охорона противника можуть безперешкодно пропускатися у вогневий мішок, а потім, з висуванням колони головних сил, група, що відсікає, підриває керований фугас з метою не допустити відхід противника.

Група, що відволікає першою відкриває вогонь по колоні з метою змусити особовий склад противника зайняти позицію на іншому узбіччі дороги, де

розташовується вогнева група, яка в подальшому відкриває шквальний вогонь йому в тил із усіх видів зброї. У випадку намагань противника вирватися з під вогню вперед по дорозі, вступає в дію група блокування, яка своїм вогнем і влаштуванням загороджень забороняє рух.

Група прикриття протидіє підходу резервів противника, якщо вони висуваються на допомогу колоні, яка потрапила в засідку.

Підрозділи, призначені в засаду, спішуються, як правило, у малонаселеному і укриту від візуального спостереження районі. Під час організації засади в міських кварталах підрозділ, призначений у засаду, використовуючи підземні комунікації, проходи і проломи в будинках, паркани, приховано висуваються в район засади. Висування здійснюється звичайно в нічний час, під прикриттям парних дозорних, які висилаються уперед, до тилу і на фланги. У разі виявлення дрібних груп НЗФ дозор доповідає командир у та, ховаючись від бойовиків, продовжує виконання завдання. У разі виявлення противником дозору особовий склад діє рішуче й після знищення бойовиків здійснює відволікаючий маневр і виходить в район засади.

З виходом до району засади дозор оглядає місцевість, звертаючи увагу на височини, природні укриття, де можуть знаходитися бойовики.

З виходом головних сил організується спостереження, безпосередня охорона і кругова оборона.

Частина сил розташовуються на виході (вході) району засади. Основні сили із засобами посилення – в центрі району. Розташування особового складу та вогневих засобів у районі засади повинно забезпечувати ліквідацію противника у створеному вогневому мішку і у разі спробі вирватися з нього.

Особливо старанно організується система вогню. З системою вогню пов'язується мінно-вибухові загородження на позиціях. У засаді особовий склад старанно маскується та, не виявляючи себе, знаходиться в постійній готовності до відкриття вогню. Про підхід противника спостерігачі доповідають встановленими сигналами.

Нечисленні групи противника засада пропускає або знищує вогнем із безшумної зброї або захоплює спеціально виділеною групою.

При підході головних сил НЗФ засада дає їм можливість увійти в основний район вогневого ураження і за командою (сигналом) командира раптово відкриває вогонь. Якщо НЗФ перевищують за силою і чисельністю склад засади та намагаються оточити і знищити її, особовий склад засади переходить до кругової оборони, продовжуючи міцно утримувати займані позиції, викликає бронегрупу (уразі дії в місті або на рівнині) або резерв старшого командира.

У разі виявлення засади противником командир підрозділу організує їх ліквідацію вогнем усіх засобів і під прикриттям групи забезпечення виходить з району засади. Пересування в новий район або в район розташування здійснюється за новим маршрутом із суворим дотриманням заходів щодо охорони і маскування. При цьому організовуючи дії підрозділів у засаді командир повинен враховувати таке: у ході організації взаємодії він повинен визначити сигнали оповіщення та розпізнання, можливі маршрути повернення, порядок виходу до

розташування своїх підрозділів, прикриття вогнем і діями підрозділів, які повертаються з виконання завдання, місця проходів у своїх мінно-вибухових загородженнях.

Вогневі позиції на броньовану техніку розташовують далі від зони ураження, так як вогонь ведуть протитанковими керованими ракетами та з гранатометів, огляд зони ураження звичайно не проводять. Враховуючи високу проходимість та швидкість пересування броньованої техніки, засаду влаштовують в таких місцях, де виникають труднощі маневру, а між позицією та зоною ураження є звичайні перешкоди (обриви, байраки, річки). Підрозділи додатково оснащують протитанковими засобами, які розміщують так, щоб уразити головну машину і машину, яка замикає колону.

Для нанесення ударів з повітря командир підрозділу, що призначений у засідку, може викликати бойові вертольоти і вогонь артилерії.

Активно використовуються *рухомі засідки*, бойовий порядок механізованого підрозділу, виділеного для її організації, як правило, складається з групи спостереження, групи, що атакує (штурмової), , вогневої, групи мінування і бронегрупи. При організації рухомої засідки у зручних місцях розташовується тільки група спостереження. Група, що атакує (штурмова), розміщується в глибині району дій разом із вогневою групою і бронегрупою. За сигналом, що сповіщає про підхід противника, вогнева група висувається і займає вигідні вогневі позиції, група мінування може встановлювати фугаси на маршруті висування. Штурмова група і бронегрупа висуваються й інтенсивним кинджальним вогнем по противнику, разом із вогневою групою наносять втрати йому, знищують або захоплюють в полон.

Відсутність суцільної лінії фронту в збройному конфлікті створює сприятливі умови для проведення *рейдових дій* з метою здійснення вогневих нальотів, виведення з ладу в тилу збройних формувань противника, пунктів керування, баз, складів, захоплення важливих об'єктів на комунікаціях.

При здійсненні рейдових дій взвод може діяти в складі рейдового загону або групи.

При постановці бойових завдань рейдовому загону (групі) вказується загальний напрямок дій і об'єкти (об'єкт) захоплення. Побудова бойового (похідного, передбойового) порядку повинна забезпечувати одночасну участь у нанесенні удару усіх вогневих засобів; чітку взаємодію сил і засобів загону з бойовими вертольотами, можливість гнучкого маневру, стійкого керування підрозділами; використання вигідних умов місцевості для прихованого пересування, можливість раптового відбиття вогневих нальотів противника.

Взвод при здійсненні рейду діє, як правило, у складі роти, якій додаються бойові підрозділи і підрозділи бойового забезпечення, евакуаційне відділення, відділення технічного обслуговування і ремонту, підрозділи тилового і медичного забезпечення, а при необхідності – відділення РХБ розвідки.

Доданий роті танковий взвод використовується для безпосередньої підтримки атаки проти виявлених і заблокованих груп противника. Також цей

взвод може додаватися (по машинах) групам, що атакують (штурмують), які створюються в роті для оволодіння укріпленими об'єктами.

Рейди можуть здійснювати і невеликі за складом групи у пішому порядку, на техніці і вертольотах. Так, у горах використовується піша рейдова група, а на доступному напрямку – механізована рейдова група. Для успішного виконання завдань у різних умовах доцільно *групи на техніці* мати в складі: однієї БМП (БРМ) – у якості розвідувального дозору, що висилається на відстані до **5-10км**; 2-3 БМП (БРМ) – розвідувально-ударної групи для боротьби із противником на відстані від основних сил до **10-15км**; **5-10 БМП (БРМ)** можуть складати рейдовий загін, здатний діяти автономно на відстані **20-30км** від основних сил батальйону.

При діях на вертольотах рейдові групи можуть складати: на одному вертольоті – аеромобільний рейдовий дозор; у складі **2-3 вертольотів** – рейдову групу; у складі **5-10 вертольотів** – рейдовий загін.

Головними умовами успішних дій рейдового загону (групи) є раптовість, мобільність, спроможність швидко виходити до призначеного об'єкта і наносити стрімкі приголомшуючі удари. Організація і підготовка рейдового загону (групи) до дій починається з вибору об'єкта дій, збору і уточнення даних про нього, систему його охорони, наявності прихованих підступів, маршрутів руху загону (групи). Перед виходом у рейд проводиться тренування особового складу, його екіпірування. Особлива увага приділяється індивідуальній підготовці кожного військовослужбовця.

Як правило, у складі рейдового загону (групи) призначаються групи (підгрупи): розвідувальна, ударна (штурмова), вогнева, прикриття і забезпечення. На рівнинній місцевості до складу рейдового загону можуть призначатися танкові підрозділи.

Одним з активних способів дій рейдового загону (групи) щодо розгрому противника, який висувається, є раптовий вогневий удар у сполученні з атакою з декількох напрямків. У цьому випадку противник попадає під фланговий і перехресний вогонь, що позбавляє його можливості швидко вийти з-під удару.

У підрозділах, що здійснюють рейд, повинен підтримуватися постійний зв'язок зі старшим командиром і центральним диспетчерським пунктом; взаємодіючими підрозділами, елементами похідної побудови рейдового загону (розвідувальним дозором, загonom забезпечення руху, бічними похідними заставами, безпосередньою охороною, замиканням колони, тиловою похідною заставою); зі сторожовими заставами, блокпостами, постами КПП, з доданими вертольотами прикриття для передачі цілевказівок.

При діях рейдового загону (групи) в горах розвіддозор в складі взводу (відділення), висланий від нього, просувається уздовж дороги і веде розвідку шляхом послідовного огляду командних висот і спостереження з них. Для цього використовуються групи піших дозорних по **2-3** чоловіка кожна. Особовий склад розвіддозора спостерігає за навколишньою місцевістю і діями дозорних у готовності підтримати їх вогнем. При подоланні перевалів і ущелин для розвідки маршруту, як правило, викликається вертоліт підтримки. Розвідка доріг, хребтів,

долин ведеться шляхом послідовного огляду командних висот, а при нападі противника або виявленні його засідки розвіддозор займає вигідну позицію і своїм вогнем сковує його дії, забезпечуючи розгортання і вступ у бій головних сил, які вогнем бойових машин, вертольотів підтримки і стрілецької зброї завдають поразки противнику. При сприятливих умовах здійснюється обхід засідки противника з тилу по зворотних схилах висот, стежкам.

У високогірних районах і важкодоступних ділянках місцевості розвідка ведеться пішими дозорами, які забезпечуються гірським спорядженням і навчені техніці подолання гірських перешкод.

Оволодіння ущелинами (долиною) починається із захвату механізованими підрозділами висот, прилягаючих до ущелин (долині). Наступ ведеться по обом сторонам ущелин (долини) на різних рівнях: один підрозділ, звичайно взвод, просуваються у передбойовому порядку безпосередньо по гребне висот, друге на дві треті висоти, третє – на одну третину. Попереду кожного взводу на відстані **50-100м** діє відділення у бойовому порядку. Крім того, з досвіду дій механізованих підрозділів, які діють на гребнях висот, вони можуть розділитися на групи, яким можна дати назву “*легкі*” і “*важкі*”. Це диктується тим, що діючи в горах, військовослужбовці несуть з собою сухий пайок, воду, боєкомплект на троє і більше діб. У цьому випадку “*легкі*” групи пересуваються попереду, вони мають з собою особисту зброю і боєкомплект у готовності швидкого вступання у бій, а “*важкі*” несуть на собі боєкомплект, продовольство та інше майно і після захоплення “*легкими*” групами, закріплюють їх.

Особливу увагу командир приділяє злагодженим діям підрозділів, які наступають по схилах висот, хребтах з підрозділами, що наступають долиною (ущелиною), а також з доданою та підтримуючою артилерією та армійською авіацією.

Захоплення висот здійснюється сковуванням НЗФ з фронту частиною сил і діями головних сил із флангів і тилу при підтримці вогню артилерії і ударів авіації. В окремих випадках, коли НЗФ діють окремими групами щодо оборони пануючих висот і проходів, то вони можуть захоплюватися розвідувальними групами з подальшим закріпленням на них механізованих підрозділів.

Після оволодіння висотами, які прикривали вхід в ущелину (долину), починається просування підрозділів, які наступають по ущелині. Танки, БМП (БТР), зенітно-самоходні установки після спішування піхоти діють за підрозділами, які просуваються по ущелині (долині) вслід за загonom забезпечення руху. Розподіл бойових машин у колоні визначається рішенням командира залежно від висоти гір, розташування вогневих точок НЗФ і наявності рослинності, тобто за підрозділами можуть просуватися БМП-2 або ЗСУ, а потім танки і БТР або навпаки.

Під час планування дій у горах командир повинен враховувати і швидкість руху механізованих підрозділів, які спішилися, по схилах і хребтах, яка залежно від характеру пересіченості, крутості схилів, рослинності і стану погоди може бути від **2-3км** до **300-400 м/год**.

При підході рейдового загону (групи) до лісу в першу чергу визначаються небезпечні ділянки і здійснюється їх огляд. Рух розвіддозора лісом здійснюється “стрибками”: від одного зручного для спостереження місця до іншого. При неможливості прихованого спостереження з машини командир загону висилає для огляду піший дозор. Особовий склад, що залишився, веде спостереження за прилягаючою місцевістю і діями дозорних, знаходячись у готовності підтримати їх вогнем.

Рух у лісі відбувається, як правило, по дорозі, стежці або просіці. Особливо ретельно оглядаються галявини, входи в яри, лощини і виходи з них, розгалуження доріг, гаті, мости й інші місця, де може розташуватися противник, здатний зробити раптовий напад із засідки. Якщо розвіддозор раптово піддається обстрілу або виявляє засідку – він спішується і вступає в бій. Вогнева група займає вигідну вогневу позицію і вогнем підтримує його дії.

Участь механізованих підрозділів в операціях з організації руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником), як правило, буде пов’язана з переходом до партизанської тактики дій, в умовах неможливості вийти з оточення, із завданням проведення диверсій на комунікаціях, зриву військових перевезень, виведення з ладу важливих військових об’єктів, з об’єднанням або налагодженням тісної взаємодії з місцевим населенням, іншими органами та формуваннями опору. В цих умовах, способи виконання завдань є елементами дій взводу при розташуванні на місці, в сторожовій охороні, бойовому розвідувальному дозорі, в пошуці, під час влаштування нальотів і засідок. Організація цих дій вимагає від командира рішучості, наполегливості та розумної ініціативи з врахуванням налаштованості населення.

Контрольні запитання:

1. Дати визначення спеціальним діям.
2. Дати визначення специфічним діям
3. Дати визначення спеціальній операції.
4. Які способи дій механізованого взводу у спеціальній операції?
5. Які способи дій механізованого взводу у специфічних діях?

ГЛАВА IV. МЕХАНІЗОВАНА РОТА В ОСНОВНИХ ВИДАХ БОЮ

РОЗДІЛ 20. МЕХАНІЗОВАНА РОТА В ОБОРОННОМУ БОЮ

20.1. Основи оборонного бою механізованої роти

1. Місце, завдання, бойовий порядок механізованої роти в оборонному бою. Умови переходу до оборонного бою та вимоги до нього

Оборонний бій – вид загальновійськового бою, сукупність взаємозв'язаних і узгоджених за метою, завданням, місцем і часом ударів, вогню і маневру військових частин і підрозділів, які проводяться за єдиним замислом в обмеженому районі впродовж короткого часу для відбиття ударів сил противника, що переважають, завдання ураження його ударним угрупованням, утримання важливих районів місцевості, виграшу часу, економії сил і створення необхідних умов для переходу в наступ або інших подальших дій.

В оборонному бою рота може діяти:

1. В першому або другому ешелоні батальйону.
2. В смузі забезпечення.
3. На передовій позиції.
4. Складати загальновійськовий резерв.
5. Бути в протидесантному резерві.
6. Бути призначеною в тилу (бокову) похідну заставу.

Розглянемо деякі особливості ведення оборони в різноманітних умовах.

1. В першому або другому ешелоні батальйону.

Залежно від бойових завдань, наявності сил і засобів, а також характеру місцевості оборона може бути:

- позиційною;
- маневреною.

Позиційна оборона – основний вид оборони і застосовується на напрямках, де втрата території, що обороняється, неприпустима. Механізована рота, як правило, веде позиційну оборону у складі батальйону. Вона організується та проводиться з метою відбиття наступу противника стійким утриманням зайнятих смуг, рубежів і позицій, недопущенням його прориву в глибину і завданням максимального ураження.

Маневрена оборона – застосовується на тих напрямках, де можливе тимчасове залишення окремих районів території через відсутність достатніх сил для ведення позиційної оборони, а також у тих випадках, коли за умов обстановки доцільно втягнути ударні угруповання противника в підготовлені вогневі зони (райони), виграти час і, завдавши противнику ураження на декількох оборонних рубежах, знизити його наступальні можливості або примусити його відмовитися від подальшого наступу. Механізована рота може брати участь у маневреній обороні батальйону та вести маневрену оборону самостійно під час оборони смуги забезпечення.

2. В смузі забезпечення.

В смузі забезпечення механізована рота веде маневрену оборону самостійно. Смуга забезпечення обладнується завглибшки до **15км** від переднього краю оборони в напрямку противника й включає дві-три оборонні позиції, кожна з яких має глибину **1-2км**. При виконанні бойових завдань в смузі забезпечення командир роти особливу увагу звертає на інженерне обладнання основних, запасних і тимчасових вогневих позицій штатних и приданих підрозділів, ретельно планує та погоджує порядок залишення оборонної позиції і зайняття наступної позиції, погоджує з командирами батальйонів, що обороняють першу лінію, порядок пропуску роти під час залишення смуги забезпечення і підтримки неї вогнем. Командир роти, встановивши початок висування передових загонів (авангарду) противника, призначених для подолання смуги забезпечення або зайняття ними вихідного положення для подолання смуги забезпечення, доповідає про це командиру батальйону.

З підходом передових загонів (авангарду) противника до смуги забезпечення, за командою старшого командира роти, що обороняються у смузі забезпечення підтримуються вогнем. Відбиття наступу противника здійснюється стійким утриманням опорних пунктів, позицій. Підрозділи, що обороняються вогнем, з усіх засобів завдають противнику значних втрат, вимотують його і примушують зупинити наступ або змінити його напрям. Цим самим батальйон змушує противника передчасно розгортатися в бойові порядки, вводити в бій додаткову частину головних сил, знижати темп наступу

З початком висування для атаки додаткової частини головних сил противника командири рот з дозволу командира батальйону починають організовано виводити підрозділи першого ешелону з-під удару противника і керувати зайняттям ними оборони на наступній оборонній позиції.

Командири рот особисто керують виведенням своїх підрозділів і організують їх оборону.

Пропуск підрозділів здійснюється через проходи, що були залишені в інженерних загородженнях перед переднім краєм головної смуги оборони, під прикриттям.

3. На передовій позиції

Передова позиція створюється у разі відсутності смуги забезпечення на віддаленні **4-6км** від переднього краю оборони головних сил, з метою ввести противника в оману відносно переднього краю і побудови оборони, не допустити раптового нападу противника на підрозділи першого ешелону, відбити його розвідку боєм і змусити передчасно розгорнути свої головні сили та наступати в не вигідному напрямку;

4. *Складати загальновійськовий резерв*, перебуваючи у призначеному їй районі оборони в готовності до виконання завдань, які раптово виникають;

5. *Бути в протидесантному резерві* та з призначеного району вести розвідку повітряного противника, обладнувати протидесантні загородження, готувати вогневі засідки і перебувати в готовності до знищення повітряних десантів противника в районах можливої висадки (викидання) та на ймовірних напрямках їх дій;

6. Бути призначеною в тилу (бокову) похідну заставу.

Механізована рота із засобами підсилення призначається у складі ар'єргарду для забезпечення виходу батальйону із бою в якості підрозділу прикриття і діяти в тилу (боковій) похідній заставі з метою прикриття головних сіл від ударів противника у фланги і тил.

За умовами обстановки механізована рота може переходити до оборони:

- навмисно;
- вимушено.

Навмисне заняття оборони здійснюється коли, коли більш активні й рішучі дії недоцільні за замислом бою (бойових дій) старшого командира. При навмисному занятті оборони вона готується, як правило, завчасно – до початку бойових дій. в умовах відсутності зіткнення з противником або, як виняток, організовуватися в ході бою при безпосередньому зіткненні з противником. Залежно від обстановки заняття навмисної оборони готується тривалий час, або може здійснюватися у стислі терміни.

Вимушене зайняття оборони здійснюється унаслідок несприятливої обстановки, що склалася, як правило в умовах безпосереднього зіткнення з противником. Така оборона займається у стислі терміни.

Незалежно від умов переходу до оборони, її організація та ведення повинні відповідати ряду вимог, а саме:

Вимоги до сучасної оборони:

- бути стійкою й активною;
- здатною відбити удари всіх видів зброї, наступ (атаку) противника,
- вести активну боротьбу з повітряними (аеромобільними) десантами і диверсійно-розвідувальними групами) противника;
- бути протитанковою, протиповітряною і протидесантною;
- глибоко ешелонованою;
- готовою до тривалого ведення бою в умовах застосування противником звичайної зброї, високоточної зброї, ЗМУ, засобів радіоелектронної боротьби і психологічного впливу.

Сучасні вимоги до оборони досягається:

- витримкою та наполегливістю підрозділів, які обороняються, їх високим моральним духом;
- веденням безперервної розвідки противника, своєчасним викриттям підготовки його до наступу і можливих напрямків атак;
- ретельним маскуванням бойового порядку та введенням противника в оману відносно побудови оборони та замислу дій;
- умілою, різноманітною побудовою оборони;
- майстерним використанням вигідних умов місцевості та її інженерного обладнання;
- ретельною організацією системи вогню, особливо протитанкового, в поєднанні з системами інженерних загороджень, опорних пунктів і вогневих позицій;
- надійною протиповітряною обороною (ППО);

- своєчасним маневром сілами, засобами та вогнем на загрозованих напрямках;
- негайним знищенням противника, який вклинився в оборону та його десантів, які висадилися;
- застосуванням в обороні несподіваних тактичних прийомів, здатних приголомшити противника, поставити його у важке становище, нав'язати йому свою волю та ініціативу;
- постійним виконанням заходів щодо захисту від ЗМУ і високоточної зброї противника;
- наполегливим і тривалим утриманням опорних пунктів, позицій та рубежів у поєднанні з проведенням контратак.

Рота не має права залишати позиції, які займає, і відходити без наказу старшого командира.

Місце, завдання, бойовий порядок механізованої роти в оборонному бою.

В обороні механізованої роти призначається зона відповідальності. Зона відповідальності роти в обороні виходячи з місця, бойових завдань та бойового порядку роти, визначається по ширині і глибині – розміром ротного опорного пункту, а перед переднім краєм по глибині – на глибину бойового порядку роти противника. Основні зусилля роти в обороні зосереджуються на очікуваному напрямку головного удару противника та на утриманні найбільш важливого району (об'єкта) місцевості.

Побудова оборони роти повинна створювати наростаючу протидію, що дозволяє не допустити прориву противником опорного пункту й створити умови для його знищення.

Місце механізованої роти в бойовому порядку батальйону залежно від завдання, що виконуються і характеру місцевості може бути різним: одна з рот може бути висунута вперед або назад, створював вогневий мішок, а на відкритому фланзі розташовуватися уступом праворуч(ліворуч).

Рота може оборонятися в першому та у другому ешелоні й т.д.

Від того, яке місце займає рота в обороні будуть залежати її завдання:

- рота першого ешелону батальйону підготовляє опорний пункт на першій і другій траншеях, виконує завдання нанесення противникові поразці вогнем всіма вогневими засобами і не допустити прориву їм переднього краю.
- рота другого ешелону батальйону підготовляє опорний пункт на третьої, а іноді й на четвертій траншеї із завданням не допустити прориву противником першої позиції, а при сприятливих умовах і знищити контратакою його підрозділу, що прорвалися через першу й другу траншеї.
- механізовані роти першого й другого ешелонів, крім того, підготовляють один-два вогневих рубежу, які можуть збігатися з рубежами розгортання, для контратаки.
- рота, виділена в резерв батальйону, займає район зосередження, у якому підготовляє для оборони опорний пункт і перебуває в готовності до виконання раптово виникаючих завдань.
- взаємодіюча мінометна (артилерійська) батарея й гранатометний підрозділ

використовуються, як правило, у повному складі для підтримки бою механізованих рот першого ешелону. Іноді гранатометний підрозділ у повному складі може надаватися механізованій роті, що обороняється на напрямку зосередження основних зусиль батальйону, або по відділеннях - ротам першого ешелону.

- взаємодіючий протитанковий підрозділ батальйону на закритій і пересіченій місцевості може надаватися ротам першого ешелону і діяти у повному складі на танкоопасном напрямку для відбиття атак танків і інших броньованих машин противника, прикриття відкритого, флангу й забезпечення контратаки.

- взаємодіючий зенітний підрозділ, як правило, залишається в безпосереднім підпорядкуванні командира батальйону й розташовується в опорних пунктах рот так, щоб забезпечувалося надійне прикриття підрозділів від ударів з повітря.

На підставі всього вище викладеного можна зробити висновок: місце й роль роти в обороні, а так само доданих їй і взаємодіючих підрозділів може бути різної. Вони залежать від укомплектованості роти технікою й особовим складом, завдань в обороні, умов місцевості, виду оборони (позиційна або маневрена) і від багатьох інших умов і факторів, які повинні бути враховані й у сукупності визначити її місце в системі оборони батальйону.

Роті в обороні призначається опорний пункт – **1-1,5км** по фронті й до **1км** у глибину. Фронт і глибина району оборони роти встановлюються відповідно до можливостей підрозділів по нанесенню поразки противнику на певному фронті й утриманню рубежів місцевості.

Побудова оборони повинна створювати протидію, яка нарощується і дозволяє не допустити прориву противником району оборони (опорного пункту) і створити умови для його знищення. Побудова оборонного бою роти включає:

- бойовий порядок роти; -
- систему опорних пунктів і вогневих позицій;
- систему вогню;
- систему інженерних загороджень;

Бойовий порядок роти.

Залежно від побудові бойового порядку батальйону, від завдання, яке виконується, та характеру місцевості роти у його складі можуть мати різне розташування:

- механізована рота першого ешелону батальйону готує опорні пункти в першій і другій траншеях з метою завдати противнику ураження вогнем усіх засобів і не допустити прориву ним переднього краю;

- механізована рота другого ешелону батальйону готує опорний пункт у третій, а іноді й у четвертій траншеї з метою не допустити прориву противником першої позиції, а за сприятливих умов знищити контратакою його підрозділи, які прорвалися через першу і другу траншеї.

У свою чергу, бойовий порядок механізованих рот будується в один або два ешелони.

Залежно від характеру місцевості підрозділи механізованої роти в опорному пункті можуть розташовуватися кутом назад, уступом та мати інше розташування,

яке забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом і на флангах опорного пункту.

Додані механізованому батальйону танкові підрозділи надаються повзводно механізованим ротам і займають оборону в їх опорних пунктах. Танкові підрозділи, крім того, можуть використовуватися для дій у вогневих засідках.

Протитанкове відділення роти може додаватися механізованим взводам по обслугам. Іноді воно в повному складі використовується на напрямку зосередження основних зусиль роти.

У бойовий порядок роти, залежно від обстановки, можуть входити бронегрупа та вогневі засідки.

Бронегрупа роти створюється з метою підвищення активності оборони і своєчасного підсилення її стійкості на найбільш загрозливих напрямках, закриття проломів, які утворилися в результаті вогневих ударів противника, і вирішення інших завдань, що потребують стрімких, маневрених дій і ефективного вогневого управління, а також більш повного використання бойових можливостей танків, БМП і БТР. До її складу можуть входити декілька танків, БМП, БТР (без десанту), які виділені із підрозділів першого або другого ешелонів, що обороняються поза напрямками зосередження основних зусиль.

Танки і БМП (БТР), призначені для дій у складі бронегрупи, із зайняттям оборони можуть розташовуватися і готуватися до бою у своїх взводних опорних пунктах. У встановлений командиром час вони зосереджуються у районі, який забезпечує надійні захисні та маскувальні властивості (у ярах, на зворотних схилах висот, у лісі та інших укритих місцях), ретельно маскуються і готуються до виконання поставлених завдань.

Командиром бронегрупи призначаються у роті призначаються – один із заступників командирів взводів.

Вогнева засідка виставляється з метою завдання противнику максимального ураження несподіваним вогнем прямою наводкою, кинджальним вогнем і застосуванням мінно-вибухових загороджень.

У вогневу засідку може виділятися взвод (відділення, танк), посилений саперами.

Підрозділ, виділений у вогневу засідку, займає призначену позицію і ретельно маскується. Позиції вогневої засідки обираються на танконебезпечних напрямках в опорних пунктах, у проміжках між ними або на флангах. Найбільш вигідними місцями для позицій вогневої засідки є зворотні схили висот, складки місцевості, околиці населених пунктів, узлісся і чагарники.

Система опорних пунктів і вогневих позицій роти.

Система опорних пунктів і вогневих позицій готується залежно від прийнятого рішення, бойових можливостей роти, наявності часу і характеру місцевості й включає:

- ОП взводів, які об'єднані в ротний ОП;
- вогневі позиції (основні та запасні) танків, БМП (БТР), ПТРК та інших штатних і доданих вогневих засобів;

– траншеї і ходи сполучення.

ОП механізованої роти обладнується двома траншеями і включає опорні пункти механізованих взводів, позиції вогневих засобів роти і доданих підрозділів, що пов'язані між собою єдиною системою вогню, загороджень і ходів сполучення в межах опорного пункту роти.

Для кругової оборони ротного опорного пункту широко використовуються ходи сполучення, взводам призначаються додаткові сектори обстрілу, для вогневих засобів підготовляються основні, запасні й тимчасові вогневі позиції з урахуванням ведення вогню в сторони флангів і в тил. Частина вогневих засобів розташовується в глибині. На флангах, у проміжках між взводами, у тилу опорного пункту влаштовуються загородження.

Проміжки між ротними опорними пунктами можуть бути до **1000м**, а між опорними пунктами взводів – до **300м**. Проміжки між опорними пунктами повинні бути під безперервним спостереженням, прострілюватися фланговим і перехресним вогнем усіх засобів, а також прикриватися вогневими засідками, вогнем артилерії і загородженнями. У проміжках між опорними пунктами рот (взводів) обладнуються траншеї і запасні позиції.

Траншеї і ходи сполучення повинні забезпечувати зручність ведення вогню, особливо флангового і перехресного, укрите розташування особового складу і вогневих засобів, швидкий і прихований маневр підрозділів по фронту і в глибину, а також ускладнювати противнику розкриття бойового порядку і системи вогню наших військ в обороні.

Перша траншея першої позиції є переднім краєм оборони. Перед нею створюються протитанкові й протипіхотні загородження. Передній край призначається старшим командиром і уточнюється на місцевості командиром батальйону. Перша траншея вибирається, якщо можливо, за природними протитанковими перешкодами і повинна забезпечувати добре спостереження за противником, найкращі умови для створення суцільного вогню всіх видів, у тому числі й з глибини оборони, перед переднім краєм, на флангах і в проміжках. Місцевість перед переднім краєм повинна затрудняти противнику спостереження, вибір укритих районів для зосередження танків і піхоти та прихованих підступів до переднього краю оборони наших військ.

Друга траншея обладнується на віддаленні **400-600м** від першої з таким розрахунком, щоб підрозділи, які її обороняють, могли своїм вогнем підтримувати підрозділи, що займають першу траншею, а також вести вогонь на підступах до переднього краю оборони і прикривати вогнем загородження перед ним.

Третя (четверта) траншея обладнується на віддаленні **600-1000м** від другої (**400-600м** від третьої) траншеї з таким розрахунком, щоб підрозділи, які її обороняють, могли вести вогонь у проміжках між другою і третьою (третьою-четвертою) траншеями, а також використовувати її як вихідний рубіж для маневру на загрозливому напрямку.

Ходи сполучення використовуються для прихованого маневру підрозділів, ведення бою з противником, який вклинився в оборону, а також для евакуації

поранених, подачі боєприпасів і продовольства. Ходи сполучення обладнуються окремими позиціями для вогневих засобів з таким розрахунком, щоб на кожен взвод було не менш одного ходу сполучення від першої траншеї до другої і на кожен роту не менш одного ходу сполучення від другої траншеї до третьої (четвертої), що дозволить у короткий термін організувати, у разі потреби, кругову оборону.

З метою зниження втрат від впливу вогню артилерії, ударів авіації і ЗМУ противника траншеї і ходи сполучення повинні обладнуватися у повний профіль. У траншеях і ходах сполучення для особового складу створюються перекриті ділянки, бліндажі і сховища, а для ракет, боєприпасів й інших матеріальних засобів відриваються ніші та рівчаки.

Система вогню.

Вогневе ураження противника поділяється на загальне і безпосереднє.

Загальне вогневе ураження противника організується і здійснюється старшим начальником.

Безпосереднє вогневе ураження противника здійснюється в зоні відповідальності в інтересах дій рот першого ешелону під час вирішення окремих тактичних завдань за обмежений термін. Воно погоджується з діями підрозділів і проводиться: під час вогневої підготовки відбиття наступу противника, вогневої підтримки військ, що обороняються, та проведення контратак.

Основними об'єктами ураження є:

- підрозділи противника на маршрутах висування, рубежах розгортання;
- вогневі засоби, які їх підтримують;
- пункти управління підрозділами та зброєю;
- засоби ППО й інші важливі цілі.

До виконання завдань безпосереднього вогневого ураження залучаються штатні і додані вогневі засоби батальйону (роти).

Вогнева підготовка відбиття атаки противника здійснюється під час зайняття ним вихідного положення для наступу (атаки), з виявленням початку висування його головних сил із глибини і завершується з переходом противника в атаку.

Вогнева підтримка військ, які обороняються, починається з виходом противника на рубіж переходу в атаку і здійснюється упродовж бою за утримання першої та наступних позицій і районів глибини оборони з метою завдати противнику максимальних втрат і не допустити його прорив у глибину оборони.

Вогневе ураження противника під час проведення контратак здійснюється за періодами: вогнева підготовка контратаки, вогнева підтримка контратаки.

Система вогню роти будується з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї роти і доданих неї вогневих засобів, вогневих засобів батальйону, засобів ППО у поєднанні з інженерними загородженнями і природними перешкодами.

Система вогню роти в обороні включає:

- ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії,

мінометів і бойових машин, підготовлені на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між ротними опорними пунктами та в глибині оборони;

– зони вогню протитанкових засобів і суцільного багат шарового вогню усіх видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони для знищення, у щонайперше танків й інших броньованих машин противника; підготовлений маневр вогнем з метою його зосередження за короткий термін на будь-якому загрозливому напрямку або ділянці.

Осн ову системи вогню роти складає вогонь танків і БМП (БТР), протитанковий вогонь штатних і доданих протитанкових засобів роти, протитанкових засобів старших командирів (артилерія яка призначена для ведення вогню прямою наводкою на танконебезпечних напрямках командира батальйону, протитанкового резерву і рухомого загону загороджень бригади).

Вогневі засоби в опорному пункті роти розташовуються приховано, розосереджено і так, щоб можна було вести вогонь на граничну дальність і уражати противника фланговим, перехресним і кинджальним вогнем високої щільності, мати вогневий зв'язок між собою і створювати вогневі мішки. Лінійне розташування вогневих засобів недопустиме.

БМП і танки розташовуються в опорному пункті роти (взводу) по фронту і в глибину на відстані до 200 м один від одного. Під час розміщення танків необхідно враховувати можливість ефективного використання ними протитанкових керованих ракет, ведення вогню штатним озброєнням з урахуванням прикриття ділянки місцевості в призначених секторах обстрілу та недопущення ураження механізованих підрозділів, які обороняються попереду. БТР розташовуються на вогневих позиціях у глибині опорного пункту роти (взводу) у місцях, які забезпечують ведення вогню з кулеметів переважно в бік флангів і в проміжки.

Для вогневих засобів, крім основних, готуються запасні вогневі позиції, а для тих, які несуть чергування, танків і БМП (БТР) – тимчасові вогневі позиції.

З метою введення противника в оману відносно системи вогню і розташування вогневих засобів можуть призначатися кочуючі гармати, танки і БМП, засоби ППО. В обороні підрозділи ППО займають стартові (вогневі) позиції в бойових порядках батальйону (роти), ведуть розвідку та знищення повітряного противника черговими силами, а з початком активних бойових дій противника – усіма засобами.

Готовність системи вогню визначається зайняттям вогневими засобами позицій, підготовкою даних для стрільби, а також наявністю ракет і боєприпасів.

Система інженерних загороджень.

Система інженерних загороджень створюється у ході інженерного обладнання опорного пункту - мінно-вибухові та невибухові загородження, комбіновані, електризовані та водні загородження, які обладнуються або створюються перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах роти на всю глибину зони відповідальності роти в оборони в поєднанні з системою вогню, природними перешкодами і з урахуванням маневру своїх

підрозділів і сусідів для надання противникові втрат в бойовий техніки та живої сили, зниженню темпів його атаки, змусити діяти у невігідних напрямках, виводи на вогневі засідки.

Мінно-вибухові загородження включають мінні поля або групи мін.

Невибухові загородження це вузли загороджень, завали, інші протитанкові й протипіхотні перешкоди та підготовлені до зруйнування (мінування) об'єкти. Інженерні загородження створюються перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах роти на всю глибину зони відповідальності роти. В оборони в поєднанні з системою вогню, природними перешкодами і з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

У ході бою нарощування інженерних загороджень на виявлених напрямках наступу противника здійснюється приданим інженерно-саперним підрозділом.

2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації оборонного бою.

Робота командира щодо організації оборонного бою починається з отримання бойового завдання від командира батальйону. Після отримання бойового завдання командир повинен його *з'ясувати*, а саме:

- зрозуміти мету дій, задум старшого командира (особливо способи розгрому противника);
- завдання, місце в бойовому порядку батальйону та роль роти в бою;
- завдання сусідів і порядок організації взаємодії з ними;
- час готовності до виконання завдання.

Після з'ясування, бойового завдання командир роти надає попередні бойові розпорядження та здійснює оцінку обстановки.

Під час *оцінки обстановки* командир роти повинен вивчити:

- противника – його склад, положення, стан, ступінь захищеності, можливі шляхи висунування та рубежі розгортання, сильні та слабкі сторони противника та можливий характер його дій;
- свої війська – склад, положення, морально-психологічний стан можливості, захищеність і забезпеченість;
- сусідів – склад, положення, характер дій та умови взаємодії з ними;
- місцевість – її характер та її вплив на дії підрозділів, а також, найбільш можливі напрямки дій літаків і вертольотів противника, що летять на гранично малих висотах;
- радіаційну хімічну та біологічну обстановку.
- гідрометеорологічні умови, їх можливі змінення та вплив на підготовку та ведення бою.

Висновки командира батальйону з оцінки обстановки (варіант)

Найбільш ймовірний напрямок наступу противника,

Основні зусилля роти в обороні необхідно зосередити в напрямку.....

Бойовий порядок необхідно побудувати в ... ешелон, основні зусилля зосередити у напрямку На правому фланзі мати ... мв, на лівому ... мв. Механізованим взводам придати по одному танковому відділенню.

Вогневе ураження противникові необхідно здійснити в послідовності:

вогнем ПТКР з рубежу,

вогнем танків з рубежу,

вогнем з гармат БМП із рубежу,

вогнем стрілецької зброї з рубежу,

Для забезпечення проміжку з сусідом праворуч та правого флангу - призначити відповідальним командиравзводу.

У разі вклинення противника на флангах опорного пункту спланувати маневр ... на рубіж, в напрямку,

Встановити з командирами ...*мр* та ... командиром батальйону питання взаємодії щодо прикриття проміжків та флангів, а також під час проведення контратаки в напрямку,

Ймовірним напрямком наступу противника, виходячи з місцевості, необхідно рахувати, рубіж переходу в атаку.....

Основні зусилля зосередити в напрямку, та на утриманні позиції.....

Опорні пункти взводів доцільно мати :,

КСП роти обладнати в районі

Для ведення РХБ розвідки використовувати ... (підрозділ)

Після отримання попереднього (бойового) розпорядження або бойового наказу від старшого командира, з'ясування бойового завдання і оцінки обстановки командир роти приступає до підготовки майбутнього бою. Вона включає:

- організацію бою (прийняття рішення, постановку бойових завдань підрозділам, рекогносцировку, організацію взаємодії, всебічного забезпечення бою та управління, розробку схеми опорного пункту роти;

- підготовку підрозділів роти до бою;

- зайняття оборони, створення бойового порядку і системи вогню; інженерне обладнання опорного пункту, підтримка бойовій готовності;

- проведення заходів морально психологічного забезпечення;

- практичну роботу командира роти в підрозділах та інші заходи.

Тривалість і порядок роботи командира щодо організації оборони залежать від умов переходу до оборони, отриманого завдання, віддалення противника і можливих його дій, характеру місцевості та наявності часу. Підготовка оборони за наявності часу проводиться з виконанням заходів у повному обсязі, а якщо не вистачає часу – за короткий термін з проведення заходів у скороченому обсязі. У всіх випадках постановка завдань не повинна затримувати зайняття підрозділами оборони та організацію ними системи вогню.

Перехід до оборони в умовах відсутності зіткнення з противником. Якщо перехід до оборони здійснюється в умовах відсутності зіткнення з противником, командир роти:

- приймає рішення та доводить його до командирів підрозділів;

- проводить рекогносцировку, в ході якої уточнює своє рішення;

- віддає бойовий наказ;

- організовує взаємодію, систему вогню, всебічне забезпечення бою і управління;

– призначений час він виводить роту у зазначений опорний пункт і організовує його інженерне обладнання.

Перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником. Під час отримання завдання на перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником, командир роти організовує захоплення вказаного (вигідного) рубежу і закріплення підрозділів на ньому. У ході закріплення підрозділів на рубежі він:

- приймає рішення та ставить завдання підрозділам;
- організовує взаємодію, управління, систему вогню, захист від зброї масового ураження і високоточної зброї противника;
- дає вказівки з основних питань всебічного забезпечення бою, організовує інженерне обладнання опорного пункту;
- проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює завдання підрозділам, порядок взаємодії, а якщо необхідно, й інші питання.

Прийняття рішення.

Рішення командира - є основою управління військами.

В основу рішення на бій покладаються бойове завдання та, виходячи з нього, замисел бою. У замислі бою командир роти визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль і райони (ділянки) місцевості (об'єкти), від утримання яких залежить стійкість оборони;
- способи відбиття наступу і знищення противника, який вклинився в оборону (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити з вказівкою порядку вогневого ураження і заходів щодо введення його в оману);
- бойовий порядок, систему опорних пунктів, вогневих позицій та обсяг і черговість інженерних робіт.

Рішення командира механізованої роти на оборону. Задум. (варіант).

Основні зусилля зосередити в напрямку, та на утриманні опорного пункту по рубежу..... із завданням: не допустити прориву танків та мотопіхоти в напрямку, та утримувати опорний пункт.

Використовуючи вогневе ураження противника за планом старших командирів, удари бойових вертольотів, вогню артилерії й вигідні умови місцевості забезпечити:

вогневе ураження підрозділам розвідки противника здійснити вогнем підрозділів бойової охорони, примусити противника розгорнути та ввести в бій головні сили;

атаку підрозділів розвідки відбити вогнем бойової охорони та чергових вогневих засобів;

вогневе ураження головним силам противника здійснити під час його висування та розгортання буде здійснюватись – вогнем артилерії та ударами авіації за планом старшого командира та вогнем роти по ділянках зосередженого вогню з завданням зірвати його організоване розгортання в бойовий порядок;

під час переходу противника в атаку та після досягнення ними рубежу,, - послідовно уражати його нерухожим загороджувальним вогнем усіх вогневих засобів, зупинити та не допустити прориву танків і піхоти переднього

краю оборони роти;

противника, що вклинився в оборону уражати зосередженим, загороджувальним, фланговим, перехресним і кинджальним вогнем усіх вогневих засобів із займаних і запасних вогневих позицій, а також діями із засідки завдати йому ураження й не допустити його проникнення в глибину оборони.

З метою введення противника в оману передбачити:

- бойову охорону і вогневі засади перед переднім краєм і на флангах;
- обладнання оманного взводного опорного пункту перед переднім краєм оборони батальйону;
- обладнання оманного переднього краю по рубежу,.....;
- підтримку бою бойової охорони вогнем кочуючого танку із хибних вогневих позицій у проміжку між 1 і 3 мв;
- маскування опорного пункту і вогневих позицій ;
- здійснення заходів ПУВ;
- імітацію зосередження бойової техніки та артилерії на лівому фланзі.

Бойовий порядок побудувати в один ешелон.

В резерві мати

В бронегрупу призначити:

Вогневі засідки : 1- а

2 -а

В опорному пункті підготувати:

Позицію 1 мв по рубежу.....;

Позицію 2 мв по рубежу.....;

Позицію 3 мв по рубежу.....;

Позиція бойової охорони,.....;

Приданий танковий взвод розподілити по механізованим взводам

Бойові завдання визначив:

1 мв (без) обороняє опорний пункт з переднім краєм по рубежу:,.....;

основні зусилля зосередити в напрямку,..... з завданням – вогнем всіх засобів нанести ураження противнику й не допустити прориву його танків і піхоти у напрямку,.....;

у випадку вклинення противника в оборону – вогнем з запасних вогневих позицій у взаємодії з сусідами нанести йому ураження і не допустити прориву в глибину та в обхід з флангів.

В опорному пункті взводу підготувати дві траншеї : першу – по передньому краю , другу –,.....;

Підготувати вогневу засаду в районі,.....

Смуга вогню: праворуч, ліворуч,.....

Додатковий сектор обстрілу.....;

Ділянка ЗВ взводу

Проміжок з мв забезпечити вогнем взводу, відповідальний – командир взводу;

Проміжок з мв забезпечити вогнем БМП та кулемета ПК, відповідальний

—командир 3 мвд.

2 мв (див. завдання 1 мв);

3мв – другий ешелон роти, (див. завдання у 1 мв) та додатково: для знищення противника, що вклинився в опорний пункт роти бути в готовності до проведення контратаки з рубежу,..... у напрямку,..... ;

Вогонь відкриває за моєю командою і командою командира взводу, а по цілях, що раптово з’являються – самостійно в секторі, за який відповідає.

... мв ...3 мв – бойова охорона. Підготувати позицію з завданням: не допустити ведення розвідки противником, виключити його раптовий напад.

Смуга вогню: праворуч

ліворуч

Протитанкове відділення роти зосереджує зусилля в напрямку.....

Відкривати вогонь за сигналом за командою командира роти, після відходу – зайняти позицію в бойовому 3 мв

Організація управління:

Управління батальйоном здійснювати з КСП, який на ...год буде розгорнутий в районі

До початку бою управління здійснювати – за телефоном та рухомими засобами. У ході бою – по радіо, телефону та рухомими засобами.

Рекогносцировка.

Після прийняття рішення і надання бойових розпоряджень, якщо воно приймалося по карті, командир роті організує сумісно з командирами штатних і приданих підрозділів рекогносцировку місцевості. Рекогносцировка - розвідка, що провадиться особисто командиром або разом з підлеглими офіцерами перед боєм для вивчення місцевості, розташування сил противника та одержання інших відомостей, необхідних для організації бойових дій і уточнення прийнятого по карті рішення. На неї залучаються командири взводів, окремих підрозділів, а також командири приданих і підтримуючих підрозділів. Перед виїздом на рекогносцировку необхідно ознайомити всіх командирів з порядком її проведення, визначити форму одягу, указати маршрут руху, робочі точки, час роботи на них і питання, що відпрацьовуються, засоби та порядок руху, а також заходи щодо охорони і досягнення прихованості роботи. Рекогносцировка проводиться під прикриттям спеціально виділеного підрозділу (групи) або підрозділу, що обороняється на даному напрямку.

Для проведення рекогносцировки вибирається місце, яке одночасно забезпечує прихованість роботи і зручне спостереження за противником.

Роботу на місцевості командир роти розпочинає із встановлення зв'язку з командиром підрозділу, що обороняється і орієнтування підлеглих відносно точки місцезнаходження на місцевості, у бойовому порядку та по відношенні до противника.

У ході вивчення і оцінки місцевості в усіх видах бою для більш чіткого управління підрозділами старшим командиром вибираються і назначаються єдині орієнтири. В якості орієнтирів обирають добре видимі місцеві предмети, переважно такі, які важко знищити в ході бою: гребні висот, закінчення ярів і

лощин, вигини доріг, краї лісових масивів, окремі кам'яні будівлі та інші.

Орієнтири нумеруються справа наліво і по рубежам, від себе в сторону противника. Номери орієнтирів є незмінними для всіх підрозділів роти, а також приданих і підтримуючих підрозділів.

Один із призначених орієнтирів визначається основним. В обороні основний орієнтир обирається звичайно в середині смуги вогню підрозділу на дальньому рубежі.

За глибиною орієнтири призначаються звичайно на рубежах діювого вогню озброєння свого підрозділу та приданих засобів. Для механізованих підрозділів орієнтири потрібно призначати на рубежах **500-600м** і на **800-1000м**, а для ПТКР – на **500** і **3000м**. Враховуючи це перед фронтом оборони роти може бути призначено **4-6** орієнтирів на двох-трьох рубежах.

При необхідності командири рот і взводів можуть призначати (крім тих, що призначені командиром батальйону) допоміжні орієнтири, яким призначаються умовні найменування.

На основі аналізу місцевості, виходячи з бойового завдання, командир уточнює:

- положення, можливі шляхи висування (вихідні райони) і рубежі розгортання противника;
- імовірні танконебезпечні напрямки;
- передній край, опорний пункт, розмежувальні лінії і завдання роти;
- напрямок зосередження основних зусиль і райони місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- розміщення траншей і ходів сполучення, взводних опорних пунктів;
- позицію бойової охорони, місця обладнання вогневих засідок і район розташування бронегрупи, якщо вона створюється;
- позиції доданого танкового підрозділу та інших засобів підсилення;
- порядок вогневого ураження противника; смуги вогню роти і взводів,
- вогневі позиції і смуги вогню (сектори обстрілу), ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню підрозділів (вогневих засобів), призначених для забезпечення флангів і стиків з сусідами і проміжків між ротами і взводами;
- основні, запасні (тимчасові), оманні, вогневі позиції підрозділу ППО і шляхи його маневру;
- порядок дій кочуючих вогневих засобів;
- напрямки і рубежі розгортання для контратак, маршрути висування до них;
- вогневі рубежі для танкових та механізованих підрозділів роти, які перебувають у другому ешелоні (резерві), а також для бронегрупи;
- черговість і терміни інженерного обладнання, місця обладнання мінно-вибухових та інших інженерних загороджень, проходи, які залишаються в них;
- місця оманних опорних пунктів, позицій;
- заходи щодо захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї противника;
- заходи щодо забезпечення стиків і флангів, знищення повітряних (аеромобільних) десантів, диверсійно-розвідувальних груп;

- дій підрозділів уночі та в інших умовах обмеженої видимості;
- місце командно-спостережного пункту роти, ПУ доданих підрозділів.

За результатами аналізу даних, що отримані в ході рекогносцировки. командир уточнює прийняте рішення та ставить бойові завдання підрозділам бойовим наказом.

Висновки командира роти за підсумкам рекогносцировки (варіант)

Товариші офіцери!

Час 9.35.

Орієнтую на місцевості.

Схід – у напрямку

Ми знаходимось на КСП мв на

Праворуч – метрів –, метрів –, метрів – (вказуються декілька прикметних місцевих об'єктів або елементів місцевої інфраструктури).

Прямо –, Ліворуч – У напрямку – Позаду –

Перед опорним пунктом роти діє (короткі відомості про противника). Передній край його оборони проходить по рубежу

Взводні опорні пункти виявлені: Перший –, Другий –, Третій –

Вогневі позиції артилерії виявлені, Танковий підрозділ силами до зосереджено в

КСП виявлено в районі ...

Висування противника в атаку можливо з напрямку, розгортання у бойові порядки на рубежах, в атаку на рубежі

Імовірними танконебезпечними напрямками є

Рота обороняє опорний пункт ..., ..., ...

Передній край проходить по рубежу ..., ..., Розмежувальні лінії: праворуч -, ліворуч –

.... механізована рота з танковим взводом обороняє опорний пункт у районі, із завданням не допустити прориву танків і піхоти противника у напрямку

Бойовий порядок роти в два ешелони: в першому ешелоні ... і ... мв, в другому – ... мв.

Основні зусилля зосередити у напрямку, та на утриманні

Взводні опори пункти обладнати: мв -,, із першою траншеєю по рубежу, другою траншеєю по рубежу ; мв -,, із першою траншеєю по рубежу, другою траншеєю по рубежу; мв -,, ... із першою траншеєю по рубежу, другою траншеєю по рубежу

Бойове схоронення силами до одного відділення від мв розташувати на позиції

Вогневі засідки обладнати на напрямку

Бронегрупи зосередитись у районі

Протитанкове відділення роти зосереджує зусилля в напрямку

Вогневе ураження противника здійснювати по рубежах,,,

Смуга вогню роти: основна – праворуч –, ліворуч –; додаткова – праворуч –, ліворуч – Ділянки зосередженого вогню, ...; Рубежі загороджувального вогню (для забезпечення флангів і стиків з сусідами і проміжків між ротами і взводами),

Смуги вогню взводів:

.... мв – основна – праворуч –, ліворуч –; додатковий сектор обстрілу – праворуч –; Ділянки зосередженого вогню, ...; Рубежі загороджувального вогню (для забезпечення флангів і стиків з сусідами і проміжків між ротами і взводами),

.... мв – основна – праворуч –, ліворуч –; додатковий сектор обстрілу – ліворуч –;; Ділянки зосередженого вогню, ...; Рубежі загороджувального вогню (для забезпечення флангів і стиків з сусідами і проміжків між ротами і взводами),

.... мв – основна – праворуч –, ліворуч –; додатковий сектор обстрілу – ліворуч – Ділянки зосередженого вогню, ...; Рубежі загороджувального вогню (для забезпечення флангів і стиків з сусідами і проміжків між ротами і взводами),

Кочуючиму танку займати позиції послідовно: № 1 –, №2 -....., №3

Контратаки проводити в напрямку Рубіж розгортання для контратак призначаю; На рубіж розгортання для контратак висуватися за маршрутом

Постановка бойових завдань підрозділам.

Під час постановки бойових завдань командир роти у бойовому наказі вказує:

У першому пункті наказу – короткі висновки з оцінки противника.

У другому пункті наказу – об'єкти та цілі, які уражаються засобами старшого командира на напрямку дій, які будуть виконуватися, а також завдання сусідів та розмежувальні лінії з ними,

У третьому пункті наказу – бойове завдання роти та задум бою.

У четвертому пункті наказу – після слова “Наказую” ставляться бойові завдання:

1. Взводам першого і другого ешелонів

– засоби підсилення; опорні пункти і напрямки зосередження основних зусиль;

– завдання щодо відбиття наступу та знищення противника, який вклинився в оборону;

– кількість траншей та їх розміщення;

– смуги вогню, додаткові сектори обстрілу і ділянки зосередженого вогню;

– якими силами і засобами забезпечити фланги, стики, проміжки і хто відповідальний за них;

– хто підтримує;

Крім того, взводу другого ешелону – напрямки та рубежі розгортання для контратак, резерву – район зосередження, завдання, до виконання яких бути готовим.

2. Бронегрупі – склад, район і час зосередження в ньому, вогневі рубежі і завдання, до виконання яких бути готовою;

3. Вогневій засаді – склад, місце, завдання щодо знищення противника і порядок дій після виконання завдання;

4. Протитанковому підрозділу – місце в бойовому порядку і напрямок можливих дій, рубежі розгортання, порядок їхнього зайняття і завдання, до виконання яких бути готовими; сигнали відкриття і припинення вогню, порядок дій після виконання завдання;

5. Доданим підрозділам артилерії і мінометній батареї – порядок підтримки вогнем бойової охорони, завдання щодо вогневого ураження противника під час підходу його до переднього краю оборони і розгортання, переходу в атаку, вклинення в оборону і підтримки контратаки другого ешелону; основні і запасні (тимчасові) вогневі позиції;

6. Протитанковому підрозділу - місце в бойовому порядку і напрямок можливих дій, рубежі розгортання, порядок їхнього зайняття і завдання, до виконання яких бути готовими; сигнали відкриття і припинення вогню, порядок дій після виконання завдання;

7. Підрозділу, який призначений у бойову охорону, – позицію, завдання, які вогневі засоби виділяються для підтримки, порядок виклику їх вогню і порядок відходу.

У *п'ятому* пункті наказу – витрати ракет і боєприпасів на виконання бойового завдання.

У *шостому* пункті наказу – час готовності до виконання завдання, час заняття оборони, готовність системи вогню та інженерних загороджень, черговість і терміни виконання заходів щодо маскування й інженерного обладнання опорного пункту.

У *сьомому* пункті наказу – місце КСП та заступників.

У *восьмому* пункті наказу – об'єкти, позначені знаками червоного хреста і півмісяця, цивільної оборони; культурні цінності, устаткування, споруди, які не мають небезпечних сил; порядок супроводження військовополонених на пункти їх збору, вказані старшим начальником.

Командир роти, призначеної в протидесантний резерв, у *четвертому* пункті бойового наказу вказує: засоби підсилення, завдання і район зосередження; райони можливої висадки повітряних десантів, порядок ведення розвідки, місця вогневих засад і влаштування протидесантних загороджень у цих районах і на шляхах можливих дій десантів противника; маршрути висування до місць можливої висадки повітряних десантів, рубежі розгортання для бою і порядок розгрому десантів.

Постановка бойового завдання командиром роти на оборону (варіант)

Орієнтири: перший – (умовне найменування, місцеположення відстань), другий –, третій – четвертий –.... Передній край оборони противника проходить по рубежу ...

1. Противник силами, прорвавши оборону наших військ у районі ..., розвиває наступ у напрямку..... Підхід його передових підрозділів можливий

до год., а головних сил до(час, дата)

2. У період висування, розгортання та під час переходу в атаку противник придушується засобами старшого начальника: ударами авіації на дальніх підступах, вогнем артилерії на рубежі розгортання і під час переходу в атаку зосередженим, рухомим і нерухомим загороджувальним вогнем.

Праворуч на рубежі переходить до оборони ... механізована рота із завданням не допустити прориву противника у напрямку Ліворуч ... механізована рота переходить до оборони опорного пункту у районі із завданням не допустити прориву танків і піхоти противника у напрямку.....

3. механізована рота з танковим взводом отримала завдання обороняти опорний пункт у районі,із завданням не допустити прориву танків і піхоти противника у напрямку Смуга вогню: праворуч –; ліворуч –..... Додатковий сектор обстрілу – праворуч,..... Ділянка зосередженого вогню роти:..... Правий фланг забезпечити вогнем БМП і кулемета.

Рота основні зусилля зосереджує в напрямкуі на міцному утриманні ділянки місцевості

Використовуючи результати ударів авіації, вогню артилерії та вигідні умови, вогнем танків, ПТРК і БМП завдати ураження противнику, зірвати організоване його розгортання в бойовий порядок. З виходом противника на рубіж переходу в атаку вогнем усіх засобів завдати йому ураження, зупинити і не допустити прориву в опорний пункт. У випадку вклинення противника в опорний пункт роти, міцно утримуючи....., Фланговим, перехресним і кинджальним вогнем усіх засобів із зайнятих позицій, а також діями із засідки завдати ураження противнику і не допустити його в глибину оборони. Бойовий порядок роти мати у два ешелони: у першому – ... і механізовані взводи, у другому – .. механізований взвод.

4. Наказую:

..... механізованому взводу у взаємодії з танком № ... обороняти опорний пункт..... Основні зусилля зосередити на напрямку..... Відбиття противника, що наступає, здійснити вогнем танків, ПТРК і БМП, а з виходом його на рубіж переходу в атаку – вогнем усіх засобів взводу у взаємодії з танком №..... У разі вклинення противника в оборону міцно утримувати, не допускаючи його прориву в напрямку..... Передній край –, обладнати як суцільну траншею. Смуга вогню: праворуч –; ліворуч – Додатковий сектор обстрілу – праворуч, Ділянка зосередженого вогню:..... Проміжок з ... механізованим взводом забезпечити вогнем танка й кулемета. Відповідальний командир ... механізованого взводу.

Підтримує ... гранатометне відділення гранатометного взводу.

.... механізованому взводу (дивись бойове завдання попередньому механізованому взводу)

... механізованому взводу (дивись бойове завдання попередньому механізованому взводу)

Вогнева засідка – танк № ...з кулеметом Калашникова ... механізованого взводу. Місце засідки – Раптовим вогнем усіх засобів знищити танки й піхоту

перед мостом і підірвати його. У разі прориву противника у проміжок між ..., ... механізованим взводом раптовим вогнем знищити бронеоб'єкти й піхоту противника, що прорвалася, після виконання завдання посилити фланг ... механізованого взводу.

Ділянка зосередженого вогню –

5. Витрати боєприпасів: танкових і БМП – 0,6бк, для стрілецької зброї – 0,7бк.

6. Оборону зайняти до..... Готовність системи вогню – до Інженерне обладнання опорних пунктів першої черги до.....

7. КСП роти –, Заступники: заступник командира роти з виховної роботи, командир ... механізованого взводу.

Організація взаємодії.

Взаємодію командир роти організовує:

– за завданнями;

– імовірними напрямками наступу противника і варіантами дій підрозділів.

Організуючи взаємодію, командир узгоджує дії взводів, приданих та взаємодіючих підрозділів між собою, а також з діями бронегрупи, вогневих засад, і сусідами щодо знищення противника на етапах:

– висування його до переднього краю оборони, розгортання і переходу в атаку (у вихідному положенні для наступу);

– під час відбиття атаки танків і піхоти противника перед переднім краєм;

– під час вклинення їх у опорний пункт.

Під час організації взаємодії командир (роти) зобов'язаний:

– уточнити вогневі завдання артилерійським, мінометному, гранатометному і протитанковому підрозділам;

– визначити рубежі відкриття вогню з танків, БМП, ПТРК, гранатометів та інших протитанкових засобів по противнику, а також ділянки зосередженого вогню рот (взводів) на найбільш важливих напрямках і порядок його ведення;

– узгодити дії підрозділів, які обороняють передову позицію (позицію бойової охорони), з діями рот першого ешелону, підрозділів приданої і підтримуючої артилерії щодо утримання передової позиції (позиції бойової охорони) і порядок відходу підрозділів, які її обороняють;

– узгодити дії взводів роти першого і підрозділів другого і другого ешелонів з діями бронегрупи, артилерійських, мінометного, гранатометного і протитанкового підрозділів, доданого інженерно-саперного підрозділу, а також підрозділів (вогневих засобів), які діють у вогневих засідках, кочуючих вогневих засобів щодо відбиття атак танків і піхоти противника, відсікання піхоти від танків, знищення противника перед переднім краєм, на флангах, у проміжках і на стиках із сусідами, під час вклинення його в оборону і щодо боротьби з повітряними десантами противника;

– вказати порядок відкриття і ведення вогню по літаках і вертольотах противника підрозділам ППО, механізованим і танковим підрозділам, способи і сигнали розпізнавання своїх літаків і вертольотів, а також позначення свого положення; узгодити порядок дій авіанавідників і постів (пунктів) позначення;

– визначити кому, які та де мати чергові вогневі засоби, а також порядок знищення розвідки противника;

– визначити порядок організації і ведення зв'язку, довести сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

Командир роти другого ешелону уточнює порядок взаємодії з ротами першого ешелону, визначає порядок дій щодо закриття проломів, які утворилися в результаті вогневих ударів противника, і готує контратаки на вказаних йому напрямках.

Організація взаємодії командиром роти в обороні (варіант)

Використовуючи вогневе ураження противника за планом старших командирів, удари бойових вертольотів, вогню артилерії й вигідні умови місцевості:

Розвідку противника знищити за сигналом “.....” загороджувальним вогнем вогневих засобів старшого командира по ділянках №№, вогнем підрозділів бойової охорони та чергових вогневих засобів роти. Бойовій охороні з зайнятої позиції здійснити відхід під прикриттям вогню артилерії та чергових вогневих засобів рот першого ешелону за сигналом “.....” за маршрутом,..... вийти в район,..... та зайняти опорний пункт в складі роти; прохід у МВЗ забезпечує командир взводу.

Авіація та артилерія за планом старшого командира наносить вогневе ураження противнику на маршрутах висування та рубежах розгортання.

З виходом противника на рубіж розгортання в ротні колони:,..... - за сигналом “.....” здійснити вогневе ураження зосередженим вогнем артилерійського дивізіону по ділянках ЗВ №№, та по ділянках зосередженого вогню танкових рот першого ешелону; вогнем ПТКР.

З виходом противника на рубіж,....., за сигналом “.....” відкривати вогонь з ПТКР.

Під час переходу противника в атаку та після досягнення ними рубежу,....., за сигналом “.....” – послідовно уражати його нерухомим загороджувальним вогнем танків і БМП; вогнем усіх вогневих засобів, зупинити та не допустити прориву танків і піхоти переднього краю оборони роти. З виходом противника на рубіж,....., за сигналом “.....” відкривати вогонь з танків; з виходом противника на рубіж,....., за сигналом “.....” відкривати вогонь з БМП.

У міру підходу противника до переднього краю оборони з виходом противника на рубіж,....., за сигналом “.....” вогонь всіх засобів роти довести до найвищої напруги, знищувати танки та інші броньовані цілі, відсікти піхоту від танків та знищити її вогнем.

Противника, що вклинився в оборону уражати зосередженим, загороджувальним, фланговим, перехресним і кинджальним вогнем усіх засобів із займаних і запасних вогневих позицій, а також діями із засідки завдати йому ураження й не допустити його проникнення в глибину оборони.

За сприятливих умов, коли в оборону вклинилися незначні сили противника, йому нанесені значні втрати та противник зупинений за сигналом “.....”

знищення противника здійснюється проведенням контратаки взводом другого ешелону за підтримкою вогню артилерії старшого начальника з рубежу №.... в напрямку,..... мв та ... мв стійко утримують позиції та вогнем подавляють противника, з підходом взводу другого ешелону до їх позицій вони сумісно з ... взводом завершують знищення противника, що вклинився та відновлюють положення по передньому краю.

Під час обходу противником опорного пункту роти, зайняти кругову оборону та продовжувати утримувати зайняті вогневі позиції, за необхідності частину сил перемістити на загрозовий напрям, за сприятливих умов за сигналом “....” силами ... та ... взводів провести контратаку з рубежу,..... в напрямку ...

Після відбиття атаки та знищення противника, що вклинився, командирам взводів та доданих підрозділів організувати відновлення системи вогню, фортифікаційних споруд та інженерних загороджень, організувати відновлення бойової техніки, підготувати до евакуації поранених та хворих, поповнити боєприпаси.

Підготувати вогневі засади в районах,.....

Відкриття і ведення вогню по літаках і вертольотах противника здійснити за сигналом “.....” вогневими засобами приданого зенітного підрозділу та вогнем з гармат БМП-2 та НСВТ чергових вогневих засобів механізованих та танкових підрозділів. Способи і сигнали розпізнавання своїх літаків і вертольотів; позначення свого положення способом застосування

Чергові вогневі засоби мати: перед боєм – у ... взводі, в ході бою – в кожному взводі. Чергові вогневі засоби та їх місця визначити командирам взводів.

Сигнали : оповіщення..... управління..... взаємодії.....

Організація системи вогню.

Система вогню – організована за єдиним планом у підрозділу поєднання вогню всіх видів зброї для ураження противника; елемент побудови оборони. Систему вогню командир роти створює в ході рекогносцировки, а також під час постановки завдань підрозділам і організації взаємодії. При цьому на найбільш імовірних напрямках наступу противника командир роти особисто вказує на місцевості вогневі позиції танків, БМП (БТР), мінометів, ПТРК, гранатометів та їх сектори обстрілу, а також дає вказівки щодо організації вогню зі стрілецької зброї.

Безпосередньо перед переднім краєм готується зона суцільного багат шарового вогню - кожна точка місцевості в смузі до **400м** перед переднім краєм повинна бути під дійсним вогнем. Така зона створюється і на найважливіших ділянках перед третьою траншеєю. Простори, які не прострілюються вогнем гармат прямою наводкою і зі стрілецької зброї, повинні уражатися вогнем артилерії і мінометів із закритих вогневих позицій.

Організація всебічного забезпечення бою.

Всебічне забезпечення бою – комплекс заходів, спрямованих на створення військам сприятливих умов для виконання поставлених перед ними завдань. Всебічне забезпечення бою проводиться безперервно як під час підготовки, так і в

ході бою та складається з бойового, матеріально-технічного, медичного та морально-психологічного.

Бойове забезпечення полягає в організації та здійсненні заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для успішного ведення бою, ефективного застосування підрозділів, збереження їх боєздатності, недопущення раптового нападу противника, зниження ефективності його вогню (ударів) по підрозділах роти, створення сприятливих умов для організованого і своєчасного вступу в бій.

У роті організуються та здійснюються такі види бойового забезпечення: розвідка, радіоелектронна боротьба, інженерне забезпечення, радіаційний, хімічний, біологічний захист, тактичне маскування та охорона. Захист від високоточної зброї противника здійснюється під час виконання заходів бойового забезпечення. Бойове забезпечення організується командиром роти відповідно до прийнятих ним рішень і розпоряджень вищого штабу за видами бойового забезпечення..

Відсутність вказівок і розпоряджень не звільняє командирів підрозділів від своєчасної організації бойового забезпечення.

Матеріально-технічне забезпечення – вид забезпечення бою, який включає комплекс заходів технічного та тилового забезпечення, і здійснюється з метою своєчасного забезпечення військ (сил) військовим майном, збереження і відновлення його функціонального стану.

Видами матеріально-технічне забезпечення є тилове і технічне

Безперебійне технічне та тилове забезпечення є однією з основних умов успішного ведення бою батальйоном (ротою). Командир роти несе відповідальність за своєчасне технічне та тилове забезпечення підпорядкованих підрозділів і його організовує особисто і через старшого техніка роти, старшину роти, санітарного інструктора рот та командирів взводів. Він зобов'язаний вживати заходів щодо підтримання озброєння і техніки в постійній готовності до бойового застосування та щодо швидкого відновлення їх при виході із ладу, щодо забезпечення підрозділів ракетами, боєприпасами, паливом, продовольством та іншими матеріальними засобами; виявляти постійну турботу про харчування особового складу, збір поранених та хворих, про надання їм медичної допомоги та евакуацію їх за призначенням.

Під час організації бою командир роти з питань технічного та тилового забезпечення, як правило, вказує: час, місце та обсяг технічного забезпечення, порядок евакуації та ремонту озброєння і техніки під час підготовки та в ході бою; розміри і терміни створення запасів ракет, боєприпасів, пального, продовольства, медичного майна та інших матеріальних засобів, норми їхнього витрачання та порядок підвезення; порядок розшуку, збору та евакуації поранених і хворих; місця розгортання підрозділів технічного забезпечення і тилу батальйону та порядок їхнього переміщення в ході бою (маршу); місця, час і порядок поповнення підрозділів ракетами, боєприпасами, заправлення озброєння і техніки паливом, організацію харчування особового складу підрозділів; порядок охорони, оборони та підтримання зв'язку з підрозділами технічного забезпечення і тилу, а також повідомляє райони розташування підрозділів технічного

забезпечення і тилу батальйону, місця збірних пунктів пошкоджених машин, шляхи маневру, підвозу та евакуації.

Медичне забезпечення організується за вказівками командира роти санітаром інструктором роти, організує, який обстежує місцевість, ставить завдання стрільцям-санітарам, намічає і позначає шляхи виносу і вивозу поранених, назначає пункти підходу санітарних транспортерів, доповідає командирові роти перелік робіт, які необхідно провести для забезпечення безперебійного вивезення (винесення) поранених (розширення окремих ділянок траншей, обладнання переходів через траншеї, улаштування драбин для виходу з траншей тощо), перевіряє наявність у особового складу роти індивідуальних засобів надання першої медичної допомоги, а при необхідності навчає особовий склад правилам надання першої медичної допомоги при бойових ураженнях.

В ОП роти санітарний інструктор організує медичний пост роти (МПП). МПП представляє собою сховище (перекрита ділянка траншеї, землянка, бліндаж тощо), в якому тимчасово можуть затримуватися поранені. МПП обладнується по можливості поблизу командно-спостережного пункту командира роти. Тут створюються запаси засобів для надання першої медичної допомоги, підстильного матеріалу та води.

Морально-психологічне забезпечення здійснюється шляхом оперативного інформування військовослужбовців про зміни в тактичній обстановці в районі бойових дій, роз'яснення бойових завдань, пропаганди прикладів мужності і героїзму; виявлення і запобігання панічним настроям.

Вказівки командира роти щодо інженерного забезпечення оборони(варіант).

Фортифікаційне обладнання опорного пункту розпочати негайно, після його зайняття. Роботи 1-ї черги в опорному пункті виконати до, 2-ї черги до Повністю інженерне обладнання опорного пункту закінчити до

Черговість робіт: до год. відрити щілини для особового складу, до год. відрити сховища легкого типу з розрахунку одне на взвод; для техніки й озброєння відрити котловани з розрахунку один на 2—3 одиниці. На КСП обладнати бліндаж і сховище легкого типу.

Командно-спостережний пункт командира роти влаштувати до ... силами

Маскування влаштованих на вогневих позиціях споруд проводити постійно і виконувати із застосуванням табельних засобів маскування і місцевих матеріалів одразу після зайняття опорних пунктів і початку робіт. Лісоматеріал для маскування використовувати із отриманого від розчищення секторів спостереження і обстрілу, а також заготовляти в районі

Встановлення МВЗ перед фронтом та на флангах опорного пункту буде здійснено силами інженерно-саперного взводу до, групи мін перед переднім краєм встановити силами особового складу взводів за рішенням командирів взводів після викопування окопів на основних вогневих позиціях. Вогневе прикриття здійснюється силами механізованого взводу.

Дротяні загородження у три ряди, влаштувати на піхотодосяжних напрямках силами особового складу взводів, в проміжках між мінними полями у другу чергу. Необхідні матеріали та колючий дріт доотримати на складі батальйону в

районі

Готовність загороджень до

Для захисту танків, БМП (БТР) від ударів ВТЗ противника передбачити виготовлення силами особового складу фальшивих теплових цілей, теплових екранів і встановити їх біля бойової техніки під час виконання робіт 2-ї черги.

Виділені ЗІО отримати до в районі

Вказівки командира роти щодо захисту від зброї масового ураження (варіант).

Командирам взводів до год. організувати постійне радіаційне і хімічне спостереження в районі розташування за рахунок позаштатних відділень РХБ захисту.

Сигнали оповіщення про радіоактивне, хімічне і бактеріальне зараження: по радіо – “666”, голосом – “Атом”, звуковий – короткі гудки сирени. Сигнал оповіщення для сторожової охорони передавати телефоном. Використання для передачі сигналів оповіщення радіо-засобів забороняється.

Індивідуальні засоби захисту особовому складу мати при собі. Під час виконання інженерних та інших робіт дозволити їх знімати, але з таким розрахунком, щоб можна було негайно застосувати. Організувати перевірку індивідуальних засобів захисту, до ... год. несправні засоби захисту замінити.

Заступнику командира роти до ... год. створити запаси протигазів з розрахунку 5% від наявної чисельності особового складу.

До год. поповненню, що прибуло, зробити профілактичні щеплення.

На випадок застосування противником зброї масового ураження і необхідності проводити ліквідацію наслідків цього застосування мати черговий взвод, який тримати в розташуванні роти і на роботи за межі району розташування не призначати.

Часткову спеціальну обробку проводити у своїх районах. Вихід підрозділів роти для повної спеціальної обробки - за моєю командою.

Організація управління.

Організація управління полягає в створенні системи управління, підтримці її у високій бойовій готовності та забезпеченні її стійкого функціонування в ході бою (дій). Під час організації управління командир роти визначає: місця і час розгортання командно-спостережних пунктів роти, взводів і доданих підрозділів, порядок їх переміщення в ході бою (дій); порядок організації зв'язку та порядок ведення радіообміну; способи і терміни надання донесень; ступінь інженерного обладнання командно-спостережних пунктів і порядок їх охорони; заходи щодо відновлення порушеного управління (порядок розробки документів управління і передачі управління в разі виходу з ладу КСП).

Під час організації бою у роті розробляються і оформляються:

розрахунок часу, бойовий наказ, бойові розпорядження (попередні бойові розпорядження) підрозділам, робоча карта командира роти, розпорядження (вказівки) щодо всебічного забезпечення бою, донесення про бойовий і чисельний склад. У роті ведеться журнал відданих і отриманих розпоряджень, у якому записуються всі отримані розпорядження (вказівки) старшого командира,

розпорядження командира батальйону, що віддаються при підготовці бою та в ході виконання поставленого завдання.

Розробка схеми опорного пункту роти.

Командир роти розробляє схему ОП роти. Схему опорного пункту – бойовий графічний документ. Розробляється на топографічній карті або схемі місцевості.

На схемі ОП роти вказуються:

- орієнтири, їх номери, найменування і відстань до них; положення противника;
- смуга вогню роти;
- ОП взводів, їхні смуги вогню і додаткові сектори обстрілу;
- основні і запасні вогневі позиції бойових машин піхоти (бронетранспортерів), танків, протитанкових, вогнеметних і зенітних засобів;
- вогневі позиції, сектори обстрілу вогневих засобів, які забезпечують фланги роти і проміжки між взводними опорними пунктами, приданих танків;
- ділянки зосередженого вогню роти і кожного взводу;
- рубежі відкриття вогню з танків, бойових машин піхоти, протитанкових керованих ракетних комплексів та інших вогневих засобів;
- район зосередження і вогневі рубежі бронегрупи;
- позиції і шляхи маневру кочуючих вогневих засобів;
- місця влаштування вогневих засад;
- інженерні загородження і фортифікаційні спорудження;
- проходи в загородженнях для кочуючих вогневих засобів і діючих у вогневих засадах;
- місця розгортання пунктів технічного спостереження, бойового постачання і медичного поста роти;
- місця КСП роти і взводів.

Схема ОП є планом ведення оборонного бою, її копія подається командирі батальйону.

Вміння складати бойові графічні документи, а також схеми місцевості, точно наносити бойову обстановку, розвідувальні дані про противника і місцевість має важливе значення в роботі командирів, тому що в бою неправильна, неточна або несвоєчасна інформація про бойову обстановку, місцезнаходження об'єктів (цілей) може призвести до значних втрат і поразки в бою.

Підготовка підрозділів роти до бою.

Підготовка роти до виконання бойового завдання починається з отримання попередніх бойових розпоряджень і включає:

- доукомплектування особовим складом;
- створення встановлених запасів ракет, боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів;
- безпосередню підготовку командирів і особового складу до виконання бойового завдання, а озброєння і техніки до бойового застосування;
- проведення з особовим складом заходів морально-психологічного забезпечення.

Заняття оборони.

Зайняття оборони в умовах відсутності зіткнення з противником здійснюється приховано, за короткий термін. При цьому підрозділи займають визначені їм опорні пункти, створюють бойові порядки і готують систему вогню згідно задуму на бій, здійснюють інженерне обладнання опорних пунктів.

Зайняття оборони під час переходу до оборони в умовах *безпосереднього зіткнення з противником* особлива увага приділяється створенню, відповідно до рішення командира роти, у найкоротші терміни бойового порядку, системи вогню та інженерних загороджень, насамперед на ймовірному напрямку наступу головних сил противника, а також маскуванню і фортифікаційному обладнанню опорного пункту.

У всіх випадках під час переходу до оборони рота повинна бути постійно готовою до відбиття раптового нападу противника, ударів його літаків, вертольотів, розвідувально-ударних комплексів, знищення повітряних (аеромобільних) десантів і диверсійно-розвідувальних груп.

Інженерне обладнання опорного пункту починається негайно після визначення позицій підрозділам і вогневим засобам та організації системи вогню, у деяких випадках воно може починатися ще до зайняття оборони. У повному обсязі проводиться після зайняття підрозділами опорних пунктів і продовжується безперервно в ході всього оборонного бою. Воно здійснюється одночасно на всю глибину оборони в послідовності, яка забезпечує постійну готовність підрозділів до відбиття наступу противника і захист їх від усіх засобів ураження, проводиться приховано, з повним напруженням сил і максимальним використанням збірних фортифікаційних споруд, конструкцій і місцевих будівельних матеріалів.

В умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником інженерне обладнання району оборони (опорного пункту) здійснюється з широким застосуванням засобів механізації.

У першу чергу обладнуються інженерні загородження перед позицією бойової охорони (передовою позицією) і переднім краєм оборони; розчищаються смуги огляду й обстрілу; відриваються окопи на механізовані відділення, окопи для танків, БМП (БТР), позиції засобів ППО та інших вогневих засобів; зводяться спорудження для командно-спостережних пунктів, пунктів технічного спостереження, медичних пунктів; улаштовуються перекриті щілини на кожне відділення, екіпаж або обслугову; створюються ділянки суцільних траншей у взводному і ротному опорних пунктах; маскуються озброєння і техніка; обладнуються інженерні загородження в проміжках між підрозділами, на флангах і в глибині оборони; обладнуються вогневі рубежі для танкового батальйону (роти) і механізованого батальйону (роти) на БМП, які знаходяться в другому ешелоні (резерві), готуються шляхи висування до цих рубежів і рубежів розгортання для контратак; обладнуються пункти водопостачання (водозабірні пункти).

У другу чергу дообладнуються ротні та взводні опорні пункти; відриваються окопи для танків, БМП (БТР) та інших вогневих засобів на запасних (тимчасових) вогневих позиціях, вогневих рубежах і в районах зосередження бронегруп; створюється та вдосконалюється система траншей і ходів сполучення в

батальйонному районі оборони; дообладнуються командно-спостережні пункти, пункти технічного спостереження, медичний пункт; улаштовуються бліндажі на кожне відділення (екіпаж, обслугову), сховище на кожен роту (батарею) і сховище на командно-спостережному пункті батальйону (роти), укриття для озброєння, техніки, ракет, боєприпасів та інших матеріальних засобів; обладнуються оманні об'єкти в районі оборони (опорному пункті); додатково улаштовуються інженерні загородження перед переднім краєм, у проміжках між опорними пунктами і на флангах, а також підготовляються шляхи маневру.

У подальшому розвивається система траншей і ходів сполучення в районі оборони (опорному пункті); нарощується система інженерних загороджень; додатково розвивається мережа шляхів маневру підрозділів, підвезення й евакуації; обладнуються хибні опорні пункти, вогневі позиції та інші об'єкти.

Під час переходу до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником інженерні загородження встановлюються насамперед перед переднім краєм на найважливішому напрямку. Під час обладнання позицій підрозділу спочатку відриваються окремі окопи, які потім з'єднуються в окоп на відділення і траншею на взвод.

Інженерне обладнання району оборони (опорних пунктів, позицій) здійснюється всіма підрозділами, у тому числі підрозділами всебічного забезпечення. Додані інженерні підрозділи виконують найбільш складні завдання.

Підтримка постійної бойової готовності до відбиття наступу противника. З метою забезпечення постійної бойової готовності підрозділів і можливості ведення безперервних бойових дій щодо його знищення в умовах тривалої оборони, командир роти вказує:

- порядок ведення розвідки, особливо спостереженням і підслуховуванням;
- організацію несення чергування в підрозділах, особливо на пунктах спостереження;
- порядок відкриття вогню для знищення виявлених окремих груп противника та його вогневих засобів;
- заходи щодо маскування, захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї;
- порядок інженерного обладнання з урахуванням несення чергування і відпочинку особового складу;
- заходи щодо захисту від інформаційно-психологічного впливу противника;
- порядок пропуску розвідувальних органів через передній край, а також прийому перебіжчиків;
- порядок допуску в підрозділи осіб, які прибули від старшого командира (начальника) і від сусідів;
- шляхи та порядок руху в опорному пункті;
- час і порядок переходу від денного режиму бойової діяльності до нічного та від нічного до денного;
- кількість ракет і боєприпасів при кожному виді озброєння та їх запас у підрозділах;

- час і порядок харчування;
- порядок проведення санітарно-гігієнічних заходів;
- час і порядок проведення занять з особовим складом, бойового інформування.

Заходи морально-психологічного забезпечення

Безпосереднім організатором морально-психологічного забезпечення в роті є заступник командира з виховної роботи.

Під час підготовки до бойових дій заступник командира з виховної роботи на підставі рішення командира роти виробляє пропозиції щодо морально-психологічного забезпечення (МПЗ), ставить завдання командирам підрозділів, розробляє план МПЗ бойових дій, організує взаємодію в інтересах морально-психологічного забезпечення; здійснює контроль, надання допомоги і несе особисту відповідальність за виконання заходів морально-психологічного забезпечення; доповідає командирі роти про виконання завдань морально-психологічного забезпечення.

У пропозиціях командирі роти щодо морально-психологічного забезпечення визначаються:

- оцінювання обстановки відносно морально-психологічного стану особового складу;
- головне завдання морально-психологічного забезпечення бойових дій і напрямок зосередження його основних зусиль;
- заходи морально-психологічного забезпечення і порядок їх виконання.

Під час організації і ведення бою в обороні морально-психологічного забезпечення спрямовується на підтримання в особового складу стійкості та мужності, взаємної підтримки в бою, мобілізацію особового складу на відбиття атак противника та оборону зайнятих позицій, здатність вести бойові дії навіть при повному оточенні.

Особлива увага звертається на роботу з особовим складом підрозділів, які обороняють найбільш важливі позиції та ведуть бій у смузі забезпечення (на передовій позиції) і в бойовій охороні.

З метою підвищення дієвості морально-психологічного забезпечення в роті розгортаються позаштатні інформаційні пункти.

Практична робота в підрозділах.

Практична робота командира роти в підпорядкованих підрозділах, крім звичайних повсякденних питань, включає перевірку:

- своєчасності і правильності зайняття ними опорних пунктів і позицій;
- готовності системи вогню та зброї до ведення вогню, особливо вночі та в умовах обмеженої видимості;
- морально-психологічної готовності підлеглих до майбутніх дій;
- знання особовим складом своїх завдань і порядку підтримання взаємодії в ході бою;
- стану і ступеня готовності інженерних загороджень і фортифікаційного обладнання опорних пунктів і позицій підрозділів;
- готовності другого ешелону (резерву, бронегрупи) до маневру на вогневі

рубежі і зазначені напрямки;

- виконання заходів щодо всебічного забезпечення бою і управління;
- зайняття позиції бойовою охороною і готовність її до виконання бойового завдання.

Підготовка оборонного бою в різних умовах має деякі особливості.

У ході підготовки оборонного бою у *смузі забезпечення* командир роти повинен виконати весь комплекс таких самих заходів, як і в обороні на першій позиції. Особливу увагу він звертає на інженерне обладнання оборонних позицій, основних, запасних і тимчасових вогневих позицій мінометної (приданої артилерійської) батареї. У ході організації взаємодії командир повинен ретельно погоджувати порядок залишення оборонної позиції і зайняття наступної оборонної позиції. Погоджувати з командиром батальйону, що обороняє першу позицію, порядок пропуску підрозділу під час залишення смуги забезпечення і підтримки вогнем.

В умовах відсутності смуги забезпечення рота може бути призначена для самостійних дій або дій в складі батальйону на передовій позиції як бойова охорона бригади. Командир роти, що призначений для дій на передовій позиції, здійснює підготовку до оборонних дій так само, як і в *смузі забезпечення*. До особливості підготовки роти першого і другого ешелону *під час ведення оборонного бою на першому рубежі оборони* є те, що до початку наступу противника в підрозділах роти виділяються чергові танки, БМП (БТР) та інші вогневі засоби, які розташовуються на запасних або тимчасових вогневих позиціях. Вони перебувають у постійній готовності до знищення окремих груп противника, що намагаються вести розвідку, пророблювати проходи в інженерних загородах або проникнути в глибину оборони, а також разом з черговими засобами ППО до відкриття вогню по його літаках і вертольотах. Крім того, в умовах безпосереднього зіткнення з противником чергові вогневі засоби повинні перешкоджати пересуванню противника в його розташуванні та проведенню ним інженерних робіт. Снайпери знищують офіцерів, снайперів, спостерігачів, обслуги вогневих засобів та інші цілі противника. Інші підрозділи, підтримуючи постійну готовність до відбиття атак противника, удосконалюють інженерне обладнання позицій.

Відпочинок особовому складу бойовій охорони надається командиром роти залежно від обстановки і вказівок командира батальйону. Особовий склад, який відпочиває, розташовується в укриттях поблизу траншей і вогневих засобів у готовності до зайняття своїх місць за тривоги. З метою своєчасного зайняття ними позицій біля укриттів виставляються спостерігачі, які за встановленим сигналом оповіщають усіх тих, хто відпочиває.

Командир роти на основі особистого спостереження і даних розвідки повинен своєчасно встановити підготовку противника до наступу, початок його висування й розгортання, доповісти про це старшому командирі, уточнити завдання підпорядкованим підрозділам і доданий артилерії, привести їх у повну готовність для відбиття противника.

Порядок підготовки роти другого ешелону до оборони такий самий, як і

командирів підрозділів першого ешелону. Командир роти другого ешелону повинен завжди знати обстановку на фронті оборони батальйону і мати постійний зв'язок з командирами частин та підрозділів першого ешелону і з підтримуючою артилерією.

У ході підготовки роти до дій у *маневреній обороні* командир роти повинен виконувати всі ті самі заходи, що і під час організації оборони в першому ешелоні батальйону, крім того він більш ретельно визначає:

- порядок вогневого ураження противника з граничних відстаней і не допустити швидкого переходу в атаку його головних сил;
- можливі напрямки маневру підрозділами і вогнем з метою недопущення обходу ротних опорних пунктів;
- порядок виходу з бою (склад підрозділів прикриття, район збору і послідовність виходу з нього підрозділів);
- порядок здійснення маневру на інший рубіж, місця вогневих засад і влаштування загороджень і руйнувань.

Під час постановки завдань командир роти у бойовому наказі додатково вказує підлеглим порядок виходу з бою, район збору роти і шляхи маневру на наступний рубіж.

Відхід роти проводиться тільки за наказом старшого командира з метою виведення підрозділів з-під ударів сил противника, що переважають, і зайняття більш вигідного положення

Відхід роти здійснюється самостійно або у складі батальйону і планується відразу на кінцевий рубіж (у визначений район) у похідному порядку. Крім того, рота може бути призначена в ар'єргард із завданням затримати противника, який наступає, на час, необхідний для відходу головних сил батальйону (бригади). Для забезпечення виходу роти з бою виділяються підрозділи прикриття. У цьому випадку до складу бойової охорони можуть бути призначені танковий взвод із засобами підсилення.

Під час організації виходу з бою і відходу, командир роти крім звичайних питань визначає:

- кінцевий рубіж (район) відходу і час його зайняття;
- склад підрозділів прикриття, які забезпечують вихід з бою і бойову охорону;
- порядок виходу з бою головних сил; район збору; напрямок або маршрути відходу;
- порядок евакуації поранених і хворих, а також пошкодженого (несправного) озброєння і техніки.

Під час постановки завдань командир роти у бойовому наказі вказує:

- підрозділам головних сил – мету відходу, завдання, порядок виходу з бою, напрямок або маршрути відходу, район збору батальйону і час виходу до нього, рубежі – вихідний і регулювання та час їх проходження, а також кінцевий рубіж (призначений район) відходу і до яких дій бути готовими;
- підрозділам прикриття, які забезпечують вихід з бою, – склад, завдання, час, до якого вони повинні утримувати позиції, які займають, порядок їх

подальших дій;

- артилерійським, гранатометному підрозділам і підрозділам ППО, іншим вогневим засобам, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира, – завдання і порядок відходу;

- підрозділам бойової охорони – склад і завдання.

Під час організації взаємодії командир указує порядок виходу з бою та відходу підрозділів, вивезення (винесення) поранених і хворих, евакуації несправного озброєння і техніки; узгоджує дії підрозділів прикриття і бойової охорони, порядок їх відходу, зруйнування важливих об'єктів, улаштування загороджень, а також порядок підтримки їх вогнем артилерії.

Бій в оточенні – різновид оборони, коли противник перед фронтом, на флангах і в тилу підрозділу та відсутня можливість зв'язку зі своїми військами наземним або морським шляхом.

До оборони в оточенні батальйон (рота) переходить вимушено або навмисно. Вимушено – в обороні – у результаті прориву противника на флангах або у смугах дій сусідів, а також після висадження (викиду) у тил повітряного (аеромобільного, морського) десанту; – при відході – коли темп переслідування противника вище темпу відходу наших військ.

Навмисно до оборони в оточенні рота переходить для утримання важливих ділянок (районів) місцевості з завданням сковування сил противника.

Приймаючи рішення на оборону у будь яких умовах командир повинен мати на увазі можливість ведення бою в оточенні. Тому, під час організації оборони та ведення тактичних дій повинна проводитися рішуча протидія спробам противника здійснити оточення. З цією метою командир роти зобов'язаний:

- прогнозувати дії противника для здійснення оточення підрозділів роти;
- постійно вести розвідку на флангах, стиках і проміжках, надійно забезпечувати їх протитанковим вогнем;
- прагнути не тільки запобігти оточенню, але і розгромити підрозділи противника, які обходять;
- організувати зосередження вогню всіх засобів (особливо протитанкового) на загрозованих флангах;
- вчасно перегрупувати сили і засоби, щонайперше танки і БМП, висувати на загрозований напрямок другий ешелон (резерв);
- не допускати розчленування бойового порядку роти і виходу противника на фланги і в тил;
- у взаємодії з силами старшого командира сміливо, швидко і рішуче контратакувати підрозділи противника, що обходять, у фланг і в тил, використовуючи вогонь артилерії і допомогу сусідів.

Побудова оборони роти включає ті самі елементи, що й за звичайних умов.

Бойовий порядок будується в один ешелон з виділенням загальновійськового резерву. Перший ешелон роти призначений для утримання фронту оточення, недопущення розчленування підрозділів, які перебувають в оточенні, знищення противника перед переднім краєм і при вклиненні в оборону, утримання зайнятих позицій і створення умов для прориву і виходу з оточення. Загальновійськовий

резерв і бронегрупи займають визначені для них райони зосередження, які забезпечують маневр на танконебезпечні напрямки. Мінометна батарея та інші артилерійські підрозділи готують вогневі позиції, які забезпечують завдання ударів по всіх напрямках. Частина артилерії виділяється для стрільби прямою наводкою.

Підрозділ ППО здійснює прикриття спостережного пункту та головних сил батальйону на найбільш імовірних напрямках завдання ударів засобами повітряного нападу противника.

Система ОП і вогневих позицій роти під час ведення бою в оточенні будується з опорою на суцільну (кільцеву) оборонну позицію. Якщо до кругової оборони перейти не вдається, система опорних пунктів і вогневих позицій будується з опорою на окремі опорні пункти взводів, що перекривають найбільш імовірні напрямки дій противника. Проміжки між ними прикриваються вогневими засідками, інженерними загородженнями і вогнем танків, БМП, артилерії.

Система вогню роти під час ведення бою в оточенні повинна забезпечувати ураження противника перед фронтом оборони та в її глибині, максимально використовувати вогневі можливості бойових машин, ПТРК, стрілецької зброї і враховувати вогневе ураження, яке здійснюється старшим командиром.

Основна частина підготовки до бою в оточенні проводиться завчасно під час її організації. Опорні пункти підрозділів готуються до кругової оборони. Особлива увага приділяється організації системи вогню і фортифікаційному обладнанню опорних пунктів.

У разі виникнення загрози оточення командир батальйону (роти) уточнює своє раніше прийняте рішення на бій (дії) або приймає нове.

Під час оцінювання обстановки командир роти додатково повинен вивчити стан, можливості та забезпеченість підрозділів, які не входять до складу роти і тимчасово йому підпорядковані, але опинилися в оточенні. У замислі на бій в оточенні він визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль і райони місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- способи недопущення звуження фронту оточення і розчленування оборони (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити, з вказівкою порядку вогневого ураження і дій підрозділів);
- бойовий порядок, систему опорних пунктів і вогневих позицій.

Бойові завдання підпорядкованим підрозділам ставляться короткими розпорядженнями. Під час організації системи вогню в бойових завданнях вказується більша, ніж за звичайних умов, кількість запасних позицій вогневих засобів, рубежів дій (позицій) бронегрупи, гранатометному і протитанковому підрозділам, а також встановлюється ліміт витрат боєприпасів. До підпорядкованих командирів доводиться порядок взаємодії, а за потреби і питання всебічного забезпечення.

Під час організації взаємодії, крім звичайних питань, командир роти погоджує дії взводів, вогневих засобів, бронегрупи, вогневих засідок і резерву під час завдання противником ударів з декількох напрямків, розсічення бойового

порядку.

Під час організації технічного і тилового забезпечення визначається наявність матеріальних засобів і жорстко лімітується їх витрата; визначається порядок приймання вантажів, що доставляються повітрям, збирання і використання озброєння, військової техніки й інших матеріальних засобів противника.

Мета оборони *водних перешкод* – відбити наступ противника, завдати йому ураження під час висування, розгортання та форсування; утримати важливі райони на ділянках, які доступні для форсування, а в разі переправи знищити його на своєму березі. До оборони водної перешкоди підрозділи можуть переходити завчасно, ще до початку бойових дій, а в ході бойових дій – після відходу, ведення маневреної оборони та за інших умов.

Оборона водної перешкоди ротою будується, як правило, на одному березі у два або один ешелони.

Під час побудови бойового порядку в один ешелон виділяється потужний резерв.

Другий ешелон (резерв) розташовується ближче до переднього краю оборони, ніж за звичайних умов, у районі, що забезпечує швидкий і прихований вихід до ділянок, зручних для форсування водної перешкоди противником. Основні зусилля рота зосереджує на тривалому утриманні цих ділянок.

Передній край оборони призначається якнайближче до зрізу води, іноді він може бути віднесений від берега на більш вигідний рубіж. У цьому випадку на березі виставляється бойова охорона і влаштовуються інженерні загородження.

Система вогню організується так, щоб підступи до водної перешкоди, дзеркало води, особливо зручні для форсування броду і ділянки прострілювалися фланговим і перехресним вогнем. При цьому частина танків, БМП, протитанкових та інших вогневих засобів може висуватися ближче до берега.

На ділянках, де можливе форсування противником водної перешкоди, особливо танками вбрід і під водою, створюється найбільша щільність протитанкового вогню, влаштовуються загородження та організуються вогневі засідки. Крім того, готується вогонь по своєму березі на випадок відбиття противника, який переправився.

Під час організації оборони водної перешкоди командир роти вивчає стан берегів, визначає ширину, глибину, швидкість течії і властивості дна, наявність бродів і ділянок, які доступні для форсування противником.

Для розвідки противника в роті організовується безперервне спостереження, особливо за зручними для форсування ділянками та за підступами до них. За відсутності безпосереднього зіткнення з противником на протилежний берег водної перешкоди висилаються розвідувальні органи і посилена бойова охорона. Усі місцеві засоби для переправи (човни, плоти, пороми) збираються на своєму березі і охороняються, а якщо зібрати їх неможливо, знищуються.

Вогневі засоби не повинні виявляти себе до початку форсування водної перешкоди противником. Підрозділи розвідки противника знищуються вогнем спеціально виділених засобів з тимчасових позицій, а групи, які переправилися,

захоплюються в полон або знищуються.

З метою утримання на водній перешкоді мостів, переправ і зручних для форсування ділянок, рота самотійно або у взаємодії з іншими підрозділами може оборонятися і на протилежному березі. У цьому випадку створюється передова (передмостова) позиція. Під час підготовки її оборони особливу увагу приділяють організації протитанкового вогню, ППО і забезпеченню флангів. Для підвищення стійкості оборони відкритий фланг (фланги) повинен примикати до водної перешкоди і прикриватися загородженнями. У підрозділах створюються додаткові запаси ракет, боеприпасів, продовольства і медикаментів. Дії роти під час оборони на протилежному березі повинні вирізнятися особливою стійкістю і завзятістю.

Оборона *морського узбережжя* має за мету відбити удари противника з моря, не допустити висадження його морських і повітряних десантів та утримати (прикрити) важливі берегові об'єкти.

Основою оборони морського узбережжя є протидесантна оборона, яка створюється на тих напрямках і ділянках, де можливе висадження морських і повітряних десантів противника. Ширина фронту ротного опорного пункту – до **2км**. На важкодоступній місцевості для висадки морських десантів ширина і глибина ротного опорного пункту можуть бути більшими, ніж за звичайних умов.

Бойовий порядок роти під час оборони морського узбережжя і островів будується з урахуванням зосередження основних зусиль на утриманні найбільш важливих ділянок (районів) на напрямку ймовірного висадження десантів противника.

Під час оборони на найбільш важливих напрямках рота буде бойовий порядок у два ешелони, а під час оборони на інших напрямках – в один ешелон. Найбільш міцно утримуються ділянки узбережжя, які є зручними для висадження десантів противника. На інших напрямках організовується спостереження і патрулювання.

Передній край вибирається якнайближче до зрізу води, а на низькому березі може виноситися в глибину на більш вигідний рубіж.

У місцях, доступних для висадки танків, які плавають, і БМП (БТР) противника, влаштовуються загородження і вогневі засади. На високому березі в місцях, зручних для висадки десантів, можуть влаштовуватися печери для розміщення танків і БМП (БТР), протитанкові засоби та кулемети. У проміжках між взводними опорними пунктами і на флангах влаштовуються інженерні загородження, готуються окремі взводні опорні пункти, які займаються підрозділами у разі виникнення загрози висадки десантів на цих напрямках (ділянках).

Під час оборони морського узбережжя створюється єдина система вогню всіх вогневих засобів. З найбільшою щільністю вона готується на тих напрямках, де очікується висадження головних сил десанту противника. Система вогню включає: ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії по силах десанту в районах стоянки і маневрування, перевантаження, збору і формування хвиль десанту, на напрямках руху їх до берега, у районах висадки, у

глибині оборони; зони вогню танків, протитанкових та інших вогневих засобів перед ділянками (районами), доступними для висадки десанту, на флангах і в глибині оборони.

Виділені для стрільби прямою наводкою гармати, танки й інші вогневі засоби повинні бути в постійній готовності до висування на завчасно підготовлені вогневі позиції на березі для знищення десантно-висадочних засобів, танків, які плавають, БМП (БТР) противника під час підходу до берега і висадження на берег.

Для ураження десанту противника на далеких підступах артилерія готує тимчасові вогневі позиції якнайближче до зрізу води.

Стартові (вогневі) позиції підрозділів ППО розміщуються на відстані **500-1000м** від зрізу води за ротними опорними пунктами.

Приймаючи рішення на оборону морського узбережжя, командир роти додатково визначає: найбільш імовірні ділянки (райони) узбережжя для висадки морського і повітряного десантів противника; якими силами і засобами завдати ураження противнику під час переходу морем, у районі розгортання, під час руху десантно-висадочних засобів до берега, висадження десанту.

Під час організації оборони передбачається можливість знищення десанту на найбільшому віддаленні від свого берега.

Бій у місті (*населеному пункті*) вимагає особливо ретельної організації системи вогню у зв'язку з великою кількістю зон, які не прострілюються, та закритістю підступів до оборони будівлями і спорудами. Під час оборони в місті (*населеному пункті*) необхідно вміло використовувати особливо міцні будівлі, підвальні приміщення і підземні комунікації.

Рота в (*населеному пункті*) обороняє рота – квартал або декілька будинків яки вона своїми силами повинна перетворити на неприступну фортецю з круговою обороною, яка забезпечить тривале її утримання навіть у разі повного оточення противником.

Під час організації оборони в місті (*населеному пункті*) командир роти, крім звичайних питань, визначає: які будівлі включити в опорні пункти і підготувати до оборони; порядок маневру силами і засобами; у яких приміщеннях обладнати сховище; порядок і терміни підготовки будівель до оборони.

Ротні ОП створюються так, щоб вони перекривали магістральні вулиці, бульвари, площі і мости через ріки і канали. Передній край оборони готується по околиці міста (*населеного пункту*) або виноситься вперед, якщо до міста примикають командні висоти. ОП готуються до кругової оборони і повинні мати вогневий зв'язок між собою. У них створюються додаткові запаси ракет, боєприпасів, продовольства, питної води, медикаментів та інших матеріальних засобів. Між собою ОП з'єднуються ходами сполучення.

Для створення опорних пунктів насамперед використовуються особливо міцні будівлі з напівпідвальними і підвальними приміщеннями, які забезпечують можливість обстрілу вулиць і майданів.

У проміжках між опорними пунктами і на вулицях влаштовуються барикади, загородження, руйнування і завали, підступи до яких мінуються і повинні

забезпечувати обстріл фланговим і перехресним вогнем. Легкі будівлі, які заважають спостереженню і веденню вогню, руйнуються.

Для маневру підрозділами всередині кварталів улаштовуються проходи, а також використовуються підземні споруди і колектори. У підземних спорудженнях, які не використовуються для маневру, влаштовуються загорождження, а по виходах з них готується вогонь.

Система вогню роти будується на поєднанні флангового і перехресного вогню стрілецької зброї, гармат, вогню ПТРК, гранатометів і артилерії, розташованих на закритих вогневих позиціях, а також танків, БМП, які виділені для стрільби прямою наводкою.

Підрозділи, які займають оборону в багатоповерхових будівлях, організовують вогонь у декілька ярусів для забезпечення обстрілу всіх підступів до опорних пунктів (будівель). При цьому більша частина вогневих засобів розміщуються на нижніх поверхах будівель і в напівпідвалах.

Додані механізованої роті танки використовуються для дій з вогневих засад або в опорних пунктах механізованих взводів. Вогневі позиції танків, БМП (БТР) і гармат, які виділені для стрільби прямою наводкою, готуються за кам'яними огорожами, у яких пророблюються та ретельно маскуються амбразури.

Вогневі позиції ПТРК і гранатометів обираються в місцях, які забезпечують можливість ведення вогню уздовж вулиць і майданів.

Більша частина приданої артилерії застосовується переважно для стрільби прямою наводкою. Інші артилерійські підрозділи займають закриті вогневі позиції у парках, садах, на майданах, стадіонах та в інших місцях, які забезпечують можливість ведення вогню.

Зенітні переносні засоби та пости повітряного спостереження розміщуються на дахах будівель, з яких забезпечується круговий огляд.

Під час підготовки будівель до оборони вікна та двері закладаються цеглою або мішками з піском (землею) і в них залишаються амбразури для ведення вогню, пророблюються проходи в горищах і міжповерхових перекриттях, підвали кам'яних споруд обладнуються під сховища, усі приміщення очищуються від легкозаймистих предметів, дерев'яні підлоги засипаються шаром піску (землі) та готуються засоби пожежогасіння. У стелях приміщень поверхів готуються проломи для відходу по них особового складу. Для цього у підрозділах готуються драбини і вірьовочні сходи.

Під час організації взаємодії командир роти особливу увагу звертає на максимальну самостійність дій підрозділів, які обороняються, погоджує способи виконання поставлених завдань в умовах відсутності зв'язку та повного оточення. Особлива увага приділяється встановленню сигналів взаємного розпізнавання підрозділів, які доводяться до всього особового складу роти.

КСП роти максимально наближується до переднього краю та обладнується в місцях, які забезпечують найкраще спостереження за опорним пунктом. Для здійснення ефективного управління на напрямках дій підрозділів роти в різних районах (кварталах) міста, спостереження за якими неможливе з одного командно-спостережного пункту командира роти, можуть обладнуватися

допоміжні командно-спостережні пункти.

Оборона в горах будується на більш широкому фронті і повинна забезпечувати перехоплення найбільш доступних напрямків дій противника, а на плоскогір'ях і в широкій долині – як у звичайних умовах.

Основні зусилля зосереджуються на обороні панівних висот, перевалів, вузлів доріг та інших важливих ділянок місцевості. Опорні пункти підготовлюються до кругової оборони. У проміжках між ними ведеться розвідка і патрулювання, організовуються вогневі засідки і влаштовуються загородження.

Передній край вибирається, як правило, по схилах гірських хребтів, висот та відрогах гір, які забезпечують хороший огляд і обстріл підступів до них, а також на зворотних схилах висот.

Для оборони на важкодоступних напрямках виділяється обмежена кількість сил і засобів.

Бойовий порядок батальйону будується у два або один ешелони. У першому ешелоні обороняються механізовані підрозділи.

Додані роті танки, протитанкові засоби використовуються в опорних пунктах взводів, які обороняються на найбільш важливих напрямках. Вони займають вогневі позиції в місцях, звідки забезпечується ведення вогню на граничну дальність.

Найбільш щільно всіма видами вогню в поєднанні з загородженнями повинні прикриватися дороги, виходи з ущелин, тунелів, гірських долин, тіснин, зручні переправи через ріки і переходи через каньйони, а також напрямки, які можуть бути використані противником для обходу. Механізовані і танкові підрозділи можуть підсилюватися артилерійськими та мінометними взводами.

Підрозділи ППО займають позиції на висотах, які забезпечують круговий огляд та обстріл літаків, вертольотів та інших повітряних цілей.

Система вогню будується з таким розрахунком, щоб перед переднім краєм, на флангах і в проміжках між опорними пунктами не було мертвих просторів і прихованих підступів. З цією метою вогневі засоби розташовуються ярусами як на схилах висот, обернених до противника, так і на зворотних схилах, що забезпечує створення багаторусного флангового, перехресного та кинджального вогню, з урахуванням можливості здійснення маневру.

Під час організації оборони в горах командир роти, крім звичайних питань, визначає яким підрозділам (вогневим засобам) бути готовими до знищення противника, що обходить, та враховує можливість раптових змін метеорологічних умов, гірських і снігових обвалів, лавин, селевих потоків, затоплення русел пересохлих рік під час сильних дощів і танення снігу.

Під час організації оборони у вузькій долині (ущелині) вогневі засоби слід розміщувати на прилеглих схилах гір так, щоб забезпечувався простріл долини (ущелини) перехресним вогнем. Найсильніше зміцнюють висоти, які утворюють вхід у долину (ущелину). Підступи до панівних висот прикриваються вогнем артилерії, мінометних і гранатометних підрозділів і протитанкових засобів; артилерія при цьому широко застосовується для стрільби прямою наводкою. Частина засобів ППО розміщується вздовж ущелин для знищення літаків і

вертольотів, які використовують їх для прихованого підходу.

Під час організації оборони перевалу основні зусилля зосереджують на утриманні висот, розташованих на підступах до перевалу. Частина сил батальйону (роти) займає оборону безпосередньо на перевалі. На дорогах, що підходять до перевалу, по обидва боки влаштовуються загородження, підходи до яких повинні прострілюватися перехресним вогнем з прилеглих висот.

Система опорних пунктів, вогневих позицій і траншей у районі оборони (опорному пункті) може бути найрізноманітнішою.

Перевали, дороги, гірські стежки та ущелини межами ротних опорних пунктів не призначаються.

Основні зусилля розвідки зосереджують на напрямках, доступних для наступу противника, а також на напрямках, де можливий обхід підрозділів, які обороняються. Кількість постів спостереження (спостерігачів) збільшується.

Для захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї широко використовуються складки місцевості, гірські виробки, печери. Під час відновлення боєздатності підрозділів, крім звичайних заходів, негайно організовується розчищення обвалів і завалів, які перешкоджають виходу людей і техніки зі споруд.

Під час інженерного обладнання ОП фортифікаційні споруди в скельних ґрунтах будуються переважно напівзаглибленого і насипного типу з застосуванням каменю, який прикривають шаром ґрунту, а також мішків із землею. Інженерне обладнання ведеться з широким застосуванням підривних зарядів. Окопи, укриття та інші споруди обладнуються так, щоб унеможливити затікання в них запальних сумішей і води.

У ротному ОП широко використовуються природні перешкоди, створюються кам'яні, а в гірсько-лісистій місцевості й лісові завали, ділянки доріг (стежок) і штучні спорудження підготовляються до зруйнування. Мінно-вибухові загородження влаштовуються на дорогах, гірських стежках, над дорогами на нависаючих схилах (скелях). Перевага віддається радіокерованим та вибуховим пристроям, які керуються по дротах, мінам-пасткам та іншим невибуховим пасткам, які треба маскувати під місцеві предмети.

Маскування підрозділів досягається вмілим використанням властивостей гірської місцевості.

Природні умови суттєво впливають на організацію оборони і бойове застосування підрозділів *взимку*.

Місцевість з великою кількістю боліт, озер, рік, висот та інших важкопрохідних ділянок, а в зимовий період і глибокий сніговий покрив сприяють створенню оборони меншими, ніж за звичайних умов, силами.

Оборона *взимку* організовується на більш широкому фронті, на доступних для наступу противника напрямках і будується окремими ротними і взводними опорними пунктами, які підготовляються до кругової оборони. Основні зусилля зосереджують на утриманні доріг і прилеглих висот, населених пунктів, озерних дефіле, переправ через водні перешкоди та інших важливих об'єктів. Оборонні позиції потрібно вибирати на піднесених місцях.

Проміжки між ротними і взводними опорними пунктами можуть бути більшими, ніж за звичайних умов. У них улаштовуються різноманітні загородження, організовуються вогневі засади і патрулювання.

Під час організації оборони *взимку* командир роти додатково визначає: напрямки, найбільш доступні для дій противника, особливо диверсійно-розвідувальних груп, і способи їх знищення; заходи щодо утримання вузлів доріг, населених пунктів, висот й інших важливих об'єктів та забезпечення флангів і проміжків, підготовки засобів захисту від зброї масового ураження до роботи в умовах низьких температур, щодо обладнання укриттів для зігрівання особового складу і захисту його від переохолодження та обмороження; порядок розчищення фортифікаційних споруд, відновлення загороджень після сильних снігопадів, улаштування під час бездоріжжя водостоків у траншеях, укриттях і на вогневих позиціях.

З метою підтримання високої бойової готовності підрозділів командир роти повинен частіше перевіряти несення служби особовим складом під час заметілі й снігопаду.

Під час інженерного обладнання опорного пункту береться до уваги глибина снігового покриву, глибина промерзання ґрунту, товщина і стан льоду на водних перешкодах. На скельному ґрунті і на болотистій місцевості фортифікаційні спорудження будуються насипного типу, при цьому використовують сніг, лід і камінь. Якщо сніговий покрив глибокий, траншеї і ходи сполучення обладнують зі снігу. Схили, спрямовані в бік противника, за наявності часу заливаються водою для обмерзання.

На підступах до оборони ділянки доріг у дефіле і важкопрохідних місцях, укриття перед переднім краєм оборони, які можуть бути використані противником, руйнуються або мінуються. Перед переднім краєм і в глибині оборони влаштовуються мінно-вибухові загородження, завали і перешкоди з валунів. Лід на ріках, озерах і в затоках на окремих ділянках готується до підризу.

Оманні споруди через легкість їх улаштування і важкість маскування дійсних окопів і укриттів набувають великого значення. З метою тактичного маскування озброєння і техніки фарбується білим кольором, а особовий склад використовує білі маскувальні халати.

Під час організації технічного і тилового забезпечення в роті передбачається створення додаткових запасів ракет, боєприпасів, продовольства, палива та підтримання в постійній готовності до застосування в умовах низьких температур озброєння і техніки, уживають заходів щодо запобігання обмороженню. Підготовлюються в підрозділах пункти обігріву особового складу.

Оборона в лісі будується окремими ротними і взводними опорними пунктами, які готуються до кругової оборони і перехоплюють дороги, просіки, а також дефіле між озерами і болотами. У проміжках між опорними пунктами постійно ведеться розвідка, влаштовуються загородження, організовуються вогневі засади і патрулювання.

Під час підготовки оборони в лісі командир роти зобов'язаний передбачити розташування БМП (БТР), танків на вогневих позиціях з таким розрахунком, щоб

забезпечувався обстріл доріг, просік, узлісь і галявин; підготовку прихованих шляхів маневру бронегруп; заходи щодо боротьби з лісовими пожежами.

Передній край оборони вибирається перед узліссям або відноситься углибину. В останньому випадку на узліссі виставляється бойова охорона, а підрозділи проводять розчищення лісу для поліпшення умов спостереження і ведення вогню, не демаскуючи при цьому свої позицій.

Резерв розташовується в опорному пункті поблизу доріг і просік у готовності до проведення контратак або маневру на загрозовому напрямку.

Система вогню організується так, щоб усі дороги, просіки, проходи на заболочених ділянках, галявини і вирубки, по яких можливий підхід і наступ противника, були під фланговим і перехресним вогнем підрозділів, які обороняються. Виступи лісу використовуються для створення флангового і перехресного вогню. На напрямках можливого наступу противника готується зосереджений вогонь. Особливого значення набуває вміло організований вогонь мінометів.

Більша частина вогневих засобів додається взводам. Танки, гармати, гранатомети і ПТРК займають вогневі позиції в місцях, які забезпечують можливість ведення вогню уздовж доріг, просік, по галявинах і ділянках рідкого лісу. Їх вогневі позиції прикриваються механізованими підрозділами та інженерними загородами.

Частина стрільців, снайперів і кулеметників призначається для ведення вогню з дерев.

Засоби ППО розміщуються на галявинах, узліссях і вирубках лісу, з яких забезпечується виявлення та обстріл літаків і вертольотів противника. Стрільці-зенітники можуть також розташовуватися на площадках, обладнаних на деревах.

Розвідка в лісі ведеться усіма доступними способами.

Система спостереження повинна забезпечити огляд підступів до переднього краю оборони, для чого спостережні пости (спостерігачі) можуть розташовуватися на деревах або висуватися вперед.

Під час інженерного обладнання опорного пункту на місцевості з високим рівнем ґрунтових вод окопи, укриття, траншеї та ходи сполучення влаштовуються напівнасипного або насипного типу. На ділянках, де немає потреби відривати ходи сполучення, шляхи руху в тил позначаються покажчиками або знаками на деревах.

Для прикриття встановлюються інженерні загородини з улаштуванням мінних полів, мінованих завалів, протитанкових бар'єрів, різноманітних дротяних загородин.

Для підрозділів і їх вогневих засобів передусім проводиться розчищення смуг обзору і обстрілу, а потім готуються шляхи маневру. Передбачаються також протипожежні заходи.

Під час *оборони вночі* основним завданням підрозділів є відбиття раптової атаки противника. Для цього командир роти зобов'язаний:

– посилити бойову охорону, спостереження за противником і за інженерними загородами перед переднім краєм оборони та організувати підслуховування,

а також виставити безпосередню охорону в усіх підрозділах (спостерігачів, парні патрулі);

- тримати більшу частину підрозділів і вогневих засобів, які займають опорні пункти на першій позиції, в постійній готовності до відкриття вогню і відбиття атак противника;

- готувати за світлої частини доби всі вогневі засоби, резерв і бронегрупу до дій вночі; підготувати вогневі засоби, які розташовані в глибині опорних пунктів, до зайняття тимчасових вогневих позицій на передньому краю;

- указати, по яких ділянках місцевості перед переднім краєм, у проміжках між підрозділами і на флангах підготувати додатковий вогонь і передбачити інші заходи щодо забезпечення проміжків між опорними пунктами, стиків і флангів;

- установити порядок освітлення місцевості перед переднім краєм своєї оборони, а також противника в ході бою; забезпечити підрозділи, які обороняються, трасуючими снарядами, патронами з трасуючими кулями та засобами освітлення місцевості.

Якщо в опорному пункті проводяться інженерні роботи, командир роти організовує охорону підрозділів, які працюють, та встановлює для них пункти збору на випадок відбиття раптового наступу противника.

На підставі вказівок старшого начальника під час організації світлового забезпечення командир роти повинен передбачити:

- світлові сигнали для взаємного впізнавання;
- цілевказівки і підтримки взаємодії;
- порядок освітлення цілей і об'єктів противника;
- порядок застосування приладів нічного бачення;
- порядок боротьби із засобами освітлення і приладами нічного бачення противника;

- добре видимі вночі орієнтири;
- розпізнавальні знаки свого особового складу і техніки;
- забезпечення підрозділів засобами освітлення місцевості і ведення прицільного вогню зі стрілецької зброї вночі.

Підготовки *оборонного бою у степовій місцевості*. Степова місцевість являє собою значну за площею рівнину, покриту трав'янистою рослинністю. Здебільшого така місцевість має властивості відкритої місцевості. Іноді степова місцевість пересічена глибокими ярами і балками. Рівнинні форми рельєфу, слабо розвинена мережа доріг, незначна рослинність або повна її відсутність створюють особливості в підготовці та веденні оборонного бою роти.

У степовій місцевості рота займає оборону на найбільш вірогідному напрямку наступу противника і будує її, за умови добре організованої системи вогню з широким маневром резервом, на більш широкому фронті в один ешелон з виділенням резерву.

У степовій місцевості відсутні місцеві предмети, які могли б бути орієнтирами, і це ускладнює завдання командирам щодо цілевказівки.

Опорні пункти рот підготовлюються для ведення кругової оборони.

Під час організації оборонного бою у степовій місцевості командир роти,

крім звичайних питань, повинен передбачити:

- ведення розвідки на більшу, ніж у звичайних умовах, глибину;
- ураження противника, що наступає, з граничних відстаней;
- встановлення в опорному пункті добре видимих і стійких позначок для висування і переходу в контратаку резерву;
- на місцевості з відсутністю джерел води – забезпечити запас питної води в підрозділах.

Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення оборонного бою.

При прийнятті рішення на організацію оборони та в ході ведення оборонного бою командир роти зобов'язаний враховувати наступні вимоги міжнародного гуманітарного права:

1. Серед тактичних рівноцінних оборонних рубежів повинен бути вибраний той, який в найменшому ступені зашкодить безпеці цивільного населення та об'єктів.

2. Оборона повинна бути організована переважно за межами населених районів.

3. Цивільні особи та об'єкти повинні бути виведені із місць дислокації воєнних об'єктів. З цією метою командири повинні прагнути до співробітництва з цивільною владою.

4. Коли можливий вибір між декількома оборонними позиціями для отримання рівноцінної воєнної переваги, повинна бути вибрана така позиція, яка створила б найменшу безпеку для цивільних осіб та об'єктів.

5. Контрнаступ, який здійснюється з оборонних позицій, регулюється нормами, які встановлені для наступу.

6. Переміщення цивільних осіб із районів, розташованих поблизу від воєнних об'єктів, повинно бути здійснено переважно в знайомі для них місця, які не представляють для них небезпеки.

7. Цивільні об'єкти повинні бути евакуйовані в місця, які розташовані вдалині від воєнних об'єктів.

8. Коли дозволяє бойова задача, необхідно належним образом сповістити цивільне населення про небезпеку, якій воно підлягає в результаті оборонних заходів, щоб підготувати його на випадок бойових дій.

9. Об'єкти, які користуються особливим захистом, повинні бути відмічені спеціальними знаками.

10. При обороні, коли дозволяє обстановка, зняття імунітету з культурних цінностей, позначеними спеціальними захисними знаками винятково у випадку неминучої воєнної необхідності, повинно бути обмежено за часом і відноситься тільки до найменш важливим частинам об'єкту. Слід прийняти необхідні заходи для запобігання невикористання захисних знаків.

11. Для скорочення втрат серед цивільного населення і збиток цивільному майну, використовувати тільки такі засоби ведення бойових дій і види зброї, які відповідають тій місцевості, де знаходиться оборонна лінія.

12. Райони бойових дій повинні після їх закінчення бути приведені в

первісний стан (видалення перешкод и небезпечних предметів (міни, боєприпаси та ін.) відновлення проходів, необхідних для цивільного населення.

13. Як тільки дозволить обстановка, командування району розміщення військ повинно встановити взаємодію з цивільною владою з метою відновлення нормальних умов життя для цивільного населення.

Під час організації бою командир (відповідно до права війни) зобов'язаний забезпечити знання підлеглими норм міжнародного гуманітарного права і обов'язків, що випливають із права війни, а також недопущення порушень ними цього права.

Якщо командир стало відомо про те, що його підлеглі чи будь-які інші особи, що знаходяться під його контролем, мають намір зробити чи зробили порушення права війни, він повинний ужити необхідних заходів для попередження подібних порушень і, в разі потреби, порушити дисциплінарне чи карне переслідування тих, хто допустив зазначені порушення. Сам командир не звільняється від міжнародної, дисциплінарної чи кримінальної відповідальності, якщо він знав чи мав у своєму розпорядженні інформацію, що повинна була дати йому можливість в обстановці, що існувала в той час, прийти до висновку, що підлегла йому особа робить чи має намір зробити подібне порушення, і він не вжив усіх практично можливих заходів у межах своїх повноважень для запобігання чи припинення цього порушення. Міжнародна відповідальність – це юридичний обов'язок суб'єкта – правопорушника ліквідувати наслідки шкоди, заподіяної іншому суб'єкту міжнародного права в результаті правопорушення.

Види міжнародної відповідальності:

- 1) політична;
- 2) матеріальна;
- 3) “індивідуальна відповідальність” фізичних осіб у відповідності до міжнародного кримінального права.

Міжнародне кримінальне право – це галузь міжнародного публічного права, що регулює міжнародні відносини у сфері кримінальної відповідальності фізичних осіб за серйозні порушення міжнародного права (злочини проти встановленого міжнародного правопорядку, воєнні злочини, злочини проти миру та людяності).

Принципи міжнародного кримінального права:

- будь-яка особа, яка скоїла дію, що визначається міжнародним правом – злочинною, несе за неї відповідальність і підлягає покаранню;
- якщо ця дія не тягне відповідальності і покарання з внутрішнього права, це не – означає звільнення від відповідальності й покарання з міжнародного права;
- дія особи за наказом свого уряду або начальника не звільняє її від відповідальності з міжнародного права, якщо усвідомлений вибір для неї був можливий;
- співучасть у злочині проти миру, військовому злочині або злочині проти людяності є міжнародно-правовим злочином.

Умови притягнення командира (начальника) до відповідальності:

- командир повинен бути командиром даного підлеглого;

- командир (начальник) знав чи володів інформацією, яка дозволяла йому прийти до висновку, що має чи буде мати місце порушення Конвенцій;
- командир (начальник) не вжив заходів в межах своїх повноважень для попередження чи припинення правопорушення.

Під час прийняття рішення на ведення бою командир повинний визначити наступне:

- чи є даний об'єкт військовим, наносити удари тільки по військових об'єктах;
- чи є на ньому особи і об'єкти, що знаходяться під заступництвом, не заподіювати збитку особам, що знаходяться під заступництвом, і об'єктам, що не відносяться до бойових дій;
- яким повинне бути правило домірності, обмежуватися необхідним мінімумом засобів для досягнення поставленої бойової задачі.

3. Ведення оборонного бою механізованою ротою.

Оборонний бій має за мету відбиття ударів противника, що переважає, завдання ураження його ударним угрупованням, утримання важливих районів місцевості, виграшу часу, економії сил і створення необхідних умов для переходу в наступ або інших подальших дій.

Оборонний бій організується в різних умовах тому його ведення має в усіх випадках деякі особливості.

Ведення оборонного бою механізованою ротою першого і другого ешелону під час дій на першому рубежі оборони.

Командир роти на основі особистого спостереження і даних розвідки повинен своєчасно встановити підготовку противника до наступу, початок його висування й розгортання, доповісти про це старшому командиру, уточнити завдання підпорядкованим підрозділам і доданий артилерії, привести їх у повну готовність для відбиття противника.

Дрібні групи і розвідувальні підрозділи противника знищуються раптовим вогнем бойової охорони та чергових бойових засобів. Командир роти управляє боєм бойової охорони, підтримує її вогнем приданої і підтримуючої артилерії з тимчасових вогневих позицій. Під час бою за утримання передової позиції (позиції бойової охорони) командир роти висуває свій командно-спостережний пункт вперед і розміщує його в одному з опорних пунктів взводів першого ешелону.

Значні сили противника під час підходу до позиції бойової охорони уражаються не тільки вогнем штатних засобів призначеного підрозділу, але й виділеними з механізованих (танкових) взводів, які діють на передньому краї оборони, вогневими засобами. Бойова охорона у взаємодії з призначеними вогневими засобами знищує, головним чином, танки та інші броньовані об'єкти противника перед його фронтом. Виділені танки, протитанкові засоби, міномети і підтримуюча артилерія, а також чергові вогневі засоби старшого командира знищують танки і піхоту противника, який намагається обминати бойову охорону і вийти їй у фланг і в тил. Коли противник розгорне перед фронтом оборони роти

свої основні сили і засоби, командир роти з дозволу командира батальйону віддає наказ командиру бойової охорони на вихід з бою і відхід, після чого переміщує командно-спостережний пункт. Відхід бойової охорони прикривається вогнем артилерії, призначених вогневих засобів взводів першого ешелону і здійснюється перекатами з використанням складок місцевості, інженерних загороджень і аерозолів (димів). Підрозділ бойової охорони, який відійшов, займає позиції в ротному опорному пункті або виводиться в резерв батальйону.

Розвідка боєм і атака передових підрозділів противника відбиваються вогнем призначених засобів і підрозділами, які обороняються на цих напрямках. Спостереження за противником посилюється.

Після відходу бойової охорони і відбиття атаки вогневі засоби, які себе виявили, за вказівкою командира роти приховано змінюють позиції. Проходи, які пророблені противником в інженерних загородженнях, негайно закриваються, а якщо це зробити неможливо, по них підготовлюється вогонь артилерії та інших вогневих засобів.

У ході вогневої підготовки атаки противника командир роти веде безперервне спостереження, уточнює завдання підрозділам, артилерії та іншим вогневим засобам щодо ураження виявлених засобів високоточної зброї, артилерії, танків, інших броньованих машин і піхоти противника, які висувуються або приготувалися до атаки. Одночасно він оцінює обстановку, вживає заходів щодо закриття проломів у бойовому порядку, відновлення управління, системи вогню і взаємодії, а також ліквідації наслідків застосування противником зброї масового ураження.

Особовий склад роти, за винятком призначених чергових засобів та спостерігачів, у цей час укривається в щілинах, бліндажах, сховищах, БМП (танках), на дні окопів і траншей у готовності швидко зайняти свої місця на позиціях для відбиття атаки.

З переходом противника в атаку командир роти дає команду особовому складу на зайняття вогневих позицій і зосереджує вогонь усіх засобів по основних силах противника. Штатні вогневі засоби і додана артилерія зосередженим вогнем і вогнем по окремих цілях, рухомим і нерухомим загороджувальним вогнем завдають ураження засобам високоточної зброї, танкам та іншим броньованим машинам і, порушуючи бойові порядки підрозділів противника, створюють вигідні умови для знищення їх вогнем танків, БМП, протитанковими керованими ракетами і гранатометами, всі засоби ППО ведуть розвідку та знищують повітряного противника.

У період дій своєї авіації по противнику, який атакує, пости і пункти позначення за командами (сигналами) командирів підрозділів позначають положення своїх підрозділів.

З підходом противника до переднього краю оборони вогонь усіх засобів роти доводиться до найвищої напруги. Підрозділи всіма вогневими засобами знищують танки та інші броньовані бойові машини, відсікають піхоту від танків і знищують її вогнем, а піхоту, яка увірвалася на передній край опорних пунктів підрозділів, – вогнем уприутул, гранатами і в рукопашному бою. Бій за кожну траншею ведеться

за принципом “ні кроку назад”. Для недопущення просування противника по траншеях і ходах сполучення в них швидко встановлюються заздалегідь підготовлені їжаки, рогатки та інші переносні загородження. За необхідності танки і БМП (БТР), які входять до складу бронегрупи, під прикриттям аерозолів (димів) або використовуючи приховані шляхи можуть висунутися і зайняти позиції у своїх опорних пунктах.

Якщо противник вклинився в опорний пункт, командир роти повинен вогнем усіх засобів і бронегрупою зупинити його просування по фронту та в глибину, закріпити свої фланги на ділянці вклинення і подавити противника вогнем, крім того, може висунути на вогневий рубіж до місця вклинення танки (БМП) другого ешелону (резерву), а протитанковий підрозділ – на рубіж розгортання, підготовлений на цьому напрямку.

Вогневі засади з підходом до них противника, який прорвався, за командою командира роти або самостійно раптово відкривають вогонь, знищують танки, інші броньовані машини і піхоту та змушують їх наступати в невідгідному для нього напрямку або на підготовлені мінно-вибухові загородження.

Контратака з використанням резерву організується особисто командиром роти. Вона ведеться до повного знищення противника і відновлення оборони. На напрямку наступу сил противника, що переважають, рота контратаку не проводить, а обороняється за принципом “ні кроку назад”.

Після відбиття атаки командир роти вживає заходів для швидкого відновлення системи вогню, поповнення запасу ракет і боєприпасів, відновлення зруйнованих фортифікаційних споруд і інженерних загороджень, організовує відновлення озброєння та техніки, які вийшли з ладу, евакуацію поранених, а також військовослужбовців, які отримали важкі бойові психічні травми. Про результати бою він доповідає командир батальйону.

Противник, який вклинився на стику з сусідній ротою, знищується у взаємодії з сусідом вогнем усіх засобів, а за сприятливих умов обстановки і рішучою контратакою.

Якщо противник обійшов опорний пункт (бойову позицію), рота (підрозділ) організовує кругову оборону і продовжує утримувати позиції, які займає. Частина вогневих засобів переміщується на загрозливий напрямок.

Рота другого ешелону батальйону у разі прориву противника в глибину оборони вогнем усіх засобів із зайнятої позиції завдає йому рішучого ураження і зупиняє подальше просування противника, а за потреби висуваються на підготовлений вогневий рубіж або на рубіж контратаки. Під час отримання наказу на участь у проведенні контратаки командир роти висилає розвідку, уточнює завдання підрозділам і вогневим засобам. Рота під прикриттям вогню артилерії, дотримуючись заходів щодо захисту від високоточної зброї, швидко висувається у вказаному напрямку, вогнем танків, БМП та інших вогневих засобів завдає ураження противнику, порушує його бойові порядки й у взаємодії з сусідніми підрозділами рішуче контратакує противника переважно у фланг або тил. Рота сумісно з підрозділами першого ешелону знищує противника, який вклинився в оборону, і відновлює втрачене положення.

Під час вклинення незначних сил противника (до взводу) на глибину опорних пунктів взводів першого ешелону рота може проводити контратаку самостійно з метою знищення противника, який вклинився в оборону, і відновлення положення по передньому краю. При цьому найближчі резерви противника повинні бути зупинені ударами авіації, вогнем артилерії, засобами дистанційного мінування місцевості старшого начальника на період проведення контратаки, а противник, який вклинився в оборону, повинен бути зупинений і надійно подавлений вогнем усіх засобів батальйону.

Після проведення контратаки командир батальйону роти негайно вживає заходів для відновлення оборони по передньому краю і системи вогню.

Ведення оборонного бою механізованою ротою під час ведення маневреної оборони.

У ході ведення оборонного бою під час ведення маневреної оборони у міру підходу противника рота діями вогневих засідок і бойової охорони, а потім вогнем усіх засобів, починаючи з граничних відстаней, завдає йому втрат, змушує противника розгорнути головні сили і наступати в не вигідному для нього напрямку. Окремі спроби противника обійти оборони опорні пункти не допускаються маневром резерву (бронегрупи) на ці напрямки для зайняття вогневого рубежу або проведення раптової короткої контратаки, а також маневром вогнем артилерії, яка залишилася в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону.

Бій за утримання кожної позиції, опорного пункту характеризується завзятістю та ведеться з метою тривалого стримування противника, який наступає, виснаження його сил і завдання йому великих втрат. Командир роти вправно використовує маневр вогнем і підрозділами, загородження і зруйнування, з метою недопущення захоплення противником з ходу опорних пунктів взводів першого ешелону.

З отриманням наказу на відхід рота здійснює вихід з бою. Перед відходом або під час його здійснення рота може контратакувати противника резервом і підрозділами, щонайперше танковими, які зняті з позицій, що не атакуються, з метою зупинити його просування на найбільш загрозливих напрямках.

Для протидії охопленням, обходам і ударам противника, який прорвався, під час здійснення маневру на наступний рубіж від роти виділяється тильна, а за потреби і бокові похідні застави. Використовуючи заздалегідь створені на шляху маневру загородження, застосовуючи вогневі засади, похідні застави вогнем з місця і з ходу затримують просування противника до зазначеного командиром роти часу. Повітряний десант противника, який висадився на шляху маневру, знищується або після блокування обминається.

У ході маневру рота проходить через рубіж, який обороняється іншими підрозділами батальйону. Для забезпечення пропуску батальйону завчасно організовується взаємодія.

Вийшовши на наступний рубіж, рота негайно займає оборону і проводить заходи щодо відновлення боєздатності. Бій на новому рубежу рота веде так само, як і на попередньому.

Ведення оборонного бою механізованою ротою під час виходу з бою і відходу.

Відхід роти проводиться тільки за наказом старшого командира з метою виведення підрозділів з-під ударів сил противника, що переважають, і зайняття більш вигідного положення. Він може бути вимушеним або навмисним.

Вимушений відхід застосовується за умов, коли немає можливості наявними силами і засобами утримати зайнятий опорний пункт і створюється реальна загроза оточення та знищення підрозділів, які обороняються.

Навмисний відхід організовується з метою створення сприятливих умов для подальших дій. Відхід повинен проводитися організовано і плановірно, щоб не перетворитися на втечу і не відкрити фланги сусідніх підрозділів, виведених з-під удару противника.

Рота здійснює відхід у складі батальйону відразу на кінцевий рубіж (у визначений район) у похідному порядку або може бути призначений в ар'єргард із завданням діяти самостійно і затримати противника, який наступає, на час, необхідний для відходу головних сил батальйону (бригади). Для забезпечення виходу роти з бою виділяються підрозділи прикриття. У цьому випадку до складу бойової охорони можуть бути призначені танковий або механізований взвод із засобами підсилення.

Відхід проводиться вночі або в інших умовах обмеженої видимості, але може здійснюватися і вдень. При цьому особлива увага повинна приділятися ППО та боротьбі з танками противника.

З початком виходу роти з бою підрозділи прикриття залишаються на позиціях, які займають, до вказаного їм часу або сигналу і ведуть такі самі дії, які передували виходу з бою. Управління цими підрозділами здійснюється одним з командирів взводів, який підпорядкований безпосередньо командирі роти і підтримує з ним зв'язок.

Підрозділи прикриття відходять за наказом (сигналом) командира роти раптово і всі одночасно. Якщо противник виявить їх відхід і почне переслідування, підрозділи прикриття, стримуючи його просування, відходять перекатами послідовно з рубежу на рубіж, руйнують мости (переправи) і ділянки доріг, а також влаштовують мінно-вибухові та інші загородження на напрямках руху противника.

Під час виходу з бою в умовах активних дій противника рота вогнем усіх засобів завдає йому ураження, а за потреби може частиною сил або у повному складі раптово контратакувати з метою зупинити противника, а потім під прикриттям виділених підрозділів, вогню артилерії, гранатометів, загороджень і аерозолів (димів) швидко вийти з бою.

Прикриття батальйону від ударів з повітря здійснюється з поетапним послідовним переходом підрозділів ППО на визначені рубежі.

У районі збору командир роти уточнює взводам і засобам підсилення завдання на відхід, організовує розвідку та охорону.

Бойова охорона роти під час відходу здійснюється силами і засобами, що виділяються, які вогнем та діями затримують просування противника до вказаного командиром роти часу. Ці сили і засоби за наказом командира роти

можуть також застосовуватися для руйнування мостів (переправ), ділянок доріг, влаштування мінно-вибухових та інших загороджень.

Рота, яка призначена в ар'єргард, завчасно займає оборону на вказаному рубежі та утримує його до встановленого часу або до наказу на відхід. Ар'єргард повинен за будь-яких умов забезпечити відрив головних сил батальйону від противника та організований його відхід.

Відхід ар'єргарду здійснюється за дозволом командира батальйону послідовно з рубежу на рубіж або перекатами, коли частина підрозділів відходить на наступний рубіж, займає на ньому позиції на широкому фронті і забезпечує відхід інших підрозділів батальйону. Під час відходу широко застосовуються вогневі засади, загородження і зруйнування. Після виконання завдання ар'єргард діє за вказівкою командира батальйону.

Підрозділи прикриття забезпечуються додатковим запасом ракет, боєприпасів і санітарним транспортом.

Особливості ведення оборонного бою в оточенні.

Бій в оточенні – різновид оборони, коли противник перед фронтом, на флангах і в тилу підрозділу та відсутня можливість зв'язку зі своїми військами наземним або морським шляхом. Рота під час ведення бою в оточенні, активними і рішучими діями повинен скувати якнайбільше сил противника і бути готовим тривалий час вести дії у відриві від головних сил.

Рота може вести бій в оточенні у складі батальйону або самотійно. Під час ведення бою в оточенні у складі батальйону рота діє так само, як і під час ведення позиційної оборони.

Побудова оборони роти включає ті самі елементи, що й за звичайних умов.

Під час ведення бою в оточенні рота повинна міцно утримувати займаний опорний пункт, запобігати розчленуванню оточених підрозділів, не втрачати безпосереднього зіткнення з противником і не допускати зосередження своїх підрозділів на невеликій ділянці місцевості, де вони легко можуть бути уражені ударами всіх видів зброї противника. Для цього командир роти зобов'язаний:

- створити суцільний фронт кругової оборони, надійно забезпечити стики між підрозділами;
- підпорядкувати собі підрозділи, які не входять до складу роти, але опинилися в оточенні, і поставити перед ними завдання;
- підтримувати високий бойовий дух у підрозділах, організованість і постійну бойову готовність; якщо можливо, установити і підтримувати взаємодію з підрозділами, які діють поза оточенням, і вчасно позначити положення підпорядкованих підрозділів для своєї авіації;
- вогнем усіх засобів та участю в контратаках, проведених старшим командиром, протидіяти атакам противника, які спрямовані на розчленування бойового порядку, і знищувати противника, що вклинився в оборону;
- швидко і приховано маневрувати підрозділами, вогневими засобами, особливо танками і БМП, перекидаючи їх на загрозливі напрямки, та вчасно відновлювати резерв;
- забезпечити посадку вертольотів у розташуванні своїх підрозділів та

організувати прийом і збір вантажів, що викидаються з літаків;

– встановити жорсткий режим витрат ракет, боєприпасів, медикаментів, продовольства і пального.

Початком бою в оточенні вважається момент створення противником суцільного фронту оточення.

Атака противника відбивається вогнем усіх засобів роти. У разі вклинення противника командир роти вживає всі заходів, щоб зупинити його просування діями загальновійськових підрозділів першого ешелону, завданням йому вогневого ураження діями підрозділів із засідок, висуває на загрозливий напрямок бронегрупу, гранатометний, протитанковий підрозділи і резерв. За сприятливих умов становище відновлюється проведенням контратаки.

Якщо противник вклинився на декількох ділянках, уживають всіх заходів для його знищення на найбільш небезпечному напрямку, а на інших ділянках – щодо недопущення його подальшого просування.

Рота веде бій в оточенні доти, поки це необхідно або доцільно. За виникнення сприятливих умов і з дозволу (за наказом) старшого командира готується і здійснюється прорив і вихід з оточення.

Особливості ведення оборонного бою на водній перешкоді.

Ведення оборонного бою на водній перешкоді починається з початком форсування противником водної перешкоди. Командир роти повинен вогнем усіх підпорядкованих засобів знищувати його засоби для переправи, живу силу, озброєння і техніку з метою не допустити висадки противника на берег, а у разі висадки противника на берег він негайно знищувати його і, за сприятливих умов, рішучою контратакою відновляти положення. Контратака повинна проводитися раніше, ніж за звичайних умов, щоб не дати противнику можливості закріпитися на захопленому березі.

Особливості ведення оборонного бою на морському узбережжі.

З отриманням даних про наближення десантів противника до районів висадження підсилюється розвідка та спостереження усіх видів. Підрозділи і вогневі засоби, які призначені для дій на загрозливих напрямках (районах), висувуються на завчасно підготовлені позиції.

Вогневе ураження противника засобами роти починається з виходом його кораблів і транспортів у зону досяжності. З наближенням десанту противника до берега вогонь усіх засобів зосереджують по десантно-висадочних засобах, танках, що плавають, і БМП (БТР) з метою недопущення підходу їх до берега, висадження десанту і закріплення його на березі.

У разі захоплення десантом противника ділянки морського узбережжя (острова) підрозділи роти повинні не допустити просування його в глибину, закріплення й розширення захоплених плацдармів та з'єднання морського десанту з повітряним.

Противник, який висадився на берег, уражається вогнем усіх вогневих засобів, за наявності умов знищується рішучою контратакою.

Особливості ведення оборонного бою у місті (населеному пункті.)

Бій у місті (населеному пункті) має осередковий характер і ведеться за утримання кожного опорного пункту і будинку. Підрозділи, які їх обороняють, повинні бути здатними вести бій самостійно, навіть в умовах оточення, тому вони підсилюються танками, артилерією, інженерними підрозділами і підрозділами РХБЗ.

Противник, якому вдалося увірватися в будинок знищується вогнем уприутул, гранатами і в рукопашному бою. При цьому танки, БМП (БТР), гармати та інші вогневі засоби, які розташовані поза будинком, своїм вогнем забезпечують заборону підходу до нього резервів противника.

Контратаки проводяться невеликими силами з метою повернення захоплених противником окремих будинків і опорних пунктів.

Особливості ведення оборонного бою у горах.

Атака противника відбивається всіма вогневими засобами з широким застосуванням гранат. Танки противника найбільш доцільно знищуються під час подолання ними підйомів, особливо на серпантинах.

У разі вклинення противника в район оборони батальйон (опорний пункт роти) наполегливо утримує зайняті позиції і вогнем завдає ураження противнику. За сприятливих умов противник, що вклинився, знищується рішучою контратакою, яка проводиться зверху вниз, уздовж хребта або по долині. Під час проведення контратак, зважаючи на складність маневру, особливо вночі, підрозділи, які контратакують, доцільно завчасно розгортати на заздалегідь підготовленому рубежі.

Противник, який обходить, знищується вогнем артилерії та інших засобів, а також рішучими діями підрозділів другого ешелону (резерву) або бронегрупи роти.

Особливості ведення оборонного бою у лісі.

Під час бою у лісі широко застосовуються дії невеликих підрозділів у вогневих засідках і вогонь усіх засобів з близьких дистанцій.

Контратаки проводяться невеликими підрозділами за заздалегідь вивченими і підготовленими напрямками вздовж доріг і просік.

Особливості ведення оборонного бою вночі.

З виявленням переходу противника в атаку по ньому відкривають вогонь підрозділи, які обороняються на позиції бойової охорони, а також артилерія, міномети і чергові вогневі засоби. Танки, БМП та артилерія ведуть вогонь прямим наведенням по окремих цілях, а також зосереджений вогонь по противнику, який атакує.

Атака противника відбивається з відстані, яка забезпечує ефективне ведення вогню з використанням приладів нічного бачення або при освітленні бойового порядку противника всіма наявними засобами світлового забезпечення, а з підходом противника до переднього краю оборони на **300-400м** і освітлювальними постами рот першого ешелону. Осліплення противника, який атакує, здійснюється за допомогою освітлювальних і димових снарядів (мін) і ракет.

Артилерія і міномети противника, які ведуть вогонь освітлювальними снарядами (мінами), а також його прожекторні установки знищуються в першу чергу.

Підрозділ ППО, а також механізовані і танкові підрозділи, які не зайняті боєм з наземним противником, відбивають нальоти його літаків і вертольотів та знищують освітлювальні авіаційні бомби і снаряди (міни).

У разі вклинення противника в оборону вживають заходів щодо недопущення його просування до флангів і в глибину. Рота зосередженим вогнем артилерії, фланговим вогнем танків, БМП і протитанкового підрозділу завдає ураження противнику, який вклинився, і зупиняє його просування. Контратака другого ешелону (резерву) проводиться вночі, у фланг і в тил противника за заздалегідь перевіреними напрямками. Під час переходу від нічних дій до денних підрозділи і вогневі засоби, які переміщені на ніч на тимчасові вогневі позиції, перед світанком за наказом командира батальйону (роти) приховано займають свої основні позиції.

Особливості ведення оборонного бою у степовій місцевості.

Вогневе ураження противника, який наступає, розпочинається з максимальних відстаней. З підходом противника до переднього краю оборони вогонь усіх вогневих сил і засобів доводиться до максимального напруження. Під час спроби противника обійти опорний пункт з флангів командир здійснює маневр вогнем на цей напрямок. У разі вклинення противника в опорний пункт йому завдається ураження вогнем артилерії і мінометів, впертим утриманням опорних пунктів зупиняється наступ противника. За сприятливих умов противник, що вклинився, знищується рішучою контратакою резерву та відновлюється втрачене становище.

Контрольні питання

1. Як може діяти в оборонному бою механізована рота:
2. Позиційна оборона. Маневрена оборона.
3. Навмисне заняття оборони. Вимушене зайняття оборони
4. Вимоги до сучасної оборони.
5. Побудова оборонного бою механізованої роти включає:
6. Бойовий порядок роти.
7. Система опорних пунктів і вогневих позицій.
8. Система вогню.
9. Система інженерних загороджень.
6. З'ясування бойового завдання
7. Під час оцінки обстановки командир роти повинен вивчити:
8. Підготовка оборонного бою включає:
9. Організацію оборонного бою включає:
10. Зайняття оборони в умовах відсутності зіткнення з противником
11. Зайняття оборони під час переходу до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником.
12. Постановка бойових завдань підрозділам.

13. Норми міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення оборонного бою.

14. Ведення оборонного бою механізованою ротою першого і другого ешелону під час дій на першому рубежі оборони.

15. Ведення оборонного бою механізованою ротою під час ведення маневреної оборони.

16. Ведення оборонного бою механізованою ротою під час виходу з бою і відходу.

17. Ведення оборонного бою в оточенні.

18. Особливості ведення оборонного бою на водній перешкоді, на морському узбережжі, у місті (населеному пункт), у горах, у лісі, вночі, степовій місцевості, взимку.

РОЗДІЛ 21. МЕХАНІЗОВАНА РОТА У НАСТУПАЛЬНОМУ БОЮ

21.1. Основи наступального бою механізованої роти

1. Місце, завдання, бойовий порядок роти у наступальному бою. Способи переходу у наступ.

Механізована рота може наступати:

- у першому ешелоні батальйону;
- становити другий ешелон або резерв батальйону;
- діяти у головній похідній заставі, обхідному, спеціальному й розвідувальному загонах;
- діяти як тактичний повітряний десант;
- становити основу штурмової групи (штурмового загону).

Механізована рота, що придана танковому батальйону, як правило, повзводно додається танковим ротам.

З метою підвищення бойових можливостей та забезпечення більшої самостійності механізованої роти під час ведення наступу неї залежно від завдань, що вирішуються, можуть додаватися засоби посилення: танковий взвод, мінометна (артилерійська) батарея, гранатометне і зенітне відділення, підрозділ протитанкових засобів та інженерно-саперний підрозділ.

Бойове завдання механізованої роти полягає у знищенні протистоячого противника у напрямку наступу та оволодінні до встановленого строку районом (рубежем) місцевості в глибині його оборони. Бойове завдання механізованої роти визначається старшим командиром. Зміст завдання залежить від складу й стану противника, що обороняється, побудови та інженерного обладнання його оборони, замислу бою, складу і бойових можливостей роти, характеру місцевості та інших умов обстановки.

В бойовому завданні механізованої роти указується **найближче завдання і напрямок продовження наступу**, а його показниками є ширина фронту наступу та глибина просування в оборону противника.

На ширину фронту наступу та глибину бойового завдання впливають спосіб наступу, рівень підготовки системи оборони противника, потужність та масштаби застосування ним засобів ураження, маневрені можливості військ, умови захисту від вражаючих факторів зброї масового ураження та високоточної зброї противника.

Розрахунок бойових можливостей показує, що механізована рота з доданими засобами посилення здатна ефективно наступати на фронті до **1км**, а на ділянці прориву – на фронті до **500м**. Указаний фронт наступу роти забезпечує сприятливі умови для підтримання безперервної взаємодії та управління, здійснення маневру підрозділами та їх розосередження з метою захисту військ від усіх видів зброї противника.

Успіх знищення противника на вказаному фронті наступу залежить від умілого зосередження штатних і приданих сил і засобів.

Глибина бойового завдання роти визначається місцем роти у бойовому

порядку військ, що наступають.

Найближче завдання роти першого ешелону, як правило, полягає у знищенні противника в опорному пункті взводу першого ешелону й оволодіння ним, а *напрямок продовження наступу* визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання батальйону.

Найближче завдання роти другого ешелону під час введення її у бій може полягати у завершенні знищення противника разом з ротами першого ешелону в опорних пунктах у глибині оборони й оволодінні першою позицією. *Напрямок продовження наступу* визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання подальшого завдання батальйону.

Найближче завдання роти яка діє в головній (боковій) похідній заставі в зустрічному бою, полягає в розгромі підрозділів розвідки та прикриття (охорони) противника, захопленні вигідного рубежу та забезпеченні розгортання і вступу в бій головних сил батальйону.

Найближче завдання роти яка діє у складі головних сил на напрямку головного удару батальйону, в зустрічному бою полягає в розгромі на своєму напрямку основних сил підрозділу першого ешелону противника, знищенні або захопленні його артилерії та оволодінні рубежем, що забезпечує вигідні умови для знищення резервів, які підходять, і розвитку наступу.

Для успішного виконання отриманого бойового завдання механізована рота повинна мати відповідну побудову – *бойовий порядок*, який відповідатиме умовам обстановки і сприятиме досягненню мети бою. Бойовий порядок роти будується так, щоб забезпечувалися успішний розгром протистоячого противника та виконання поставленого завдання у встановлені строки, поєднання вогню, руху і маневру в ході наступу, тісну взаємодію підрозділів і безперервне управління ними.

Бойовий порядок роти у наступі будується в один ешелон і складається з:

- бойової лінії (цепу) підрозділів роти (штатних та доданих);
- вогневих засобів;
- підрозділів посилення, які залишаються у безпосередньому підпорядкуванні командира роти, які діють за бойовою лінією (цепом) роти, у проміжках між взводами або на флангах.

У ході наступу бойовий порядок роти може бути в лінію взводів, кутом вперед, кутом назад, уступом праворуч, уступом ліворуч

Положення взводів в лінію частіш за все буде застосовуватися в момент атаки на відкритій місцевості й за прямолінійної побудови переднього краю оборони противника, яка створює сприятливі можливості для одночасного ведення атаки на всю ширину бойового завдання і ефективного застосування штатних і доданих вогневих засобів роти, а також підтримуючих наступ роти вогневих засобів старшого командира з метою ураження (знищення) противника як на передньому краї його оборони, так і у найближчій глибині.

Бойовий порядок роти у зустрічному будується в один ешелон для забезпечення завдання сильного початкового удару противнику, для чого з метою своєчасного його виявлення, заздалегідь, до початку висування головних сіл, за

маршрутом їх руху, у складі похідної охорони висилається підсилений розвідувальний орган.

Наступ, як звісно, ведеться безупинно вдень і вночі, за будь-якої погоди, з повним напруженням сил, у високому темпі, за тісної взаємодії підрозділів усіх родів військ і спеціальних військ. Здійснення наступу можливо різноманітними способами, вибір яких залежить від умов ведення бойових дій, положення та дій противника, характеру його оборони, засобів, що застосовуються для ураження противника, бойових можливостей підрозділів, а також від місцевості та інших умов обстановки. Під умовами наступу розуміють чинники, які впливають на послідовність і зміст роботи командира щодо підготовки бою, особливо щодо його організації, а також на способи переходу у наступ та його ведення.

Спосіб наступу повинен відповідати обстановці, бойовому завданню і забезпечити прихованість і ретельну підготовку військ до нього, раптовість нанесення вогневих ударів по противнику, найменшу уразливість угруповань сил і засобів від вогню артилерії, ударів авіації та інших засобів ураження.

Залежно від обстановки і завдань наступ можна вести на *противника, який обороняється, наступає або відходить*.

Наступ на противника, що **обороняється** (на підготовленої або поспішно занятої обороні), здійснюється з положення *безпосереднього зіткнення з ним або з ходу*.

Наступ на **наступаючого** противника ведеться шляхом зустрічного бою.

Наступ на противника, що **відходить**, ведеться шляхом його переслідування.

Наступ на противника, що обороняється, рота веде в різних умовах.

Наступ на противника, що займає підготовлену оборону, здійснюється, як правило, із положення безпосереднього зіткнення з ним.

Наступ на противника, що поспішно перейшов до оборони, може здійснюватися і з висунанням із глибини (з ходу).

Наступ на противника, який обороняється і займає підготовлену оборону, рота здійснює з вихідної позиції, яка була зайнята та утримана в ході оборонного бою підрозділами, що оборонялися після їх перегрупування та поповнення, або підрозділами, які їх замінюють у ході підготовки наступу.

Перегрупування та поповнення або зміна підрозділу, який займає оборону в безпосередньому зіткненні з противником, з метою зайняття вихідного положення для наступу проводиться в складі роти приховано, як правило, в ніч перед наступом або в інших умовах обмеженої видимості в пішому порядку по траншеях і ходах сполучення. У ході зміни підрозділів у першу чергу змінюються механізовані, а потім танкові, артилерійські та зенітні підрозділи. Підрозділи, які обороняють першу позицію або які перебувають у бойовій охороні, змінюються останніми.

За такого способу переходу у наступ командир та особовому складу надається можливість краще вивчити оборону противника і місцевість, детально організувати наступ в усіх ланках, надійно придушити оборону вогнем усіх засобів, у тому числі й тих, що є у розпорядженні командира роти та батальйону, а також досягти одночасного й організованого переходу танків і піхоти в атаку.

Разом з тим цей спосіб має і свої негативні сторони: зосередження великої кількості сил і засобів на вузькій ділянці фронту у безпосередній близькості від противника ускладнює збереження у таємниці підготовку наступу, а отже, і досягнення раптовості атаки, є небезпечним, особливо у випадку застосування ним засобів масового ураження, потребує виконання великого обсягу інженерних робіт.

Механізована рота із засобами посилення на вихідній позиції розташовується в траншеях і ходах сполучення, а бойові машини піхоти (бронетранспортери) займають вогневі позиції поруч зі своїми взводами або за ними. У разі неможливості прихованого зайняття бойовими машинами вогневих позицій вони можуть розташовуватися в складі ротної групи разом із взаємодіючими танковими підрозділами на вихідній (очікувальній) позиції роти на віддаленні **2-4м** від переднього краю оборони або на очікувальній позиції батальйону на віддаленні **5-7км**. Від позицій намічаються віхами шляхи руху танків до рубежу переходу в атаку. Танки і бойові машини, що перебувають в опорних пунктах змінюваних рот першого ешелону, як правило, залишаються на місці і використовуються для ведення вогню прямою наводкою у період вогневої підготовки атаки. У подальшому вони переходять в атаку безпосередньо і з зайнятих ними опорних пунктів разом з механізованими ротами, які зайняли вихідне положення.

Механізована рота першого ешелону у вихідному положенні звичайно розташовується у першій траншеї. Рота другого ешелону (резерв) батальйону займає вихідну позицію у другій і третій траншеях.

У вихідному положенні (районі) підрозділи знаходяться в постійній готовності до відбиття можливого нападу противника, для чого, згідно вимог до оборонного бою, організується система вогню та суворо дотримуються встановленого режиму поведінки на передньому краї і у глибині бойового порядку.

У випадку виявлення відведення противником своїх військ у глибину оборони командир роти доповідає про це командир батальйону, який висуває вперед розвідку. За результатами розвідки командир батальйону приймає рішення, згідно якого командири рот першого ешелону негайно організують зайняття залишених противником позицій, не втрачаючи з ним зіткнення.

Наступ на противника, що обороняється на поспішно зайнятій оборони, або зайняв оборону у ході розвинення бойових дій у глибині наступу здійснюється як правило з ходу з вихідного району, або району зосередження, місць постійної дислокації, навчальних центрів, районів навчань.

Сутність цього способу наступу полягає у тому, що підрозділи під прикриттям ударів авіації й вогню артилерії, висуваючись із глибини, послідовно розгортаються з похідного у передбойовий і бойовий порядок і безупинно переходять в атаку.

Головні переваги наступу з ходу полягають у тому, що він найбільшою мірою забезпечує скритність замислу бою, напрямку головного удару, підготовку наступу та раптовість дій.

Разом з тим здійснення такого наступу має низку негативних чинників. Під час під час здійснення маршу у похідному порядку для висування підрозділів до переднього краю оборони противника знижується їх бойова готовність, підвищується уразливість підрозділів від дій ДРГ противника, ускладнюється одночасний вихід підрозділів на рубіж переходу в атаку, зростає фізичне і моральне напруження особового складу. Крім того, в умовах підготовки наступу з ходу командир підрозділу, як правило, вивчає систему оборони противника по карті, за даними розвідки і не має можливості особисте вивчити особливості умов місцевості безпосередньо в районі майбутнього бою.

*Наступ роти на противника, що обороняється, з ходу як правило, здійснюється у складі батальйону з вихідного району, який указується старшим командиром. Вихідний район – це район місцевості, який має природні укриття й підготовлений в інженерному відношенні. Вихідний район призначається поза досяжністю наземних засобів радіолокаційної розвідки й ефективного вогню дальнобійної артилерії противника з таким розрахунком, щоб на висування до переднього краю витрачалося б якомога менше часу. За досвідом навчань, він вибирається звичайно на віддалі **20-40км** від рубежу переходу в атаку. За своїми розмірами вихідний район має забезпечувати розосереджене розташування підрозділів з метою захисту від усіх видів зброї противника.*

Рота розташовується в вихідному район батальйону указаному районі вздовж маршруту висування, використовуючи підготовлені укриття, захисні й маскувальні властивості місцевості. Для забезпечення своєчасного та організованого висування, розгортання і переходу в атаку роті призначаються: маршрут висування; вихідний пункт (рубеж); пункти (рубежі) розгортання у ротні та взводні колони; рубіж переходу в атаку, а під час атаки у пішому порядку для механізованих підрозділів, крім того, і рубіж спішування.

Для механізованих підрозділів на автомобілях можуть призначатися місця посадки десантом на танки.

Маршрут висування звичайно вказується від вихідного пункту (рубежу) до пункту (рубежу) розгортання у відповідні колони, після чого підрозділи прямують колонними шляхами у напрямку рубежу переходу в атаку.

Вихідний пункт (рубеж) призначається для своєчасного початку висування підрозділів з вихідного району. Віддаль вихідного пункту (рубежу) від вихідного району може досягати **5-10км**, що забезпечує витягування колони батальйону із засобами посилення й початок руху із заданою швидкістю.

Рубіж розгортання у ротні колони призначається для початку розгортання колони батальйону у ротні колони й висування їх на свої напрямки атаки, має бути поза досяжністю вогню ПТРК, гармат і танків противника, що ведуть стрільбу прямою наводкою, і може призначатися за **4-6км** від переднього краю оборони.

На цієї ділянці маршруту висування механізована рота здійснює марш в похідному порядку.

Рубіж розгортання роти в передбойовий порядок – у взводні колони – призначається по можливості за складками місцевості за **2-3км** від переднього

краю оборони противника та повинен виключати ураження колон вогнем протитанкових засобів ближньої дії, гармат БМП та іншої зброї піхоти.

Залежно від обстановки і характеру місцевості віддаленість цих рубежів може бути різною. Наприклад, у випадку наступу у важкодоступних районах — меншою, а на відкритій рівнинній місцевості — більшою.

Рубіж переходу в атаку вибирається так, щоб висування до нього підрозділів здійснювалося потай, а віддаленість його от противника забезпечувала ведення дійсного вогню з основних видів зброї (не більшою, ніж дальність дійсного вогню кулеметів та автоматів) й дозволяла підрозділам рухаючись безупинно і на максимальній швидкості досягти переднього краю оборони противника у зазначений час ("Ч"). Ця відстань складає до **600м** від переднього краю оборони противника, а іноді й більше.

Рубіж спішування призначається якомога ближче до переднього краю оборони противника, звичайно у місцях, укритих від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього бою. Рубіж спішування має забезпечувати безпеку від, розривів своїх снарядів (гранат), досягнення високої швидкості атаки і найменше напруження сил особового складу механізованих підрозділів. Виходячи з цих вимог, рубіж спішування може збігатися з рубежом переходу в атаку або бути ближче до противника, ніж рубіж переходу в атаку.

Наступ на противника який наступає здійснюється в різних умовах шляхом зустрічного бою. Особливості зустрічного бою будуть розглянути нижче.

Переслідування – вид бойових дій, який має на меті знищення противника або полонення противника вимушеного відходити (відводити) війська на нові рубежі. Переслідування в ході бою може виникнути в результаті успішного розвитку наступу, а також у разі навмисного відходу противника. Воно має на меті не допустити організованого переходу його до оборони на вигідних рубежах у глибині. Переслідування організується при виявленні відходу противника в підсумку успішного прориву його оборони, нанесення поразки йому у зустрічному бою, успішного розвитку контрудару и в ін. умовах. Переслідування ведеться безупинно днём і в ночі за будь-якої погоди, з повною напругою сил, з використанням якомога більшої кількості шляхів, рівнобіжних напрямку відходу противника, з тім щоб настигнуть його головні сили, відрізати шляхи відходу, оточити противника, знищити його або полонити. Найбільший успіх досягається при переслідуванні противника по паралельних напрямках з обходом його флангів і перехопленням шляхів відходу.

Механізована рота переслідує противника самостійне або у складі батальйону в бойових, передбойових і похідних порядках. Для глибокого виходу на шляхи відходу противника, захвата важливих рубежів, на яких он може організувати опір механізована рота застосовується у якості тактичного повітряного десанту. У випадку переходу противника к обороні, переслідуючі війська атакують його з ходу. Особлива увага при організації переслідування приділяється боротьбі с резервами ворога що підходять, його засідками, спромогами ударів у фланги і тіл наступаючих військ. З цією метою командир роти, що переслідує противника організує його безперервну розвідку, основні

зусилля якої спрямовуються на розкриття:

- напрямку відходу основних сил противника, складу і характеру дій його ар'єргардів;
- підготовки оборонних позицій у глибині і зайняття їх військами;
- місць розташування резервів;
- наявності і характеру перешкод і загороджень на напрямках переслідування;
- найкоротших шляхів у тил противника, який відходить;
- зон РХБ зараження.

Переслідування противника підрозділи починають з початком його відходу і ведуть самостійно за рішенням своїх командирів не чекаючи наказу. Про перехід до переслідування командир роти доповідає командир батальйону і повідомляє сусідів.

2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації наступального бою. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення наступального бою.

На послідовність і зміст роботи командира роти щодо організації бою впливають конкретна обстановка, отримане бойове завдання і наявність часу.

Під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником командир роти більшу частину роботи щодо планування роботи и організації бою проводить на місцевості.

Під час наступу з ходу командир роти планує і організовує бій, приймає рішення і доводить завдання підрозділам, як правило, на карті або на макеті місцевості, у подальшому він, за можливістю, проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ та організує взаємодію безпосередньо на місцевості.

Однак у будь-якому випадку робота командира починається з усвідомлення бойового завдання, планування роботи и розрахунку часу;

Усвідомлення завдання є найважливішою складовою частиною роботи командира під час прийняття рішення. Від того, наскільки правильно усвідомлене отримане завдання, залежатиме вся подальша робота з організації бою.

Усвідомлюючи отримане завдання, командир роти повинен зрозуміти:

- мету майбутнього наступу;
- замисел старшого командира (начальника), особливо способи розгрому противника;
- завдання, місце у бойовому порядку і роль роти у бою;
- завдання сусідів і порядок взаємодії з ними;
- час готовності до виконання завдання.

У результаті усвідомлення завдання командир роти робить висновки, в яких визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль;
- побудову бойового порядку;
- час на підготовку наступу.

Наявність часу на підготовку наступу визначає метод роботи командира:

послідовний (при наявності достатнього часу) або паралельний (в умовах обмеженого часу на підготовку бою).

Усвідомлення завдання (варіант).

Мета наступу полягає у розгромі підрозділів противника на вис. з позн., оволодінні рубежем найближчого завдання й швидкому просуванні в глибину оборони противника.

Замислом командира батальйону передбачається основні зусилля зосередити в напрямку, Атакою в пішому порядку двох механізованих рот і танкової роти знищувати живу силу і вогневі засоби противника в районі,, і на "Ч" + 0.50 оволодіти рубежем, ... У подальшому, нарощуючи зусилля введенням у бій другого ешелону, у взаємодії з сусідами завершити знищення підрозділів противника в районі,, ... і на "Ч" + 2.30 оволодіти рубежем,

Напрямок продовження наступу –,

Бойовий порядок батальйону в два ешелони: у першому –, ... *мр* і *тр*; у другому – ... *мр*. Наша рота наступає у першому ешелоні.

На напрямку наступу роти в ході вогневої підготовки засобами старшого командира придушується жива сила, танк, мінометний взвод. Вогнем прямою наводкою знищуються протитанкові засоби.

... *мр* після перегрупування у взаємодії з ... *тв* має завдання з вихідної позиції, у пішому порядку наступати на правому фланзі батальйону на напрямку зосередження основних зусиль, знищити живу силу та вогневі засоби противника у взводному опорному пункті в районі,, ... і на "Ч" + 0.30 оволодіти рубежем,

Напрямок продовження наступу –,

Підтримує *мінбатр* батальйону.

Праворуч наступає ... *мр* *мб*, знищує противника в районі, ... і на "Ч" + 0.30 оволодіває рубежем,

Напрямок продовження наступу –,

Ліворуч наступає ... *мр*, знищує противника в опорному пункті в районі,, ... і на "Ч" + 0.30 оволодіти рубежем,

Напрямок подальшого наступу –, ...

Найбільш тісну взаємодію необхідно мати з ... *мр* під час знищення противника в ротному опорному пункті в районі,,, а під час відбиття контратаки бригадних резервів – з ... ротою *мб*.

Готовність до виконання завдання –год.

Висновки:

1. Виходячи із замислу командира батальйону, головні зусилля зосередити на лівому фланзі у напрямку, ...

2. Ураховуючи глибину бойового завдання і ширину фронту наступу, бойовий порядок мати в один ешелон. Положення взводів – у лінію. У бойовому порядку роти мати: у центрі – ... *мв*, праворуч – ... *мв*, ліворуч – ... *мв*.

3. Готовність до наступу год, усього на підготовку – ... години.

завдання отримано о год.;

готовність до наступу – год.;

перегрупування роти провести з год. до год;

усього часу на підготовку наступу – год., з них світлого – ... год.

Розрахунок часу щодо організації бою командир роти проводить особисто і здійснює у ході планування роботи по підготовці роти до бою. Вихідними даними для розрахунку часу на організацію бою є:

– час отримання завдання та готовність роти до його виконання;

– час доповіді рішення старшому командирі; строки участі командира у заходах, які проводяться старшим командиром щодо організації бою на місцевості; час сходу і заходу сонця.

Розраховуючи час, слід більшу його частину надавати підлеглим, а меншу використовувати для своєї роботи (табл. 3).

Таблиця 3.

Розрахунок часу на підготовку 1 мр до наступу (варіант)

Заходи, які проводяться	Тривалість заходів, хв.	Час проведення заходів	
		Початок	Кінець
Усвідомлення бойового завдання	10	10.00	10.10
Визначення заходів, які необхідно провести негайно	5	10.10	10.15
Проведення розрахунку часу	5	10.15	10.20
Віддання вказівок командирам штатних та приданих підрозділів щодо підготовки до виконання бойового завдання	10	10.20	10.30
Оцінка обстановки	25	10.30	10.55
Прийняття рішення	25	10.55	11.20
Доповідь рішення командирі батальйону	10	11.20	11.30
Проведення рекогносцировки	50	11.30	12.20
Віддання бойового наказу	20	12.20	12.40
Організація взаємодії	60	12.40	13.40
Віддання вказівок щодо організації всебічного забезпечення бою і управління	40	13.40	14.20
Прийняття участі у роботі підлеглих командирів підрозділів на місцевості	90	14.20	15.50
Підготовка підрозділів до наступу (перегрупування з 23.00 22.6 до 2.00 16.5)	21 год.	10.30	7.30 16.5
Контроль за підготовкою підрозділів до бою.	15 год. 30хв	16.00	7.30 23.6.
Доповідь командирі батальйону про готовність роти до наступу	5	7.50 23.6.	7.55 23.6

Успішне виконання поставленого перед ротою бойового завдання залежить від ретельної підготовки наступу, яка починається після отримання і усвідомлення завдання від старшого командира, планування бою та розрахунку часу на його підготовку. Підготовка наступу включає наступні заходи:

– організація бою, а саме – оцінка обстановки, прийняття рішення, рекогносцировка, постановка бойових завдань підрозділам, організація управління, взаємодії, вогневого ураження противника та всебічного забезпечення;

- підготовка роти до виконання бойового завдання;
- підготовка вихідного району;
- практична робота командира роти у підлеглих підрозділах та інші заходи.

Після розрахунку часу командир роти віддає першочергові вказівки командирам підлеглих і приданих підрозділів про майбутні дії, щодо орієнтування підрозділів, організації розвідки, про час рекогносцировки й порядок роботи на місцевості та про підготовку даних, необхідних для прийняття рішення. Коли першочергові вказівки підлеглим надані командир приступає безпосередньо до організації бою. Незалежно від наявності часу командир визначає заходи, які необхідно провести негайно для найшвидшої підготовки роти до виконання отриманого завдання. Кількість і зміст цих заходів можуть бути різними, через те, що вони пов'язані з умовами обстановки та способом переходу в наступ. Ці заходи можна умовно поділити на дві групи:

До *першої* групи належать заходи, пов'язані з підготовкою особового складу і техніки, поповненням запасів матеріальних засобів, доукомплектування роти особовим складом, озброєнням та бойовою технікою, евакуацією хворих і поранених, захистом особового складу від зброї масового ураження тощо.

До *другої* групи належать заходи щодо організації розвідки, підготовки даних для прийняття рішення про час і порядок роботи на місцевості та ін.

Наприклад: Першочергові вказівки командирам підлеглих і приданих підрозділів (варіант).

Для підготовки до виконання бойового завдання провести наступні заходи:

– Командирам взводів довести до особового складу отримане завдання та організувати підготовку до наступу. До ... год. подати заявку на матеріальні засоби, яких не вистачає, старшині й техніку роти. О ... год. на КСП роти отримати топографічні карти, засоби зв'язку, прилади нічного бачення, провести вивірку прицілів; на техніці провести щоденне технічне обслуговування.

Для рекогносцировки прибути на КСП ... *мр* до ... год. У рекогносцировці беруть участь командири взводів і командир *мінбатр*.

Порядок роботи: рекогносцировка з ... год. до ... год.; віддання бойового наказу з ... год. До год.; організація взаємодії з ... год. до ... год.; віддання вказівок щодо організації всебічного забезпечення бою та управління з ... год. до ... год.

Командири взводів роботу щодо організації наступу проводять з ... год. до год.

Старшому техніку роти негайно розпочати підготовку техніки. Провести дозаправлення машин паливом. Організувати ремонт техніки та її щоденне технічне обслуговування.

Старшині роти зустріти машини, які прибудуть у розташування роти з боєприпасами та продовольством до ... год. ..., й організувати видачу боєприпасів і продовольства. Ці машини використати для евакуації поранених і хворих.

Санінструктору роти хворих і поранених до ... год. ... підготувати до відправлення. Перевірити медичні аптечки на бойовій техніці, видати індивідуальні пакети особовому складу. Поповнити запаси медикаментів і перев'язочних засобів.

Під час організації наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником командир роти отримавши бойове завдання виводить особовий склад на вихідну позицію. Після зайняття вихідної позиції командир роти організує спостереження та охорону, ставить завдання взводам і вогневим засобам щодо відбиття можливої атаки противника, а також ударів його авіації та аеромобільних груп, дає вказівки щодо інженерного дообладнання вихідної і вичікувальної позицій, звертаючи особливу увагу на ретельне маскування інженерних споруд і виконання заходів щодо захисту від зброї масового ураження та високоточної зброї.

Робота командира роти *під час організації і підготовки наступу з ходу* здійснюється як правило, на карті або на макеті місцевості. Після отримання бойового завдання він приймає рішення і доводить завдання підрозділам, проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ та, в подальшому, організує взаємодію безпосередньо на місцевості. Коли командир роти не має можливості виїхати на місцевість з підлеглими командирами взводів, бойові завдання підрозділам він уточнює під час їх висування на рубіж переходу в атаку і з початком атаки.

Зайнявши вихідну позицію та організації виконання попередніх розпоряджень командир роти оцінює обстановку. Оцінка обстановки здійснюється на основі останніх даних про противника з урахуванням організації і тактики його дій, бойових можливостей своїх військ, також умов місцевості. Основні елементи оцінки обстановки є стандартними при підготовці бою, а саме:

- противник;
- свої підрозділи;
- сусіди;
- місцевість;
- радіаційна, хімічна і біологічна обстановка.

Усі ці елементи тісно взаємозв'язані між собою і по різному впливають на виконання завдання. Тому командир роти повинен за кожним елементом визначити висновки, які привели б його до найдоцільнішого рішення.

Оцінка противника. Командир роти оцінює противника спираючись на знання тактики його дій, ступеня готовності і вивчення його системи оборони на глибину бойового завдання батальйону у такій послідовності.

– загальний характер його дій, положення, склад, стан і ступінь захищеності у смузі наступу роти;

– сильні та слабкі сторони противника, яку його частину потрібно розгромити першочергово підчас виконання поставленого завдання, тобто на фронті наступу роти.

Дані про противника, як правило, будуть недостатніми, суперечливими і

навіть хибними. Однак командир роти повинен уміти зіставити наявні відомості про противника, урахувати його тактику, організацію військ, можливий характер дій і на основі цього зробити правильні висновки.

Ці висновки ляжуть в основу замислу на бій і дають можливість командир роти визначити:

- напрямок зосередження основних зусиль, якого противника, яким способом і в якій послідовності розгромити;
- порядок ураження противника вогнем штатних і приданих засобів;
- бойовий порядок роти;
- бойові завдання підрозділам;
- основні питання взаємодії та порядок всебічного забезпечення бою, організацію управління;
- що і на який час дорозвідати.

Результати оцінки противника командир роти оформляє на своїй робочій карті, на яку наносить положення механізованих і танкових підрозділів до взводу (взводного опорного пункту) противника, вогневі позиції його артилерії, місця розташування окремих вогневих протитанкових засобів (танків, ПТРК, кулеметів тощо) та ін., командні і спостережні пункти і інші елементи його угруповання, можливі напрямки і рубежі контратак і введення в бій других ешелонів (резервів) противника.

Оцінка противника (варіант).

На напрямку наступу роти обороняється до одного посиленого мотопіхотного взводу мотопіхотної роти противника батальйону. Отже, на напрямку наступу може діяти особового складу—до 40 чол. ПТРК “Дракон” –3-4од.; БТРМ113А1– 3-4од., танків 2-од., 81-мм мінометів – 2-3од.).

Співвідношення сил і засобів

Найменування	Противник	Свої	Співвідношенн
Взводи (мпв, мв)	1	3	1:3
Танки	2	3	2:3
Міномети	2	6	1:3
БТР	4	10	1:2.5
ПТ засоби	3	3	1:1

Перед переднім краєм – протитанкові та протипіхотні мінні поля. Міномети та артилерія противника в районах: мінометна секція – ..., ... , взвод 106,7-мм мінометів –, до адн 155-мм СГ – у районі

У резерві батальйону до мотопіхотної роти, яка перебуває на рубежі ..., Крім того відомо про наявність бригадного резерву, (до *тб*) – у районі ..., ..., Оборона противника на передньому краї та у найближчій глибині являє собою систему опорних пунктів з окопами на відділення. Найслабкішим місцем в її побудові є проміжки між опорними пунктами взводів.

З переходом у наступ наших підрозділів противник, утримуючи район,, ... намагатиметься не допустити їх прориву у напрямку ..., ...

З оволодінням нами рубежу, можлива контратака противника силою до роти у напрямку ..., У тому випадку, якщо опір противника буде швидко зломлено, можна передбачити, що він відмовиться від контратаки резервом батальйону і зосередить свої сили на утриманні рубежу,

З виходом роти на рубіж ..., ... можливі контратаки бригадних резервів у напрямках,, ...,

З напрямку, можлива дія авіації противника

Висновки:

1. Основні зусилля роти зосередити у напрямку, ..., ...
2. Найсильнішим місцем в обороні противника перед фронтом наступу роти є опорний пункт у районі, Важливими цілями, які необхідно знищити в першу чергу, є танки, ПТРК, БТР.
3. Приданий танковий взвод розподілити між взводами по екіпажам.
4. Правофланговому та лівофланговому взводам додати ... *пті* і ... *пті*. *пті* - у резерві командира роти з завданням і під час вогневої підготовки атаки знищення танка в опорному пункті взводу противника.

В кожному взводі призначити по одному БТР і кулеметнику для знищення вертольотів противника.

5. Завдання взводам визначити: правофланговому взводу – знищити танк і ПТРК, напрямок продовження наступу,, ...; центральному взводу – знищити два БТР і групу піхоти біля, напрямок продовження наступу, ...; лівофланговому взводу – знищити два БТР і групу піхоти біля ...

6. Бойовий порядок мати в один ешелон. Положення взводів – у лінію.

7. З виходом на рубіж найближчого завдання бути в готовності до відбиття контратаки батальйонних резервів противника, а з виходом на рубіж, – його бригадних резервів.

Оцінка своїх підрозділів. (Під своїми підрозділами розуміють штатні, придані й підтримуючі підрозділи). Під час вивчення кожного елементу оцінки своїх підрозділів командир роти спочатку уточнює положення штатних і приданих підрозділів, а саме:

- тактичне положення підрозділів роти відносно противника та характер їхніх дій;
- віддаленість підрозділів від наміченого рубежу переходу в атаку та час, необхідний на їх висування;
- місцезнаходження, характер дій, час і райони прибуття приданих підрозділів.

Потім командир вивчає склад і визначає бойові можливості свого підрозділу для вирішення майбутніх завдань. У процесі оцінювання складу і стану своїх підрозділів командир аналізує:

- укомплектованість роти, склад приданих підрозділів;
- моральний та фізичний стан особового складу;
- стан озброєння й бойової техніки;
- рівень підготовки і бойовий досвід підрозділів;
- організаторські здібності командирів підрозділів.

Під час оцінки бойових можливостей своїх підрозділів командир роти визначає можливості ураження об'єктів противника із закритих вогневих позицій, знищення танків, ПТРК та інших вогневих засобів, боротьби з повітряними цілями, створення переваги над противником під час прориву його оборони, пророблення проходів у загородженнях, прокладання маршрутів, забезпечення форсування водної перешкоди, підтримання безперервного управління, матеріального, технічного і медичного забезпечення підрозділів.

Під час оцінки своїх підрозділів командир встановлює також: забезпеченість роти матеріальними засобами та строки створення їх запасів у підрозділах; норми витрати матеріальних засобів і потреба в них для виконання бойового завдання; організацію підвезення та евакуації; технічне і медичне забезпечення.

Всебічна оцінка своїх військ дозволяє командир роти зробити висновки проте, який загальний стан, які захищеність та боєздатність підлеглих підрозділів; як відповідає їх положення характеру отриманого бойового завдання; де зосередити основні зусилля роти; які бойові завдання визначити підрозділам, виходячи з їх можливостей; які намітити основні питання щодо організації взаємодії, всебічного забезпечення бою; як організувати управління.

Оцінка своїх підрозділів (варіант).

... *мр* обороняє опорний пункт ..., ..., ... Рота укомплектована особовим складом і бойовою технікою на 90%. Некомплект особового складу істотного впливу на виконання бойового завдання не справить.

Для переходу в наступ необхідно з ... год. до ... год. провести перегрупування для зайняття вихідної позиції ...,

Рота (з урахуванням некомплекту) у взаємодії із ... танковим взводом, який діє на напрямку наступу роти, здатна: знищити до 4 танків, створити необхідну щільність вогню на 1 км фронту для знищення піхоти противника.

Вогневі можливості підтримуючої мінбатр:

- придушити живу силу у завчасно підготовлених опорних пунктах на площі 2га;
- придушити відкрито розташовану живу силу на площі 6га;
- поставити НЗВ на фронті до 300м;
- придушити одну важливу ціль вогневим нальотом 5-10 хв.

Особовий склад раніше брав участь у бойових діях, його моральний склад високий. До ... год. рота буде укомплектована всіма видами постачання, матеріальними засобами.

Забезпеченість індивідуальними засобами захисту – за встановленими нормами, особовий склад опромінення не зазнав.

Висновки:

1. У ході наступу мати на правому фланзі ... *мв* з танком № ..., у центрі – ... *мв* з танком № ..., на лівому фланзі – ... *мв* з танком № ..., ..., ... *птивід* додати ... та ... *мв* відповідно; ... *птивід* залишити в резерві.

2. Атаку здійснити швидко, не відриваючись від вогню своєї артилерії.

3. До ... год. закінчити підготовку озброєння, техніки та особового складу до наступу й поповнити запаси матеріальних засобів.

Оцінка сусідів. (Під сусідами розуміють підрозділи, що діють на флангах, попереду або які перебувають у тилу, а у ході бою діють на напрямку роти).

Оцінюючи сусідів, командир роти вивчає склад, положення, характер дій сусідів та умови взаємодії з ними.

Оцінюючи склад і положення сусідів, командир роти визначає: де та у якому угрупованні перебувають сусіди, якою є їх віддаленість від наміченого рубежу переходу в атаку.

Оцінюючи характер їхніх дій, командир встановлює: яки завдання виконують сусіди на момент організації ним рішення бою, який маневр здійснюють вони під час підготовки до виконання нових бойових завдань, де проходять їх маршрути висування.

Оцінюючи умови взаємодії із сусідами, командир визначає:

- як сусіди сприятимуть розгрому противника, яку допомогу їм необхідно надати під час виконання бойових завдань;

- який маневр силами та засобами здійснити з метою використання можливого успіху сусідів;

- які заходи провести для забезпечення флангів, який передбачити порядок взаємодії із сусідами під час розгрому противника, що контратакує;

- який маршрут і коли звільнити його для пропускання другого ешелону батальйону підчас введення його в бій у наступі.

У результаті оцінки сусідів командир роти може зробити такі висновки для рішення:

- як впливають дії сусідів на виконання завдання роти, напрямок зосередження основних зусиль з урахуванням дій сусідів;

- з ким із сусідів і підчас знищення яких цілей (об'єктів) й на якому етапі бою необхідно мати більш тісну взаємодію;

- які дані від сусідів потрібно додатково отримати й які питання узгодити в інтересах підтримання взаємодії та зв'язку з ними у ході бою;

- який маневр силами й засобами передбачити з метою використання можливого успіху сусідів;

- як забезпечити введення в бій другого ешелону батальйону й узгодити дії з ним;

- який порядок пропуску підрозділів роти через бойові порядки попереду діючих підрозділів.

Оцінка сусідів (варіант).

Праворуч наступає ... *мр* *мб*, яка знищує противника в опорному пункті взводу в районі, й на “Ч” + 0.30 оволодіває рубежем ...,

Напрямок продовження наступу ..., Зоровий зв'язок і взаємодія з нею обмежені.

... *мр* батальйону, яка наступає ліворуч, має тісний фланговий зв'язок з нашої *мр* на всю глибину наступу. Її завдання – знищити противника в опорному пункті в районі ..., .., і на “Ч” + 0,30 оволодіти рубежем ..., Напрямок подальшого наступу – ...,

Попереду бойових порядків наступає ... *тв* ... *тр* у тісній взаємодії з

підрозділами роти.

Висновки:

1. Найбільш тісно взаємодіяти з ... *мр* підчас атаки переднього краю та відбиття контратаки в глибині оборони противника. Підчас організації взаємодії з командиром ... роти передбачити взаємне виділення частини сил і засобів для забезпечення флангів. Взаємодію підтримувати по мережі взаємодії.

2. Постійно мати для прикриття правого флангу ... *пмвід*.

3. Передбачити у випадку успіху сусідів праворуч й затримки своїх підрозділів перед переднім краєм у ході атаки вихід ... *мв* у фланг опорного пункту противника та знищення його атакою з флангу.

4. З ... *тв* і ... *тр* встановити сигнали взаємодії та цілеуказання, мати радіозв'язок.

Оцінка місцевості. Командир роти вивчає вплив місцевості на бойове застосування військ своїх і противника, у результаті чого встановлює, якою мірою місцевість сприяє противнику в організації і веденні оборони і нашому наступу.

Спочатку оцінюється місцевість у розташуванні противника, а потім у розташуванні своїх військ. Місцевість оцінюється, як правило, у такій послідовності:

- загальний характер місцевості;
- умови спостереження, обстрілу, маскування і розташування;
- умови прохідності й захисні властивості;
- зміни, які можуть відбутися у результаті застосування ядерної зброї та зміни гідро- метеоумов.

На основі оцінки місцевості командир роти у висновках визначає: де найдоцільніше зосередити основні зусилля; як побудувати бойовий порядок; якими об'єктами оборони противника і рубежами місцевості передусім слід оволодіти, тобто які бойові завдання поставити підрозділам; напрямки руху підрозділів з рубежів розгортання у ротні та взводні колони, місця оснащення танків трапами, рубежі спішування і переходу в атаку; які заходи треба здійснити щодо інженерного та інших видів бойового забезпечення під час висунування на рубіж переходу в атаку та у ході наступу.

Оцінка місцевості. (варіант).

Місцевість у вихідному положенні для наступу відкрита, добре проглядається й прострілюється з боку противника.

Місцевість перед переднім краєм оборони противника відкрита, що дозволяє роті та противнику вести вогонь з усіх видів зброї на дальність дійсного вогню.

Перед переднім краєм оборони противника природних перешкод немає. Є мінно-вибухові і невибухові загородження .

У найближчій глибині оборони противника місцевість напівзакрита, яка сприяє маневру підрозділами й вогневими засобами. Наявність висоти ... на передньому краї дозволяє противнику потай висувати резерви для контратак.

Найімовірніші дії бойових вертольотів з ... напрямку, винищувально-бомбардувальної авіації – ...

Висновки:

1. Умови місцевості забезпечують виконання поставленого завдання.
2. Рух особового складу поза траншеями і ходами сполучення заборонити. Дотримуватися заходів маскуванню у ході перегрупування.
3. Виходячи з характеру місцевості, основні зусилля роти доцільно зосередити у напрямку ..., ...,
4. У кожному мв мати по одному БТР і кулеметнику для боротьби з вертольотами та іншими цілями противника, діючими на гранично малих висотах.
5. Під час наступу атакувати навальне, безпосередньо за танками.

Оцінка радіаційної, хімічної та біологічної обстановки проводиться з метою визначення заходів захисту особового складу від вражаючих факторів ядерної та хімічної зброї під час дій в умовах її застосування. Командир роти вивчає: фактичні дані про застосування противником зброї масового ураження, напрямок поширення радіоактивної хмари, ділянки, заражені отруйними речовинами та її вплив на виконання бойового завдання, сумарні дози опромінення особового складу під час подолання зон зараження радіоактивними речовинами та їх вплив на боєздатність підрозділів. Якщо ж на момент прийняття рішення зброю масового ураження противником не застосовувалася, то командир роти тільки оцінює ймовірність його застосування і можливі масштаби зараження.

У висновках із оцінки радіаційної, хімічної та біологічної обстановки командир роти визначає завдання радіаційної, хімічної та біологічної розвідки щодо забезпечення підрозділів засобами захисту, а також щодо ліквідації наслідків застосування противником зброї масового ураження; порядок і способи дій роти на зараженій місцевості. Крім того, під час оцінки обстановки командир роти ураховує стан погоди, пору року і час доби.

Оцінка радіаційної, хімічної та біологічної обстановки (варіант).

У попередніх боях противник ЗМУ не застосовував. Однак застосування його не виключено в будь-який час.

Під час бою в глибині оборони противника можливе застосування ним ядерних фугасів малої потужності на напрямку розвитку успіху наступу.

Особовий склад роти забезпечений засобами захисту на 80%.

Висновки:

З метою збереження боєздатності роти необхідно:

1. Організувати безперервне радіаційне, хімічне спостереження і розвідку силами спеціально підготовленого відділення.
2. Довести до всього особового складу сигнали оповіщення й порядок дії по них.
3. Передбачити виділення сил і засобів для надання допомоги в осередках ураження.
4. Райони ядерних вибухів і ділянки зараженої місцевості долати на БТР у засобах захисту.
5. Часткову спеціальну обробку проводити у ході виконання бойового завдання або після його виконання з використанням підручних і табельних

засобів.

6. До ... год. забезпечити особовий склад засобами захисту на 100%.

У результаті усвідомлення завдання та оцінки обстановки командир роти (батальйону) приймає *рішення*, у якому визначає:

- замисел бою,
- бойові завдання підрозділам;
- основні питання взаємодії; організацію управління.

Крім того, у рішенні можуть визначатися завдання з видів забезпечення і підвищення морального духу підрозділу.

Основу рішення становить *замисел бою*, у якому визначаються:

- напрямок зосередження основних зусиль;
- способи розгрому противника (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити із зазначенням порядку його ураження вогнем танків, бойових машин, інших штатних і приданих засобів, заходів щодо обману противника, а також порядку дій підрозділів);
- бойовий порядок роти.

Крім того, залежно від умов переходу у наступ командир роти визначає (якщо вони не вказані старшим командиром) вихідні й вичікувальні позиції (райони), вихідний рубіж, рубежі розгортання і безпечної віддаленості, рубіж переходу в атаку та маршрути висування; у випадку наступу механізованого батальйону на автомобілях – місця посадки десантом на танки.

У міру прийняття рішення все те, що можна відобразити графічно, командир роти самостійно наносить на робочу карту. Як правило, на карту наносяться:

- угруповання противника;
- напрямок зосередження основних зусиль, завдання роти;
- завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними, завдання вогневих засобів, які виконуються силами і засобами старших начальників;
- завдання підлеглих підрозділів, способи і строки їх виконання;
- місця КСП роти і напрямки його переміщення.

Крім того, на карті відображаються основні питання взаємодії, управління та забезпечення бою.

Крім графічної частини, на робочій карті оформляється пояснювальна записка, у якій можуть зазначатися: засоби посилення, розподіл сил і засобів, співвідношення сил і засобів, їх щільності та інші питання.

Таким чином, на момент завершення роботи щодо прийняття рішення командир має план дій роти, який остаточно склався у його уявленні й графічно відображений на карті. Тепер він може доповісти своє рішення старшому командиру, оголосити його підлеглим командирам, якщо можливо, провести рекогносцировку, уточнити рішення на місцевості, поставити завдання підрозділам (віддати бойовий наказ) та організувати взаємодію.

Рішення(варіант).

1. Вирішив: основні зусилля роти зосередити у напрямку ..., ..., ..., ..

Використовуючи результати вогню артилерії, танків, ПТРК і БТР, атакою в пішому порядку з вихідної позиції у взаємодії з сусідніми підрозділами знищити

противника у взводному опорному пункті в районі ... і на “Ч” + 0.30 оволодіти рубежем ..., ...; напрямом продовження наступу — ..., ...

Бойовий порядок: в один ешелон, у центрі — ... мв з танком № ..., справа — ... мв з танком № ... і ... птвід, зліва — ... мв з танком № ... і ... птвід.

2. Бойові завдання підрозділам визначити:

... мв атакою у пішому порядку з вихідної позиції ..., ... знищити БТР, танк і групу піхоти біля сухого дерева, напрямом продовження наступу — ..., ...;

... мв атакою у пішому порядку з вихідної позиції ... , ... знищити танк і ПТРК, напрямом продовження наступу — ..., ...;

... мв атакою у пішому порядку з вихідної позиції ..., ... знищити два БТР і групу піхоти в районі ..., напрямом продовження наступу — ..., ...;

птв без ..., ... птвід займає вогневі позиції на рубежі ..., У ході вогневої підготовки атаки знищує танк в окопі. У ході атаки переміщується за бойовим порядком ... мв, самостійно знищує броньовані цілі, які перешкоджають просуванню взводів.

Рекогносцировка проводиться з метою вивчення місцевості і уточнення прийнятого по карті рішення. На неї залучаються командири взводів, і командири приданих і підтримуючих підрозділів. Перед виходом на рекогносцировку необхідно ознайомити всіх командирів з порядком її проведення, визначити форму одягу, указати маршрут руху, робочі точки, час роботи на них і питання, що відпрацьовуються, засоби та порядок руху, а також заходи щодо охорони досягнення скритності роботи.

Рекогносцировка проводиться під прикриттям спеціально виділеного підрозділу (групи) або підрозділу, що обороняється на даному напрямку. Для проведення рекогносцировки вибирається місце, яке одночасно забезпечує скритність роботи і зручне спостереження за противником.

Роботу на місцевості командир роти розпочинає із встановлення зв'язку з командиром підрозділу, що обороняється, орієнтування підлеглих.

Потім командир роти вивчає місцевість, призначає (вказує) орієнтири та уточнює: передній край оборони противника, підступи до нього, наявність і характер загороджень і перешкод, опорні пункти, розташування вогневих засобів, особливо протитанкових, резервів, рубежі можливих ударів його бойових вертольотів і встановлення мінних полів засобами дистанційного мінування, відкриті фланги та проміжки, сильні й слабкі місця в обороні противника та можливі його дії; фронт наступу і напрямок зосередження основних зусиль, бойові завдання взводам і приданим підрозділам; цілі (об'єкти) противника, які підлягають вогневому ураженню; вогневі позиції штатних і приданих вогневих засобів і строки їх інженерного обладнання; місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди час їх пророблення (улаштування), місця оснащення танків катковими мінними трапами; маршрути висування, рубежі розгортання, переходу в атаку й безпечної віддаленості; напрямом переміщення командно-спостережного пункту роти і місця розгортання підрозділів технічного забезпечення та тилу.

Командир механізованої роти під час наступу з положення безпосереднього

зіткнення з противником уточнює вихідні позиції взводів для перепускання танків та їх позначення, а під час наступу з ходу — рубіж спішування взводів; для підрозділів на автомобілях, крім того, — місця посадки десантом і збору автомобілів після спішування особового складу.

Після проведення рекогносцировки командир роти віддає бойовий наказ.

Рекогносцировка (варіант).

О ... год. командир роти прибув на КСП ... *мв* ... *мр* для проведення рекогносцировки з командирами взводів, які на цей час були вже там, і розпочав роботу на місцевості:

“Товариші офіцери! Час — ... год. Орієнтую. Захід — у напрямку ... Ми знаходимося на КСП ... *мр* біля.... . Праворуч ... м —, далі ... м — У напрямку — Перед нами, далі км —, у напрямку км —, ліворуч 1,5 км — Позаду нас —

Доводжу орієнтири:

перший —, дальність м;

другий (основний) —, дальність.... м;

третій —, дальність м;

четвертий —, дальність ... м.

Передній край оборони противника проходить по рубежу,,, ...

Уточнюю розташування взводного опорного пункту противника на фронті наступу роти:,, ... У опорному пункті виявлено: танк в окопі на вис. з позн.; ПТКР “Тоу” на вис. з позн., праворуч ЗВ, далі ... м; БТР —ор. №2, ближче ... м. У глибині оборони противника взводний опорний пункт на вис. Опорні пункти підготовлені до кругової оборони й обладнані інженерними спорудами.

Вогневі позиції артилерії та мінометів виявлено: взвод 106,7-мм мінометів —; секція 81-мм мінометів — ... м півн. орієнтира четвертого; до *адн* 155-мм самохідних гаубиць — у районі

Дії авіації противника можливі з напрямків:....,,

Перед переднім краєм опорного пункту мінне поле глибиною до .. м.

Під час розвитку наступу в глибині оборони противника можлива контратака другого ешелону мотопіхотного батальйону противника у напрямку, ...

З виходом роти на рубіж, ... можлива контратака бригадних резервів у напрямку, ...

Рота атакує з вихідної позиції....,, зосереджуючи основні зусилля в напрямку,,,

Найближче завдання роти — знищити противника у взводному опорному пункті в районі, ... і оволодіти рубежем....,; напрямком продовження наступу —,

.. *мв* з *птивід* з вихідної позиції, ... атакою в пішому порядку знищує танк і ПТКР, напрямком продовження наступу —,

... *мв* з вихідної позиції, ... атакою в пішому порядку знищує БТР і групу піхоти біля, напрямком продовження наступу —, ...

... *мв* з *птивід* з вихідної позиції, ... у пішому порядку знищує два БТР і групу піхоти біля, напрямком продовження наступу —,

Птв без ..., ... *птвід* після перегрупування займає вогневі позиції на рубежі ..., ... та у ході вогневої підготовки атаки знищує танк в окопі. Після цього *птв* переміщується за бойовим порядком ... *мв* і самостійно знищує броньовані цілі, які перешкоджають просуванню взводів.

Артилерія старшого начальника вогнем із закритих вогневих позицій уражує живу силу і вогневі засоби противника у взводних опорних пунктах роти противника і мінометний взвод у

Під час вогневої підготовки інженерно-саперними підрозділами мінно-вибуховим способом пророблюються для роти три проходи у мінних полях противника. Проподи позначаються покажчиками:

перед ... *мв* – ..., перед ... *мв* – у напрямку жовта пляма, перед 3 *мв* –

КСП роти під час атаки та у ході бою переміщується за ... *мв* у напрямку ..., ..., ..., на відстані до 200м.

Ставлячи завдання, командир роти у бойовому наказі зазначає:

– механізованим взводам – засоби посилення, об'єкт атаки і напрямок продовження наступу, вихідну позицію;

– приданому підрозділам і вогневим засобам – вогневі завдання, час і порядок їх виконання, цілі для ураження під час атаки переднього краю оборони противника, рубіж переходу в атаку, місце у бойовому порядку і порядок переміщення.

Під час наступу з ходу командир роти, крім того, вказує у третьому пункті бойового наказу маршрут висування роти, пункти (рубежі) розгортання у ротні та взводні колони, місця посадки особового складу десантом на танки (для підрозділів на автомобілях), рубіж безпечної віддаленості, рубіж спішування для механізованих взводів, що атакують у пішому порядку, й рубіж переходу в атаку. Ставлячи завдання підрозділам, у цьому випадку замість вихідних (вичікувальних) позицій й часу їх зайняття командир указує час проходження пунктів (рубежів).

Іноді командир роти бойові завдання до підрозділів може доводити у формі бойового розпорядження або попереднього бойового розпорядження.

Бойовий наказ (варіант).

1. Противник силами перейшов до оборони на рубежі ..., ..., ..., Перед фронтом наступу роти обороняється до посиленого мотопіхотного взводу. Його вогневі засоби виявлені: танк в окопі – ..., ліворуч 20; ПТКР “Тоу” – на вис..., праворуч 3В, далі 50м; БТР – ..., ближче ...м; танк в окопі—ор. № ..., ближче ... м.

Резерви противника виявлено: батальйонні — до роти на рубежі..., ...; бригадні — до танкового батальйону в Вогневі позиції мінометної секції 81 - мм мінометів розташовані на ..., взводу 106,7-мм мінометів – ... Перед переднім краєм оборони противника протитанкові та протипіхотні мінні поля.

Під час оволодіння взводним опорним пунктом та розвитку наступу в глибині оборони противника можлива контратака другого ешелону мотопіхотного батальйону в напрямку, З виходом роти на рубіж ..., ... можлива контратака бригадних резервів у напрямку ..., ...

2. Артилерія старшого начальника вогнем із закритих позицій уражує живу

силу та вогневі засоби противника в ротному опорному пункті ..., ..., ..., *адн* – на вогневих позиціях у ..., ..., взвод 106,7-мм мінометів – у районі ...

Праворуч наступає ... *мб*, знищує противника в районі ..., ..., ... і на “Ч” + 0.30 оволодіває рубежем ..., ...; напрямом продовження наступу —..., ... Розмежувальна лінія з ... *мб* ..., ... Ліворуч наступає ... *мр*, знищує противника в опорному пункті в районі ... і на “Ч” + 0.30 оволодіває рубежем..., ...; напрямом продовження наступу – ..., ...

3. ... *мр*, використовуючи результати вогню артилерії, танків, ПТКР, БТР і стрілецької зброї, зосереджуючи основні зусилля в напрямку ..., ..., ..., знищує живу силу і вогневі засоби противника в опорному пункті взводу в районі ..., ..., ... і на “Ч” + 0.30 оволодіває рубежем ..., ... Напрямок продовження наступу – ..., ...

Бойовий порядок роти в один ешелон.

Підтримує *мінбатр* батальйону.

4. Наказую:

... *мв* атакою в пішому порядку з вихідної ..., ... знищити БТР і групу піхоти біля ...; напрямом продовження наступу – ..., ...

... *мв* з *птівд* атакою в пішому порядку з вихідної позиції ..., ... знищити танк і ПТКР; напрямом продовження наступу – ..., ...

... *мв* з *птівд* атакою в пішому порядку з вихідної позиції ..., ... знищити два БТР і групу піхоти в районі ...; напрямом продовження наступу – ..., ...

Птв без ..., ... *птівд* із займаних позицій в ході вогневої підготовки атаки знищити танк в окопі. У ході атаки переміщатися за бойовим порядком ... *мв*, самостійно знищувати броньовані цілі, які перешкоджають просуванню роти.

5. Витрата боєприпасів на виконання бойового завдання: БТР – 0,75бк; стрілецької зброї – 0,7бк.

6. Готовність до наступу – год.

7. КСП ... *мр* – ... м півд.-західн. ...; у ході атаки за бойовим порядком ... *мв*.

Заступники – штатні й командир ... *мв*.

Робота командира роти щодо організація бою завершується організацією взаємодії, всебічного забезпечення, управління і вогневого ураження противника;

Організацією взаємодії.

Взаємодію командир роти організує за завданнями, рубежами, часом і способами виконання завдань.

Підчас наступу в умовах безпосереднього зіткнення з противником вся робота проводиться тільки на місцевості.

Підчас наступу з ходу робота щодо організації взаємодії на місцевості здійснюється на глибину видимості, а завершується у вихідному районі на макеті місцевості або по карті на всю глибину бойового завдання.

Під час організації взаємодії доцільно узгоджувати дії всіх підрозділів роти на період вогневої підготовки атаки атаки переднього краю оборони противника та виконання найближчого завдання і наступу у вказаному напрямку, а під час наступу з ходу з вихідного району, крім того, й на час висування роти на рубіж переходу в атаку.

Організуючі взаємодію, командир роти зобов’язаний:

– узгодити дії підрозділів родів військ під час перегрупування (зміни) або у період висування і розгортання їх у бойовий порядок; у випадку завдання противником ядерних ударів, ударів авіацією й розвідувально-ударними комплексами; проведенні ними контр артпідготовки та дистанційного мінування на маршрутах висування і рубежах розгортання;

З встановити порядок зайняття взводами вихідних позицій для наступу, порядок перепускання танків через бойові порядки своїх підрозділів;

– під час наступу з ходу встановити порядок висування і розгортання в бойовий порядок танкових, механізованих і протитанкових підрозділів, посадки особового складу механізованих і протитанкових підрозділів десантом на танки, а також порядок висування та зайняття вогневих позицій штатними і приданими вогневими засобами;

– визначити час і порядок оснащення танків катковими мінними тралами, пророблення ними проходів у загородженнях перед переднім краєм оборони противника та у глибині; порядок пророблення проходів у загородженнях, у тому числі раптово встановлених засобами дистанційного мінування, улаштування переходів через перешкоди й способи їх позначення;

– узгодити порядок і способи атаки переднього краю противника танковими та механізованими підрозділами, ведення ними вогню і подолання загороджень і перешкод; під час атаки у пішому порядку – уточнити порядок спішування особового складу;

– узгодити дії механізованих і танкових взводів з вогнем артилерії й ударами авіації, з діями гранатометників, протитанкових підрозділів і сусідів щодо знищення противника в опорних пунктах на першій позиції, під час бою в глибині оборони, особливо щодо знищення протитанкових засобів противника, і під час відбиття його контратак;

– указати цілі, що уражуються в період вогневої підготовки атаки гарматами й танками, виділеними для стрільби прямою наводкою, а також гранатометним і протитанковим підрозділами, порядок відкриття і ведення вогню та підтримки наступаючих підрозділів під час подолання загороджень і перешкод перед переднім краєм оборони противника, під час атаки й розвитку наступу в глибині;

– уточнити місце розвідувального (бойового розвідувального) дозору (дозорного відділення, танка) у бойовому порядку роти під час атаки противника;

– узгодити порядок переміщення резерву, рубіж та час його введення в бій, способи спільних дій з підрозділами першого ешелону щодо нарощування зусиль для розгрому протистоячого противника, а також знищення дрібних груп противника, що залишилися в тилу наступаючих військ, і порядок перепідпорядкування засобів посилення;

– уточнити порядок переміщення в ході бою приданої артилерії, гранатометного й протитанкового підрозділів, а також інших штатних і приданих підрозділів;

– повідомити сигнали оповіщення, управління та взаємодії, сигнали розпізнавали я своїх літаків і вертольотів, а також способи позначення свого положення.

Під час наступу у напрямку дій тактичного повітряного десанту командир роти указує порядок з'єднання з ним, сигнали взаємного розпізнавання та радіодані для зв'язку.

Під час організації взаємодії можуть узгоджуватися й інші питання, а також указуватися її можливі зміни в ході бою.

Організуючі взаємодію, командир роти повинен упевнитися у правильному розумінні командирами взводів поставлених завдань і способів їх виконання.

Організація взаємодії (варіант).

Взаємодію підрозділів роти, приданих і підтримуючих підрозділів організувати за завданнями на етапах:

Перший етап. Під час перегруповування. Мета дій – потай зайняти вихідну позицію з виконанням заходів щодо введення противника в оману.

Перегруповування розпочати о ... год. й завершити до ... год.

Птв без ..., ... *птвід* до ... год. зайняти вогневі позиції на рубежі...,

Першим починає перегруповування ... *мв*; після того, як він займе вихідну позицію, починає перегруповування ... *мв*.

Командиру ... *мв* до ... год. здати командиру ... *мб* займаний рубіж і з ... год. до ... год. зайняти вихідну позицію для наступу.

Перегруповування провадити з найсуворішим дотриманням маскування. Дотримуватися встановленого режиму життєдіяльності на передньому краї так, як і раніше. Техніку переміщати на найменших обертах двигуна по одній одиниці. Управління здійснювати по телефону і пересувними засобами зв'язку.

Другий етап. Під час атаки переднього краю. Мета дій – своєчасний перехід в атаку та знищення противника в об'єктах атаки взводів.

В “Ч” – 0.35 починається артилерійська підготовка атаки. У першому вогневому нальоті з “Ч” – 0.35 до “Ч” – 0.24 артилерія придушує артилерійські батареї та мінометні взводи противника, живу силу й вогневі засоби у взводних опорних пунктах рот першого ешелону.

У другому вогневому нальоті з “Ч” – 0.24 до “Ч” – 0.14 артилерія придушує артилерійську батарею і мінометну секцію противника, КСП мотопіхотної тактичної групи противника.

Відділення ПТКР знищують броньовані цілі на передньому краї противника.

У третьому вогневому нальоті з “Ч” – 0.14 до “Ч” – 0.02 артилерія й мінометна батарея здійснюють вогневий наліт на взводні опорні пункти на передньому краї.

Інженерно-саперні підрозділи вибуховим способом пророблюють проходи у загородах противника.

Командирам взводів у ході вогневої підготовки вести спостереження за результатами вогню й доповідати командиру роти.

З “Ч” – 0.20 армійська авіація завдає ударів по взводних опорних пунктах противника".

В “Ч” – 0.02 за сигналом “Броня-999” танки виходять на рубіж переходу в атаку. Після проходження танками вихідної позиції особовий склад роти вискакує з траншей і слідом за танками переходить в атаку.

Артилерія за сигналом “Перека́т-555” переносить вогонь в глибину.

Мінні поля особовий склад долає позначеними проробленими проходами і слідом за танками, а БТР своїм вогнем прикривають дії особового складу. Подолання загороджень БТР почати з оволодіння першою траншеєю противника.

Якщо в одному з проходів буде підбито танк, особовий склад взводу обходить його і діє самостійно, а БТР долають загородження по проходах, призначених для двох інших взводів.

Після подолання мінних полів взводи швидко розгортаються в бойовий порядок і рівно в “Ч” вриваються на передній край оборони противника.

Після оволодіння переднім краєм наступати якомога ближче за танками, своїм вогнем знищувати протитанкові засоби, у першу чергу ближнього бою, й давати цілевказівки танкам.

Третій етап. Підчас виконання найближчого завдання роти і бою в глибині оборони противника. Мета дій — завершити знищення противника в взводному опорному пункті противника, забезпечити виконання батальйоном найближчого завдання.

Після виходу на рубіж ..., ... бути в готовності у взаємодії з ... *мр* з ходу знищити контратакуючого противника з напрямку ..., ... Якщо противник не контратакуватиме й зосередить свої зусилля на утриманні рубежу ..., ..., артилерія придушує противника на вказаній висоті. ... і ... *мв* у взаємодії з ... *мр* атакою з фронту, а ... *мв* з правого флангу знищити противника та продовжувати наступ у напрямку...,

У випадку контратаки бригадних резервів у напрямку ..., ...

артилерія й авіація завдають ураження противнику підчас висування та розгортання, рота у взаємодії з ... *мр* ... *мб* завдає ураження з місця, а потім атакою завершує його розгром.

Якщо контратака противника матиме успіх, рота, міцно утримуючи займаний рубіж, завдає йому ураження, не допускаючи його прориву в напрямку ..., ...

Сигнали управління, позивні згідно з таблицею управління.

Уточнюю сигнали:

– попередження

про загрозу застосування противником ЗМУ – голосом “Трім”, по радіо – “ОООО”;

про початок застосування ЗМУ – голосом “Злива”, по радіо – “1111”;

– оповіщення

про радіоактивне зараження – голосом “Радіаційна небезпека”, по радіо – “2222”;

про хімічне та біологічне зараження – голосом “Хімічна тривога”, по радіо – “3333”;

про повітряного противника – голосом “Повітря”, по радіо – “4444”;

– управління та взаємодії

початок вогневої підготовки атаки – “Тайфун-666”;

зайняти вихідне положення – “Стрибок-222”;

зайняти укриття і місця в бойових машинах – “Трім-777”;

вийти з укриття – “Відлив-888”;
спішування – “Горох-333”;
атакувати противника – “Смерч-100”;
танковому взводу почати висування – “Броня-999”;
перенесення вогню артилерії – “Перекач-555”;
припинення вогню артилерії – “Штиль-444”;
перехід до вогневої підтримки атаки – “Зоря-111”.

– взаємного розпізнавання
“Я свій літак” – серія зелених ракет з борту;
“Тут свої війська” – серія червоних ракет;
позначення положення своїх військ – наземними сигнальними патронами зеленого вогню.

Питання, які стосуються організації всебічного забезпечення бою, вирішуються командиром роти в процесі всієї його роботи щодо підготовки наступу. Ті питання, які потребують негайного, вирішення, знаходять відображення у вказівках щодо підготовки підрозділів до виконання майбутнього завдання, решту, особливо ті, які стосуються бойового забезпечення в ході наступу, він доводить до виконавців у своїх вказівках щодо організації всебічного забезпечення бою.

З тактичного маскування (варіант).

Роботи щодо підготовки наступу здійснювати за найсуворішого дотримання заходів маскування.

До год. закінчити маскування техніки після перегрупування. До початку наступу рух машин і розведення багать заборонити. У ході наступу для забезпечення потайності маневру на полі бою використовувати димові засоби.

З інженерного забезпечення (варіант).

До ... год. завершити обладнання вихідного положення в інженерному відношенні. Пророблення проходів у наших мінних полях здійснюватиметься в ніч з ... на і під час вогневої підготовки.

Інженерна розвідка вестиметься силами та засобами батальйону.

З технічного і тилового забезпечення (варіант).

До ... год. провести щоденне технічне обслуговування всієї бойової техніки. У ході бою техніка, яка вийшла з ладу, евакуюватиметься засобами РЕГ батальйону. З початком атаки ПТН і РЕГ батальйону переміщуються за бойовими порядками 3 мр у напрямку ...,

Запаси матеріальних засобів у взводах довести до норм на ... год. У ході бою підвезення боєприпасів здійснюватиметься батальйонним транспортом безпосередньо в бойові порядки рот.

Гарячу їжу у день наступу приготувати до ... год. й до ... год. нагодувати весь особовий склад. Другий прийом гарячої їжі – на кінець дня бою.

Розшук хворих і поранених на полі бою здійснювати силами медичного пункту батальйону та стрільцями-санітарами механізованих рот.

З управління та зв'язку(варіант).

У вихідному положенні управління здійснювати по телефону, пересувними і сигнальними засобами зв'язку. З початком вогневої підготовки атаки управління підрозділами здійснювати по радіозасобах без обмеження.

Позивні й сигнали управління згідно з таблицею управління.

Одночасно з заходами щодо організації бою командир роти і командири підрозділів починають підготовку до виконання завдання. Підготовка роти до виконання завдання полягає у підготовці особового складу, озброєння і техніки до бойових дій, у поповненні запасів ракет, боєприпасів, пального, інших матеріальних засобів, а також у проведенні інших заходів.

Підготовка особового складу роти до майбутнього наступу залежно від наявності часу і положення роти відносно противника може включати вивчення ним місцевості, системи вогню противника, інженерних загороджень і оборони противника у цілому, а також проведення тренувань.

На бойовій техніці і озброєнні у встановлений час проводиться відповідне обслуговування. При цьому особлива увага приділяється перевірці зброї та засобів зв'язку.

Розрахунки часу щодо підготовки роти до бою за строками здійснюються відносно часу ("Ч"), у який атакуючі підрозділи повинні одночасно увірватися на передній кран оборони противника.

У визначений уході планування бою час особовий склад роти приступає до підготовки вихідного району й місцевості для наступу.

Підготовка вихідного району для наступу й місцевості до переднього краю оборони противника включає:

- фортифікаційне обладнання вихідних позицій механізованих і танкових підрозділів, вогневих позицій вогневих засобів, КСП, районів розташування підрозділів технічного забезпечення і тилу;

- улаштування інженерних загороджень; підготовку маршрутів для висування та рубежів розгортання; здійснення заходів щодо захисту від зброї масового ураження, високоточної зброї, маскування та інші заходи.

Підготовка вихідного району для наступу здійснюється, як правило, вночі.

Робота щодо підвищення морального духу в підрозділі ведеться з метою створення у особового складу високого наступального пориву, рішучості за будь-яку ціну виконати бойове завдання і організується на основі вказівок командира батальйону і рішення командира роти з урахуванням обстановки, що складається. Виконуючи цю роботу, командир роти звичайно визначає, на вирішенні яких завдань зосередити головні зусилля, які та де (у яких підрозділах) провести заходи.

Практична робота командира роти у підлеглих підрозділах включає: надання допомоги у підготовці підрозділів, перевірку своєчасності та якості виконання всіх заходів (проведення технічного обслуговування тощо), знання особовим складом завдань, забезпеченість усім необхідним для ведення бою. Про готовність доповідає командир батальйону у визначений час. Виявлені недоліки усуваються на місці.

Робота командира роти щодо підготовки зустрічного бою здійснюється ним у ході підготовки маршу, наступу із різних положень, оборони (при проведенні контратак), організації переслідування.

Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення наступального бою.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) – це сукупність міжнародних юридичних принципів і норм, які застосовуються під час міжнародних та внутрішньодержавних збройних конфліктів. Ними узгоджуються взаємні права та обов'язки суб'єктів міжнародного права стосовно заборони або обмеження застосування певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечується захист осіб, які стали жертвами конфлікту, та встановлюється відповідальність за порушення норм і принципів МГП.

Міжнародне право розрізняє дві категорії осіб: ті, які не входять до складу збройних сил і не беруть участь у боях – цивільне населення, і, так звані, законні учасники війни, діям яких надається державний характер і вони належать до збройних сил воюючих сторін – комбатанти (фр. combattant – боєць, воїн).

Комбатантами називають осіб, які мають командира, відповідального за їхні дії, носять визначений і виразно видимий здалеку розпізнавальний знак, що відрізняє їх від цивільного населення, входять до складу збройних сил воюючих сторін та безпосередньо ведуть бойові дії проти ворога зі зброєю в руках, дотримуючись у своїх діях законів та звичаїв війни.

Відповідно до Женевських конвенцій 1949 р. до комбатантів належать:

- особовий склад регулярних збройних сил;
- поліцейські сили;
- ополчення, добровольчі загони, які входять або не входять до складу регулярних збройних сил;
- особовий склад рухів опору і партизанських формувань;
- особи, які надають допомогу збройним силам, але не беруть особистої участі у бойових діях;
- члени екіпажів торгових суден і цивільних літаків, які надають допомогу збройним силам;
- населення, яке при наближенні противника взялося до зброї, за умови, що воно відкрито носить зброю і дотримується законів та звичаїв війни.

За комбатантами визнається право застосовувати військове насильство. Відповідно й до них застосовується вища форма військового насильства – фізичне знищення. Потрапивши у полон, комбатанти набувають статусу військовополонених.

Некомбатанти – це інтендантський, медичний, юридичний та духовний персонал, який правомірно перебуває у складі збройних сил воюючої сторони і допомагає в досягненні успіхів під час бойових дій, але безпосередньо участь у них не бере і застосовувати зброю можуть лише для самозахисту. Відповідно застосовувати зброю проти некомбатантів заборонено. Вони не є об'єктом воєнних дій з боку противника і мають право на заступництво при потрапленні

під його владу. Але в разі участі в бойових діях цей персонал набуває статусу комбатантів.

“Незаконні комбатанти” можна поділити на дві групи з різним правовим статусом та відповідно різним обсягом права, що застосовується до них.

До *першої* відносять «незаконних комбатантів на полі бою», які не виконують одну або кілька із умов, необхідних для надання статусу комбатанта, і, відповідно, не маючи права, беруть безпосередню участь у бойових діях. Особливо це стосується відмови відрізнити себе від цивільного населення.

Другою групою “незаконних комбатантів у тилу” є диверсанти та шпигуни, які діють у тилу противника. Але всім незаконним комбатантам гарантується хоча б мінімальний рівень захисту їхніх прав. Наприклад, убивство, катування та інші дії, що посягають на життя, здоров’я чи гідність «незаконних комбатантів», суворо заборонені.

Інша категорія осіб, які входять до складу збройних сил воюючих сторін і носять військову форму — розвідники. Вони проникають у розташування противника з метою збору відомостей про нього для свого командування. Головна відмінність військового розвідника від шпигуна — це наявність у розвідника військової форми, що свідчить про його належність до збройних сил своєї держави.

У Протоколі I (1977 р.) юридично конкретизовані певні положення про віроломство, подано чітке визначення шпигуна і найманця, а також увиразнено відомості про цивільний захист та подано деякі інші визначення, що розширюють сферу МГП.

Лазутчики (шпигуни), збираючи відомості в районі воєнних дій, на відміну від розвідників, діють таємно або під фальшивими приводами.

Найманці не мають права на статус комбатанта або військовополоненого, а саме найманство кваліфікується як військовий злочин, тому найманці можуть бути покарані воєнним судом і навіть засуджені на смерть. МГП вважає найманцем особу, що завербована на місці (або частіше усього за кордоном) спеціально для того, щоб брати безпосередню участь у збройному конфлікті з метою одержання від сторони, що перебуває в конфлікті, матеріальної винагороди. У 1989 р. під егідою ООН була укладена Конвенція про заборону вербування, використання, фінансування й навчання найманців. ООН оголосила найманство міжнародним злочином, що зачіпає інтереси всіх держав, та призвала їх ухвалити закони, що карають найманців як кримінальних злочинців. Відповідно до КК України найманство визнано кримінальним злочином ких діях, спрямованих на повалення державної влади або порушення територіальної цілісності». Ці дії караються позбавленням волі терміном від 3 до 10 років. А сама «участь без дозволу відповідних органів державної влади у збройних конфліктах інших держав, з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди» карається позбавленням волі терміном від 5 до 12 років.

На відміну від найманців, добровольці (волонтери) із числа іноземних громадян у силу своїх політичних або інших переконань (але не за матеріальну

вигоду!) можуть бути зарахованими до особового складу збройних сил однієї з воюючих сторін.

Учасниками міжнародних миротворчих операцій (миротворцями) визнаються громадяни України, які відряджаються до іншої держави для участі в міжнародній миротворчій операції у складі миротворчого контингенту або миротворчого персоналу під егідою ООН. Їх правовий статус визначається Законом України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях», міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та мандатом ООН на проведення міжнародної миротворчої операції з конкретними завданнями.

До учасників бойових дій відносять осіб військового і цивільного персоналу підрозділів Збройних сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, які брали участь у міжнародній миротворчій операції або у розмінуванні місцевості від інженерних боєприпасів і вибухових пристроїв на території інших держав. Визначає учасників конкретних миротворчих операцій Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства оборони України.

Заборонені методи ведення воєнних дій. Заборонені дії відносно жертв війни.

МГП обмежує законні засоби і методи ведення війни. Цей принцип підтверджений у Додатковому протоколі I.

Засоби ведення війни – це зброя й інші засоби, які використовують збройні сили у війні для перемоги над противником.

Методи ведення війни – це способи застосування засобів війни.

МГП цілком забороняє такі засоби ведення війни, як:

- розривні й запальні кулі, а також кулі, які перевертаються або сплющуються в тілі людини;

- хімічна зброя, зокрема хімічні засоби — отруйні, задушливі та інші гази, рідини й процеси;

- біологічна та токсична зброя;

- лазерна зброя, спеціально призначена для спричинення людині, яка не використовує оптичні прилади, постійної сліпоты;

- засоби впливу на природне середовище, що мають тривалі та надмірні наслідки щодо руйнації або заподіяння шкоди іншій державі.

Конвенція 1981 р. забороняє або обмежує застосування конкретних видів звичайної зброї, яка наносить надмірні ушкодження або має не вибірккову дію. До цієї Конвенції додаються три Протоколи:

Протоколом I забороняється будь-яка зброя, що наносить ушкодження осколками, які не можна виявити в тілі людини за допомогою рентгенівських променів або інших подібних методів діагностики.

Протокол II забороняє або обмежує застосування на суші мін, мін-пасток та інших пристроїв. Забороняється за будь-яких обставин використовувати міни, міни-пастки в разі нападу або оборони, якщо наслідками може бути спричинення випадків поранення або загибелі цивільних осіб.

“Міна-пастка” – це пристрій або матеріал, що призначений, сконструйований чи пристосований для того, щоб вбивати або заподіювати ушкодження людині

зненацька, коли вона доторкається або наближається до безпечного на вигляд предмета, який містить вибухову речовину. Такі міни з'єднують або асоціюють із захисними сигналами, які визнані міжнародними нормами, маскують поблизу хворих, поранених або мертвих, у місцях поховання, на медичних об'єктах, устаткуванні або транспорті у вигляді дитячих іграшок, продуктів харчування, кухонного посуду, предметів явно релігійного характеру, історичних пам'яток тощо.

Конфліктуючі сторони мають реєструвати всі установлені ними мінні поля в усіх районах, де вони широко використовували міни-пастки.

У Протоколі III оговорено заборону або обмеження застосування запалювальної зброї

Відповідно до міжнародного права заборонені також такі методи ведення війни:

- зрадницьке поранення або убивство мирного населення, а також поранення або убивство противника, який здався в полон і склав зброю;

- напад на осіб, які покидають на парашуті повітряне судно, що потерпіло аварію;

- застереження тих, хто обороняється, що в разі продовження опору нікому з них не буде пощади, та віддача наказу нікого не залишати в живих;

- убивство мирного населення, а також поранення або убивство противника, який здався в полон і склав зброю;

- убивство парламентаря й супроводжуючих його осіб — сурмача, барабанщика;

- незаконне використання парламентарського прапора або прапора нейтральної держави та прапора або розпізнавальних знаків Червоного Хреста, білого прапора парламентаря, використання форменого одягу противника і розпізнавальної емблеми ООН, окрім як з дозволу цієї організації;

- примушення громадян ворожої сторони воювати проти своєї держави та взяття заручників, терор відносно цивільного населення, використання голоду серед цивільного населення для досягнення військових цілей;

- здійснення геноциду під час бойових дій;

- напад не вибіркового характеру, зокрема ураження об'єктів, що може спричинити втрати серед цивільного населення і ураження цивільних об'єктів;

- атака, бомбардування або знищення медичних закладів, госпітальних суден,

транспортів, літаків та медичного персоналу, що мають належні розпізнавальні емблеми і використовують встановлені сигнали; незахищених міст, портів, селищ, житла, культурних цінностей, історичних та інших пам'яток, храмів тощо.

Забороненим методом ведення війни Додатковий протокол I (1977 р.) вважає концептуальне положення, що стає визначальним принципом ведення війни: “Забороняється вбивати, наносити поранення або брати в полон противника за допомогою віроломства”. Прикладами віроломства є: симулювання наміру вести переговори під прапором перемир'я або симулювання капітуляції; симулювання

поранення або хвороби з метою обману; симулювання володіння статусом цивільної особи або не комбатанта, а також симулювання володіння іншим захисним статусом завдяки використанню знаків, емблем або форменого одягу ООН чи нейтральних держав.

На відміну від віроломства, під час збройних конфліктів припустима воєнна хитрість, якщо вона не суперечить міжнародному праву. До неї належать дії, що дезорієнтують противника, наприклад: маскування, використання пасток, проведення обманних операцій і дезінформація.

Держави, які підписали Женевські конвенції 1949 р. і Додаткові протоколи до них, у тому числі й Україна, поклали на себе зобов'язання ввести в своєму законодавстві в дію норми, що забезпечать кримінальне переслідування осіб, які скоїли або намагалися скоїти серйозні порушення, передбачені Конвенціями. Ці положення були враховані у розділі XX Особливої частини Кримінального кодексу (КК) (прийнятий Верховною Радою 5 квітня 2001 р.), а у розділі XIX “Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)” – кримінальну відповідальність за злочинні дії проти військовослужбовця, який перебуває в полоні, за мародерство, насильство над населенням у районі воєнних дій, погане поводження з військовополоненими, незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та зловживання ними. У КК також встановлено кримінальну відповідальність за такі серйозні порушення норм і приписів МГП, як: пропаганда війни; планування, підготовка, розв’язання та ведення агресивної війни; порушення законів та звичаїв війни; застосування зброї масового враження; розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового ураження; екоцид, що передбачає масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, які можуть спричинити екологічну катастрофу; геноцид; посягання на життя представника іноземної держави; злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист; незаконне використання символіки

Червоного Хреста і Червоного Півмісяця; піратство; найманство.

Прямої заборони на використання ядерної зброї в міжнародному праві немає. Ядерні держави вважають обґрунтованим її використання під час колективної та індивідуальної самооборони, а також під час нанесенні ядерного удару у відповідь. У міжнародному праві є норми про заборону засобів і методів ведення війни, що спричиняють надмірні руйнації та мають не вибірккову дію, тому порушують норми про захист цивільного населення під час війни. Це є достатнім обґрунтуванням щодо віднесення ядерної зброї до заборонено.

Командири всіх рівнів ЗСУ відповідно до наказу Міністра Оборони України від 11.09.2004 р. № 400 “Про затвердження Керівництва по застосуванню норм МГП у ЗСУ” мають забезпечити дотримання в армії та на флоті норм МГП. Командири при плануванні і здійсненні військової операції та основних видів бойового забезпечення враховують його вимоги, що знаходить відображення у спеціальному розділі бойового наказу щодо обмеження засобів і методів введення бойових дій та недопущення виникнення жертв серед цивільного населення, які

були враховані в Конвенції (1981 р.). Вона забороняє застосування конкретних видів звичайної зброї, які наносять надмірні ушкодження або мають не вибірккову дію, та засоби ведення бойових дій, які завдають, або можна очікувати, що завдадуть, значних збитків природному середовищу.

Повага до МГП полягає в підтриманні порядку і дисципліни під час організації бою. Про безпосередній вплив права свідчить об'єктивно закономірне запровадження МГП у правила організації бою. Забезпечення дотримання та врахування його вимог при постановці бойових завдань підлеглим є обов'язком командирів. Вони мають подавати особистий приклад у дотриманні норм МГП та забезпечувати неухильне виконання їх всіма підлеглими військовослужбовцями, а також припиняти серйозні порушення норм МГП і притягати до відповідальності осіб, які їх вчинили. Командири мусять створювати умови, які дозволять Міжнародному Комітету Червоного Хреста, а також національним товариствам Червоного Хреста (Червоного Півмісяця) виконувати гуманітарні функції щодо надання допомоги жертвам бою.

У разі неухильного виконання вимог МГП можна сподіватися, що кожен військовослужбовець збройних сил буде вміти опановувати себе та стримувати інших від його порушень під час організації бою, що сприятиме поліпшенню стану законності і правопорядку у військах

Окрема механізована рота може призначатися для участі в ММО у складі об'єднаних військових підрозділів, що створюються спільно з іншими державами. Вони можуть направлятися до інших держав та перебувати на їх території на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Принципи участі роти у ММО:

- неухильне дотримання міжнародного права щодо недопущення жертв серед мирного населення;
- узгодження більшості дій з урядом країни, на території якої проводиться ММО, а в разі проведення операції з примушення до миру – загальне інформування про певні дії;
- оперативність і гнучкість управління під час виконання військових завдань та дій відповідно до подій, які відбуваються;
- дотримання законних, чітких і зрозумілих правил застосування військової сили з урахуванням ситуації у районі конфлікту, завдань операції та можливостей адаптації до обстановки в разі її зміни.

Спеціальними завданнями роти у ММО є:

- спостереження за виконанням умов перемир'я та угоди про припинення вогню;
- проведення розслідування за встановленими фактами порушення домовленостей з припинення вогню та перемир'я;
- збір і перевірка військової інформації про сили сторін; роз'єднання протидіючих сторін створенням демілітаризованих зон, гуманітарних коридорів;
- охорона життєво важливих об'єктів;
- встановлення та підтримання постійного зв'язку зі штабами збройних сил

сторін, задіяних у конфлікті;

- забезпечення безпечного транзиту всіх видів транспорту та функціонування комунікацій; контроль за місцевістю та діями населення у зоні відповідальності, протидія масовим заворушенням;

- сприяння налагодженню контактів між населенням сторін, які перебувають у конфлікті, та наданню гуманітарної допомоги цивільному населенню;

- проведення розмінування місцевості.

Формами дій виконання завдань ротами у ММО є: патрулювання, спостереження, звітування, здійснення супровідних дій (проведення конвоїв та супроводження високопосадових осіб), контроль, розслідування скарг, переговори і посередництво, гуманітарна допомога тощо.

Способи виконання окремих завдань на всіх етапах проведення ММО зумовлюються їх змістом. Кожне окреме завдання вимагає індивідуального планування, ретельної підготовки особового складу (військовослужбовців усіх категорій), окремого МТЗ відповідно до специфіки обстановки.

Організація управління здійснюється на підставі рішення командира бригади та полягає у створенні й розгортанні системи управління, підтриманні її у високому ступені готовності, розвитку і нарощуванні її під час проведення ММО, а також у плануванні і реалізації заходів щодо забезпечення її стійкого та безперервного функціонування.

Підготовка роти для участі у ММО поділяється на загальну, попередню, безпосередню та підготовку в районі миротворчих дій і включає: організацію їх підготовки; комплектування; навчання та спеціальну підготовку; всебічне забезпечення.

Метою підготовки батальйону (роти) є досягнення необхідного рівня взаємосумісності та забезпечення готовності до виконання миротворчих завдань; забезпечення своєчасної та якісної їх підготовки до виконання миротворчих завдань під час ММО; створення резерву високопрофесійних військовослужбовців зі складу батальйону (роти), готових до виконання миротворчих завдань.

Принципи підготовки батальйону (роти) для участі в ММО ґрунтуються на комплектуванні особовим складом винятково на добровільній основі, комплексному підході, багатоступеневому навчанні і спеціальній підготовці, відповідності підготовки світовим стандартам.

Порядок роботи командира роти щодо прийняття рішення на зайняття зони відповідальності та виконання миротворчих завдань не відрізняється від послідовності роботи командира батальйону з організації бою, але має свої особливості і буде залежати від конкретної обстановки, отриманого завдання і наявності часу.

Під час усвідомлення завдання командир роти повинен зрозуміти: мету миротворчої операції (місії); замисел старшого командира (особливо порядок зайняття базових районів та їх охорону; способи організації спостереження в зоні відповідальності, методи підтримання мирних стосунків між протиборчими сторонами, небезпечні місця в зоні відповідальності та порядок їх

контролювання); завдання батальйону (роти) в загальній зоні відповідальності багатонаціонального об'єднання (з'єднання); роль у міжнародній миротворчій операції та особливості завдань, які покладаються вищим командуванням на батальйон (роту) (порядок патрулювання, розмінування місцевості, конвоювання важливих вантажів, організацію охорони важливих персон, порядок дій у разі виникнення зіткнень між сторонами, які ворогують, та виникнення цивільних заворушень і демонстрацій, цивільно-військового співробітництва та надання гуманітарної допомоги місцевому населенню); склад і завдання сусідів, що діють у сусідніх секторах, та порядок організації взаємодії з ними, порядок підтримання взаємодії з національним командуванням; час готовності до виконання завдання.

Під час оцінювання обстановки командир роти повинен вивчити:

- положення, склад і можливий характер дій сторін, що ворогують, у смузі (зоні, секторі, районі) відповідальності, їх озброєння (особливо наявність важкого озброєння), шляхи його постачання; діяльність політичних партій, наявність терористичних груп, що їх підтримують; морально-психологічний стан сторін, що ворогують;

- бойовий склад, укомплектованість, забезпеченість, ступінь захищеності підрозділів роти і об'єктів системи управління;

- бойові можливості роти з урахуванням доданих засобів і можливості щодо виконання миротворчих завдань (несення служби на спостережних і контрольноперепускних пунктах, блокпостах, патрулювання, конвоювання тощо);

- маневрені можливості роти і можливості щодо швидкого посилення віддалених постів і підрозділів;

- можливості щодо автономності дій підрозділів роти, розподілу сил і засобів для їх забезпечення;

- забезпеченість роти запасами матеріальних засобів, наявність необхідних запасів боєприпасів і ПММ;

- райони, час і способи доставки матеріальних засобів у підрозділи.

У результаті оцінювання своїх військ з урахуванням оцінювання сторін, що ворогують, визначається: порядок висування роти у базові райони; розташування підрозділів та способи виконання миротворчих завдань; склад, порядок дій і завдання підрозділів.

Під час оцінювання району бойових дій командир роти по карті, воєнно-географічних довідниках та описах вивчає: характер місцевості в районі відповідальності; оперативне обладнання території (оборонні рубежі і загородження у районах розташування сторін, що ворогують; ПУ; аеродроми; склади; трубопроводи, вузли комунікацій; радіаційну, хімічну та біологічну обстановку в районі відповідальності; зони руйнувань, затоплень, пожеж); умови для розташування підрозділів та ведення миротворчих дій; фізико-географічні, гідрометеорологічні і кліматичні умови району відповідальності; суспільно-політичні умови та їх вплив на виконання миротворчих завдань.

На основі висновків з усвідомлення завдання і оцінювання обстановки командир батальйону роти приймає рішення, яке за пунктами не відрізняється від рішення на загальновійськовий бій, але має свій особливий зміст.

У замислі командир роти визначає: напрямок зосередження основних зусиль (які підрозділи і де розташувати, особливо небезпечні місця і порядок забезпечення особового складу під час виконання бойових завдань); райони відповідальності підрозділів та порядок дій у разі виникнення ускладнень між сторонами, що ворогують; послідовність і способи виконання миротворчих завдань (особливо порядок патрулювання, несення служби на спостережних і контрольно-перепускних пунктах, конвоювання вантажів, охорони важливих об'єктів, цивільно-військового співробітництва та надання гуманітарної допомоги населенню); побудову похідного порядку під час здійснення маршу в район проведення миротворчої операції; правила та обмеження щодо застосування зброї.

Під час постановки завдань підрозділам командир роти вказує: підсилення; базовий район і його обладнання; завдання щодо охорони важливих об'єктів, несення служби на спостережних і контрольно-перепускних пунктах, патрулювання, конвоювання тощо; кількість бойових постів у підрозділах, їх чисельний склад і місця розташування; дії у разі виникнення несподіваних ситуацій та нападу (обстрілу) підрозділу.

В основних питаннях взаємодії визначається порядок: дій підрозділів під час їх висування до районів відповідальності; підсилення підрозділів у разі виникнення несподіваних ситуацій та нападу на підрозділ (спостережні і контрольно-перепускні пункти, патрулі тощо); виклику і застосування вогню артилерії та авіації у разі необхідності; порядок медичної евакуації.

Під час організації управління визначаються: місця і час розгортання командно-спостережних пунктів роти та підрозділів; розрахунок посадових осіб на командно-спостережних пунктах; порядок відновлення управління у разі виведення командно-спостережного пункту з ладу; організацію і режим роботи радіозасобів під час підготовки та миротворчих дій; заходи щодо забезпечення живучості командно-спостережних пунктів, їх охорони, оборони, захисту від імовірного нападу.

Після затвердження рішення командир роти віддає розпорядження підрозділам, які заходи необхідно провести для підготовки до виконання миротворчих завдань.

Система всебічного забезпечення дій роти під час участі у ММО призначена для проведення комплексу заходів, спрямованих на підтримання підрозділів у стані постійної високої готовності, збереження їх бойової здатності, створення сприятливих умов для організованого й успішного виконання покладених завдань.

Під час організації всебічного забезпечення виконання миротворчих завдань командир роти визначає стосовно:

- розвідки – мету розвідки, які дані та до якого часу добути, на яких об'єктах (районах, напрямках) зосередити основні зусилля;

- охорони – у яких зонах (районах) миротворчих дій зосередити основну увагу; де, яку і до якого часу мати охорону, які сили для цього залучити; яку безпосередню охорону мати в підрозділах;

– інформаційної боротьби – мету, замисел і завдання щодо введення противника в оману; підриву морально-психологічного стану особового складу незаконних збройних формувань; об'єкти інформаційної боротьби; райони (об'єкти) зосередження основних зусиль; сили і засоби, що залучаються, форми і способи досягнення інформаційної переваги; порядок виконання загальних завдань інформаційно-психологічного впливу; завдання сил і засобів;

– радіаційного, хімічного і біологічного захисту – терміни і порядок виконання завдань захисту; сили і засоби, які виділяються;

– радіоелектронної боротьби – порядок виконання завдань радіоелектронного захисту особового складу, ОВТ від ураження радіокерованими вибуховими пристроями (порядок оснащення техніки малогабаритними передавачами перешкод, їх застосування у ході виконання бойових завдань, підготовки особового складу до застосування передавачів перешкод);

– тактичного маскуванню – основні заходи, обсяг робіт і терміни їх виконання; сили і засоби, які залучаються до їх виконання; порядок контролю за виконанням підрозділами маскувальних заходів і маскувальної дисципліни під час виконання миротворчих завдань;

– інженерного забезпечення – характер, послідовність і терміни виконання заходів інженерного обладнання базових районів; місця і види переправ через водні перешкоди;

– матеріально-технічні заходи: порядок і терміни виконання заходів з підготовки ОВТ до миротворчих дій та їх відновлення в ході виконання миротворчих завдань; розміри і терміни накопичення боєприпасів, їх розподіл і норми витрат; готовність сил і засобів технічного забезпечення; терміни і розміри створення в підрозділах запасів матеріальних засобів і черговість їх підвозу; норми витрат паливно-мастильних матеріалів (ПММ), а в разі потреби й інших матеріальних засобів; порядок і терміни заправлення техніки ПММ; шляхи підвозу й евакуації, терміни їх підготовки; сили і засоби, які для цього виділяються;

– медичного забезпечення – основні санітарно-гігієнічні і протиепідеміологічні заходи; порядок здійснення евакуації поранених.

До району дій рота під час участі у ММО залежно від пункту призначення може висуватися своїм ходом, перевозитися залізничним, повітряним, морським транспортом, а також пересуватися комбінованим способом. Для організованого зосередження в районі застосування миротворчого контингенту завчасно створюються і направляються оперативні групи.

Дії роти під час проведення миротворчої операції мають свої особливості залежно від фази розвитку конфлікту. На стадії не примусових дій (коли конфліктна ситуація перебуває під контролем влади, акції екстремістів не виходять за рамки критичної межі) основну роль відіграють правоохоронні дії. Рота може здійснювати заходи застережно-демонстративного характеру та залучатися до виконання обмежених поліцейських функцій. На стадії збройного протистояння, коли вичерпано всі можливості мирного врегулювання конфлікту та існує збройна протидія реалізації мандату на проведення міжнародних

миротворчих операцій, миротворчий контингент за наказом старшого командира застосовує примусові дії, у тому числі й зброю. У такому разі операція з підтримання миру перетворюється на операцію з примушення до миру або покарання агресора.

Залежно від конкретних умов використовуються основні способи застосування роти підчас участі у проведенні миротворчої операції: завчасне попереджувальне розгортання роти у районі конфлікту з метою запобігання його ескалації; виконання основних заходів операції з підтримання миру (примушення до миру) та постконфліктні дії щодо відновлення мирної інфраструктури.

Завчасне попереджувальне розгортання роти у районі конфлікту з метою запобігання його ескалації включає: демонстрацію сили на підтримку політичних попереджень сторонам, що ворогують; розділення позицій, з яких сторони, що ворогують, можуть розпочати збройні акції; проведення часткової евакуації населення з району конфлікту; надання в разі потреби гуманітарної (медичної, продовольчої та іншої) допомоги населенню.

Дії підрозділів у демілітаризованих зонах передбачають: контроль за дотриманням режиму припинення вогню; контроль комунікацій, які використовуються сторонами, що ворогують, в оперативних цілях; здійснення в районі конфлікту режиму заборони авіаційних польотів; забезпечення коридорів для постачання гуманітарних вантажів та інші запобіжні й забезпечувальні дії.

Виконання основних заходів операції з підтримання миру (примушення до миру) та постконфліктні дії підрозділів щодо відновлення мирної інфраструктури можуть включати: роз'єднання сторін, що ворогують, недопущення відновлення конфлікту; надання допомоги в розвитку процесу мирного врегулювання; примушення до миру, активні та масштабні заходи з використанням сили (примушення до припинення ворожнечі); відновлення життєдіяльності найважливіших елементів інфраструктури та цивільних інститутів країни у постконфліктний період.

Залежно від форми конфлікту підрозділами використовуються такі способи ведення дій: нагляд за виконанням умов перемир'я і домовленостей про припинення вогню; роз'єднання протилежних сторін, недопущення їх пересування та зіткнень; взяття участі в створенні демілітаризованих зон, гуманітарних кордонів; контроль місцевості і дій населення в районах відповідальності; протидія масовим заворушенням; охорона життєво важливих об'єктів і комунікацій; контроль перевезень; недопущення незаконного (несанкціонованого) ввезення і вивезення озброєння, техніки та матеріально-технічних засобів; забезпечення безпечного транзиту всіх видів транспорту і функціонування комунікацій; контроль за обліком військовополонених та незаконно затриманих цивільних осіб; надання гуманітарної допомоги цивільному населенню.

3. Ведення наступального бою механізованою ротою. Особливості наступу вночі.

Як вже відмічалось раніш, залежно від обстановки і завдань наступ можна

вести на *противника, який обороняється, наступає або відходить*.

Наступ на противника, який обороняється, з положення безпосереднього зіткнення з ним рота починає в заздалегідь створеному, відповідно до рішення командира, бойовому порядку із вихідного положення, яке займається після необхідного перегрупування з положення оборони або зі зміною військ, які обороняються.

У ході перегрупування (зміни) рота займає вихідну позицію. Вихідна позиція призначається для завершення підготовки роти до наступу. Вона повинна забезпечувати приховане розміщення, найменшу уразливість підрозділів від усіх видів зброї противника і вигідні умови для переходу в наступ.

Вихідна позиція механізованої роти складається з траншей, ходів сполучення, які прилягають до неї, вогневих позицій БМП (БТР) та позицій штатних і доданих роті вогневих засобів. У разі неможливості прихованого зайняття БМП (БТР) вогневих позицій зі своєю ротою біля переднього краю вони можуть розташовуватися сумісно з взаємодіючим танковим підрозділом на вихідній або очікувальній позиції. З початком наступу ці БМП (БТР) висувуються до своїх рот за танками.

Механізована рота першого ешелону розташовується в першій траншеї. Рота другого ешелону (резерв) батальйону займає вихідну позицію в другій і третій траншеях.

У встановлений час за сигналом старшого командира починається вогнева підготовка наступу.

Підрозділи, що перебувають у безпосередньому зіткненні з противником, своїм вогнем знищують і придушують вогневі засоби і живу силу противника в опорних пунктах на першій позиції. У випадку проведення противником контрпідготовки особовий склад, крім спостерігачів і розрахунків чергових вогневих засобів, за командами командирів укривається в траншеях та інших укриттях.

Командир роти у ході вогневої підготовки наступу спостерігає за результатами вогню, ставить завдання підрозділам, вогневим засобам на знищення уцілілих і знову виявлених цілей противника, контролює своєчасність пророблення проходів у інженерних загородженнях, висування доданих (взаємодіючих) танків і доповідає командирі батальйону про готовність роти до атаки.

Для атаки механізованих підрозділів у пішому порядку при підході танків до вихідних позицій механізованих рот першого ешелону командири рот подають команду “Приготуватися до атаки”, а після проходження танками вихідних позицій – “В атаку – вперед! Ура!”, за якою особовий склад покидає траншеї (окопи) і за танками атакує противника. БМП (БТР) маневром від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) діють за своїми підрозділами на відстані, яка забезпечує надійну підтримку вогнем своєї зброї танкових і механізованих підрозділів, які атакують.

У деяких випадках до рубежу спішування механізовані підрозділи можуть висуватися на БМП (БТР) або десантом на танках.

У разі атаки на БМП (БТР) механізовані підрозділи посадки особового складу в них здійснюють під час вогневої підготовки наступу. При цьому БМП (БТР), які розташовуються за своїми підрозділами, за командою (сигналом) командира роти приховано підходять до своїх підрозділів і, використовуючи складки місцевості, роблять зупинку для посадки особового складу. Особовий склад за командою своїх командирів швидко здійснює посадку на машини і готується до ведення вогню. БМП (БТР) слідом за танками переходять в атаку, ведучи вогонь по противнику.

Під час наступу з ходу рота до рубежу переходу в атаку починає рух у встановлений час, або за командою (сигналом) старшого командира і здійснює його згідно з проведеним розрахунками.

Побудова колони роти під час висування до рубежу переходу в атаку повинна забезпечувати швидке розгортання в передбойовий і бойовий порядки. З цією метою роти в колоні батальйону прямують із засобами підсилення. З рубежу (пункту) розгортання в ротні колони вони виходять на свої напрямки.

Під час висування до рубежу переходу в атаку всі підрозділи повинні суворо дотримуватися встановлених командиром заходів захисту від високоточної зброї противника, у тому числі й заходів щодо світлового, звукового і радіомаскування.

У разі завдання противником масованих вогневих ударів під час висування до рубежу переходу в атаку підрозділи, які зберегли боєздатність, швидко виходять з району ураження і продовжують виконувати поставлені завдання.

Для заміни підрозділів, які втратили боєздатність, командир роти за вказівкою командира батальйону використовує резерв або підрозділи другого ешелону.

Мінні поля, встановлені засобами дистанційного мінування противника, у період висування долаються по проходах, пророблених загонами забезпечення руху старшого командира або групою розгородження батальйону і позаштатних груп розмінування рот.

У разі застосування противником запалювальної зброї підрозділи швидко виходять з району пожежі, гасять осередки вогню на техніці та озброєнні і продовжують виконувати поставлені завдання.

Рота, висуваючись послідовно, розгортається із зазначених рубежів (пунктів) у ротні і взводні колони, а з підходом до рубежу переходу в атаку – у бойовий порядок.

Атака – важливий і відповідальний період бою – полягає у стрімкому й безупинному русі танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку у поєднанні з інтенсивним вогнем з танків, бронетранспортерів (бойових машин піхоти), а у міру зближення з противником і з інших видів зброї з метою його знищення.

Механізована рота атакує залежно від обстановки – у пішому порядку слідом за танками або на бронетранспортерах (бойових машинах піхоти) без спішування особового складу.

Атака механізованої роти у пішому порядку застосовується під час прориву підготовленої оборони противника, укріплених районів, а також на різко

пересічний і важкодоступній для бойової техніки місцевості. Особовий склад механізованих підрозділів при цьому атакує противника у цепу безпосередньо за бойовою лінією танків на віддалі, яка забезпечує його безпеку від розривів снарядів своєї артилерії й підтримку танків вогнем стрілецької зброї. Бронетранспортери (бойові машини піхоти) у цьому випадку, використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) діють за своїми підрозділами на віддалі, яка забезпечує надійну підтримку вогнем своєї зброї атакуючих танків і механізованих підрозділів.

Після спішування особового складу механізованих підрозділів у бронетранспортерах (бойових машинах піхоти) залишаються заступники командирів бойових машин – навідники кулеметів (навідники-оператори), водії (механіки-водії) та заступники командирів взводів, які вогнем бронетранспортерів (бойових машин піхоти) підтримують бій своїх підрозділів.

Атака механізованих підрозділів на бронетранспортерах (бойових машинах піхоти) застосовується, коли оборона противника надійно придушена та знищена більша частина його протитанкових засобів, а також під час наступу на поспішно зайняту оборону. При цьому танки атакують слідом за розривами снарядів своєї артилерії, а механізовані підрозділи на бронетранспортерах (бойових машинах піхоти) – у бойовій лінії за танками на віддалі **100-200м**, ведучи вогонь з усіх своїх вогневих засобів.

Перед атакою організується вогневе ураження противника, яке полягає у комплексній вогневій дії на нього силами та засобами різних видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ із застосуванням ракет і боєприпасів у звичайному спорядженні, запалювальних боєприпасів і сумішей.

Вогнева підготовка атаки починається у призначений час та може складатися з одного або декількох вогневих нальотів артилерії і з одного-двох авіаційних вогневих нальотів.

Вогнева підтримка атаки включає артилерійську та авіаційну підтримку, яка здійснюється на глибину оборони першого ешелону противника (**8-10км**, а іноді і більше), а починається після закінчення вогневої підготовки атаки.

Вогневе супроводження наступу підрозділів у глибині оборони противника починається після закінчення вогневої підтримки та включає артилерійське і авіаційне супроводження.

Атака починається з виходом у встановлений час танкових і механізованих підрозділів на рубіж переходу в атаку. З цього рубежу танкові і механізовані підрозділи, взаємно підтримуючи один одного вогнем, атакують противника і стрімко просуваються до переднього краю його оборони.

Під час атаки механізованих підрозділів у пішому порядку БМП (БТР) з підходом до рубежу спішування збільшують швидкість і доганяють танки. З виходом на рубіж спішування особовий склад механізованих підрозділів за командою командирів рот швидко спішується, на ходу розгортається в ланцюг і за танками по їх коліях і пророблених проходах долає мінні поля противника, а подолавши мінні, доганяють свої підрозділи і вогнем своєї зброї підтримують їх атаку. Подолання мінних полів танковими і механізованими підрозділами

здійснюється під прикриттям вогню артилерії, а також протитанкового відділення роти.

Артилерія з початком атаки переходить до вогневої підтримки наступу. Гармати, які виділені для стрільби прямою наводкою, ПТРК, гранатомети продовжують знищувати уцілілі і знову виявлені цілі противника вогнем.

Механізовані підрозділи рухаються якнайближче до танків, для того щоб забезпечити тісну вогневу взаємодію з ними і не дати можливості противнику відітнути себе від танків.

З підходом танкових і механізованих підрозділів до рубежу безпечного віддалення від розривів своїх снарядів і мін (гранат) артилерія (гранатомети) за командою (сигналом) командира бригади (батальйону) переносить вогонь у глибину.

У точно встановлений час “Ч” танкові і механізовані підрозділи стрімко вриваються на передній край оборони противника, знищують його живу силу і вогневі засоби, опановують опорними пунктами і безупинно продовжують атаку в глибину.

У разі завзятого утримання противником переднього краю і неможливості виконати завдання підрозділами першого ешелону, другий ешелон (резерв) батальйону робить маневр і вводиться в бій на ділянці прориву, атакує у фланг і в тил противника, і разом з першим ешелоном завершує його знищення, розширює ділянку прориву і розвиває наступ у глибину.

Противник, який продовжує чинити опір, блокується і знищується другим ешелоном (резервом) або виділеними підрозділами.

У разі, якщо проникнути в глибину оборони з ходу не вдалося, рота з фронту і флангів завдає ураження противнику виділеними підрозділами, робить маневр через проміжки і розриви в обороні, виходить у фланг і в тил противнику, спільною атакою всіх підрозділів з фронту, флангів і тилу завершує його розгром та розвиває наступ у глибину.

Якщо наступ роти зупинено, командир роти повинен організувати вогневе ураження противника, використовуючи всі наявні сили і засоби. При сприятливому наступі сусідів, частина підрозділів першого ешелону, використовуючи маневр, завдає удару противнику з флангу і разом з головними силами роти відновлює наступ.

Бій у глибині оборони противника характеризується нерівномірністю просування атакуючих підрозділів і розвивається в складній обстановці, яка швидко змінюється. Командир роти повинен уважно спостерігати за ходом бою, управляти вогнем усіх засобів і вчасно підтримувати підрозділи, які досягли найбільшого успіху, вміло використовувати їх успіх для маневру і раптової атаки у фланг і в тил противника іншими підрозділами.

Рота другого ешелону батальйону переміщується приховано в передбойовому порядку за ротами першого ешелону, від одного рубежу до іншого, використовуючи захисні властивості місцевості, у готовності до розвитку успіху.

Другий ешелон висувається на відстані **1,5-2км** від підрозділів першого

ешелону в готовності до нарощування зусиль та для заміни підрозділів, що втратили боєздатність.

Командир роти другого ешелону ставить бойові завдання взводам. При цьому на місцевості він вказує положення противника і його вогневих засобів, рубіж введення в бій, об'єкт атаки і напрямок продовження наступу та організує взаємодію.

На рубіж введення в бій другий ешелон (резерв) висувається, як правило в передбойовому порядку з максимальною швидкістю. З підходом до рубежу введення у бій підрозділи розгортаються у бойовий порядок та, використовуючи результати вогневих ударів, стрімко атакують противника ведучи вогонь з усіх видів зброї з ходу і виконують поставлені завдання. Введення в бій другого ешелону (резерву) підтримується вогнем артилерії, протитанкового і гранатометного підрозділів, забезпечуються діями інженерних підрозділів і можуть прикриватися аеросолями (димами).

Після введення у бій другого ешелону підрозділи першого ешелону, використовуючи його успіх, продовжують наступати у вказаних їм напрямках і виконують поставлені їм завдання, спрямовані на завершення розгрому противника, який відходить, та оволодіння рубежем, який забезпечує виконання подальшого завдання батальйоном.

При виводі роти у резерв командир роти вказує порядок виходу з бою, район збору і порядок подальших дій.

Для відбиття контратаки сил противника, що переважають, танки і БМП (БТР) займають вогневі позиції за найближчими укриттями, особовий склад механізованих підрозділів при наступі на БМП (БТР) або десантом на танках спішується і займає позиції, які забезпечують вигідні умови для знищення противника і взаємодії з танками. Протитанковий підрозділ займає вогневу позицію на вигідному рубежі танконебезпечного напрямку в проміжках або на флангах механізованих рот (взводів). Гранатометний підрозділ займає вогневі позиції, як правило, у бойових порядках механізованих рот на напрямку дій найбільшої кількості піхоти противника. Своїм вогнем він відокремлює піхоту противника від танків і знищує її. Рота починає уражати противника зосередженим вогнем підрозділів з усіх вогневих засобів на граничній дальності. З підходом противника сила та інтенсивність вогню зростають і доводяться до найвищої напруги.

Відбивши контратаку противника, рота самостійно або у взаємодії із сусідніми підрозділами рішучою атакою завершує його знищення.

Якщо противник контратакує рівними або меншими силами, рота знищує його вогнем усіх засобів і стрімкою атакою взводів з ходу. Після знищення противника в районах оборони на першій позиції рота, використовуючи результати вогню артилерії і авіації, продовжує стрімкий наступ в глибину у вказаному напрямку.

Захоплені рубежі або окремі об'єкти в глибині оборони противника, що мають важливе значення, закріплюються призначеними для цього підрозділами, які негайно обладнують у інженерному відношенні позиції та готують вогонь для

відбиття можливих атак противника. Стики і відкриті фланги за допомогою командира батальйону забезпечуються вогнем артилерії, маневром резерву, а за потреби і висуванням на загрозливий напрямок бойової охорони.

Підрозділ, виділений від роти у бойову охорону, з отриманням завдання висувається на визначений рубіж, переходить до оборони, готує вогонь для відбиття можливих атак і недопущення дій груп противника, який залишився в тилу. Дії бойової охорони підтримуються вогнем артилерії, за можливості встановлюються загородження. У ході просування головних сил роти і сусідів бойова охорона змінює свої позиції.

Під час завдання ударів ЗМУ та високоточною зброєю рота, яка зберегла боєздатність, продовжує виконувати бойове завдання й одночасно відновлює боєздатність. При цьому командир роти особистим спостереженням, а також з доповідей з підрозділів і даних розвідки визначає його наслідки, встановлює втрати особового складу, ОВТ в підрозділах, морально-психологічний стан особового складу, боєздатність штатних і доданих підрозділів, масштаби і характер зараження, руйнувань, пожеж і затоплень.

На основі оцінювання отриманих даних командир роти визначає порядок дій підрозділів, які зберегли боєздатність, щодо продовження виконання бойового завдання, виводу інших підрозділів з небезпечного району і відновлення їх боєздатності, ліквідації наслідків застосування противником ЗМУ; порядок подальших дій і управління підрозділами, що відновили боєздатність; організує відновлення порушеного управління, перерозподіл сил і засобів між підрозділами, відновлює взаємодію і всебічне забезпечення.

Ліквідація наслідків застосування противником ЗМУ включає: розвідку осередків ураження, проведення рятувальних робіт, надання першої медичної допомоги ураженому особовому складу, вивіз (винос) його із зони ураження (зараження) і евакуацію до медичних пунктів, а тих, хто отримав важкі бойові психічні травми, – до пунктів (центри) психологічної допомоги і реабілітації; проведення екстреної профілактики, радіаційного і хімічного контролю; спеціальну обробку підрозділів; санітарну обробку особового складу; розчищення завалів і гасіння пожеж, а також ізоляційно-обмежувальні заходи.

Часткова спеціальна обробка підрозділів і часткова санітарна обробка особового складу проводиться особовим складом за наказом командира без припинення виконання бойового завдання.

Повна спеціальна обробка проводиться за розпорядженням старшого командира у районах спеціальної обробки силами і засобами підрозділів радіаційного, хімічного і біологічного захисту забезпечення старшого командира.

Відновлення боєздатності підрозділів роти у ході бою може здійснюватися шляхом зведення особового складу, озброєння та військової техніки декількох підрозділів, які втратили боєздатність, в один, з одночасним відновленням органів управління.

Ведення бою у ході переслідування.

З отриманням даних про підготовку противника до відходу або про його відхід командир роти приймає рішення на переслідування і направляє зусилля

підрозділів на зрив його спроб відвести основні сили. У замислі бою він визначає: напрямок і спосіб переслідування; спосіб розгрому противника, що відходить (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити з вказівкою порядку його вогневого ураження і заходів для введення противника в оману), побудову бойового порядку.

Прийнявши рішення, командир роти ставить (уточнює) завдання розвідувальному органу, підрозділам, які діють по фронту, і організує взаємодію. При постановці завдань взводам командир роти вказує напрямок переслідування, де і якого противника знищити, у який район або на який рубіж і до якого часу вийти та визначає порядок подальших дій.

Використовуючи високу прохідність танків і БМП (БТР), рота стрімко обходить противника, що відходить, по паралельних маршрутах, виходить на шлях його відходу і рішучою атакою з флангів і тилу в поєднанні з діями вогневих засідок у взаємодії з підрозділами, які діють з інших напрямків, знищує його.

Якщо неможливо переслідувати противника по маршрутах, паралельних напрямку його відходу, рота рішучими діями знищує підрозділи прикриття, проривається до основних сил противника та у взаємодії з сусідами атакує їх з ходу.

ОП, що зустрілися в ході переслідування, і засідки обходяться, а противник, який в них оборонявся, знищується атакою з тилу.

Рота під час переслідування може діяти в передбойовому або похідному порядку.

У тих випадках, коли противнику вдалося відірватися від підрозділів, що переслідують, і організувати оборону на проміжному рубежі, командир роти організує, якщо дозволяє обстановка, захоплення її з ходу. З цією метою підрозділи, діючи на окремих напрямках і широко застосовуючи обходи, з ходу оволодівають опорними пунктами противника і безупинно продовжують наступ.

У разі завзятого опору противника підрозділи роти повинні встановити безпосереднє зіткнення з ним і забезпечити розгортання головних сил батальйону (бригади).

Наступ вночі.

Наступ вночі може починатися з прориву оборони противника або бути розвитком денних бойових дій. Ніч сприяє досягненню раптовості та зменшенню втрат від вогню противника, захопленню ініціативи і розгрому противника, що обороняється, у більш короткі строки.

Разом з тим під час ведення бойових дій вночі утруднюється орієнтування на місцевості, витримувannya заданого напрямку та спостереження за полем бою, підтримання взаємодії й управління підрозділами, подолання загороджень та перешкод.

Успіх нічного бою залежить від ретельної його організації завчасно проведеної рекогносцировки, прихованості підготовки і ступеня натренованості особового складу в діях уночі, а також від умілого використання приладів нічного бачення та засобів освітлення.

Прорив оборони противника вночі звичайно здійснюється з положення безпосереднього зіткнення з ним. Рота прориває оборону, як правило, у складі батальйону.

Роті під час наступу вночі призначається таке саме за глибиною бойове завдання, як і під час наступу вдень.

Бойовий порядок роти повинен будуватися з таким розрахунком, щоб забезпечити завдання сильного першого удару по противнику і більшу самостійність наступаючих підрозділів. Механізована рота звичайно посилюється танками, артилерійськими й інженерними підрозділами.

Підготовка до наступу вночі проводиться у світлий час доби. У роботі командира роти щодо організації наступу вночі є ряд особливостей. Крім звичайних питань, командир визначає:

- видимі вночі орієнтири, азимут напрямку наступу та направляючий взвод; завдання щодо знищення і придушення приладів нічного бачення та способи позначення проходів у загородженнях;

- заходи щодо захисту особового складу від світлового випромінювання ядерного вибуху;

- порядок забезпечення підрозділів освітлювальними і сигнальними засобами, трасуючими снарядами та патронами з трасуючими кулями.

Рекогносцировка здійснюється у світлий час доби з подальшим уточненням необхідних питань вночі.

Організуючі взаємодію, крім звичайних питань, командир роти узгоджує порядок застосування освітлювальних засобів, які використовуються за планом старшого начальника, та виділених у його розпорядження за рубежами й часом з діями підрозділів. Крім того, він указує порядок позначення проходів у загородженнях і шляхів висування до них, сигнали взаємного розпізнавання, цілевказівок та взаємодії, а також порядок позначення рубежів, яких досягнули підрозділи.

Після завершення всієї роботи щодо організації наступу з настанням темряви командир роти проводить повторну рекогносцировку. Вивчає з командирами підрозділів загальний вигляд місцевості у напрямку наступу в нічних умовах; місцеві предмети та характерні форми рельєфу, видимі у темряві, які можна використати як орієнтири, уточнює орієнтири, напрямок наступу направляючого взводу, завдання іншим підрозділам щодо місцевих предметів, напрямку руху їх в атаку, місця проходів у загородженнях, способи їх позначення та порядок подолання.

У підрозділах у цей період проводиться підготовка до нічних дій. Особлива увага приділяється перевірці технічного стану приладів нічного бачення, внутрішнього й зовнішнього освітлення машин. нанесенню на машини розпізнавальних знаків, поповненню запасів освітлювальних засобів, а також підготовці азимутальників та особового складу постів освітлення.

Наступ вночі починається, як правило, після вогневої підготовки атаки, іноді з метою досягнення раптовості може розпочинатися й без вогневої підготовки атаки. У цьому випадку артилерія відкриває вогонь з початком атаки або за

сигналом командира роти або батальйону.

Механізована рота звичайно наступає у пішому порядку у тісній взаємодії з приданими танками. При цьому танки, бронетранспортери (бойові машини піхоти) діють, як правило, в цепу механізованих підрозділів. Освітлення місцевості та об'єктів перед фронтом наступу здійснюється освітлювальними авіаційними бомбами, артилерійськими снарядами, мінами й освітлювальними патронами, а позначення своїх підрозділів – освітлювальними пристроями, невидимими з боку противника, й сигнальними патронами.

Рота переходить в атаку за сигналом командира батальйону у вказаному їй напрямку. Для витримування напрямку наступу підрозділи артилерії періодично ставлять світлові орієнтири. З початком атаки артилерійські та гранатометні підрозділи перепідпорядковуються ротам, а протитанкове відділення – механізованим взводам.

У ході наступу рота повинна точно витримувати вказаний їй напрямок, установленим порядком позначати своє положення на досягнутих рубежах, вживати заходів щодо забезпечення безпеки під час подолання важкопрохідних ділянок, уміло використовувати прилади нічного бачення та засоби освітлення місцевості, а для засліплення приладів противника – аерозолі (дими).

Особливу увагу необхідно приділити веденню розвідки й забезпеченню флангів, розшукуванню поранених та їх евакуації.

Під час наступу в умовах відсутності у противника суцільного фронту оборони командир роти зобов'язаний використати ніч для охоплення й обходу опорних пунктів противника з метою атаки їх у темний час або на світанку одночасно з різних напрямків і тилу.

Командир роти (батальйону) керує підрозділами, пересуваючись безпосередньо за направляючим взводом (ротою).

Під час переходу від нічних дій до денних командир роти ще до світанку організує додаткову розвідку з метою визначити підготовку й напрямок контратак противника, уточнює бойові завдання підрозділам, підтягує артилерію, посилює протиповітряну оборону, вживає заходів щодо забезпечення флангів, закріплення на важливих рубежах, поповнення запасів матеріальних засобів, а також щодо розосередження підрозділів та приведення їх у готовність до відбиття контратак.

На світанку командно-спостережний пункт батальйону, підрозділи технічного забезпечення і тилу наближаються до бойових порядків рот першого ешелону, а поранені та хворі евакуюються в тил.

Контрольні питання.

1. Місце механізованої роти в наступальному бою.
2. Завдання механізованої роти в наступальному бою.
3. Бойовий порядок механізованої роти в наступальному бою.
4. Способи наступу механізованої роти.
5. Наступ на противника, що обороняється із положення безпосереднього зіткнення з ним.
6. Наступ на противника, що обороняється із положення відсутності

безпосереднього зіткнення з ним.

7. Зустрічний бій.

8. Переслідування

9. Підготовка наступу, включає:

10. Усвідомлення завдання включає:

11. Організація бою включає:

12. Зміст оцінки обстановки.

“Ч” 13. Зміст рішення

14. Порядок та мета рекогносцировки.

15. Постановку бойових завдань підрозділам.

16. Зміст організації взаємодії.

17. Норми міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та ведення наступального бою.

18. Ведення наступу на противника, що обороняється із положення безпосереднього зіткнення з ним.

19. Ведення наступу на противника, що обороняється із положення відсутності безпосереднього зіткнення з ним.

20. Ведення зустрічного бою.

21. Ведення переслідування.

22. Особливості ведення наступального бою в ночі.

РОЗДІЛ 22. МЕХАНІЗОВАНА РОТА НА МАРШІ У ПЕРЕДБАЧЕННІ ВСТУПУ У БІЙ

22.1. Механізована рота на марші у складі головної похідної застави

1. Основи маршу та зустрічного бою. Місце, завдання роти при здійсненні маршу у складі головних сил та при діях у похідній охороні.

Марш – це організоване пересування підрозділів у колонах дорогами і колонними шляхами з метою виходу в призначений район або на вказаний рубіж. Марш є основним способом пересування роти. Підчас здійснення маршу танки та інша гусенична техніка може перевозитися на автопоїздах.

Марш може здійснюватися у передбаченні вступу в бій або поза загрозою зіткнення з противником, а за напрямком руху – до фронту, уздовж фронту або від фронту в тил. Ці умови справляють вирішальний вплив на організацію та здійснення маршу.

У всіх випадках марш здійснюють потай, на різній місцевості, за будь-якої погоди, як правило, уночі або в інших умовах обмеженої видимості, а в бойовій обстановці та в глибокому тилу своїх військ – і вдень.

У будь-яких умовах підрозділи мають прибути в призначений район або на вказаний рубіж своєчасно, у повному складі та в готовності до виконання бойового завдання.

Швидкість руху підрозділів на марші може бути різною і залежить від отриманого завдання, виучки та фізичного гарту особового складу, особливо водіїв, уміння командирів водити колони, технічного стану машин, стану маршрутів, погоди, пори року і часу доби, а також від правильної організації та забезпечення маршу.

Середня швидкість руху роти на марші без урахування часу на привали може бути: змішаних і танкових колон: **20-25 км/год.**, автомобільних колон: **25-30 км/год.** У разі здійснення маршу в горах, пустелях, джунглях та інших несприятливих умовах середня швидкість руху може зменшуватися до **15-20 км/год.** За здійснення маршу в пішому порядку середня швидкість руху може бути **4-5 км/год.**

У всіх випадках марш має здійснюватися з максимально можливою за цих умов швидкістю.

Рота здійснює марш однією колоною. Дистанції між підрозділами і машинами в колоні призначають залежно від швидкості руху та умов видимості (у звичайних умовах **25-50м**). У разі пересування по польових дорогах, в умовах обмеженої видимості, по дорогах, які мають стрімкі підйоми, спуски та повороти, а також при пересуванні з підвищеною швидкістю дистанції збільшуються,

Під час руху на відкритій місцевості в умовах загрози застосування противником розвідувально-ударних комплексів дистанції між бойовими машинами, збільшуються і можуть бути **100- 150м**.

Для своєчасного й організованого початку і здійснення маршу підрозділу призначають вихідний пункт, пункти регулювання, привали та райони денного (нічного) відпочинку.

Роті, призначеній в головну похідну заставу, указують вихідний пункт і час його проходження, а роті, що прямує у складі колони головних сил, крім того, — пункти регулювання і час їх проходження, місця і час привалів, денного (нічного) відпочинку.

Вихідний пункт призначають на відстані **5-10 км** від району розташування батальйону. Таке віддалення забезпечує можливість витягування похідної колони батальйону і набирання необхідної для висування швидкості.

Пункти регулювання призначають через кожні **3-4 год.** руху.

Привали і денний (нічний) відпочинок призначають для перевірки стану озброєння і техніки, їх технічного обслуговування, прийому їжі та відпочинку особового складу. Привали призначають через **3-4 год.** руху тривалістю до **1 год.** і один привал тривалістю до **2 год.** у другій половині добового переходу, а денний (нічний) відпочинок — наприкінці кожного добового переходу. Для піших колон привали призначають тривалістю 10 хв. через кожні **50 хв.** руху.

Початком здійснення маршу є час проходження вихідного пункту головою колони роти, а якщо рота перебуває в похідній охороні — головою колони батальйону.

Рота може здійснювати марш у колоні головних сил батальйону або в головній (боковій, тильній) похідній заставі.

Підсилення роти залежить від місця у похідному порядку батальйону та завдання яке вона виконує.

Танкова рота, яка діє в головній похідній заставі, як правило, підсилюється механізованим взводом, артилерійською батареєю, саперним відділенням та відділенням радіаційної та хімічної розвідки.

Похідний порядок роти, яка призначена в головну похідну заставу, будують з урахуванням швидкого розгортання підрозділів у бойовий порядок і вступу їх у бій. Він складається з колони головних сил і похідної охорони.

Колона головних сил роти залежно від умов обстановки може мати різну побудову. Танковий підрозділ, доданий механізованій роті, прямує звичайно в голові колони, а механізований підрозділ, доданий танковій роті, звичайно розподіляється між танковими взводами і прямує в їх похідних порядках за танками або призначається в похідну охорону. Артилерійська батарея прямує за бойовими підрозділами роти. Більша частина зенітних засобів приданого зенітного підрозділу прямує ближче до голови колони головних сил, а частина з них — з головною похідною заставою.

Похідна охорона роти має забезпечити безперешкодний рух головних сил, виключити раптовий напад противника, забезпечити вигідні умови для вступу в бій, а також не допустити проникнення до них наземної розвідки противника. На підрозділи охорони на марші покладають також завдання ведення розвідки.

Для охорони колони головних сил батальйону на марші, який прямує в передовому загоні або авангарді, висилають:

– у напрямку руху на віддалі **5-10км** – головну похідну заставу у складі підсиленого взводу або роти;

– на фланги і в тил за необхідності – дозорні відділення (танки).

Головна похідна застава (ГПЗ) силою до роти висилає головний дозор (ГД) у складі взводу на віддаля **3-5км**. Як головний дозор танкової роти, підсиленої механізованим підрозділом, використовують приданий механізований підрозділ.

Основи зустрічного бою.

Умови виникнення зустрічного бою можуть бути найрізноманітнішими. Зустрічний бій можливий у ході маршу, під час проведення контратак в обороні, а також під час розвитку наступу. Мета зустрічного бою – розгром противника, що наступає, у короткі строки, захоплення ініціативи і створення вигідних умов для подальших дій.

У ході маршу зустрічний бій виникає у результаті зближення похідних колон, що рухаються на зустріч одна одній. Характерною особливістю дій роти у цих умовах буде розгортання з похідного у перед бойовий та бойовий порядки й атака противника з ходу.

В усіх випадках у зустрічному бою не обов'язково мати перевагу в силах і засобах над противником. Випередивши противника у відкритті вогню, розгортанні й переході в атаку, а також у завданні йому раптового та сильного удару, як правило, у фланг і тил, можна розгромити не тільки рівного, але й переважаючого у силі противника.

Зустрічний бій характеризується: різкою зміною обстановки та швидкоплинністю бойових дій, швидким зближенням сторін, вступом їх у бій з ходу. У зустрічному бою набуває особливого значення безперервна і напружена боротьба за ініціативу. Обидві сторони виявляють високу бойову активність і рішучість суцільного фронту динамічно. Через відсутність суцільного фронту створюються сприятливі умови для завдання ударів по флангах і тилу. Зустрічний бій звичайно ведеться на непередбаченій в інженерному відношенні місцевості.

Підрозділи протиборчих сторін зближуються швидко. Чим вищі ці швидкості, тим вище темп руху. Так, за середніх швидкостей руху **25-30 км/год.** підрозділи сторін, які перебувають на віддалі **50-60км.** зможуть вступити у зустрічний бій приблизно через годину. Чим менша відстань між протиборчими сторонами тим менше часу буде у командира для організації бою.

Вступати у бій підрозділам доводиться, як правило, з ходу. Розгортання підрозділів у бойові порядки здійснюється переважно з похідних колон.

Дані про противника звичайно бувають далеко не повними, а час на до розвідку та з'ясування умов обстановки вкрай обмежено напруженою боротьбою за виграш часу, захоплення та утримання ініціативи та створення вогневої переваги над противником. У зустрічному бою кожна сторона прагне розгромити другу активними наступальними діями, вигравши час, передусім захопити ініціативу, тим самим забезпечити собі свободу дій, диктувати свою волю противнику й примусити його діяти в невідповідних умовах.

Боротьба за захоплення й утримання ініціативи має напружений характер і ведеться протягом усього бою. Після зав'язування зустрічного бою обидві сторони

намагаються якомога швидше розгорнути у першому ешелоні максимальну кількість сил і засобів, завдати сильний перший удар, здійснити обхідний маневр, охопити відкриті фланги противника і в той самий час забезпечити свої фланги. Внаслідок цього бойові дії розгортаються на широкому фронті.

Випередження противника у розгортанні у бойовий порядок, відкриття вогню і перехід в атаку має вирішальне значення. Випереджальний удар по противнику досягається проведенням таких заходів:

- веденням безперервної розвідки;
- своєчасним прийняттям рішення і доведенням завдань до підлеглих;
- здійсненням швидкого маневру для захоплення вигідного рубежу;
- випередженням противника у відкритті вогню, розгортанням і переходом в атаку та завданням йому раптового й сильного удару, як правило, у фланг і тил;
- захопленням ініціативи та утриманням її у ході бою;
- всебічним забезпеченням бою;
- твердим і безперервним управлінням та підтриманням постійної взаємодії між підрозділами у бою.

Рота може вести зустрічний бій самостійно, діючи у головній (бічній) похідній заставі або у складі головних сил батальйону.

Рота, діючи у головній похідній заставі, повинна знищити розвідку на своєму маршруті руху, у зустрічному бою розгромити похідну охорону противника, скувати його головні сили і забезпечити вигідні умови для розгортання та вступу в бій головних сил авангарду (передового загону). У подальшому рота, яка складає головну похідну заставу, діє звичайно у складі першого ешелону батальйону.

Роті у зустрічному бою ставиться найближче завдання і вказується напрямок подальшого наступу. Найближче завдання роти, що діє у головній похідній заставі (ГПЗ), полягає у знищенні підрозділів розвідки та охорони, захопленні вигідного рубежу й забезпеченні розгортання головних сил батальйону. Якщо врахувати, що у складі охорони (ГПЗ) противника буде до посиленого механізованого взводу, то глибина найближчого завдання роти у цьому випадку визначатиметься глибиною похідного порядку ГПЗ противника, та умовами місцевості.

Фронт дій роти дещо більший, ніж у наступі. Напрямок подальшого наступу роти визначається з таким розрахунком, щоб з переходом батальйону в атаку забезпечувалися розгром противника, який знаходиться перед фронтом роти, і виконання завдання батальйоном.

Найближчим завданням роти у складі головних сил батальйону є розгром на своєму напрямку основних сил роти першого ешелону підрозділу противника, знищення або захоплення артилерії та оволодіння рубежем, що забезпечує вигідні умови для знищення резервів, які підходять, і розвинення наступу. Фронт наступу роти у цьому випадку такий самий, як і у звичайних умовах.

Напрямок подальшого наступу роти визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання батальйону. Бойовий порядок у зустрічному бою має забезпечити завдання сильного початкового удару.

Бойовий порядок танкової роти, як правило, будується в один ешелон.

2. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації маршу у передбаченні вступу у бій. Врахування норм міжнародного гуманітарного права у ході підготовки та здійснення маршу.

Отримавши завдання на марш, командир роти усвідомлює завдання, визначає заходи, які необхідно провести негайно для най скорішої підготовки до маршу, проводить розрахунок часу, дає вказівки командирам підлеглих і приданих підрозділів щодо підготовки до маршу, оцінює обстановку, приймає рішення, віддає бойовий наказ, організує взаємодію, управління, віддає вказівки щодо організації всебічного забезпечення маршу, здійснює контроль і допомогу під час підготовки до маршу.

Під час *усвідомлення завдання й оцінки обстановки*, крім звичайних питань, командир роти вивчає по карті маршрут руху, його протяжність і прохідність, умови здійснення маршу, рубежі і час імовірної зустрічі з противником або до яких дій бути готовим, місця і час привалів, а також місця, час і порядок дозаправлення техніки, приймання їжі особовим складом і поповнення запасів матеріальних засобів, які витрачаються в ході маршу; оцінює маршові можливості штатних і приданих підрозділів, визначає допустимі швидкості руху і величину дистанції між машинами з метою захисту від високоточної зброї по ділянках маршруту і розраховує час руху по кожній з них; оцінює характер місцевості, умови захисту і маскування в районах привалів, денного (нічного) відпочинку і зосередження: визначає обсяг інженерного обладнання районів і здійснює інші необхідні розрахунки; визначає порядок спостереження і підтримання зв'язку в ході маршу.

У ході оцінки обстановки командир роти здійснює розрахунок маршу.

Під час розрахунку маршу командир роти визначає:

1. Середню маршову швидкість: $\Phi_{\text{ср.м.}} = C \backslash T_o$

де C – протяжність маршруту (від вихідного пункту до самої віддаленої точки у новий район зосередження або до місця розгортання у бойовий порядок, км;

T_o – відведений час на здійснення маршу, год.

2. Час витягування похідної колони з району зосередження для своєчасного проходження вихідного пункту: $T_v = C_i \times 60 / \Phi_v$

де C_i – відстань від району зосередження до вихідного пункту. км

Φ_v – швидкість витягування, км/год.,

60 – коефіцієнт переводу годин у хвилини.

3. Час розгортання у бойовий порядок (втягування у район зосередження):

$$T_p = C_p \times 60 / \Phi_p$$

C_p – відстань від місця початку розгортання до рубежу переходу в атаку (від місця початку втягування до віддаленої точки в новому районі зосередження, Φ_p , – швидкість розгортання, км/год.;

4. Час руху: $T_d = T_o - (T_p + T_n)$

де T_o – загальний час на здійснення маршу, год.;

T_p – час розгортання, год.;

T_n – час привалів, год .

T_d – час руху, год.

5. Середня швидкість руху $\Phi_c = C / T_d$

де C – протяжність маршу, км год.;

T_d – час руху, год.

6. Швидкість руху на ділянках руху.

7. Вірогідний час зустрічі з противником: $T_{\text{ж}} = C_{\text{п}} / \Phi_{\text{ср.в.}} + \Phi_{\text{п}}$

де $C_{\text{п}}$ – відстань між підрозділами сторін, км

$\Phi_{\text{п}}$ – швидкість руху підрозділів противника км год.

8. Віддаленість вірогідного рубежу зустрічі з противником:

$$C_y = T_{\text{ж}} \times \Phi_{\text{ср.м}}$$

На підставі усвідомлення отриманого завдання, висновків з оцінки обстановки і здійсненого розрахунку маршу командир роти приймає рішення, у якому визначає:

- замисел на марш,
- бойові завдання підрозділам,
- основні питання взаємодії
- порядок всебічного забезпечення маршу,
- організацію управління.

У замислі на марш командир роти визначає:

- побудову похідного порядку; склад, завдання і віддалення похідної охорони;
- швидкість руху по ділянках маршруту і дистанції між машинами;
- порядок відбиття ударів повітряного противника, а в передбаченні вступу в бій з противником, крім того, порядок дій головного дозору, дозорних відділень, танків (головної похідної застави) і головних сил, побудову бойового порядку і вид маневру.

Рішення на марш оформлюється на карті.

На робочу карту командира роти звичайно наносяться:

- лінії зіткнення попереду діючих військ;
- район розташування роти;
- маршрут руху з поділом на ділянки **5-10 км**,
- вихідний пункт;
- пункти регулювання і час їх проходження головою колони головних сил і ГПЗ;
- маршрут руху бокових дозорних відділень (танків)
- місця, час і тривалість привалів для колони головних сил і похідної охорони;
- район або рубіж, куди мають увійти підрозділи після здійснення маршу;
- імовірні рубежі розгортання роти для бою у разі зустрічі з противником і можливий порядок дій на них;
- похідна охорони і колони головних сил;
- маршрути руху сусідів та їх завдання;
- схема похідного порядку із зазначенням розподілу сил і засобів по колоні, глибина колони головних сил і віддаль похідної охорони;

– ділянки маршруту за умовами руху, їхні розміри і швидкість руху на кожній ділянці;

– загальний час на марш, час на привали і на рух;

– середня швидкість руху;

– сигнали управління.

Рішення на марш, оформлене на карті, є робочим документом і надає можливість командирові роти чітко ставити завдання підлеглим.

Завдання до підлеглих командир доводить у формі усного бойового наказу.

У бойовому наказі на марш командир роти вказує:

у першому пункті – відомості про противника;

у другому пункті – завдання сусідів;

у третьому пункті – завдання роти, маршрут руху, місце в похідному порядку батальйону, район зосередження (відпочинку) або рубіж, час прибуття (виходу) у призначений район або на зазначений рубіж і до яких дій бути готовим, вихідний пункт, пункти регулювання і час їх проходження, місця і час привалів, замисел на марш;

у четвертому пункті – після слова “Наказую” – завдання підрозділам:

– головному дозору, дозорним відділенням, танкам — склад, бойове завдання, час проходження вихідного пункту і пунктів регулювання і порядок доповіді про обстановку;

– механізованим і танковим взводам (ротам) – засоби підсилення, завдання, місце в похідній колоні, порядок відкриття і ведення вогню по повітряних цілях, а підчас здійснення маршу в передбаченні вступу в бій з противником і порядок дій;

– підрозділам артилерії та іншим вогневим засобам – завдання на марш і під час вступу в бій з противником, місце в похідній колоні та в бойовому порядку;

– приданому зенітному підрозділу – завдання щодо прикриття підрозділів у русі, на привалах, у місцях відпочинку та районі зосередження, місце в похідній колоні, (вогневі) позиції, час і ступені готовності;

– іншим підрозділам роти і підрозділам підсилення – місце в похідній колоні і завдання, до виконання яких бути готовими;

у п'ятому пункті – місця і порядок дозаправлення техніки паливом у ході маршу, а в передбаченні вступу в бій, крім того витрату боєприпасів і пального на виконання завдання;

у шостому пункті – час готовності до маршу;

У сьомому пункті – порядок спостереження і зв'язку в ході маршу, місце КСП командира роти в колоні та заступників.

Управління на марші командир роти здійснює з КСП, перебуваючи в танку. Командир роти управляє підлеглими особисто.

Управління до початку маршу полягає у відданні розпоряджень командиром про підготовку до маршу, а також в організації контролю і наданні допомоги підлеглим у підготовці особового складу, озброєння, бойової та іншої техніки до майбутніх дій.

У сучасних умовах час на організацію маршу, як правило, буде обмежений. Проте не дає підстав на зниження уваги до питань забезпечення маршу.

Забезпечення маршу командир роти організує на підставі рішення на марш і вказівок (розпоряджень) командира батальйону. Забезпечення маршу включає бойове, технічне і тилове, а також дотримання дисциплін маршу. Заходи щодо забезпечення маршу визначають у процесі усвідомлення завдання та оцінювання обстановки. Організація то або іншого виду забезпечення маршу полягає у визначенні сил засобів, які використовують, у відданні вказівок командирам підрозділів та здійсненні контролю за виконанням накреслених заходів.

У вказівках щодо всебічного забезпечення мають бути визначені такі питання;
щодо розвідки – завдання розвідки, які вирішуватиме рота у ході маршу та, порядок їх виконання, залучені сили і засоби, порядок і строки доповідей результатів розвідки;

щодо охорони – завдання та склад похідної охорони на марші, у районах привалів і відпочинку;

щодо захисту від зброї масового ураження (ЗМУ) – заходи щодо захисту від ЗМУ, високоточної та запалювальної зброї, порядок використання захисних властивостей бойової техніки та місцевості в ході маршу, сигнали попередження про безпосередню загрозу і початок застосування противником ЗМУ, а також оповіщення про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження та дії по них у ході виконання завдання, строки проведення протиепідемічних, санітарно-гігієнічних та спеціальних профілактичних медичних заходів;

щодо маскування – заходи щодо дотримання режиму світлового, звукового і теплового маскування, застосування приладів нічного бачення, поведінки особового складу в ході маршу, на привалах і в районах відпочинку;

щодо інженерного забезпечення – порядок подолання загороджень, у тому числі встановлених дистанційним способом, і зруйнувань на маршруті; обсяг і порядок інженерного обладнання району денного (нічного) відпочинку (зосередження);

щодо забезпечення радіаційного, хімічного, біологічного захисту – порядок ведення радіаційної та хімічної розвідки; порядок і строки проведення радіаційного і хімічного контролю; час і порядок проведення спеціальної обробки в ході маршу; час і ЧЕРГОВІСТЬ отримання засобів захисту; озброєння військ РХБ захисту і перевірки протигазів;

Щодо технічного і тилового забезпечення – час, місце й обсяг технічного обслуговування до початку і в ході маршу, порядок евакуації та ремонту озброєння і бойової техніки в період підготовки маршу і в ході його здійснення: розміри та строки створення запасів ракет, боєприпасів. пального, продовольства, медичного майна та інших матеріальних засобів, норми їх витрати в ході маршу, місця, час і порядок поповнення ракетами, боєприпасами, заправлення паливом, організація харчування особового складу.

Організація зустрічного бою.

В основному організація зустрічного бою передбачає той самий комплекс заходів, що й під час організації наступу. Однак порядок роботи командира роти

має свої особливості, які визначаються умовами виникнення зустрічного бою та місцем роти у похідному (бойовому) порядку батальйону. Так, під час дій роти у складі головної похідної застави командири роти ще під час організації маршу у передбаченні вступу в бій в інтересах зустрічного бою може вирішити цілу низку питань, які після виявлення противника йому доведеться тільки уточнити.

Після отримання бойового наказу на дії ГПЗ командир роти будує свою роботу у такій послідовності:

- усвідомлює отримане завдання;
- визначає заходи, які необхідно провести негайно для якнайшвидшої підготовки роти до дій у ГПЗ у передбаченні вступу в бій;
- проводить розрахунок маршу;
- дає вказівки командирам підлеглих та приданих підрозділів щодо підготовки поставленого завдання;
- оцінює обстановку;
- приймає рішення і доповідає його командирі батальйону;
- доводить рішення до командирів підрозділів і дає вказівки щодо організації всебічного забезпечення бою, управління і виховної роботи;
- віддає усний бойовий наказ і організує взаємодію;
- потім командир роти здійснює контроль за підготовкою підрозділів до дій у ГПЗ та у встановлений час доповідає, командирі батальйону про готовність роти до виконання отриманого завдання.

Після отримання бойового розпорядження або після початку бою головного дозору командир роти швидко оцінює обстановку приймає рішення, ставить бойові завдання підрозділам, дає вказівки щодо взаємодії та керує ротою під час висування, розгортання й атаки противника. На основі особистих спостережень за ходом бою він уточнює своє рішення й доводить його до підлеглих, а також вживає заходів щодо заборони обходу противником своїх флангів.

Оцінюючи обстановку, командир роти визначає сили і засоби та час зустрічі з противником, напрямки його дій, умови для маневру, вигідні рубежі розгортання й переходу в атаку, маршрут і час виходу на них, напрямки наступу роти і взводів.

У замислі на зустрічній бій командир роти визначає: напрямки зосередження основних зусиль та вид маневру; порядок вогневого ураження противника; побудову бойового порядку та використання штатних і приданих сил і засобів.

Під час постановки завдань командир роти, яка призначена у головну похідну заставу, у *бойовому наказі* вказує:

- головному дозору – склад, бойове завдання, порядок дій під час зустрічі з противником і доповіді про обстановку;
- танковим (механізованим) взводам – бойове завдання, порядок дій під час зустрічі з противником;
- підрозділам посилення – завдання, до виконання яких бути готовими;
- місце у похідному та бойовому порядку роти.

Під час постановки завдань усі пункти, рубежі, об'єкти вказуються по орієнтирах, кодованій карті або по умовних найменуваннях місцевих предметів, час готовності – за таблицею сигналів.

Порядок роботи командира роти, яка діє у складі головних сил батальйону, щодо організації зустрічного бою в основному такий самий, як і порядок роботи командира роти, що діє у складі головної похідної застави. Відмінність лише у тому, що командир роти, яка діє у складі головних сил батальйону, починає свою роботу щодо організації зустрічного бою не з виявлення противника й уточнення замислу бою, наміченого ще під час організації маршу, а звичайно з отриманням бойового завдання від командира батальйону і визначення всіх елементів рішення в повному обсязі. При цьому рішення він приймає по карті, звичайно у русі. Постановку завдань підрозділам, організацію взаємодії, управління та всебічне забезпечення командир роти здійснює, як правило, по радіо. У подальшому ці питання він уточнює на місцевості. Командир роти, що діє у складі головних сил батальйону указує:

- танковим (механізованим) взводам бойове завдання, рубіж і час переходу в атаку, порядок взаємодії;
- вогневим засобам - завдання щодо підтримки атаки, вогневі позиції, час відкриття вогню, порядок переміщення, сигнали відкриття, перенесення і припинення вогню.

3. Дії роти на марші та у похідній охороні

Успіх маршу зумовлюється не тільки чіткою його організацією, а і мистецтвом управління підрозділами роти під час його здійснення. Побудова колони головних сил роти із засобами підсилення здійснюється в районі розташування. З початком руху основну увагу приділяють своєчасному проходженню підрозділами вихідного пункту.

Вихідний пункт і пункти регулювання роти, призначена в похідну охорону, проходить головою колони точно в установлений час. Командир роти — завжди прямує в голові колони роти. Звіряючи по карті маршрут руху, командир роти керує діями похідної охорони, висланого розвідувального (бойового розвідувального) дозору і суворо підтримує встановлений порядок маршу.

Зв'язок на марші здійснюється рухомими засобами зв'язку в підрозділах, крім того - установленими сигналами. Радіостанції працюють тільки на прийом.

Рота яка призначена у головну похідну заставу, у встановлений час проходить вихідний пункт і рухається за маршрутом батальйону із встановленою командиром швидкістю.

Тіснини, тунелі та мости головна похідна застава проходить безупинно. Зруйновані ділянки доріг, мости, завали на маршруті руху і заміновані ділянки рота обходить, позначаючи покажчиками місця руйнувань (мінування) і напрямок обходу. Якщо обхід неможливий або на влаштування проходу у руйнуваннях (завалах) потрібно менше часу, ніж на обхід, то головна похідна застава пророблює прохід. При дистанційному мінуванні маршруту вихід з мінного поля головна похідна застава здійснює у колоні по проходу, проробленому у найкоротшому напрямку.

Про загородження, зони зараження, райони руйнувань і шляхи обходу, а також про зустріч з противником командир роти доповідає командирі, який вислав його.

Зупиняючись на привал, головна похідна застава за командою командира, який вислав її, зупиняється на вигідному рубежі, організує спостереження і перебуває у постійній готовності до відбиття противника.

З виходом у район відпочинку головна похідна застава, зайнявши вигідний рубіж, виконує завдання сторожової охорони, перебуваючи у постійній готовності до відбиття наземного противника. Командир роти указує взводам позиції, смуги вогню і порядок дій під час появи противника. У районі відпочинку головна похідна застава може замінюватися сторожовою охороною.

Рота, призначена у нерухому бокову заставу для прикриття колон підрозділів, що здійснюють марш, виходить на вказаний їй рубіж, повністю або частиною сил розгортається у бойовий порядок, організує оборону і перебуває на рубежі до зазначеного часу, а потім діє у відповідності до вказівок командира, який вислав її.

Підрозділи на марші рухаються тільки по правому боку дороги, дотримуючись встановлених швидкостей руху, дистанцій між машинами і заходів безпеки. Тіснини, тунелі та мости колона роти проходить безупинно з максимально можливою швидкістю. Під час руху по мостах, залізничних переїздах, тунелях і небезпечних ділянках маршруту вживаються заходи, що забезпечить безпеку руху, виключають затори на маршруті та загазованість тунелів.

Для захисту від високоточної зброї противника максимально використовуються поля радіолокаційної невидимості, які утворюються складками місцевості і місцевими предметами, населені пункти і придорожня рослинність. Під час руху по відкритих і незамаскованих ділянках маршруту не допускається скупчення машин і зупинка колон, швидкість руху і дистанції між машинами збільшуються.

Вночі рухаються машини з використанням приладів нічного бачення, світломаскувальних пристроїв, а під час руху на ділянках місцевості, які проглядаються противником, і у світлу ніч – з повністю вимкненим світлом (вимкненими приладами нічного бачення).

Відбиття ударів повітряного противника на марші здійснюється у русі або з коротких зупинок вогнем приданого зенітного підрозділу й виділених для цього танкових (механізованих) підрозділів.

За сигналом оповіщення про повітряного противника зенітний підрозділ, а також підрозділи, виділені для ведення вогню по повітряних цілях, готуються до відкриття вогню, люки танків і бойових машин піхоти (крім люків, з яких вестиметься вогонь) зачиняються. Особовий склад переводить протигази у положення наготові.

За сигналами оповіщення про радіоактивне, хімічне та біологічне зараження рота продовжує рух. У танках і бойових машинах піхоти перед подоланням зон зараження люки, двері, бійниці та жалюзі зачиняються, включається система захисту від зброї масового ураження. Особовий склад, прямує у пішому порядку й на відкритих машинах, одягає засоби індивідуального захисту. Зони з високими рівнями радіації, райони руйнувань, пожеж і затоплень на маршруті

руху, як правило, обходяться, за неможливості обходу зони зараження долаються з максимальною швидкістю з використанням засобів індивідуального захисту і систем захисту від зброї масового ураження, які є на машинах.

Часткова спеціальна обробка здійснюється після виходу із зон радіоактивного зараження, а у випадку застосування противником отруйних речовин — негайно. Повна спеціальна обробка проводиться, як правило, у районі денного (нічного) відпочинку або після прибуття у призначений район.

Під час завдання противником ядерних і хімічних ударів по колон командир роти вживає заходів щодо відновлення боєздатності підрозділів, ліквідації наслідків ударів та продовження руху.

У випадку застосування противником запалювальної зброї, а також за вимушеного подолання району пожеж люки, бійниці та жалюзі танків, (бойових машин піхоти) зачиняються. Командир роти швидко виводить колону району пожежі вперед або у навітряний бік, зупиняє її, організує гасіння осередків вогню на озброєнні і техніці, врятування особового складу і надання потерпілим першої медичної допомоги, після чого колона продовжує рух.

Мінні поля, встановлені системами дистанційного мінування противника, обходяться, а за неможливості їх обходу долаються по проходах, які пророблюються приданими інженерними підрозділами, групами розмінування рот, групою розгородження батальйону і з використанням переносних комплектів розмінування.

На привалах побудова колони не порушується, машини зупиняються на правому узбіччі дороги не ближче **10м** одна від одної або на дистанції, установленій командиром. Танки (бойові машини піхоти), ставляться під крони дерев, у радіолокаційній тіні предметів, а на відкритій місцевості маскуються штатними маскувальними покриттями і місцевими матеріалами.

Особовий склад виходить з машин тільки за командою (сигналом) своїх командирів і розміщується для відпочинку праворуч від дороги. У машинах залишаються спостерігачі, чергові кулеметники (навідники гармат) і радіо телефоністи командирських машин.

Черговий зенітний підрозділ займає вказану командиром стартову (вогневу) позицію, а чергові стрільці-зенітники розташовуються поблизу своїх машин у готовності до знищення повітряних цілей противника. Решта зенітних засобів залишається у колоні на своїх місцях у готовності до відкриття вогню. Екіпажі машин (обслуга, водії) проводять контрольний огляд озброєння, техніки і спільно з призначеним на допомогу їм особовим складом проводять технічне обслуговування. Машини, які вийшли з ладу у ході маршу, зупиняються на правому узбіччі дороги або відводяться у бік. Екіпажі (водії) машин визначають причини несправностей і вживають заходів щодо їх усунення. Після усунення несправностей машини продовжують рух приєднуючись до колони, що проходить, місця у колонах своїх підрозділів вони займають на привалах. Обгін колон у русі. забороняється.

Про машини які відстали в дорозі, заступник командира роти з озброєння і командири підрозділів особисто доповідають командирі роти.

Поранені та хворі після надання їм медичної допомоги евакуюються у найближчі медичні пункти (установи), а за неможливості евакуації прямують із своїми підрозділами або з медичним пунктом батальйону.

У *горах* особлива увага приділяється перевірці справності ходової частини і механізмів управління машин, вивченню важко-прохідних ділянок маршруту, визначенню порядку їх подолання й організації регулювання руху на цих ділянках. На всіх машинах мають бути заздалегідь підготовлені спеціальні пристосування для запобігання скочування машин підчас зупинок на підйомах і спусках. Похідна охорона висипається на меншу, ніж у звичайних умовах, віддаль; для охорони колон батальйону з тилу, як правило, виділяється безпосередня охорона силою до взводу. Підчас руху по закритих ділянках маршруту, у місцях можливих обвалів, каменепадів і осипань, а також на ділянках, де можливе влаштування противником загороджень, звичайно висипається безпосередня охорона й виставляються спостерігачі, які після проходження колони роти продовжують рух позаду неї, а на черговому привалі приєднуються до своїх підрозділів. Швидкість руху на підйомах, спусках та інших важко прохідних ділянках може знижуватися, а дистанції між машинами можуть збільшуватися до меж, які забезпечують рух. Перевали, ущелини, гірські проходи, каньйони і тунелі підрозділи долають, як правило, безупинно у суворо встановленому порядку. Машини у випадку вимушеної зупинки відводяться у місця, де не заважають руху колон. Під час подолання особливо небезпечних ділянок доріг, які повинні позначатися покажчиками, особовий склад механізованих підрозділів спішують, а для прохолодження двигунів машин командир роти з дозволу командира батальйону може зупиняти колону роти. Зупинки слід побити на рівних ділянках доріг у місцях, безпечних від каменепадів, снігових лавин. У річищах висохлих річок, на водостоках, крутих підйомах і спусках, у тунелях, а також над урвищем або під ним зупинки колон забороняються. Під час руху у пішому порядку скельні ділянки, осипи і перевали долаються звичайно повзводне або по відділеннях із дотриманням заходів безпеки. На крутих підйомах, спусках та інших важко прохідних ділянках маршруту за необхідності можна робити короткі зупинки тривалістю до 3 хв.

Під час здійснення маршу у *лісі* і під час руху у місті віддаленість похідної охорони і дистанції між машинами у колоні скорочуються. На перехрестях, де утруднене орієнтування, виставляються добре видимі покажчики або організується регулювання руху.

Контрольні питання

1. Основи маршу та зустрічного бою
2. Місце, завдання роти при здійсненні маршу в складі головних сил
3. Місце, завдання роти при здійсненні маршу при діях в похідній охороні
4. Порядок і зміст роботи командира роти щодо організації маршу

ЗАКЛЮЧЕННЯ

У навчальному посібнику “Загальна тактика” ч. II. викладені теоретичні положення та надані практичні рекомендації щодо організації та ведення основних видів загальновійськового бою. Розглянуто дії механізованого відділення, взводу, роти в обороні та наступі (в тому числі і в особливих умовах), розкрито дії підрозділів на марші, а також у зустрічному бою роти.

Практика бойової підготовки та специфіка дій внутрішніх військ МВС України постійно вносять корективи до змісту і способів виконання поставлених службово-бойових завдань, тому запропоновані у навчальному посібнику відомості не в змозі надати вичерпних даних про всі випадки і ситуації, які можуть виникнути в процесі підготовки та ведення бою або здійснення маршу.

Враховуючи це, курсанти (студенти, за програмою підготовки офіцерів запасу), командири підрозділів при підготовці до занять, навчань та виконання службово-бойових завдань повинні якомога ширше використовувати всі інші джерела інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. БССВ ч. III, 2010
2. БССВ ч. II, 2010р.
3. Зелений, Загальна тактика [Текст] / Зелений // К. :
4. Рябчук, В. Д., Ковалев, В. И. Психология решения командира [Текст] / В. Д. Рябчук, В. И. Ковалев // М. : 1976. – 206 с.
5. Драгунский, Д. А., Пивовар, Ю. И., Ткач, С. И. Мотострелковый (танковый) батальон в бою [Текст] / Д. А. Драгунский, Ю. И. Пивовар, С. И. Ткач // М. : 1986. – 304 с.
6. Арутюнов, Ю. М. Штаб батальона в бою [Текст] / Ю. М. Арутюнов // М. : 1988. – 144 с.
7. Тактика загальновійськових підрозділів [Текст] / видання Національної академії оборони України // К. : 1998. – 493 с.
8. Резниченко, В. Г. Тактика [Текст] / В. Г. Резниченко // М. : 1988. – 496 с.
9. Приемы и способы действий солдата в бою [Текст] / М. : 1988. – 271 с.
10. Рыбян, А. А. Подразделения в ночном бою [Текст] / А. А. Рыбян // М. : 1984. – 208 с.
11. Андрусенко, И. М., Дуков, Р. Г., Фомин, Ю. Р. Мотострелковый (танковый) взвод в бою. [Текст] / И. М. Андрусенко, Р. Г. Дуков, Ю. Р. Фомин // М. : 1989. – 336 с.
12. Свердлов, Ф. Д. Передовые отряды в бою [Текст] / Ф. Д. Свердлов // М. : 1986. – 216 с.
13. Вайнер, А. Я. Тактические расчеты [Текст] / А. Я. Вайнер // М. : 1982. – 176 с.
14. Дуков, Р. Г. Мотострелковое отделение в бою [Текст] / Р. Г. Дуков, М. // М. : 1973. – 107 с.
15. Иванов, Д. А., Савельев, В. П., Шеманский, П. В. Основы управления войсками в бою [Текст] / Д. А. Иванов, В. П. Савельев, П. В. Шеманский // М. : 1977. – 344 с.
16. Меримский, В. А. Тактическая подготовка мотострелковых и танковых подразделений [Текст] / В. А. Меримский // М. : 1987. – 352 с.

ЗАГАЛЬНА ТАКТИКА. Ч. II.

Навчальний посібник

Варакута Володимир Павлович
Ткаченко Микола Дмитрович
Пегахін Ілля Альбертович
Овчаренко В'ячеслав Володимирович
Радченко Ігор Олександрович
Чухлатий Андрій Валерійович

Відповідальний за випуск *В. П. Варакута*

Підписано до друку 25.05.2012 р. Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 32,32.
Тираж 100 пр. Зам. № 34.

Редакційно-видавничий відділ Академії внутрішніх військ МВС України
Свідectво про Державну реєстрацію ДК № 2799 від 22.03.07 р.
Друкарня Академії внутрішніх військ МВС України
61001, м. Харків, пл. Повстання, 3